

Drogvanor i Västra Götaland

Årskurs 9 och gymnasiets år 2

2016 (viss jämförelse med 2013)

Clara Henriksson

Uppdragsundersökning nr 49

C.A.N CENTRALFÖRBUNDET
FÖR ALKOHOL- OCH
NARKOTIKAPPLYSNING

CAN – ett nationellt kompetenscentrum

Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning, CAN, är ett nationellt kompetenscentrum som arbetar för minskade skador av alkohol och andra droger i samhället. Det gör vi genom att följa konsumtions- och skadeutvecklingen och genom kunskapshöjande insatser. Våra återkommande nationella undersökningar är Skolelevers drogvanor och Monitormätningarna. Vi genomför även lokala och regionala undersökningar på uppdrag av kommuner och län. CAN är en ideell förening med medlemsorganisationer och med ombud i alla län. Läs mer om oss på www.can.se.

Innehåll

Inledning	4
Om undersökningen och rapporten	5
Tillförlitligheten i enkätsvar.....	5
Undersökningens genomförande.....	5
Bortfall	6
Kontroll och justering av data	8
Allmänna kommentarer till tolkningen av resultaten.....	11
Resultat.....	13
Alkohol	13
Narkotika.....	36
Anabola androgena steroider	42
Tobaksanvändning	42
Föräldrars bjudvanor	68
Livssituation.....	78
Skolanknytning	93
Föräldrar och alkohol – CAST6.....	114
Sammanfattning	116
Drogvanorna i Västra Götaland	116
Om undersökningen i Västra Götaland	119
Referenser	121

Inledning

Ur ett folkhälsopolitiskt perspektiv är kännedom om människors hälsorelaterade beteenden naturligt mycket betydelsefull. Särskilt ungdomars olika hälsovanor visas många gånger stort intresse, inte minst när det gäller droganvändning. Flertalet länder genomför frågeundersökningar om ungdomars drogvanor och ofta genomförs dessa i skolmiljö. I Sverige har undersökningar om skolelevs drogvanor genomförts på nationell nivå sedan 1971 i årskurs 9 och sedan 2004 bland elever i år 2 på gymnasiet.

Det är känt att användning av alkohol och andra droger kan variera mellan olika regioner och att variationerna inom ett land kan vara större än mellan länder. Därför är det av intresse att ha tillgång till regionala data för att bättre förstå hur regionen förhåller sig till riksgenomsnittet och för att få en uppfattning om vilka områden som kan behöva prioriteras vid preventiva insatser.

Alltsedan 1990-talet har CAN på uppdrag av kommuner och landsting åtagit sig att genomföra regionala datainsamlingar i samband med den ordinarie riksundersökningen. I anslutning till 2016 års nationella undersökning av skolelevs drogvanor beställde Västra Götalandsregionen en totalundersökning gällande regionens alla elever i årskurs 9 samt i gymnasiet år 2. I uppdraget ingick att CAN skulle genomföra datainsamlingen, läsa in enkätvariablerna och leverera dessa digitalt i en datafil tillsammans med de programmeringsfiler som använts för att tvätta datamaterialet samt för att skapa nya variabler. En teknisk beskrivning ingår dessutom, vilken följer i denna rapport, liksom kommentarer till centrala resultat som valts ut av CAN tillsammans med ett antal extra variabler som Västragötalandsregionen ville inkludera i rapporten.

Ett viktigt syfte med denna rapport är att jämföra resultaten för de så kallade ANDT-kärnindikatorerna med resultaten i riket.¹ Detta för att ge en bild av hur drogvanorna i Västra Götaland och dess kommuner förhåller sig till landet i stort för ett antal utvalda mått. Ytterligare ett syfte är att tillgängliggöra de övriga resultaten för regionen och dess kommuner, vilka redovisas som tabellbilagor (tabellbilaga åk 9 och tabellbilaga gy år 2). Enkätformulären som gått ut i Västra Götalandsregionen utgör bilaga 1 till och med 6 i rapporten. Formulären är identiska med de formulär som gått ut i riksundersökningen med undantag för frågan om vilken kommun eleven bor i (fråga 1b), ett extra svarsalternativ (som lyder ”bor ej med”) på frågan om elevens föräldrar/vårdnadshavare har studerat på universitet eller högskola (fråga 3) samt med fyra extra frågor tillagda i slutet av enkäten (frågorna 71–74).

Utöver ovanstående redovisning kommer också en könsuppdelad tabellbilaga med resultat för samtliga frågor i 2016 års enkät i riksundersökningen att levereras till Västra Götalandsregionen separat i samband med att rapporten *Skolelevs drogvanor 2016* publiceras i december.

---

¹ Riksdagen beslutade 2011 om en samlad strategi, den så kallade ANDT-strategin, för politiken kring alkohol, narkotika, dopning och tobak. De övergripande målen med strategin är att stoppa användningen av narkotika och dopning samt att minska de medicinska och sociala skador som uppkommer i samband med alkohol, samt ett minskat tobaksbruk. För att kunna följa upp arbetet med strategin skapades ett antal indikatorer av en särskilt utsedd projektgrupp (Socialdepartementet 2013). Den nuvarande strategin gäller för perioden 2016–2020 (Socialdepartementet 2016).

Om undersökningen och rapporten

Tillförlitligheten i enkätsvar

I olika frågeundersökningar riktade till den vuxna befolkningen har det visat sig finnas en viss ovilja bland respondenterna att redovisa känsliga förhållanden samt att de medvetet eller omedvetet tenderar att underskatta sin konsumtion av till exempel alkohol och tobak. Att samma ovilja kan förekomma bland ungdomar är troligt och det kan således inte uteslutas att somliga elever i föreliggande studie rapporterat en för låg konsumtion av olika droger (s.k. underrapportering). Även motsatsen kan dock förekomma, det vill säga att respondenterna uppger en högre konsumtion än den faktiska (s.k. överrapportering). Möjliga orsaker till att uppge en alltför hög alkoholkonsumtion kan till exempel vara leklust eller vilja att imponera på sina kamrater.

För att minska risken att eleverna inte svarar sanningsenligt genomfördes undersökningen anonymt under skrivningsliknande förhållanden och eleverna förseglade själva sina kuvert med enkäten i. Vid genomförandet var en lärare närvarande i klassrummet för att bland annat motverka störande moment och se till att undersökningen i övrigt utfördes enligt CAN:s instruktioner. Vidare genomfördes kontroller av datamaterialet för att hitta uppenbart undermåligt eller oseriöst ifyllda enkäter.

Ovanstående rutiner ger givetvis inte någon garanti för att de redovisade resultaten är korrekta, men åtgärder har alltså vidtagits för att så långt som möjligt hantera denna typ av problem. Nedan redovisas mera detaljerat hur datainsamlingen har genomförts.

Undersökningens genomförande

Undersökningen i Västra Götalandsregionen genomfördes som en totalundersökning² riktad till samtliga klasser i årskurs 9 och år 2 i gymnasiet. Datainsamlingen pågick under vecka 9–17 (29 februari–1 maj) och enkäterna skickades till respektive skola under vecka 8. Undersökningsperioden i Västragötalandsregionen var därmed, i enighet med uppdragsgivarens önskemål, längre än i riksundersökningen där insamlingsperioden avslutades vecka 12 (27 mars).

Innan enkäterna postades informerades rektorerna på de skolor som skulle delta om undersökningen. Lärarna fungerade som enkätledare och erhöll anvisningar från CAN för hur detta skulle gå till. Enligt instruktionerna besvaras enkäterna i klassrummen under skrivningsliknande förhållanden. För att skydda anonymiteten ska varje elev få ett omärkt kuvert utdelat tillsammans med enkäten. När eleven svarat förseglar denne enkäten med kuvertet. Det är frivilligt att delta och om eleverna inte vill medverka lägger de enkäten ofylld i svarskuvertet. Eleverna informeras om att svaren endast används för statistiska bearbetningar och att inga resultat från enskilda klasser redovisas.

Läraren ombeds att inte gå omkring i klassrummet under genomförandet samt att fylla i en klassrapport, där bland annat antal frånvarande elever noteras. För mer information om skolundersökningarnas genomförande se *Så görs CAN:s skolundersökning* (Gripe, 2013).

---

² Härryda kommun valde dock att inte medverka. Skolor från Härryda kommun deltog således inte i undersökningen.

Bortfall

Ett omfattande bortfall kan ha betydelse för de insamlade resultatens giltighet. Detta måste beaktas när resultaten tolkas och jämförs med andra undersökningar. I den här typen av undersökningar finns två huvudtyper av bortfall. Det ena utgörs av de elever vars klasser av olika skäl inte deltagit i undersökningen (s.k. klassbortfall) och det andra av enskilda elever som varit frånvarande i samband med datainsamlingen eller av andra skäl inte ingår i det bearbetade datamaterialet (s.k. elevbortfall).

Klassbortfall

Med klassbortfall avses klasser som valts ut att delta i undersökningen men som av olika skäl inte ingår i det slutgiltiga datamaterialet. Ofta beror detta bortfall helt enkelt på att klassen inte har deltagit. Det kan också ha tekniska orsaker som att klassen har svarat för sent eller inte har använt de individuella svarskuverten och därför inte inkluderats i bearbetningen. Kuverten är väsentliga för elevernas integritet men också för viljan att rapportera känsliga beteenden, varför dessa klasser utesluts. Bortfall på klassnivå kan i princip sägas vara allvarligare bland gymnasieklasser än i grundskoleklasser. Detta eftersom sammansättningen av elever i gymnasieklasserna i högre grad sker utifrån elevers intressen och egenskaper, medan elevsammansättning i grundskolan kan antas vara mer slumpmässig och heterogen.

Av tabell A1 framgår att 34 av 691 möjliga klasser i årskurs 9 i regionen inte ingår i resultatredovisningen, vilket innebär ett klassbortfall på 5 %. I tabell A2 redovisas klassbortfallet i gymnasiet, 123 klasser av totalt 897 antingen deltog inte eller klassades som tekniskt bortfall. Klassbortfallet i gymnasiet landade på 14 %. I riksundersökningarna var klassbortfallet betydligt högre.

Tabell A1. Klassbortfall. Antal klasser i urvalet, antal klasser som ej deltagit, tekniskt klassbortfall samt totala bortfallet på klassnivå (%) i Västra Götalandsregionen och riket. Årskurs 9.

	Västra Götaland Årskurs 9	Riket Årskurs 9
Klasser i urvalet, antal	691	299
Klasser som ej deltagit, antal	27	56
Tekniskt klassbortfall, antal	7	3
Bortfall på klassnivå, antal (%)	34 (4,9 %)	59 (19,7 %)

Tabell A2. Klassbortfall. Antal klasser i urvalet, antal klasser som ej deltagit, tekniskt klassbortfall samt totala bortfallet på klassnivå (%) i Västra Götalandsregionen och riket. Gymnasiet år 2.

	Västra Götaland Gymnasiet, år 2	Riket Gymnasiet, år 2
Klasser i urvalet, antal	897	292
Klasser som ej deltagit, antal	108	51
Tekniskt klassbortfall, antal	16	4
Bortfall på klassnivå, antal (%)	123 (13,7 %)	55 (18,8 %)

Elevbortfall

I tabell B1 och B2 redovisas individbortfallet. Detta består huvudsakligen av elever (i deltagande klasser) som av olika anledningar var frånvarande vid undersökningstillfället. Dessutom inräknas de som valt att avstå från att delta i undersökningen samt det tekniska bortfall som uppstår när enstaka enkäter skickats in utan individuella svarskuvert tillsammans med en klass där övriga enkäter legat i svarskuvert.

I Västra Götaland uppgick det individuella elevbortfallet i årskurs 9 till 18 % och i riket var motsvarande siffra 17 %. I gymnasiets år 2 motsvarades detta av knappt 20 % i Västra Götaland och strax under 19 % i riket. Andelen ej medverkande elever från deltagande klasser var således, både i årskurs 9 och i gymnasiets år 2, likartad i Västragötalandsregionen som i riket.

I samband med datainsamlingen anger läraren orsakerna till frånvaron och som framgår av tabell B1 och B2 var sjukdom den allra vanligaste orsaken till individuellt bortfall i både årskurs 9 och i gymnasiets år 2 samt både i Västra Götaland och riket. Därefter orsakade annan giltig frånvaro den största orsaken till elevbortfall, följt av ogiltig frånvaro. En liten andel av elevbortfallet beror på att några elever avstått från att delta i undersökningen och ytterligare några enkäter har fallit bort på grund av att de inte legat i det tillhörande individuella svarskuvertet (som alltså övriga elever i klassen stoppat ner sina enkäter i).

I Västra Götaland valde 36 (0,3 %) närvarande elever årskurs 9 och 37 (0,3 %) i gymnasiets år 2 att avstå deltagande i undersökningen. I riksundersökningen var motsvarande antal 14 elever (0,3 %) i årskurs 9 och 9 elever (0,2 %) i gymnasiets år 2. De elever som inte vill delta lämnar in enkäten ofyllad, men i ett förslutet kuvert precis som övriga elever.

Tabell B1. Elevbortfall. Bortfallsorsaker samt totala bortfallet på elevnivå i Västra Götalandsregionen och i riket. Årskurs 9.

	Västra Götaland Årskurs 9	Riket Årskurs 9
Frånvaro ^{a)}	17,4	16,8
Sjuk	8,6	9,1
Annan giltig frånvaro	5,8	4,7
Ogiltig frånvaro	3,1	2,9
Avstått deltagande ^{b)}	0,3	0,3
Ej individuellt svarskuvert ^{b)}	0,1	0,3
Bortfall på elevnivå	17,7 %	17,2 %

Tabell B2. Elevbortfall. Bortfallsorsaker samt totala bortfallet på elevnivå i Västra Götalandsregionen och i riket. Gymnasiet, år 2.

	Västra Götaland Gymnasiet, år 2	Riket Gymnasiet, år 2
Frånvaro ^{a)}	19,3	18,3
Sjuk	10,3	10,1
Annan giltig frånvaro	5,1	4,7
Ogiltig frånvaro	3,8	3,6
Avstått deltagande ^{b)}	0,3	0,2
Ej individuellt svarskuvert ^{b)}	0,2	0
Bortfall på elevnivå	19,7 %	18,5 %

a) Baserat på lärarnas klassrapporter.

b) Baserat på inkomna enkäter.

I anslutning till 1993 års nationella undersökning genomfördes en särskild studie bland elever i gymnasiets år 2 i Stockholms skolor. Då gjordes även en uppföljning av individbortfallet (som då var ca 10 %) genom att de elever som var frånvarande vid undersökningstillfället fick besvara formuläret när de återvände till skolan. Som väntat redovisade eleverna i bortfallsuppföljningen en mer omfattande konsumtion av alkohol, narkotika och tobak än i undersökningsmaterialet.

De ursprungliga undersökningsresultaten påverkades emellertid inte med mer än enstaka procentenheter vid inkludering av de senare inhämtade uppgifterna (Andersson & Hibell 1993). Denna studie indikerar alltså att ett förhållandevis begränsat bortfall i skolundersökningar inte påverkar resultaten i någon avgörande omfattning.

Kontroll och justering av data

Svaren i pappersenkäterna transformeras till digitala data med hjälp av en skanner. Vid inskanningen uppmärksammar systemet tvetydiga eller svårtolkade markeringar varpå noggranna manuella kontroller genomförs. Dessutom behövs manuellt stöd även vid tolkningen av handskrivna svar på öppna frågor.

Innan resultatanalyserna påbörjas exkluderas de formulär som bedöms vara uppenbart skämtsamma samt överdrivet eller otillräckligt ifyllda. Exkluderingen görs med fasta kriterier via fyra förprogrammerade datafilter (se t.ex. bilaga 1 för frågeformuleringar):

Filter 1: Ej svarat på 5 eller fler av 9 centrala frågor: FR5, FR11, FR15, FR28, FR34, FR35, FR36, FR40 och FR45.

Filter 2: Svarat "Ja" på samtliga narkotiska preparat i FR46 (förutom alternativen "Vet ej" och "Annan typ").

Filter 3: Svarat "två gånger eller mer" på 16 eller fler av 18 frågor gällande problem i samband med att en druckit alkohol (FR33).

Filter 4: Angett en total alkoholkonsumtion överstigande 100 liter ren alkohol senaste 12 månaderna. Den totala volymen skapas utifrån frågor om de olika dryckernas kvantitet och frekvens (FR18–27).

Alla enkäter som uppfyller något av de ovanstående villkoren filtreras bort ur det slutgiltiga datamaterial som ligger till grund för resultatredovisningen. Utöver detta sänks dessutom alkoholkonsumtionen till 50 liter ren alkohol för de elever som når en totalkonsumtion om 51–100 liter de senaste 12 månaderna. För motivering och utförligare beskrivning av detta se *Så görs CAN:s skolundersökning* (Gripe 2013).

Tabell C1. Inkluderade och exkluderade formulär i Västra Götalandsregionen och i riket. Antal och procent. Årskurs 9.

	Västra Götaland Årskurs 9	Riket Årskurs 9
Antal bearbetade formulär	12 842	4 893
Antal inkluderade formulär	12 571	4 805
Antal exkluderade formulär (%)	271 (2,1 %)	88 (1,8 %)

Tabell C2. Inkluderade och exkluderade formulär i Västra Götalandsregionen och i riket. Antal och procent. Gymnasiet, år 2.

	Västra Götaland Gymnasiet, år 2	Riket Gymnasiet, år 2
Antal bearbetade formulär	10 941	4 110
Antal inkluderade formulär	10 783	4 059
Antal exkluderade formulär (%)	158 (1,4 %)	51 (1,2 %)

Antalet bearbetade formulär framgår av tabell C1 och C2. I Västra Götaland ligger för niondeklassarna totalt 12 571 enkätsvar till grund för resultatredovisningen medan totalt 271 enkäter (2,1 %) exkluderades på grund av oseriösa eller undermåliga svar. Omfattningen av exkluderade enkäter var av ungefär samma storleksordning som i riksundersökningen (1,8 %). Till grund för resultatredovisningen bland gymnasieeleverna ligger 10 783 enkäter i Västra Götaland. Där uteslöts 158 enkäter (1,4 %) vilket likaså var ungefär samma omfattning som i riket (1,2 %).

I tabell D1–D4 redovisas hur stort antal elever i årskurs 9 samt i gymnasiet år 2 som uppgett sig bo i respektive kommun i Västra Götalandsregionen. Om en elev inte angett vilken kommun de bor i har denna elevs enkät sorterats in i den kommun som deras skola ligger i. Det är dessa bastal som ligger till grund för redovisningarna på kommunnivå.

Ibland saknas av olika skäl emellertid också uppgift om vilken skola enkäten kommit in från och i dessa fall samt i de fall då eleven uppgett att de bor i en kommun som inte ingår i Västra Götalandsregionen, inkluderas eleverna inte i någon kommunredovisning eller i redovisning av resultat från ett HSN-område (Hälso- och sjukvårdsnämnds-område). Däremot inkluderas alla resultat från Västra Götalandsundersökningen i resultaten som visas för hela Västra Götalandsregionen.

Vid tolkning av resultat är det viktigt att ha i åtanke att ju lägre bastal (antal respondenter) procentandelarna beräknas på, desto försiktigare bör man vara vid tolkningen av resultaten. Detta bör även hållas i åtanke vid jämförelser kommuner emellan. Ju mindre bastal beräkningarna är gjorda utifrån desto större betydelse får även enskilda elevers svar, vilket gör dessa kommuners resultat mera osäkra att jämföra för grupper där bastalen varit betydligt större. I en kommun med 50 deltagande elever påverkar varje enskild elevs svar resultatet med 2 procentenheter. Kommuner med färre än 50 deltagande elever (i detta fall Dals-Ed och Gullspång i årskurs 9 samt Dals-Ed, Färgelanda, Essunga, Grästorp och Gullspång i gymnasiet år 2) redovisas inte på kommunnivå, däremot ingår dessa i resultatet för hela länet.

Tabell D1. Antalet elever som ingår i resultatanalyserna uppdelat på kommuner ^{a)} i Norra HSN.

	Årskurs 9					Gymnasiet, år 2				
	Pojkar	Flickor	Annan	Ej svar	Totalt	Pojkar	Flickor	Annan	Ej svar	Totalt
Bengtsfors	46	38	0	1	85	25	30	0	0	55
Dals-Ed	19	24	0	0	43	19	14	1	0	34
Färgelanda	31	24	0	1	56	20	17	0	0	37
Lysekil	49	44	1	0	94	60	47	2	3	112
Mellerud	39	34	1	1	75	27	30	0	0	57
Munkedal	50	43	3	1	97	36	31	2	0	69
Orust	61	53	3	0	117	44	47	2	0	93
Sotenäs	39	11	1	2	64	22	36	0	0	58
Strömstad	61	44	2	0	107	33	36	1	0	70
Tanum	47	48	1	0	96	34	22	2	0	58
Trollhättan	271	208	10	2	491	229	182	8	1	420
Uddevalla	259	210	6	1	476	198	201	6	2	407
Vänersborg	177	166	0	2	345	150	113	2	0	265
Åmål	67	50	1	0	118	44	29	4	0	77
Totalt	1216	1008	29	11	2264	941	835	30	6	1812

a) I första hand baserat på rapporterad boendekommun, i de fall sådan information saknas baserat på skolans kommund tillhörighet.

Tabell D2. Antalet elever som ingår i resultatanalyserna uppdelat på kommuner ^{a)} i Västra HSN + Göteborg.

	Årskurs 9					Gymnasiet, år 2				
	Pojkar	Flickor	Annan	Ej svar	Totalt	Pojkar	Flickor	Annan	Ej svar	Totalt
Göteborg	1831	1707	64	22	3624	1557	1510	54	13	3134
Ale	158	139	9	0	306	90	86	5	2	183
Alingsås	184	140	0	3	327	137	133	6	1	277
Kungälv	153	133	3	2	291	121	133	1	1	256
Lerum	172	160	5	4	341	180	147	2	1	330
Lilla Edet	45	60	2	0	107	28	33	0	0	61
Mölnadal	260	256	6	1	523	127	137	4	0	268
Partille	187	169	9	1	366	103	100	6	0	209
Stenungsund	121	105	9	0	235	111	103	0	1	215
Tjörn	58	49	7	1	115	45	45	1	0	91
Öckerö	45	47	5	0	97	43	42	4	0	89
Totalt	3219	2974	119	34	6346	2585	2523	85	20	5213

a) I första hand baserat på rapporterad boendekommun, i de fall sådan information saknas baserat på skolans kommuntillhörighet.

Tabell D3. Antalet elever som ingår i resultatanalyserna uppdelat på kommuner ^{a)} i Östra HSN.

	Årskurs 9					Gymnasiet, år 2				
	Pojkar	Flickor	Annan	Ej svar	Totalt	Pojkar	Flickor	Annan	Ej svar	Totalt
Essunga	25	27	0	0	52	15	15	1	0	31
Falköping	142	155	2	1	300	83	101	0	1	185
Grästorp	23	27	0	0	50	23	20	0	0	43
Gullspång	19	19	1	0	39	10	17	0	0	27
Götene	53	56	2	0	111	53	32	3	1	89
Hjo	40	33	1	1	75	31	31	2	0	64
Karlsborg	26	25	1	0	52	25	36	0	0	61
Lidköping	163	140	4	0	307	147	161	4	1	313
Mariestad	99	86	2	0	187	111	73	5	0	189
Skara	81	88	1	2	172	69	73	2	0	189
Skövde	218	195	5	0	418	226	196	5	0	427
Tibro	32	31	3	1	67	50	51	0	0	101
Tidaholm	57	55	2	0	114	33	43	0	0	76
Töreboda	42	36	0	0	78	30	29	1	0	60
Vara	65	50	2	0	117	72	56	1	0	129
Totalt	1085	1023	26	5	2139	978	934	24	3	1939

a) I första hand baserat på rapporterad boendekommun, i de fall sådan information saknas baserat på skolans kommuntillhörighet.

Tabell D4. Antalet elever som ingår i resultatanalyserna uppdelat på kommuner ^{a)} i Södra HSN.

	Årskurs 9					Gymnasiet, år 2				
	Pojkar	Flickor	Annan	Ej svar	Totalt	Pojkar	Flickor	Annan	Ej svar	Totalt
Bollebygd	45	33	0	0	78	27	19	2	0	49
Borås	376	397	14	5	792	366	390	10	4	770
Herrljunga	38	34	1	0	73	26	15	0	0	41
Mark	163	146	10	2	321	130	131	5	0	266
Svenljunga	56	38	3	0	97	30	41	0	0	71
Tranemo	49	46	5	1	101	50	44	0	0	94
Ulricehamn	114	100	3	1	218	87	62	2	2	153
Vårgårda	40	58	2	0	100	38	59	1	0	98
Totalt	881	852	38	9	1780	754	761	20	6	1541

a) I första hand baserat på rapporterad boendekommun, i de fall sådan information saknas baserat på skolans kommuntillhörighet.

Allmänna kommentarer till tolkningen av resultaten

För att underlätta tolkningen av resultaten ges här några generella metodologiska kommentarer och förklaringar. Ett viktigt påpekande är att enskilda siffror snarast bör ses som en storleksordning på konsumtionen av en viss substans än som ett exakt mått på det verkliga beteendet. Detta talar för att det är mer meningsfullt att till exempel jämföra olika grupper med varandra än att dra alltför kategoriska slutsatser utifrån en enskild siffra. Vid jämförelser mellan Västra Götaland och hela landet är det också viktigt att beakta att små differenser oftast inte är signifikanta samt att inte dra för långtgående slutsatser vid låga frekvenser.

Resultaten presenteras genomgående i procent, förutom när det gäller total årskonsumtion av alkohol då liter istället används som enhet. I normalfallet beräknas procenttalen på det totala materialet och i dessa fall redovisas inga bastal (dvs. antal individer som ingår i underlaget för procentberäkningarna). I de fall beräkningarna endast avser en begränsad del av eleverna (t.ex. andel rökare som vill sluta röka) anges bastalet i tabellen under bokstaven n i tabellen. Totalvärdena innefattar både flickor och pojkar och även individer som har uppgett annan eller ingen könstillhörighet. I de fall bastalen understiger CAN:s metodologiska och etiska gräns om 50 individer utgår tabellen och inga tillhörande uppgifter redovisas.

I enkäten finns ett antal frågor om erfarenhet av olika preparat som alla är konstruerade på ett likartat sätt (se exempel nedan).

15 Har du någon gång druckit alkohol?

Räkna inte med drycker under 2,8 % t ex lättöl eller svag cider. Markera med ett eller flera kryss.

- A Nej
- B Ja, under de senaste 30 dagarna
- C Ja, under de senaste 12 månaderna
- D Ja, för mer än 12 månader sedan

Denna typ av frågor ger tre prevalensmått. Frågorna kodas och döps på ett enhetligt sätt enligt följande (med ovanstående alkoholfråga som exempel):

Livstidsprevalens: Innefattar de som valt något av svarsalternativen B–D.

12-månadersprevalens: Innefattar de som valt något av svarsalternativen B–C.

30-dagarsprevalens: Innefattar de som valt svarsalternativet B.

Tabellerna i bilagan följer i princip den ordning frågorna ställts i enkäten med undantag för fråga 71 som ligger sist i tabellbilagorna. I tabellerna redovisas samtliga elever som skulle ha besvarat respektive fråga. Detta innebär att andelen som lämnat frågan obesvarad redovisas som "Ej svar". Med andra ord ingår alltså det interna svarbortfallet i beräkningarna (i nämnaren). I de fall då eleven enligt enkätinstruktionerna ska hoppa över frågan kan redovisning av denna grupp förekomma under rubriken "Ska ej besvara frågan". Efter Västra Götalandsregionens önskemål redovisas i diagram 9–14 i denna rapport enbart fördelningen mellan de svarande eleverna ("ej svar" utesluts ur redovisningen i dessa diagram men redovisas i tabellbilagan).

I tabellbilagan återges data avrundade till hela procentenheter. På grund av avrundningseffekter kan det därför förekomma att andelarna i vissa tabeller inte summerar till 100. Procenttal avrundat till 0 innebär att svarsalternativet har angetts av färre än 0,5 %.

Resultat

I syfte att följa utvecklingen på ANDT-området har ett antal nationella indikatorer identifierats genom ett regeringsbeslut. För CAN:s skolundersökning identifierades tio kärnindikatorer och ytterligare ett antal så kallade utökade indikatorer (Socialdepartementet 2013). Inför 2012 års datainsamling genomfördes en större revidering av CAN:s skolundersökningsformulär i syfte att anpassa formuläret till de efterfrågade indikatorerna.

I texten kommenteras resultaten från 2016 års undersökning i Västra Götaland för ANDT-kärnindikatorerna, samt en av de utökade indikatorerna och ytterligare en utvald variabel (årskonsumtion av alkohol). Dessa resultat jämförs med dem från 2013 års undersökning i Västra Götaland samt med resultaten från 2016 års riksundersökning. Till detta har Västra Götalandsregionen valt ytterligare sju variabler som redovisas i diagram i denna rapport. Dessa omfattar de fyra extra frågor som ingått i Västra Götalandsundersökningen samt ytterligare tre variabler som omfattar frågor om elevens livssituation. Där det är möjligt jämförs dessa resultat med motsvarande resultat i 2013 års undersökning. Övriga resultat från enkäten redovisas i tabellbilagorna.

I diagrammen redovisas alltså också, efter Västra Götalandsregionens önskemål, resultaten från 2013 års undersökning (i de fall där det är möjligt). För att vara överblickbara är diagrammen uppdelade så att de redovisar resultaten från undersökningen i årskurs 9 för sig och från undersökningen i gymnasiet år 2 för sig. Vidare är diagrammen uppdelade efter HSN-område (Västra HSN omfattar också Göteborg). För en del av resultaten redovisas även utvecklingen av måttet över tid i riksundersökningen. I dessa figurer har resultaten från 2013 och 2016 års undersökning i Västra Götaland markerats med en cirkel. När tidigare utveckling i riket kommenteras är resultaten hämtade från Skolelevers drogvanor 2015 (Gripe red, 2015) med tillägg för 2016 års värden.

Alkohol

I följande avsnitt redovisas resultaten för sex olika konsumtionsmått för alkohol, varav tre är kärnindikatorer i ANDT-uppföljningen: att vara alkoholkonsument, att ha berusningsdebuterat före 14 års ålder samt att vara intensivkonsument.

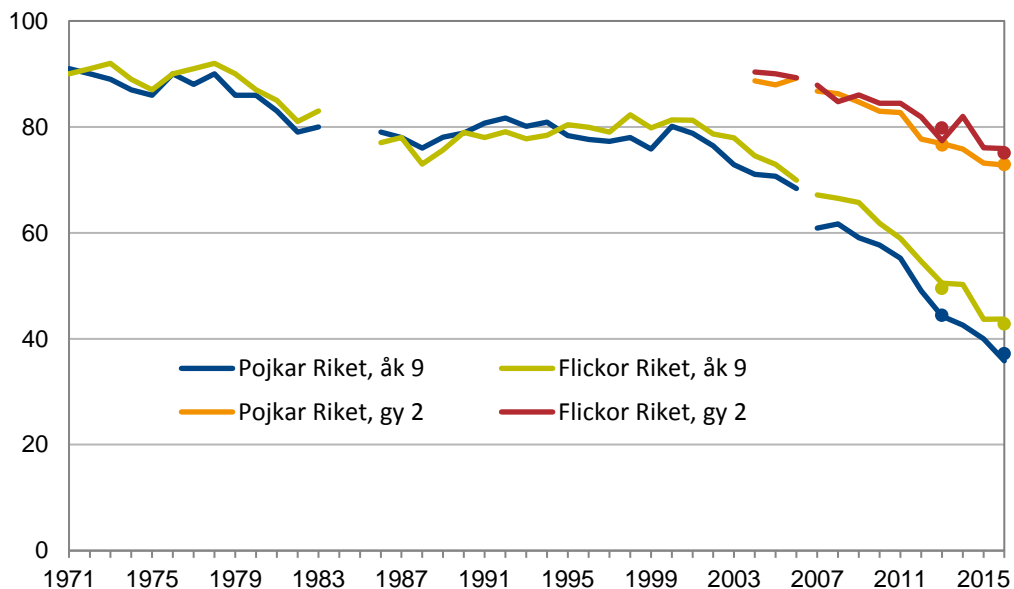
Alkoholkonsumenter

För att bli klassificerad som alkoholkonsument ska frågan ”Har du någon gång druckit alkohol?” ha besvarats med att respondenten har druckit alkohol under de senaste tolv månaderna. Sättet att mäta detta har förvisso ändrats något över tid men det kan ändå konstateras att andelen alkoholkonsumenter på nationell nivå tydligt minskat under 2000-talet. Detta framgår i diagram 1 där det också är möjligt att se att nedgången varit särskilt påtaglig under 2000-talet. Resultaten från Västra Götalandsundersökningarna 2013 och 2016 har markerats med cirklar.

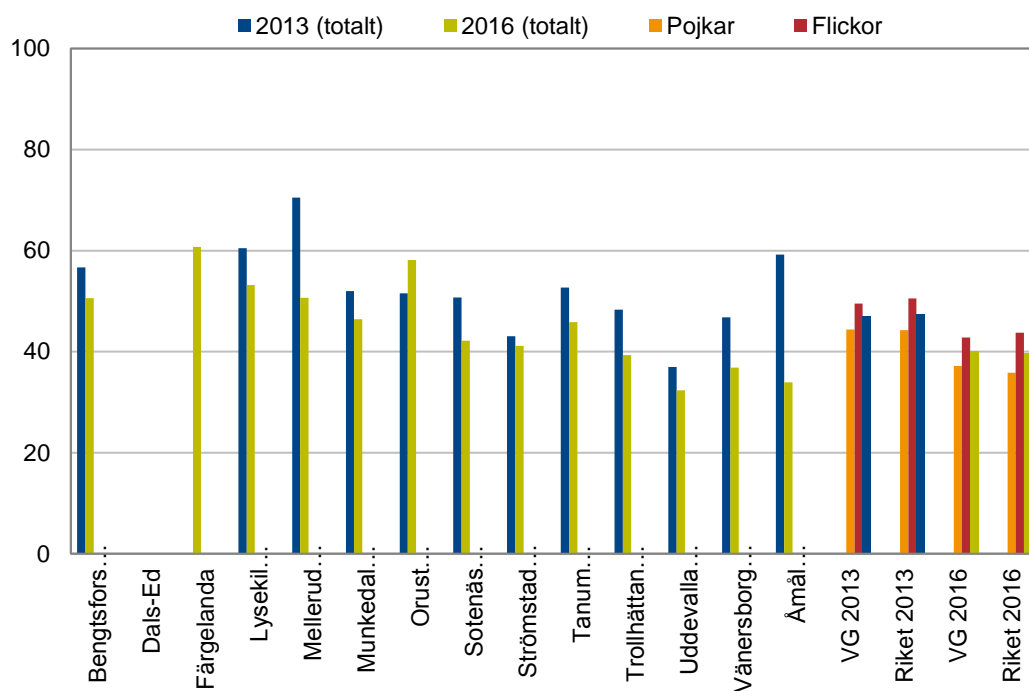
I de följande redovisningarna av diagram 1 redovisas andelen elever som klassificerades som alkoholkonsumenter i respektive kommun i Västra Götalands olika HSN-områden.

Av diagram 1 framgår att alkoholkonsumtionen bland skolelever minskat både i riket och i Västra Götaland sedan 2013 samt att det i princip var lika stora andelar niondeklassare och gymnasieelever i Västra Götaland som i riket som druckit alkohol de senaste 12 månaderna (40 % av niondeklassarna både i Västra Götaland och i riket och 74 % av såväl Västra Götalands som rikets gymnasieelever).

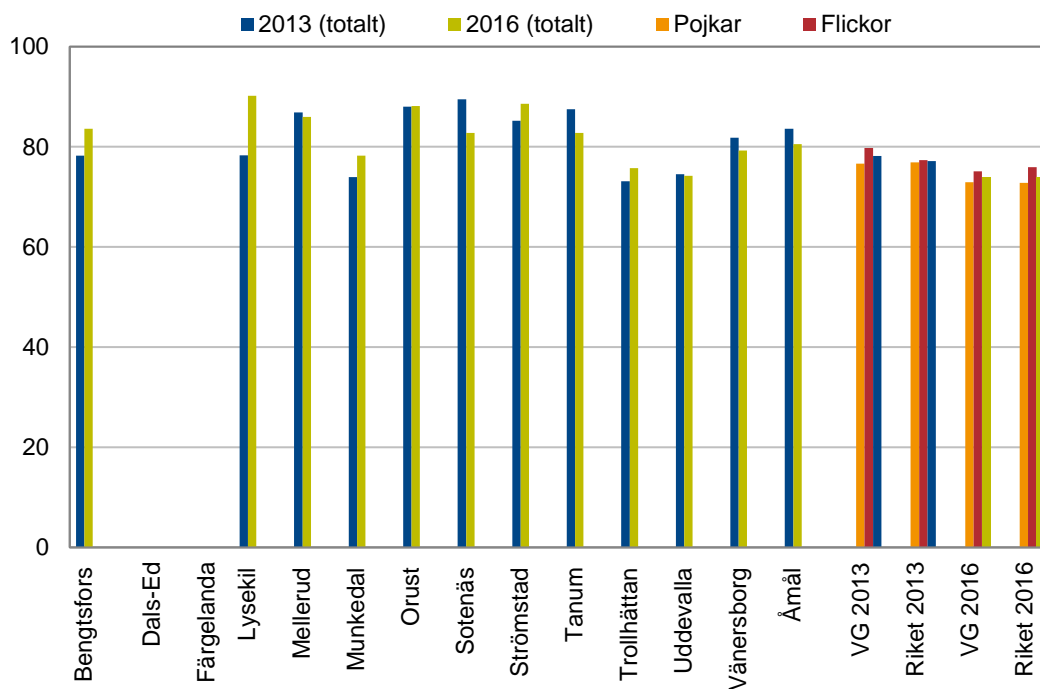
Bland niondeklassarna fanns viss skillnad mellan könen då andelen flickor som druckit alkohol de senaste 12 månaderna var lite högre (43 % av flickorna i Västra Götaland och 44 % i riket jämfört med 37 respektive 36 % av pojkarna i Västra Götaland och i riket).

Diagram 1. Andelen alkoholkonsumenter i årskurs 9 och gymnasiets år 2, efter kön i riket 1971–2016 och i Västra Götaland 2013 och 2016 (markerade med cirklar).

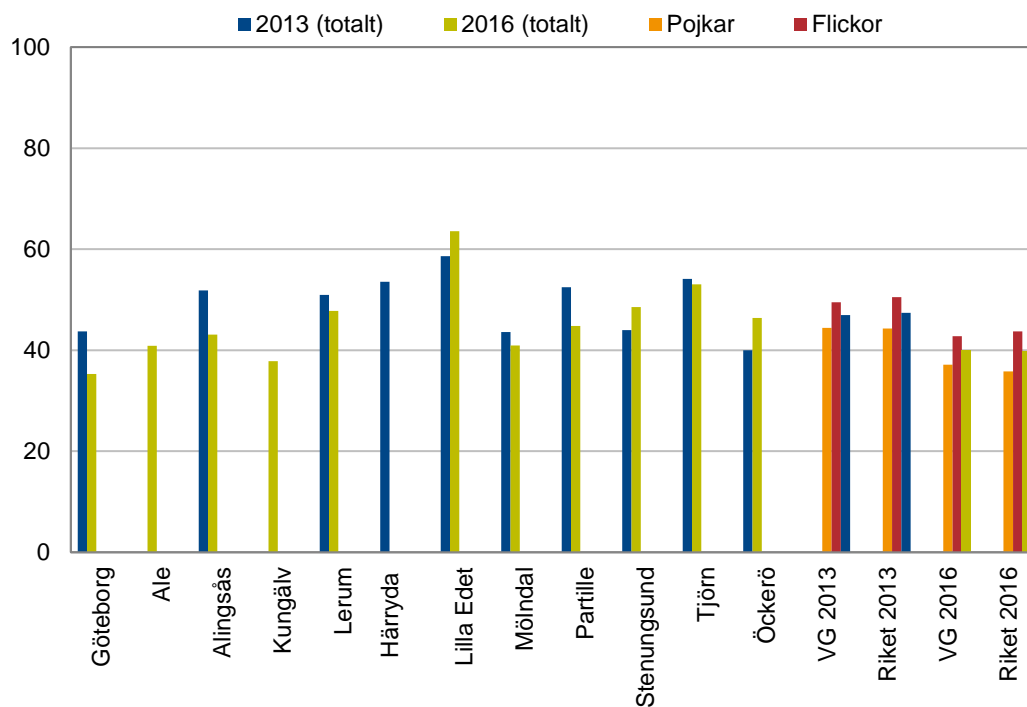
Diagram 1. Norra åk 9. Andelen alkoholkonsumenter i kommuner i Norra HSN respektive Västra Götaland och riket. Dals-Ed (2013, 2016) och Färgelanda (2013) redovisas ej av metodologiska skäl. Procentuell fördelning i årskurs 9. 2013 och 2016.

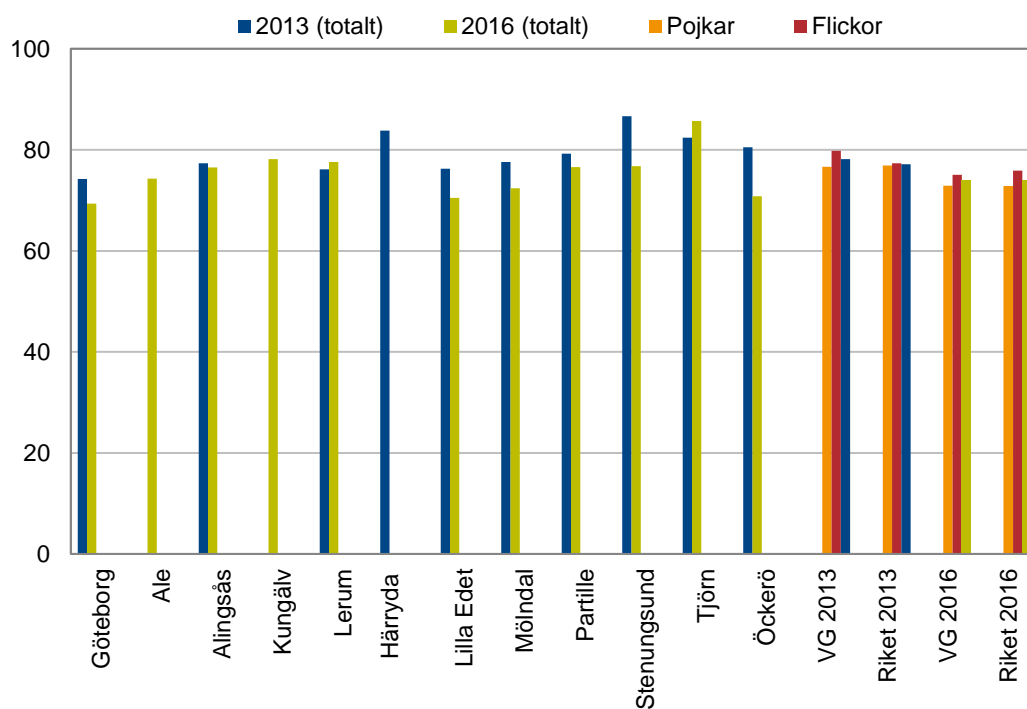
Diagram 1. Norra gy år 2. Andelen alkoholkonsumenter i kommuner i Norra HSN respektive Västra Götaland och riket. Dals-Ed och Färgelanda redovisas ej av metodologiska skäl. Procentuell fördelning i årskurs 9. 2013 och 2016.

I diagram 1. Norra åk 9 syns samma mönster som för Västra Götaland i stort bland niorna. Det finns en förhållandevis stor variation i andelen alkoholkonsumenter i de olika kommunerna men i samtliga kommuner undantaget Orust är det en lägre andel av eleverna som druckit alkohol de senaste 12 månaderna än vad som uppmättes 2013.

I gymnasiets år 2 är mönstret däremot inte lika tydligt. Andelen alkoholkonsumenter har minskat något sedan 2013 i omkring hälften av kommunerna i Norra HSN men samtidigt ökat något i flera kommuner.

Diagram 1. Västra + GBG, åk 9. Andelen alkoholkonsumenter i kommuner i Västra HSN + GBG respektive Västra Götaland och riket. Ale, Kungälv (2013) och Härryda (2016) ingick ej i undersökningen. Procentuell fördelning i årskurs 9. 2013 och 2016.

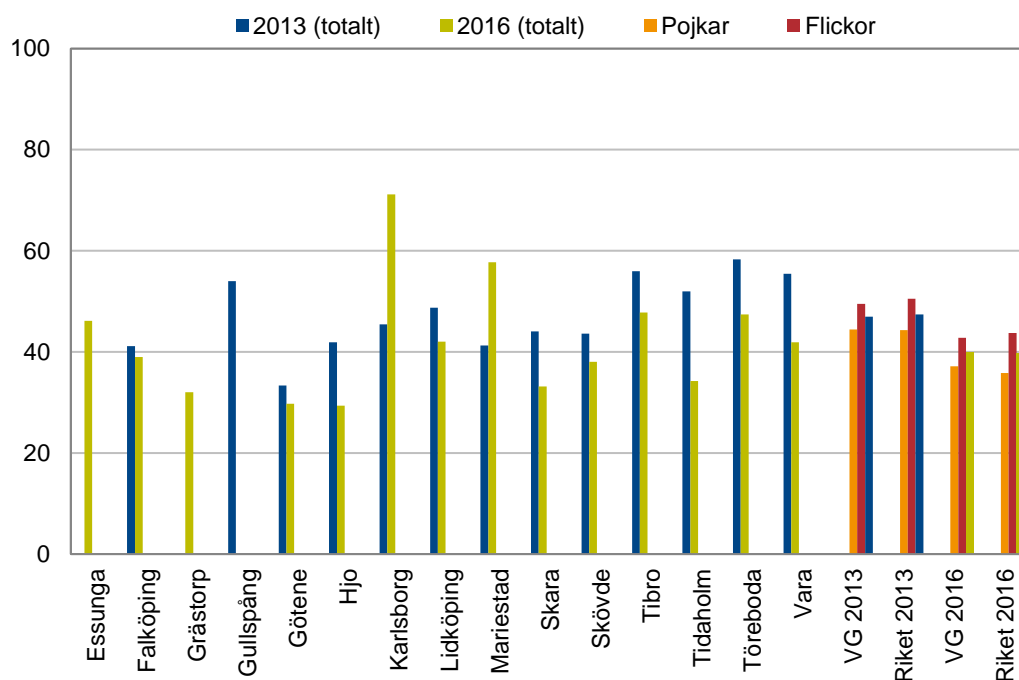

Diagram 1. Västra + GBG, gy år 2. Andelen alkoholkonsumenter i kommuner i Västra HSN + GBG respektive Västra Götaland och riket. Ale, Kungälv (2013) och Härryda (2016) ingick ej i undersökningen. Procentuell fördelning i gymnasiets år 2. 2013 och 2016.

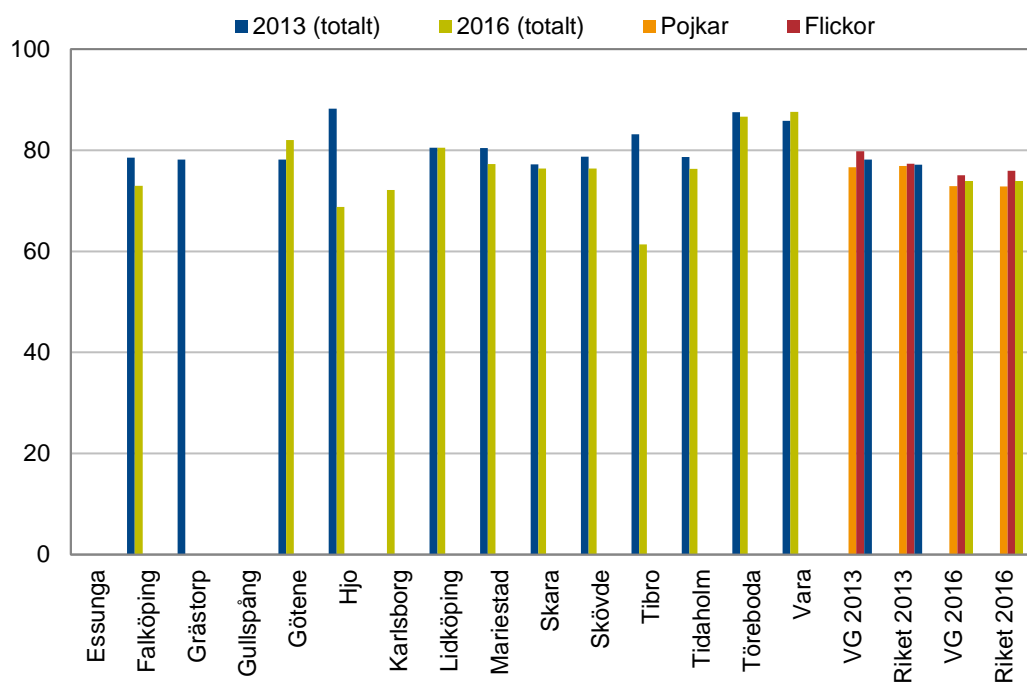

I diagram 1 för Västra HSN + GBG åk 9 syns en nedgång jämfört med 2013 för flera av kommunerna men i Lilla Edet, Stenungssund och Öckerö har andelen alkoholkonsumenter bland niorna ökat något.

Mönstret med en ökad andel alkoholkonsumenter i Lilla Edet, Stenungssund och Öckerö syns däremot inte då det handlar om gymnasieeleverna. Bland gymnasieeleverna har andelen alkoholkonsumenter minskat sedan 2013 i dessa tre kommuner liksom bland gymnasieeleverna i flera kommuner i Västra HSN. Dock inte bland alla men det bör understrykas att skillnaden mellan 2013 och 2016 i de flesta fall är mycket liten. I gymnasiets år 2 är också variationen mellan de olika kommunerna mindre än i årskurs 9.

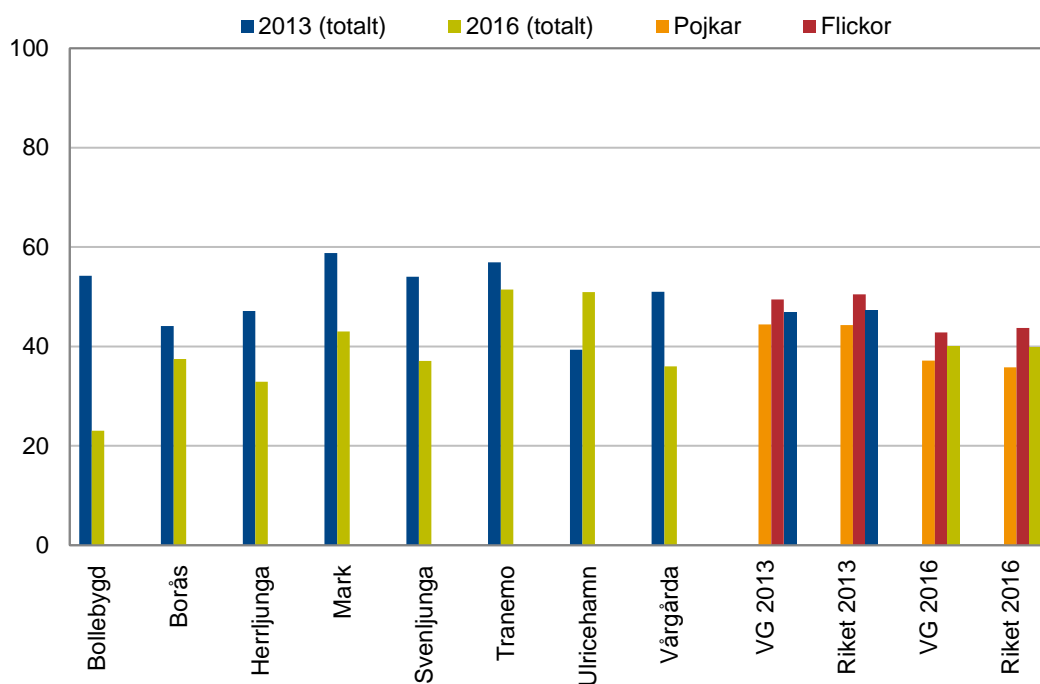
Diagram 1. Östra åk 9. Andelen alkoholkonsumenter i kommuner i Östra HSN respektive Västra Götaland och riket. Essunga (2013), Grästorp (2013) och Gullspång (2016) redovisas ej av metodologiska skäl. Procentuell fördelning i årskurs 9. 2013 och 2016.

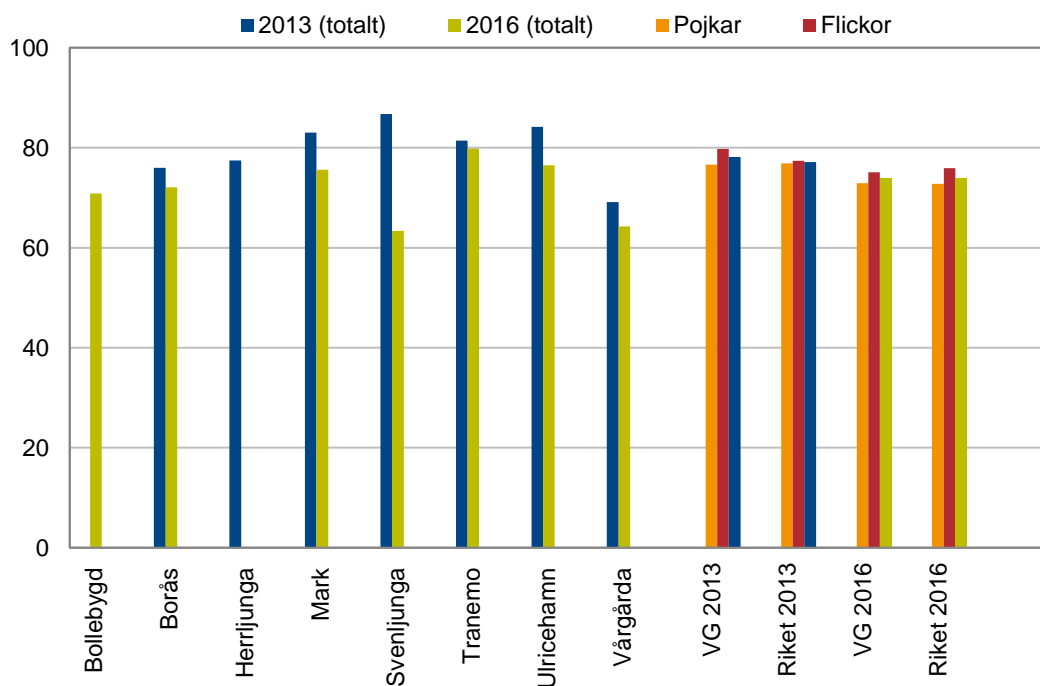
Diagram 1. Östra gymnasiet år 2. Andelen alkoholkonsumenter i kommuner i Östra HSN respektive Västra Götaland och riket. Essunga (2013 och 2016), Gullspång (2013 och 2016), Karlsborg (2013) och Grästorps (2016) redovisas ej av metodologiska skäl. Procentuell fördelning i gymnasiet år 2. 2013 och 2016.

Även i diagram 1 för Östra HSN årskurs 9 syns i stora drag samma mönster som för Västra Götaland bland niondeklassarna. I de flesta av kommunerna har andelen alkoholkonsumenter bland niondeklassarna minskat. Dock avviker Karlsborg och Mariestad från detta mönster och här uppmäts högre nivåer i år än 2013. Skillnaden mellan kommunerna är också förhållandevis stor bland niorna.

Bland gymnasieleverna uppmäts i flera av Östra HSN:s kommuner ungefär samma nivåer som 2013 undantaget Hjo och Tibro där andelen alkoholkonsumenter minskat mer än i de andra kommunerna sedan 2013.

Diagram 1. Södra åk 9. Andelen alkoholkonsumenter i kommuner i Södra HSN respektive Västra Götaland och riket. Procentuell fördelning i årskurs 9. 2013 och 2016.

Diagram 1. Södra gy år 2. Andelen alkoholkonsumenter i kommuner i Södra HSN respektive Västra Götaland och riket. Bollebygd (2013) och Herrljunga (2016) redovisas inte av metodologiska skäl. Procentuell fördelning i gymnasiets år 2. 2013 och 2016.

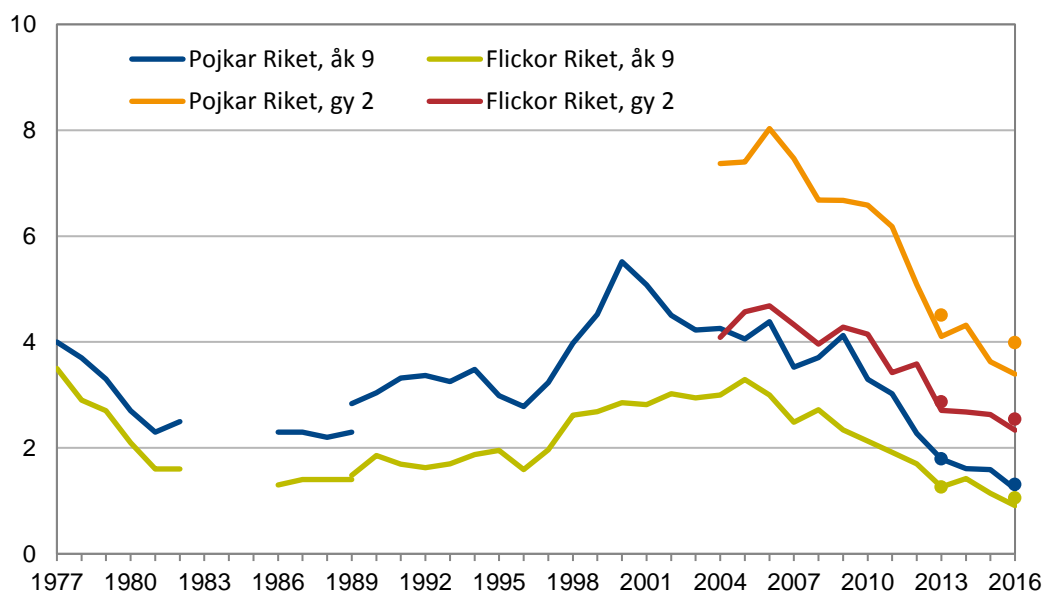
Liksom i länet i stort har också andelen alkoholkonsumenter minskat sedan 2013 bland niondeklassare i Södra HSN. Ulricehamn avviker dock från mönstret i HSN-området och här uppmäts istället en ökning sedan 2013. Bland gymnasieeleverna i Södra HSN har andelen alkoholkonsumenter antingen sjunkit eller legat kvar runt samma nivå som 2013 i de kommuner där resultaten går att jämföra med tidigare undersökning.

Årskonsumtion

Ett sammanfattande mått på alkoholkonsumtionens omfattning är att beräkna den totala konsumerade mängden alkohol för det senaste året, det vill säga årskonsumtionen. Måttet konstrueras dels utifrån elevernas uppgifter om kvantiteten per dryckestillfälle för varje enskild alkoholdryck: folköl, starköl, blanddrycker (alkoläsk och starkcider), vin samt sprit. Kvantiteterna multiplicerats sedan med konsumtionsfrekvensen för de olika dryckerna under de senaste 12 månaderna och uttrycks i ren alkohol (100 %). Delmängderna från de olika dryckerna summeras till ett totalt mått på individens alkoholkonsumtion uttryckt i liter ren alkohol per år. Även för årskonsumtionen har det skett tydliga minskningar bland skolelever i riket under 2000-talet.

Det kan nämnas att 1,5 liter ren alkohol per år motsvarar en konsumtion där varje elev i årskursen till exempel skulle dricka ca fem burkar starköl eller 30 cl sprit i månaden. Fem liter ren alkohol per år motsvarar i sin tur en månadskonsumtion om exempelvis ca 16 burkar starköl eller 1 liter sprit.

I diagram 2 redovisas hur den genomsnittliga årskonsumtionen av alkohol utvecklats i riket sedan 1970-talets sena år. Resultaten från Västra Götalandsundersökningarna 2013 och 2016 har markerats med cirklar. Medelvärdet gäller för samtliga elever, alltså även de som inte hade druckit under de senaste 12 månaderna.

Diagram 2. Den beräknade genomsnittliga årskonsumtionen mätt i liter ren alkohol (100 %) i årskurs 9 och gymnasiets år 2, efter kön i riket 1977–2016 (1977–1989 avser skattade värden) och i Västra Götaland 2013 och 2016 (markerade med cirklar).

Som framgår av diagram 2 har den totala alkoholkonsumtionen minskat påtagligt under 2000-talet vilket dels är en följd av att allt färre elever dricker men dels också en följd av att de elever som dricker, dricker en mindre mängd alkohol under ett år än vad tidigare års alkoholkonsumenter gjort.

Liksom i riket har årskonsumtionen i Västra Götaland minskat jämfört med 2013. I 2016 års undersökning var den genomsnittliga årskonsumtionen beräknad för niondeklassarna i riket 1,2 liter ren alkohol. Samma nivå uppmättes i årets undersökning i Västra Götaland (2013 låg den på 1,7 l.). I gymnasiets år 2 var den genomsnittliga årskonsumtionen något lägre i riket: 3,0 liter, än i Västra Götaland: 3,3 liter (jämfört med 3,7 l. år 2013).

Flickorna i årskurs 9 uppgav en lägre årskonsumtion (0,9 liter bland flickorna i riket cirka 1,1 liter bland flickorna i Västra Götaland) än pojkarna (1,2 liter i riket och cirka 1,3 liter i Västra Götaland). Även i gymnasiet syntes detta mönster och här var könsskillnaden än mer påtaglig. (2,3 l. bland flickorna i riket och 2,5 l. bland flickorna i Västra Götaland jämfört med 3,4 l. bland pojkarna i riket respektive 4,0 l. bland pojkarna i Västra Götaland).

Något som bör beaktas när genomsnittsmått redovisas är att enstaka extrema värden har högre inflytande vid mindre urval. I CAN:s undersökningar tillåts inte det genomsnittliga konsumtionsvärdet för en individ att överstiga 50 liter, men om ett fåtal individer ligger närmare 50 liter så kan det ändå ha ett mycket stort inflytande på hela gruppens medelvärde. Därför bör alltid dessa resultat tolkas med försiktighet när bastalen är låga.

Både i Västra Götaland och i riket var sprit, blanddrycker (cider och alkoholisk) och starköl de mest konsumerade dryckerna, vin och folköl var minst vanligt förekommande. Av de konsupplade resultaten i tabellbilagan (tabell 23) framgår dock att konsumtion av starköl var tämligen ovanlig bland flickor och att denna konsumtion främst utgjordes av pojkar medan konsumtion av blanddrycker var något vanligare bland flickor men heller inte ovanlig bland pojkar.

I redovisningarna av diagram 2a och 2b för de olika HSN-områdena i diagramfilen (redovisas ej i föreliggande rapport) redovisas den genomsnittliga alkoholkonsumtionen totalt samt de olika dryckestypernas delmängd i varje kommun i undersökningen 2013 (diagram a) och 2016 (diagram b). I tabell 24 i tabellbilagan redovisas också hur stor årskonsumtionen var 2016 i ett genomsnitt utslaget enbart bland dem som klassas som alkoholkonsumenter.

Intensivkonsumtion

Ett sätt att fånga in berusningsdrickande är genom kärnindikatorn intensivkonsumtion, vilket definieras som att under de senaste 30 dagarna vid ett och samma tillfälle ha druckit en alkoholmängd motsvarande minst en helflaska vin (eller fyra burkar starköl eller fyra burkar blanddrycker eller sex burkar folköl eller 25 cl sprit). Dessa exempel motsvarar inte exakt lika stora mängder ren alkohol (100 %) utan syftar främst till att ringa in konsumtion av en så pass stor alkoholmängd att eleverna blir alkoholpåverkade.

I och med 2012 års formulärrevision ändrades frågan om intensivkonsumtion i sådan omfattning att resultaten inte är jämförbara med tidigare års resultat (se Raninen & Nyström 2013). I det nya formuläret efterfrågas hur ofta handlingen förekommit under de senaste 12 månaderna, medan frågan tidigare var formulerad utifrån beteendets förekomst i närtid. Den nya formuleringen med en längre tidsperiod genererar lägre nivåer, vilket är viktigt att ha i åtanke vid eventuella jämförelser med tidigare års undersökningar eller andra studier där frågan har en annan utformning³. Jämförelseproblemen till trots har intensivkonsumtionen, av allt att döma, ändå minskat under 2000-talet.

I diagram 3 redovisas hur andelen elever som månatligen intensivkonsumerat utvecklats i riket sedan 2012. Resultaten från Västra Götalandsundersökningarna 2013 och 2016 har markerats med cirklar och av diagrammet framgår att andelen Västra Götalandselever som intensivkonsumerat alkohol den senaste månaden, både 2013 och 2016, var ungefär densamma som i riket när det gällde niondeklassarna (2016 var det omkring 8 % av niorna både i Västra Götaland och i riket som intensivkonsumerat den senaste månaden) men något högre

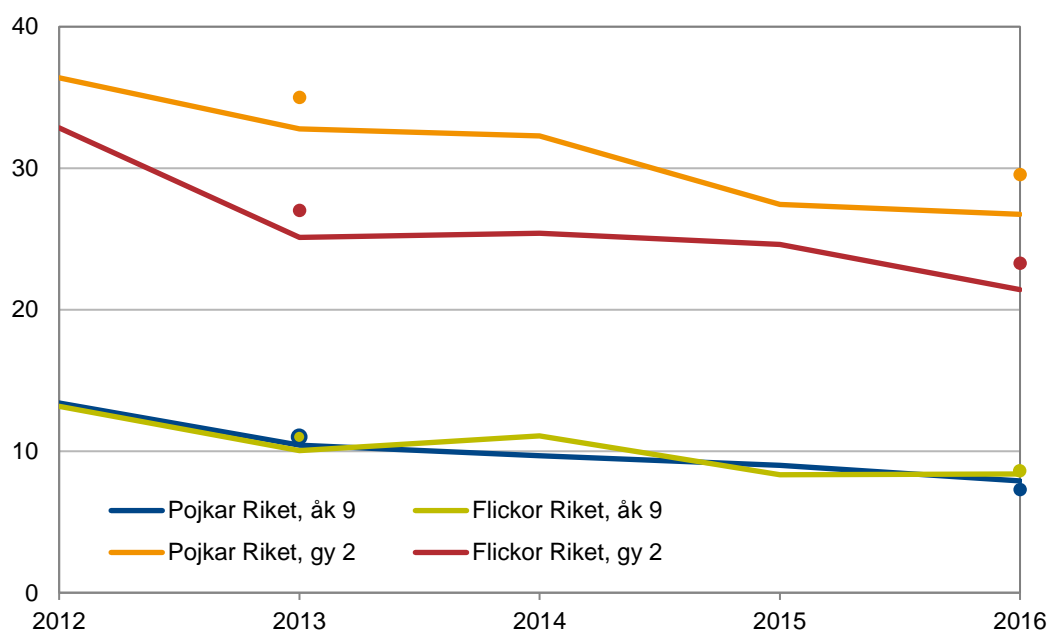
---

³ Detta då elever som intensivkonsumerat vid flera tillfällen de senaste t.ex. tre månaderna – men kanske inte ens provat alkohol för sex månader sedan, tidigare valde svarsalternativet "Ett par gånger i månaden" medan samma elev i det nya formuläret besvarar frågan om hur ofta detta skett under de senaste 12 månaderna med svarsalternativet "2–6 gånger de senaste 12 månaderna" och därmed inte klassificeras som månadsvisa intensivkonsumenter. I och med att skoleleverna är i en ålder då alkoholvanor börjar etableras har denna typ av förändringar stor betydelse.

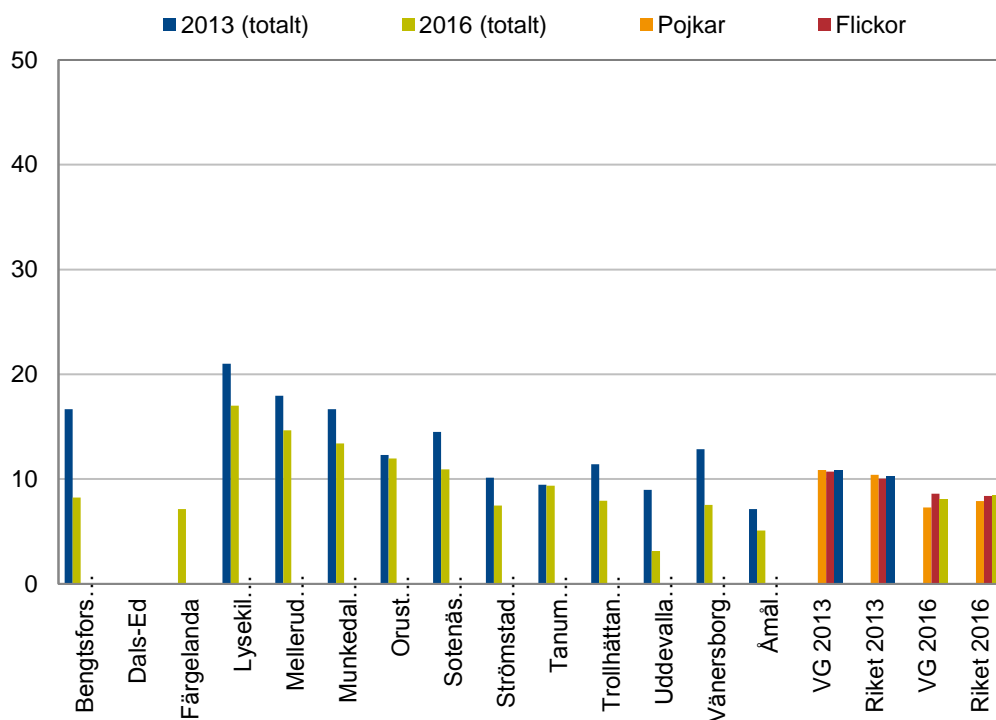
då det gällde gymnasieeleverna (27 % av Västra Götalands eleverna jämfört med 24 % av gymnasieeleverna i riket).

Medan andelen intensivkonsumenter bland pojkar och flickor låg jämförelsevis nära varandra i årskurs 9 var könsskillnaden större bland gymnasieeleverna. Könsmönstret bland gymnasieelever var likartat i båda grupperna (Västra Götaland jämfört med riket) med flera pojkar som rapporterade intensivkonsumtion, jämfört med flickorna.

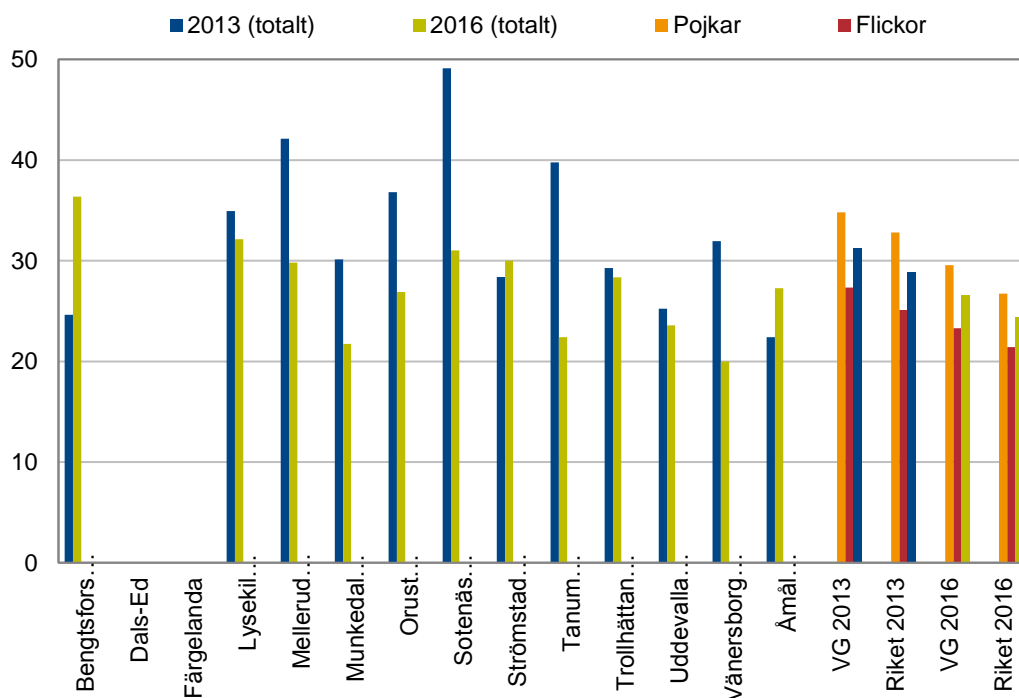
I de följande redovisningarna av diagram 3 redovisas andelen elever som klassificerades som intensivkonsumenter i respektive kommun i Västra Götalands olika HSN-områden.

Diagram 3. Andelen elever som intensivkonsumerat alkohol någon gång i månaden eller oftare i årskurs 9 och gymnasiets år 2, efter kön i riket 2012–2016 samt i Västra Götaland 2013 och 2016 (markerade med cirklar).

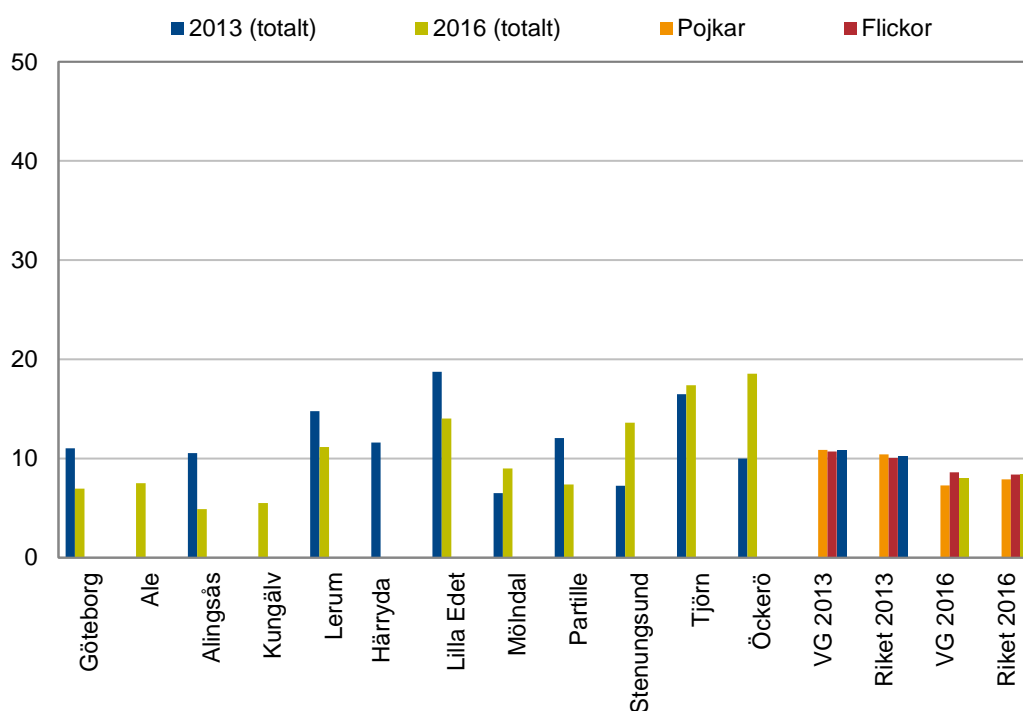
Diagram 3. Norra åk 9. Andelen elever som intensivkonsumerat alkohol någon gång i månaden eller oftare, i kommuner i Norra HSN respektive Västra Götaland och riket. Dals-Ed och Färgelanda redovisas ej av metodologiska skäl. Procentuell fördelning i årskurs 9. 2013 och 2016.

Diagram 3. Norra gymnasiet år 2. Andelen elever som intensivkonsumerat alkohol någon gång i månaden eller oftare, i kommuner i Norra HSN respektive Västra Götaland och riket. Dals-Ed och Färgelanda redovisas ej av metodologiska skäl. Procentuell fördelning i gymnasiet år 2. 2013 och 2016.

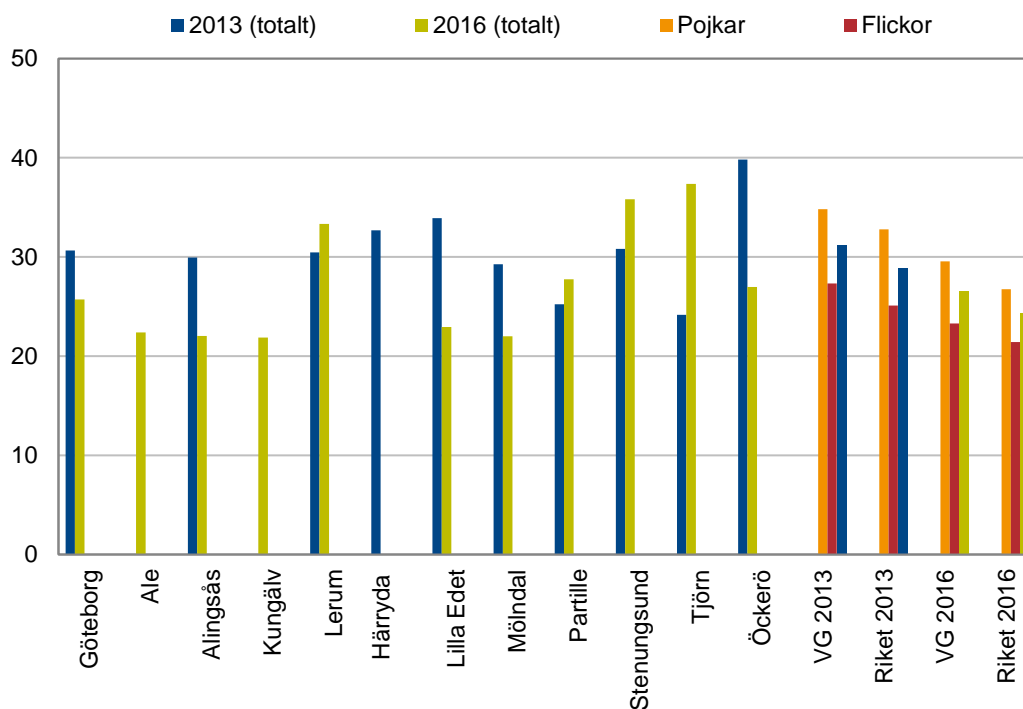
I diagram 3 för Norra HSN årskurs 9 syns att andelen niondeklassare som intensivkonsumerat alkohol den senaste månaden minskat i de flesta kommuner i Norra HSN. I Bengtsfors och i Uddevalla har andelen intensivkonsumenter mer än halverats sedan förra mätningen. I Orust och i Tanum ligger andelen kvar runt samma nivå som i tidigare undersökning.

Även i gymnasiet har andelen intensivkonsumenter sjunkit i de flesta kommuner i Norra HSN sedan 2013. I Tanum har nivån näst intill halverats och i Sotenäs där nivån var den högsta i HSN-området i 2013 års undersökning, har nivån också minskat påtagligt och ligger i årets undersökning betydligt närmre den genomsnittliga nivån för Västra Götaland. I Bengtsfors där nivån låg nära länets genomsnitt 2013 har andelen emellertid ökat till en nivå som ligger över genomsnittet i länet.

Diagram 3. Västra + GBG, åk 9. Andelen elever som intensivkonsumerat alkohol någon gång i månaden eller oftare, i kommuner i Västra HSN + GBG respektive Västra Götaland och riket. Ale, Kungälv (2013) och Härjedalen (2016) ingick ej i undersökningen. Procentuell fördelning i årskurs 9. 2013 och 2016.

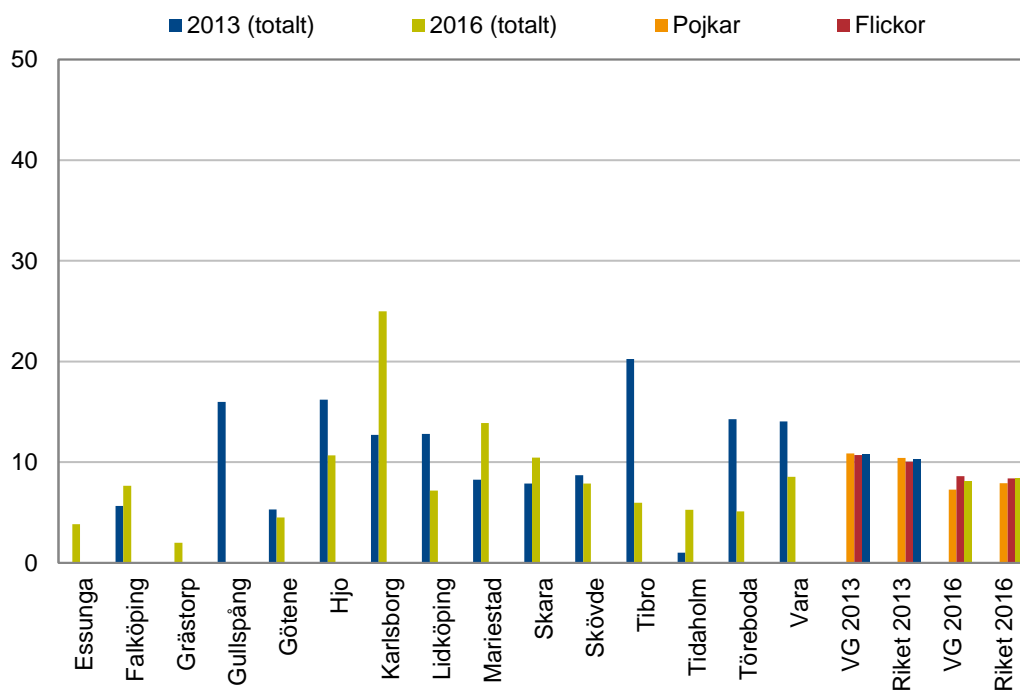

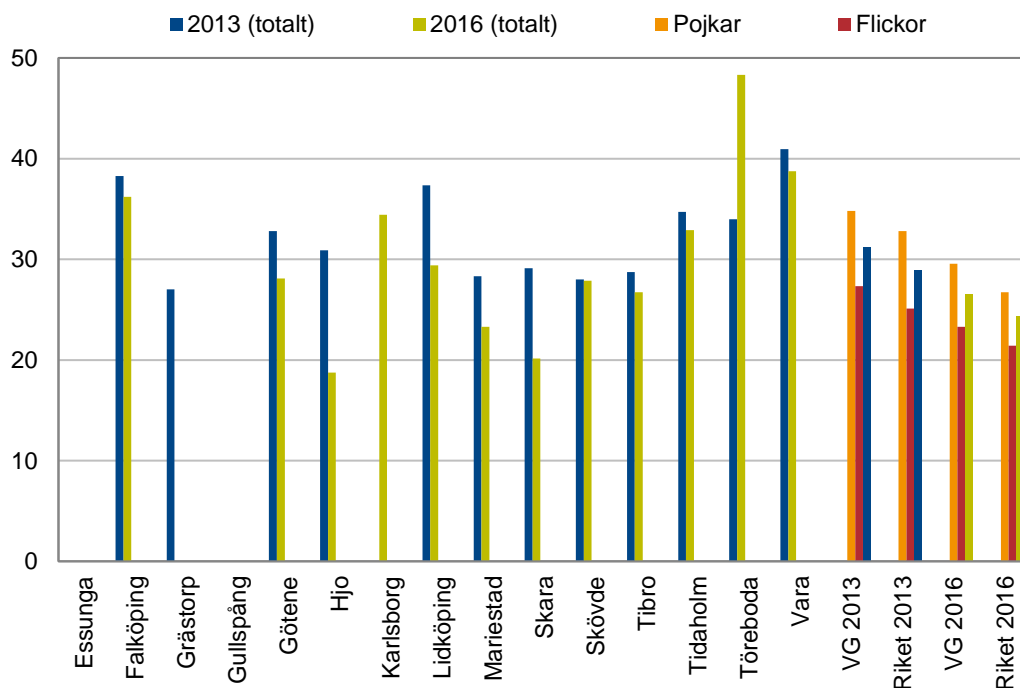
Diagram 3. Västra + GBG, gy år 2. Andelen elever som intensivkonsumerat alkohol någon gång i månaden eller oftare, i kommuner i Västra HSN + GBG respektive Västra Götaland och riket. Ale, Kungälv (2013) och Härryda (2016) ingick ej i undersökningen. Procentuell fördelning i gymnasiets år 2. 2013 och 2016.

Diagram 3 för Västra HSN + GBG årskurs 9 visar på en förhållandevis varierad fördelning mellan andelen intensivkonsumenter i de olika kommunerna i området. I flera av kommunerna är förändringen – som går åt bägge håll, sedan 2013 stor.

Även bland gymnasieeleverna i Västra HSN + GBG går utvecklingen i de olika kommunerna åt olika håll. I ungefär hälften av de kommuner som resultat kunde redovisas för 2013 har andelen intensivkonsumenter minskat i årets undersökning medan nivåerna i den andra hälften ökat.

Diagram 3. Östra åk 9. Andelen elever som intensivkonsumerat alkohol någon gång i månaden eller oftare, i kommuner i Östra HSN respektive Västra Götaland och riket. Essunga (2013), Grästorp (2013) och Gullspång (2016) redovisas ej av metodologiska skäl. Procentuell fördelning i årskurs 9. 2013 och 2016.

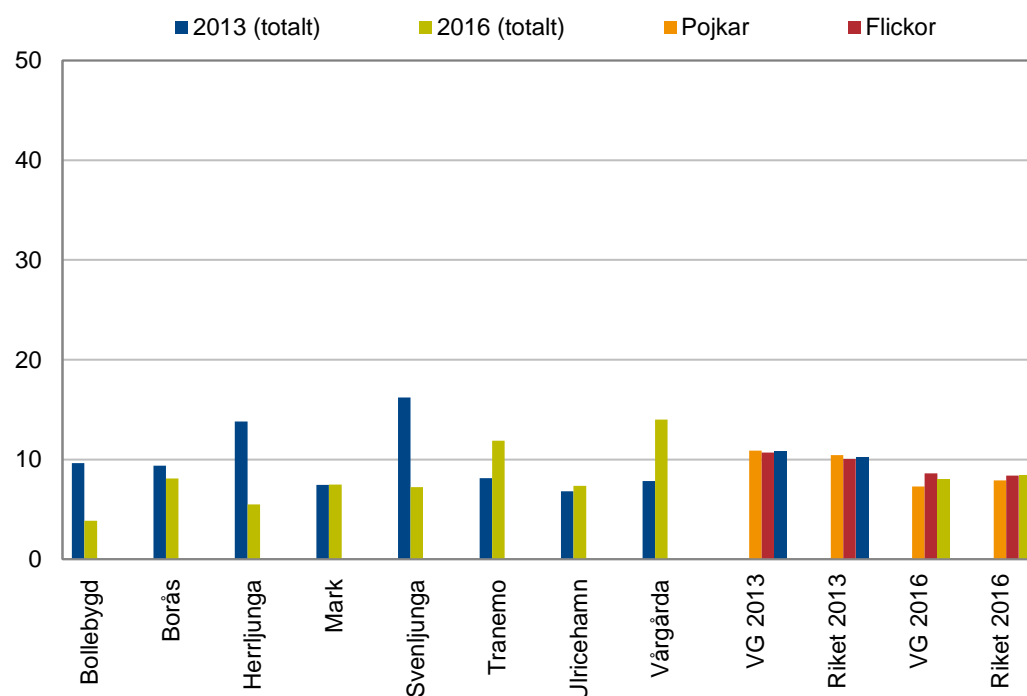

Diagram 3. Östra gym år 2. Andelen elever som intensivkonsumerat alkohol någon gång i månaden eller oftare, i kommuner i Östra HSN respektive Västra Götaland och riket. Essunga och Gullspång (2013 och 2016), Karlsborg (2013) och Grästorp (2016) redovisas ej av metodologiska skäl. Procentuell fördelning i gymnasiet år 2. 2013 och 2016.

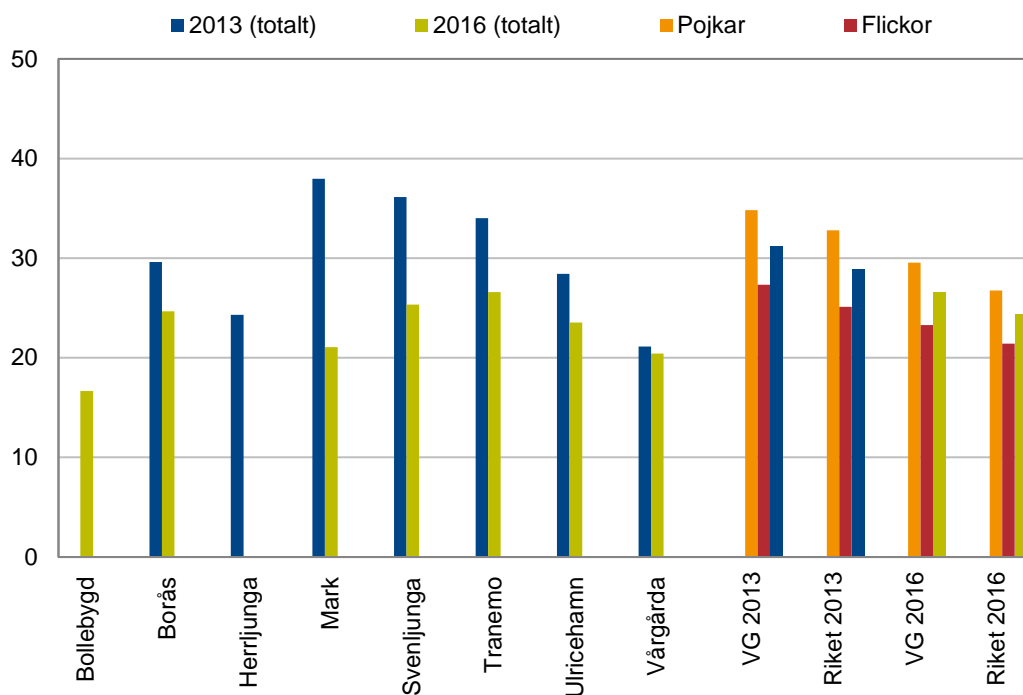
Även i diagrammen för Östra HSN årskurs 9 syns förhållandevis stora skillnader mellan kommunerna i andelen elever som klassas som intensivkonsumenter. Jämfört med de nivåer som uppmättes 2013 syns också stora skillnader. I Karlsborg och Mariestad har nivån näst intill fördubblats, i Tidaholm har nivån flerdubblats men ligger fortfarande under genomsnittet för länet.

I Lidköping, Töreboda och Vara uppmättes andelen intensivkonsumenter 2013 vara högre än i länet i stort. I årets undersökning uppmättes nivåer som låg under länsgenomsnittet i dessa kommuner. Även i Hjo syns en minskning som gör att nivån i kommunen närmar sig genomsnittsnivån för länet även om där fortfarande finns en högre andel niondeklassare som intensivkonsumerat än i länet.

Bland gymnasieeleverna i Östra HSN har andelen intensivkonsumenter minskat, eller legat kvar på samma nivå som 2013 i näst intill alla kommuner. Undantaget är Töreboda där nivån istället ökat.

Diagram 3. Södra åk 9. Andelen elever som intensivkonsumerat alkohol någon gång i månaden eller oftare, i kommuner i Södra HSN respektive Västra Götaland och riket. Procentuell fördelning i årskurs 9. 2013 och 2016.

Diagram 3. Södra gy år 2. Andelen elever som intensivkonsumerat alkohol någon gång i månaden eller oftare, i kommuner i Södra HSN respektive Västra Götaland och riket. Bollebygd (2013) och Herrijunga (2016) redovisas inte av metodologiska skäl. Procentuell fördelning i gymnasiets år 2. 2013 och 2016.

Av diagram 3 för Södra HSN årskurs 9 framgår att de flesta kommuner uppmätte ungefär samma eller något lägre andel intensivkonsumenter än i länet i stort. I Tranemo och Vårgårda är nivåerna däremot högre och i dessa kommuner är andelen också högre än vad som uppmättes för kommunerna i 2013 års undersökning.

Bland gymnasieeleverna uppmäts däremot i Tranemo samma nivå som i länet i stort och i Vårgårda är andelen gymnasieelever som klassas som intensivkonsumenter lägre än i länet. Samma mönster med samma eller lägre nivå av intensivkonsumenter som i länet uppmäts bland gymnasieeleverna i de övriga kommunerna i Södra HSN och konsekvent är nivåerna lägre än 2013.

Riskkonsumtion

En av de utökade ANDT-indikatorerna är riskkonsumtion av alkohol. Som riskkonsument klassificeras de som i genomsnitt druckit motsvarande minst 9 (för flickor) respektive 14 (för pojkar) standardglas⁴ alkohol i veckan, eller intensivkonsumerat (se ovan) minst en gång i månaden. Det är med andra ord ett mått som både tar hänsyn till om berusningskonsumtion förekommer, men också om en större mängd alkohol förtärts under en längre tidsrymd.

Av tabellerna 28a och 28c i tabellbilagorna framgår att 9 % av niondeklassarna i Västra Götaland liksom i riket klassificerats som riskkonsumenter. Bland gymnasieeleverna var motsvarande siffra 28 % i Västra Götaland och 26 % i riket.

Bland niondeklassarna var nivåerna ungefär desamma bland pojkarna och flickorna (8–9 % i Västra Götaland och i riket) medan det bland gymnasieeleverna, såväl riket som i Västra

⁴ Ett standardglas alkohol innehåller 12 gram ren alkohol vilket motsvarar ett glas vin (ca 15 cl), en flaska starköl (33 cl) eller en drink på knappt 4 cl sprit (<https://alkoholhjalpen.se/standardglas> datum: 2016-06-22).

Götaland, var fler pojkar (31 % i Västra Götaland och 28 % i riket) än flickor (25 % i Västra Götaland och 23 % i riket) som uppfyllde kriterierna för att betraktas som riskkonsument.

Berusningsdebut

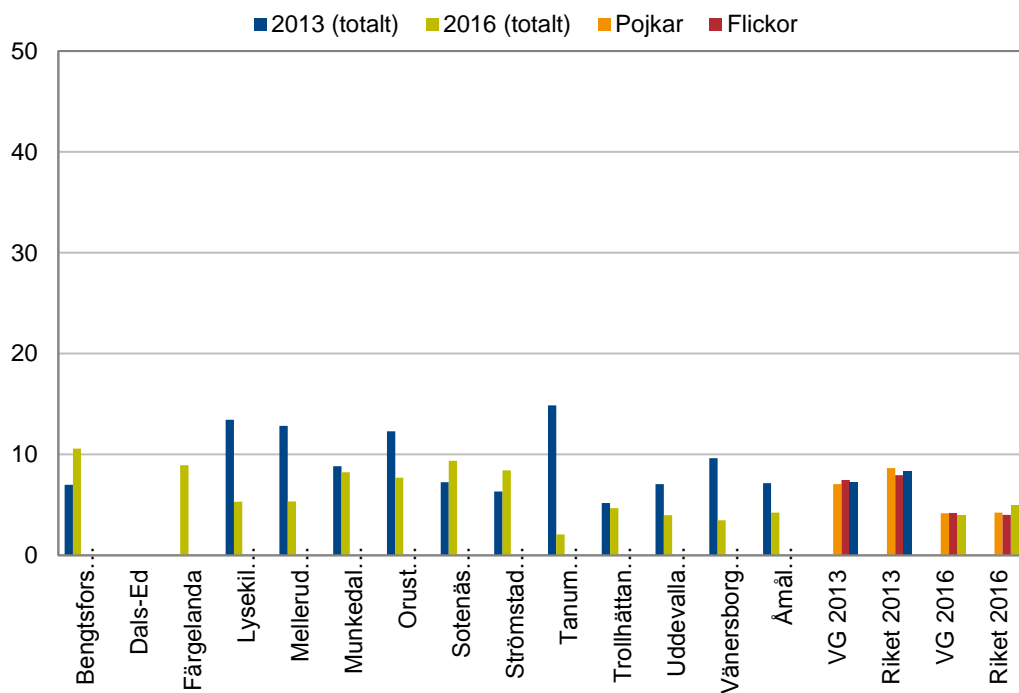
När det gäller alkohol visar forskningen inte på någon entydig bild av konsumtionsdebuts betydelse i sig för negativ utveckling (se t.ex. Grant & Dawson, 1997; Labouvie, m.fl., 1997). När det kommer till berusning och tidig berusning har detta dock visat sig predicera ökad risk för olika alkoholrelaterade negativa konsekvenser och framtida problem (se t.ex. Viner & Taylor, 2007). Av den anledningen har måttet *andelen elever som uppgett att de berusat sig vid 13 års ålder eller tidigare*, klassats som ytterligare en kärn-ANDT-indikator. Det bör emellertid påpekas att enstaka riskfaktorer i allmänhet har en relativt begränsad betydelse medan förekomst av flera parallella riskfaktorer som till exempel tidig berusningsdebut, otrygg familjesituation och låg anknytning till skolan, ofta innebär en påtaglig högre risk för att individen ska utveckla olika problembeteenden (Sundell & Forster, 2005).

Även den fråga som avser berusningsdebut ändrades vid formulärjusteringen 2012, oavsett detta kan det emellertid konstateras att andelen elever som haft en förhållandevis tidig berusningsdebut minskat tydligt under 2000-talet.

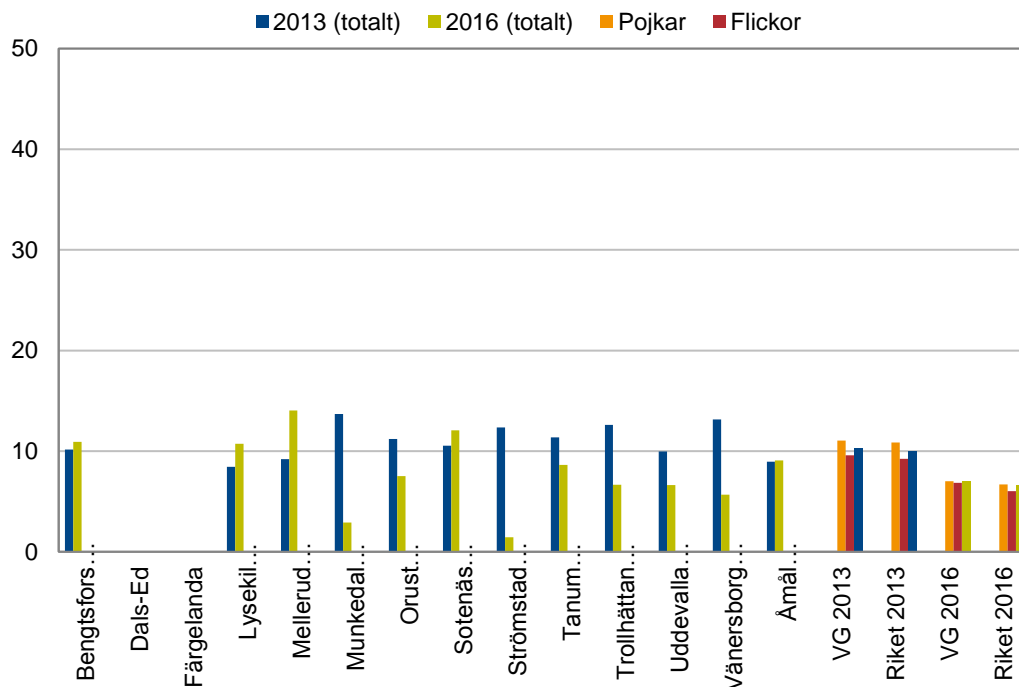
I de följande redovisningarna av diagram 4 redovisas andelen elever som klassificerades som alkoholkonsument i respektive kommun i Västra Götalands olika HSN-områden. Av diagram 4 för samtliga HSN-områden framgår också att andelen elever i årskurs 9 som 2016 svarade att de berusat sig vid 13 års ålder eller tidigare uppgick till 5 % bland niorna i riket och till 4 % bland niorna i Västra Götaland. Denna nivå var näst intill en halvering av den nivå som uppmättes 2013 (7 %).

Bland de äldre eleverna i gymnasiets år 2 svarade runt 7 % av eleverna, både i Västra Götaland och i riket, att de haft sin berusningsdebut innan de fyllt 14 år. Även denna nivå var en lägre nivå än vad som uppmättes bland Västra Götalands gymnasieelever 2013 (10 %).

Det kan här också tilläggas att det varken i årskurs 9 eller i gymnasiets år 2 framträdde någon nämnvärd skillnad mellan könen.

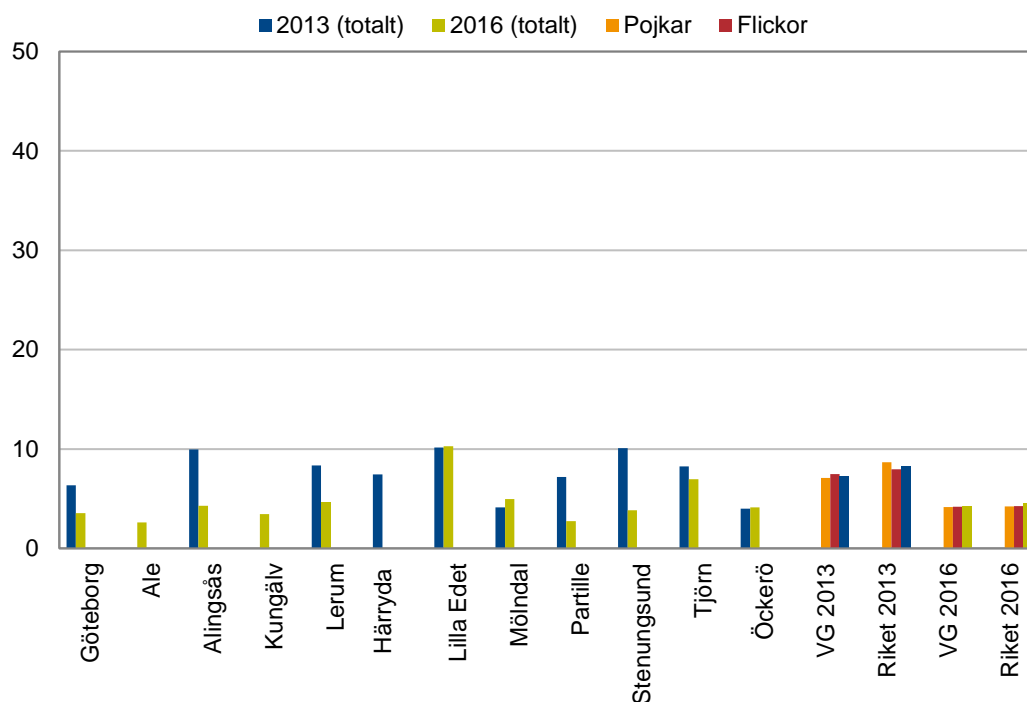
Diagram 4. Norra åk 9. Andelen elever som varit berusade vid 13 års ålder eller yngre, i kommuner i Norra HSN respektive Västra Götaland och riket. Dals-Ed (2013 och 2016) och Färgelanda (2013) redovisas ej av metodologiska skäl. Procentuell fördelning i årskurs 9. 2013 och 2016.

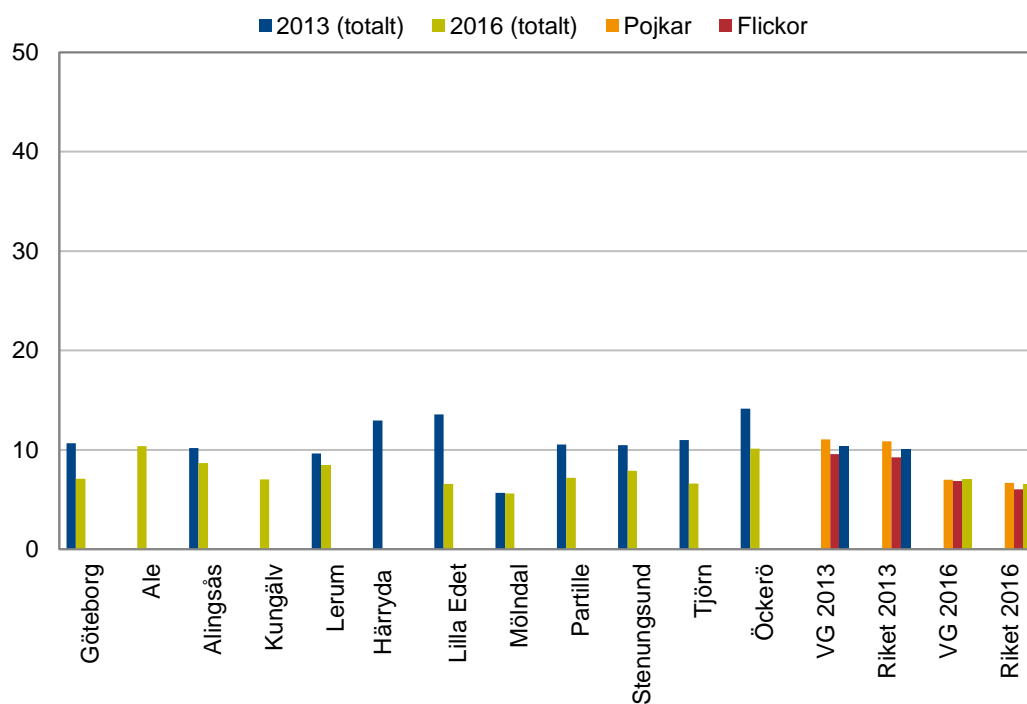
Diagram 4. Norra gy år 2. Andelen elever som varit berusade vid 13 års ålder eller yngre i kommuner i Norra HSN respektive Västra Götaland och riket. Dals-Ed och Färgelanda redovisas ej av metodologiska skäl. Procentuell fördelning i gymnasiets år 2. 2013 och 2016.

I diagram 4 för Norra HSN årskurs 9 syns att andelen niondeklassare som haft en så kallad tidig berusningsdebut ligger i ett spann mellan 2–11 % i de olika kommunerna. I de flesta av områdets kommuner har andelen minskat jämfört med 2013 års undersökning, men i Bengtsfors, Sotenäs och Strömstad syns en viss ökning.

Även i gymnasiet har andelen elever som haft en tidig berusningsdebut minskat i de flesta kommuner i Norra HSN. I Munkedal, Strömstad, Trollhättan och Vänersborg är nedgången sedan 2013 särskilt påtaglig. I några av kommunerna har andelen dock ökat.

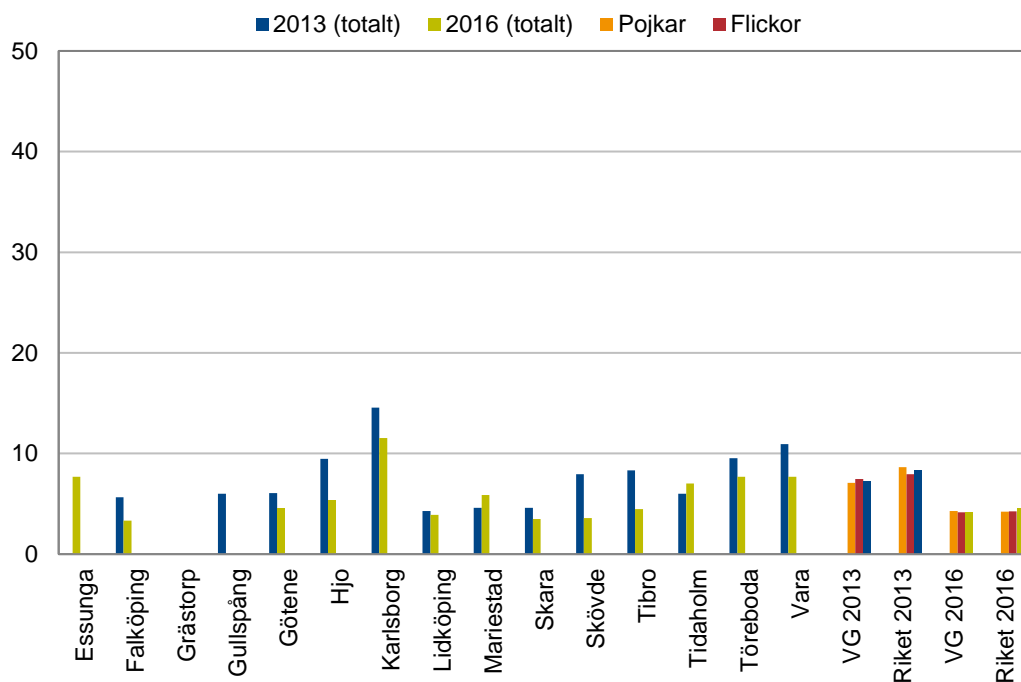
Diagram 4. Västra + GBG, åk 9. Andelen elever som varit berusade vid 13 års ålder eller yngre, i kommuner i Västra HSN + GBG respektive Västra Götaland och riket. Ale, Kungälv (2013) och Härryda (2016) ingick ej i undersökningen. Procentuell fördelning i årskurs 9. 2013 och 2016.

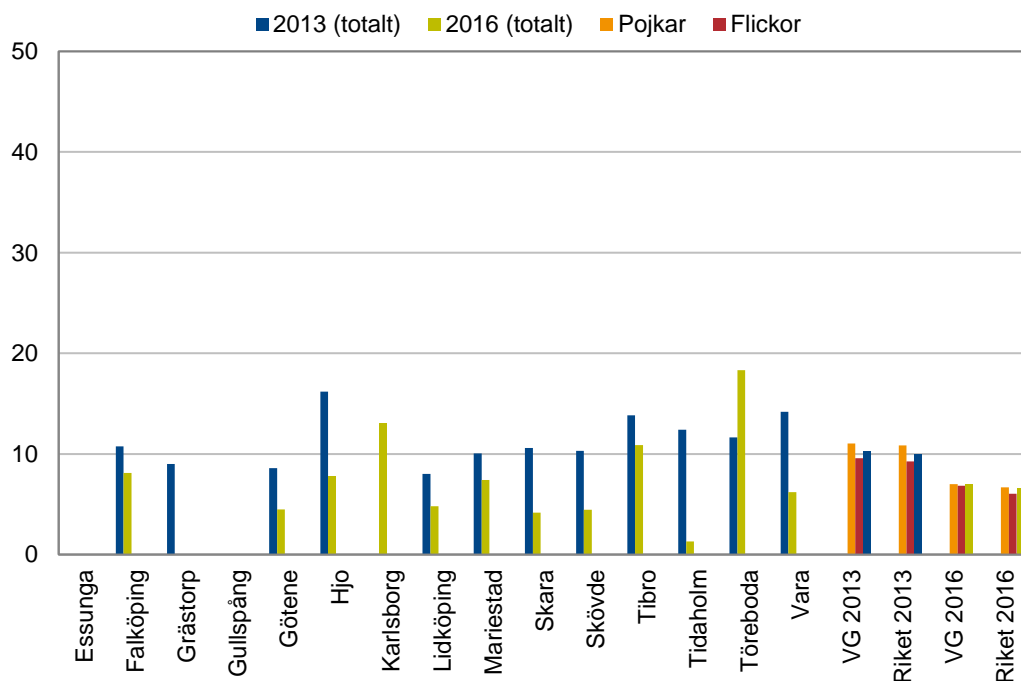
Diagram 4. Västra + GBG, gy år 2. Andelen elever som varit berusade vid 13 års ålder eller yngre, i kommuner i Västra HSN + GBG respektive Västra Götaland och riket. Ale, Kungälv (2013) och Härryda (2016) ingick ej i undersökningen. Procentuell fördelning i gymnasiet år 2. 2013 och 2016.

Diagram 4 för Västra HSN + GBG visar att andelen som haft en så kallad tidig berusningsdebut minskat eller legat kvar på ungefär samma nivå som 2013 i samtliga kommuner. Detta gäller både niondeklassarna och gymnasieeleverna i området. Särskilt stor har minskningen varit bland niondeklassarna i Alingsås, Partille och Stenungsund och bland gymnasieeleverna syns en särskilt stor förändring bland gymnasieeleverna i Lilla Edet.

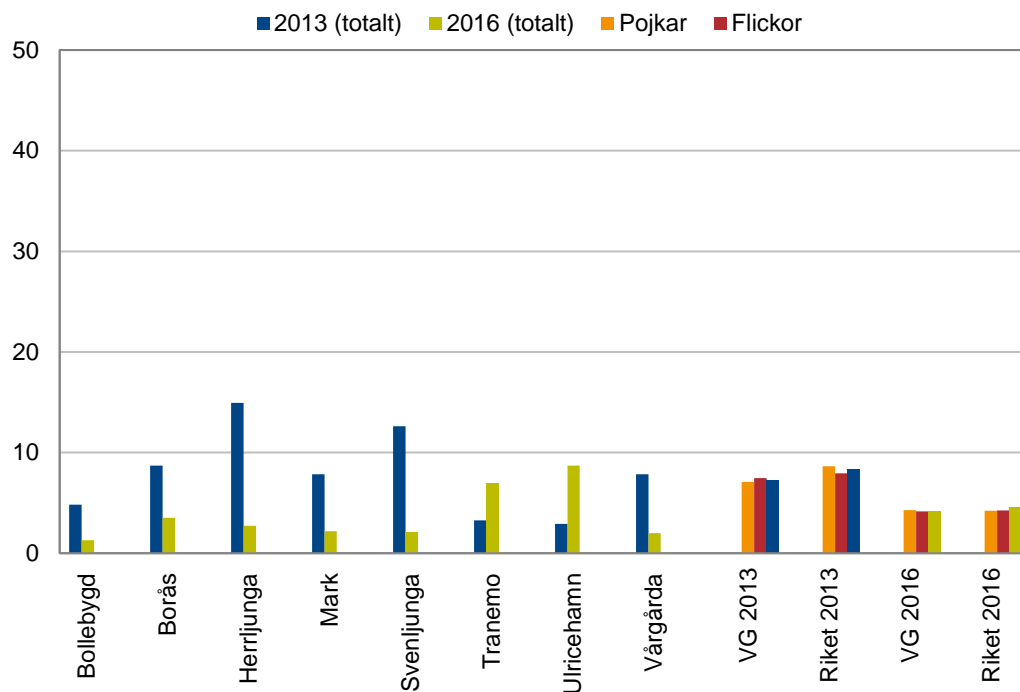

Diagram 4. Östra åk 9. Andelen elever som varit berusade vid 13 års ålder eller yngre, i kommuner i Östra HSN respektive Västra Götaland och riket. Essunga (2013), Grästorps (2013) och Gullspång (2016) redovisas ej av metodologiska skäl. Procentuell fördelning i årskurs 9. 2013 och 2016.

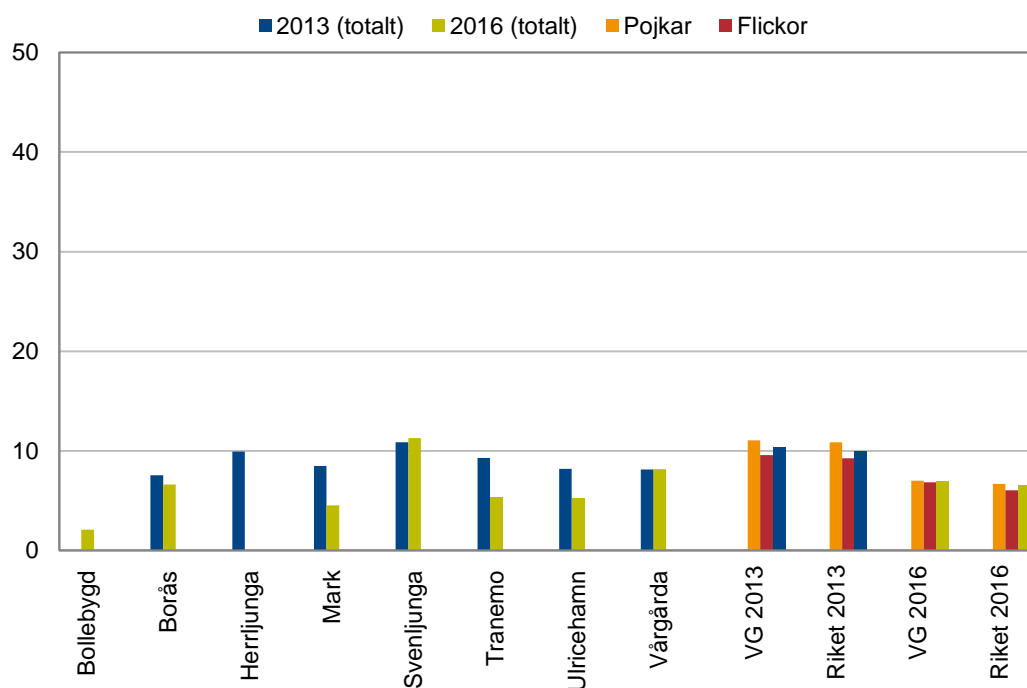

Diagram 4. Östra gym år 2. Andelen elever som varit berusade vid 13 års ålder eller yngre, i kommuner i Östra HSN respektive Västra Götaland och riket. Essunga (2013 och 2016), Gullspång (2013 och 2016), Karlsborg (2013) och Grästorps (2016) redovisas ej av metodologiska skäl. Procentuell fördelning i gymnasiet år 2. 2013 och 2016.

Liksom i de andra HSN-områdena har andelen elever i Östra HSN som haft en så kallad tidig berusningsdebut minskat eller legat kvar på ungefär samma nivå som 2013 i de flesta av kommunerna. Detta gäller både bland niondeklassarna och bland gymnasieeleverna. Dock uppmättes högre nivåer än 2013 bland gymnasieeleverna i Töreboda.

Diagram 4. Södra åk 9. Andelen elever som varit berusade vid 13 års ålder eller yngre, i kommuner i Södra HSN respektive Västra Götaland och riket. Procentuell fördelning i årskurs 9. 2013 och 2016.

Diagram 4. Södra gy år 2. Andelen elever som varit berusade vid 13 års ålder eller yngre, i kommuner i Södra HSN respektive Västra Götaland och riket. Bollebygd (2013) och Herrljunga (2016) redovisas inte av metodologiska skäl. Procentuell fördelning i gymnasiets år 2. 2013 och 2016.

Både i årskurs 9 och i gymnasiets år 2 uppmättes också i de flesta av i Södra HSN:s kommuner liknande eller lägre nivåer av tidig berusningsdebut än 2013. Bland niondeklassarna i Tranemo och Ulricehamn hade andelen dock ökat i årets undersökning.

Anskaffningssätt

Såväl denna undersökning som flera andra studier har visat att många ungdomar dricker alkohol och att somliga dricker förhållandevis stora kvantiteter. Med beaktande av de åldersrestriktioner som finns i den svenska alkohollagstiftningen ska det inte vara möjligt för dessa ungdomar att själva skaffa alkohol. Det är emellertid ett faktum att det på flera sätt går att få tag på alkohol även för ungdomar i förhållandevis låg ålder.

Både i årkurs 9 och i gymnasiets år 2 samt både i Västra Götaland och riket var det, i 2016 års undersöknings fråga om alkohol från Systembolaget, vanligast att ha fått tag på alkoholen via pojk-/flickvän, kompisar eller kompisars syskon (9 % i årskurs 9 respektive 26 % i gymnasiet i Västra Götaland och 10 respektive 27 % i riket) följt av alternativet att en annan vuxen köpt ut eller sålt alkohol. Ungefär lika vanligt förekommande som svarsalternativet att annan vuxen köpt ut/sålt var det bland gymnasieeleverna, både i Västra Götaland och i riket, också att svara att man fått alkoholen av egna föräldrar/vårdnadshavare med lov (ca 14 % i både Västra Götaland och i riket). Även 2013 var detta de vanligast förekommande svaren i på frågan.

Både i Västra Götaland och i riket var det i synnerhet flickorna som angett att de fått alkoholen via pojk-/flickvän, kompisar eller kompisars syskon, även om detta alternativ var det vanligaste också bland pojkarna. Bland pojkarna i åk 9 i Västra Götaland var det emellertid lika vanligt att uppge att man fått tag i alkohol från annan vuxen som köpte ut eller sålde.

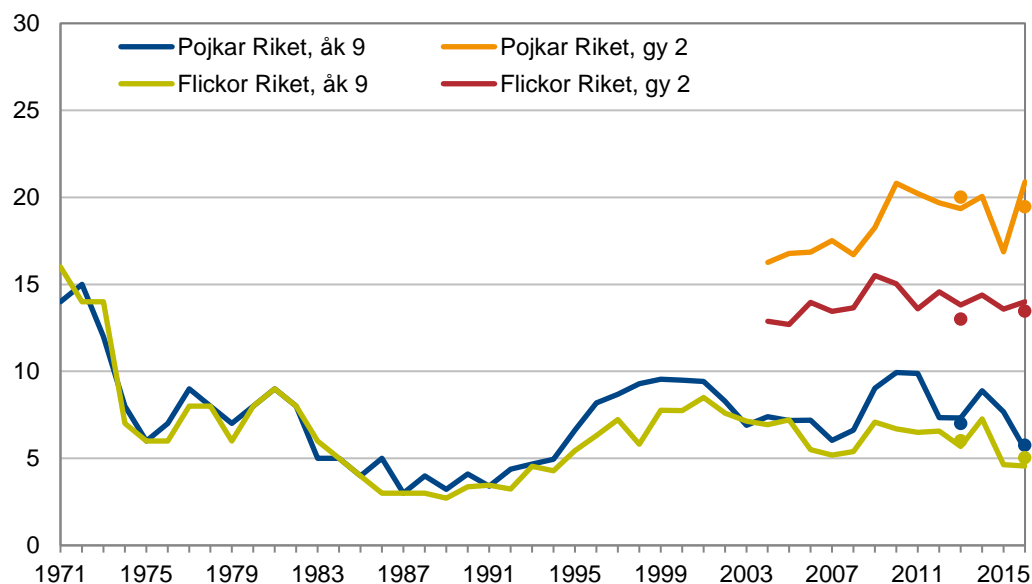
Av tabellerna 37 i tabellbilagorna framgår hur niondeklassarna och gymnasieelever i Västra Götaland respektive riket fått tag på alkohol med Systembolaget som ursprung.

Narkotika

Med narkotika avses i Sverige de preparat som finns upptagna i Läkemedelsverkets föreskrifter om förteckningar över narkotika⁵. Där förekommer dels sådana medel som är föremål för kontroll enligt internationella överenskommelser (FN:s narkotikakonventioner), men också ytterligare ett antal medel som enligt svenska bestämmelser ska anses som narkotika. Preparaten har olika egenskaper men gemensamt för dem är att de påverkar centrala nervsystemet.

För att följa narkotikaanvändandet är två mått från skolundersökningen identifierade som kärndikatorer i ANDT-uppföljningen: att ha använt narkotika någon gång samt att ha använt narkotika de senaste 12 månaderna (det sistnämnda mäts sedan 2007). Under 2000-talet har resultaten gällande narkotikaanvändning fluktuerat utan att någon tydlig förändringsriktning kunnat avläsas.

I diagram 5 redovisas andelen elever i riket som använt narkotika någon gång i årskurs 9 sedan 1970-talet och i gymnasiets år 2 sedan 2004. Resultaten från Västra Götalandsundersökningarna 2013 och 2016 har markerats med cirklar.

Diagram 5. Andelen elever i årskurs 9 och gymnasiets år 2 som använt narkotika någon gång. Procentuell fördelning efter kön i riket 1971–2016 samt i Västra Götaland 2013 och 2016 (markerade med cirklar).

I 2013 års undersökning angav 7 % av eleverna i årskurs 9 i både riket och Västra Götaland att de någon gång använt narkotika. 2016 var motsvarande siffra 5 % bland niondeklassarna i riket och 6 % av niondeklassarna i Västra Götaland.

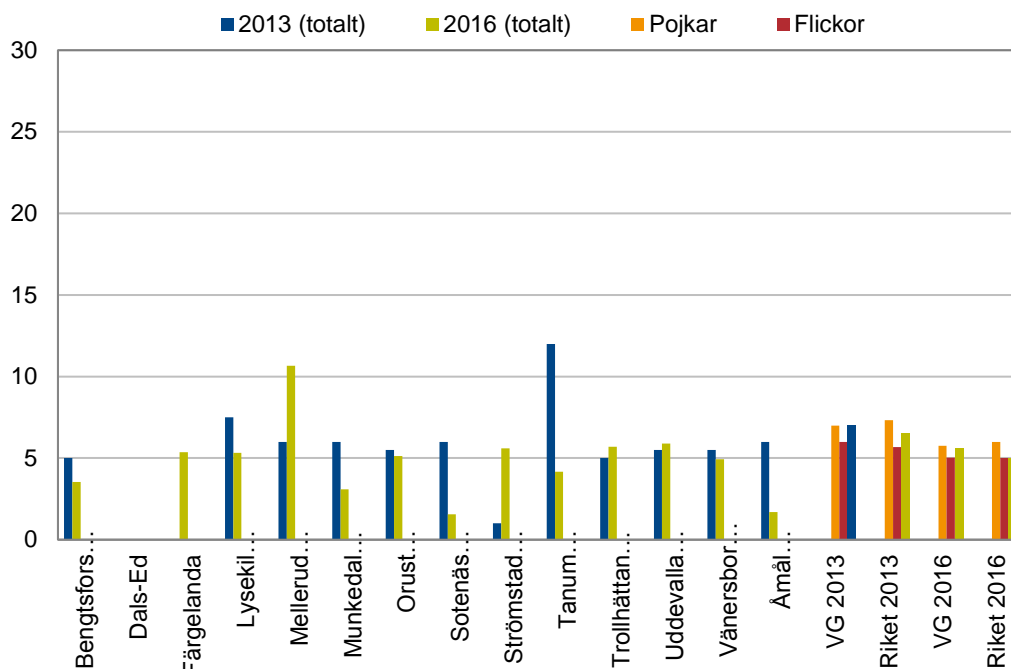
Bland gymnasieleverna var det år 2013 17 % i både riket och Västra Götaland som använt narkotika någon gång vilket motsvarades av 18 % i riket och 17 % i Västra Götaland 2016.

I årskurs 9 var det ungefär lika vanligt att pojkar (6 % både i riket och i Västra Götaland) hade använt narkotika som att flickor gjort det (5 % både i riket och i Västra Götaland). Bland gymnasieleverna var det vanligare att pojkar använt narkotika vilket syntes såväl i

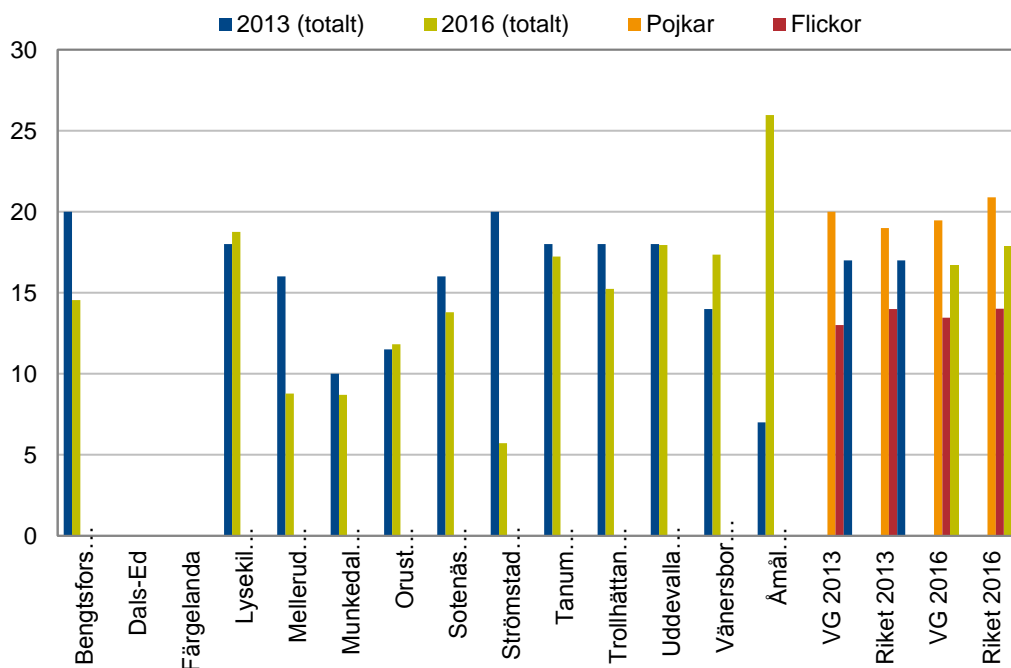
⁵ <http://www.lakemedelsverket.se/overgripande/Lagar--regler/Lakemedelsverkets-foreskrifter---LVFS>
Datum: 2016-06-23

riket (21 % av pojkarna och 14 % av flickorna) som i Västra Götaland (19 % av pojkarna och 13 % av flickorna).

I de följande redovisningarna av diagram 5 redovisas andelen elever som använt narkotika någon gång i respektive kommun i Västra Götalands olika HSN-områden.

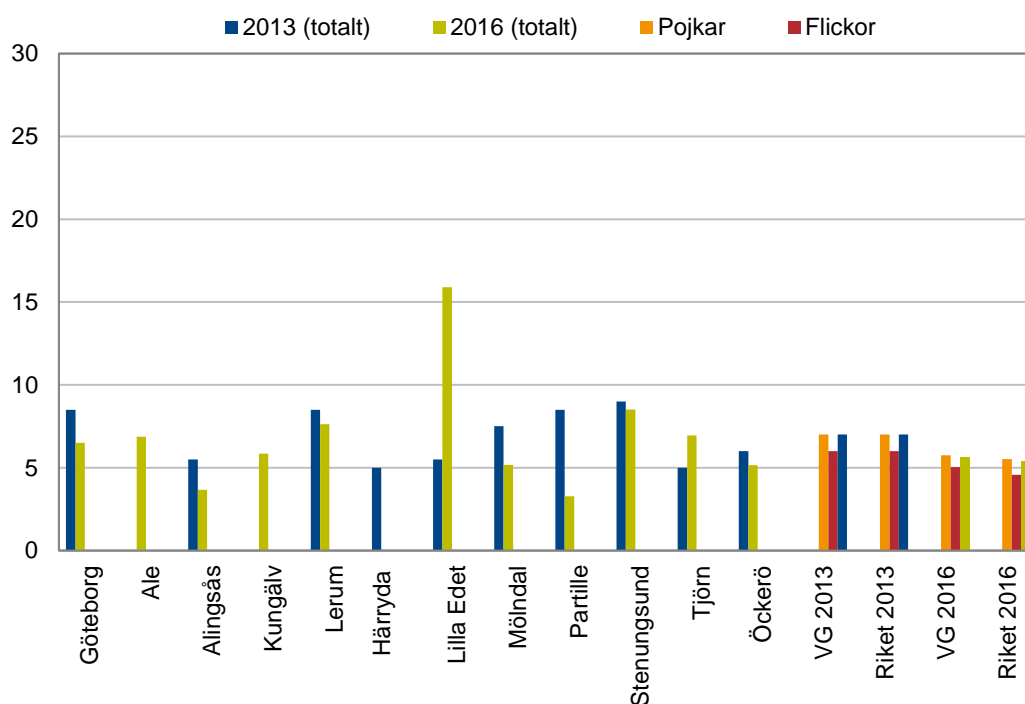
Diagram 5. Norra åk 9. Andelen elever som någon gång använt narkotika i kommuner i Norra HSN respektive Västra Götaland och riket. Dals-Ed (2013 och 2016) och Färgelanda (2013) redovisas ej av metodologiska skäl. Procentuell fördelning i årskurs 9. 2013 och 2016.

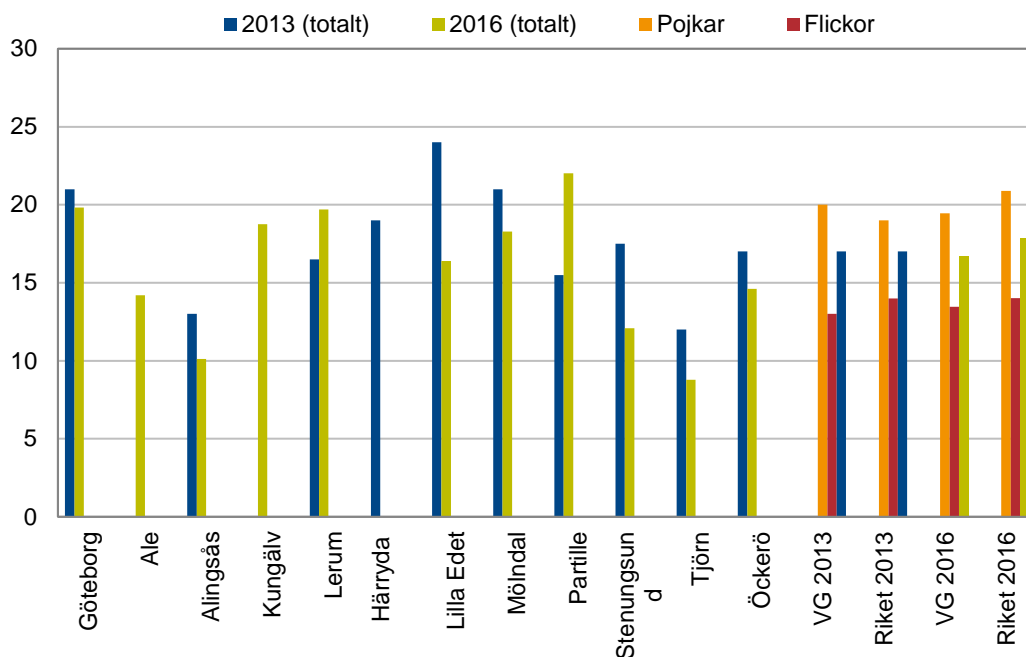
Diagram 5. Norra gy år 2. Andelen elever som någon gång använt narkotika i kommuner i Norra HSN respektive Västra Götaland och riket. Dals-Ed och Färgelanda redovisas ej av metodologiska skäl. Procentuell fördelning i gymnasiets år 2. 2013 och 2016.

I diagram 5 för Norra HSN årskurs 9 jämförs andelen elever som använt narkotika någon gång 2013 med niondeklassare som gjort detsamma 2016. De största ökningarna syns i Mellerud och i Strömstad. I Strömstad var nivån emellertid jämförelsevis låg 2013 medan nivån i årets undersökning låg omkring samma nivå som för länet i stort. I Munkedal, Sotenäs och Åmål hade nivåerna halverats eller mer än halverats i årets undersökning jämfört med 2013 års undersökning.

Bland gymnasieeleverna i Norra HSN låg nivån av andelen som provat narkotika runt samma eller på lägre nivåer än 2013 i de flesta kommuner. I Strömstad hade nivån minskat till omkring en tredjedel av den nivå som uppmättes 2013 och även i Mellerud och Bengtsfors hade nivån sjunkit påtagligt. I Åmål hade nivån dock påtagligt ökat.

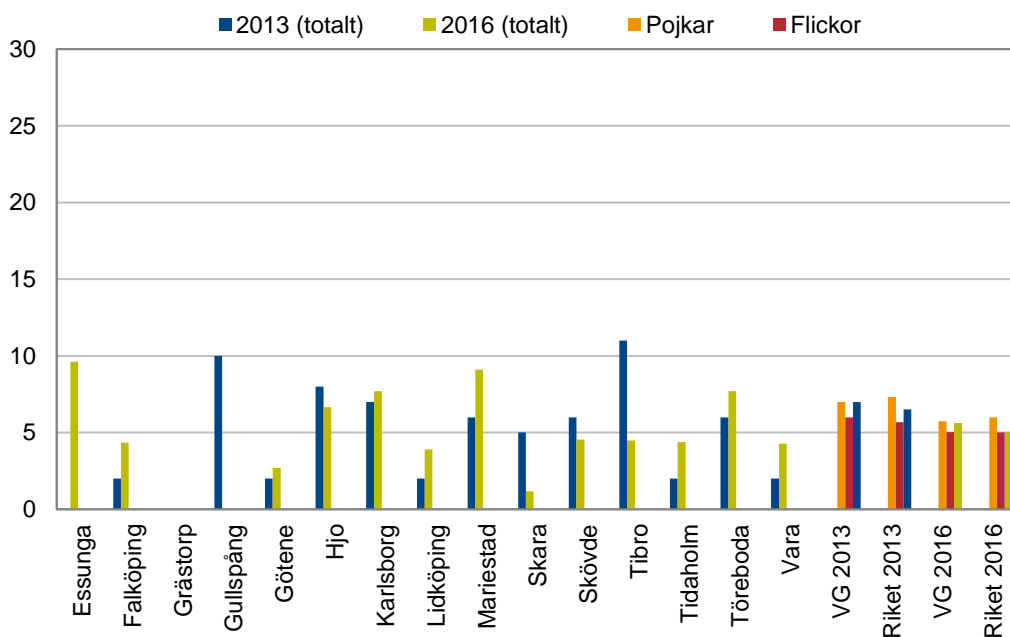
Diagram 5. Västra + GBG, åk 9. Andelen elever som någon gång använt narkotika i kommuner i Västra HSN + GBG respektive Västra Götaland och riket. Ale, Kungälv (2013) och Härryda (2016) ingick ej i undersökningen. Procentuell fördelning i årskurs 9. 2013 och 2016.

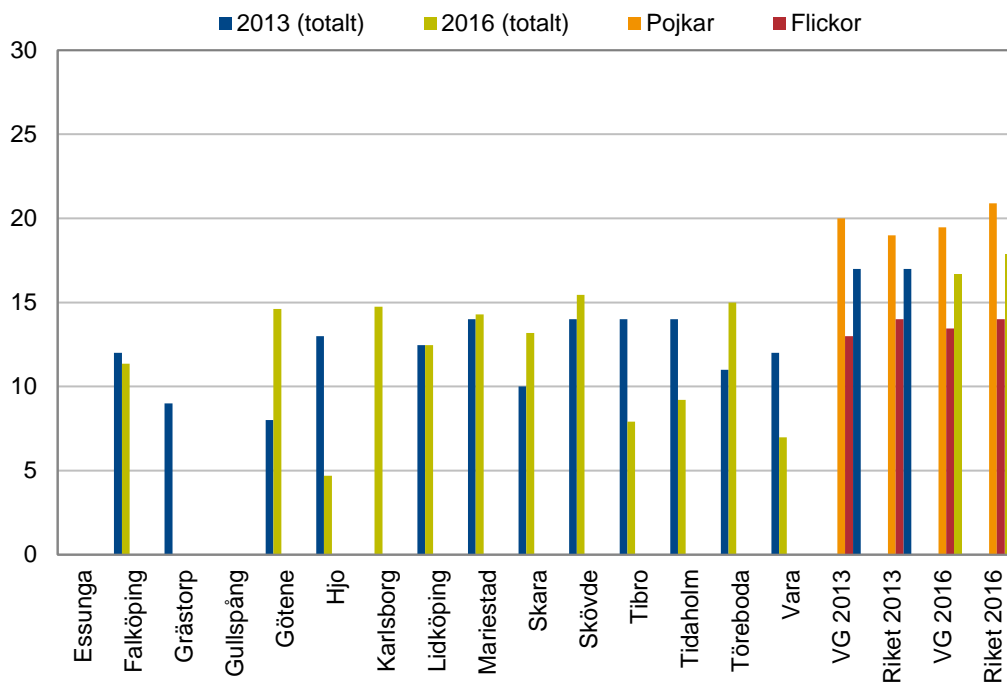
Diagram 5. Västra + GBG, gy år 2. Andelen elever som någon gång använt narkotika i kommuner i Västra HSN + GBG respektive Västra Götaland och riket. Ale, Kungälv (2013) och Härryda (2016) ingick ej i undersökningen. Procentuell fördelning i gymnasiets år 2. 2013 och 2016.

Diagram 5 för Västra HSN + GBG årskurs 9 visar att andelen niondeklassare som använt narkotika någon gång var omkring densamma eller lägre än 2013 i de flesta kommuner undantaget Lilla Edet där andelen bland niondeklassarna mer än dubblats.

I gymnasiets år 2 hade andelen som använt narkotika i Lilla Edet däremot minskat påtagligt jämfört med 2013. Även i flera andra kommuner i Västra HSN + GBG hade denna andel minskat bland gymnasieeleverna. I Lerum och i Partille hade nivån emellertid ökat.

Diagram 5. Östra åk 9. Andelen elever som någon gång använt narkotika i kommuner i Östra HSN respektive Västra Götaland och riket. Essunga (2013), Grästorp (2013) och Gullspång (2016) redovisas ej av metodologiska skäl. Procentuell fördelning i årskurs 9. 2013 och 2016.

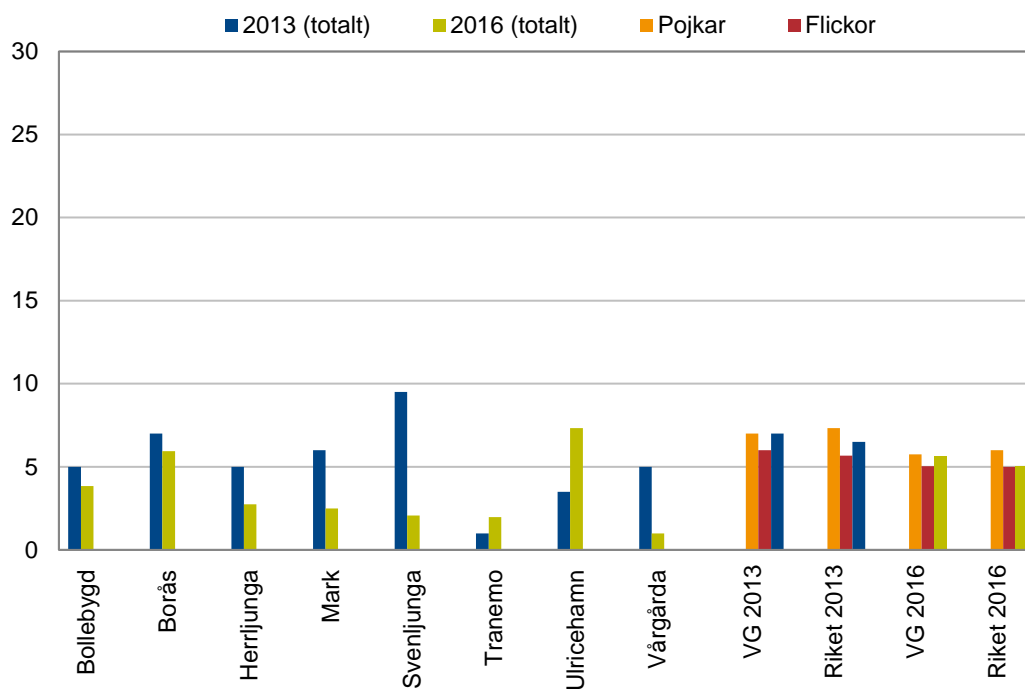

Diagram 5. Östra gy år 2. Andelen elever som någon gång använt narkotika i kommuner i Östra HSN respektive Västra Götaland och riket. Essunga (2013 och 2016), Gullspång (2013 och 2016), Karlsborg (2013) och Grästorp (2016) redovisas ej av metodologiska skäl. Procentuell fördelning i gymnasiet år 2. 2013 och 2016.

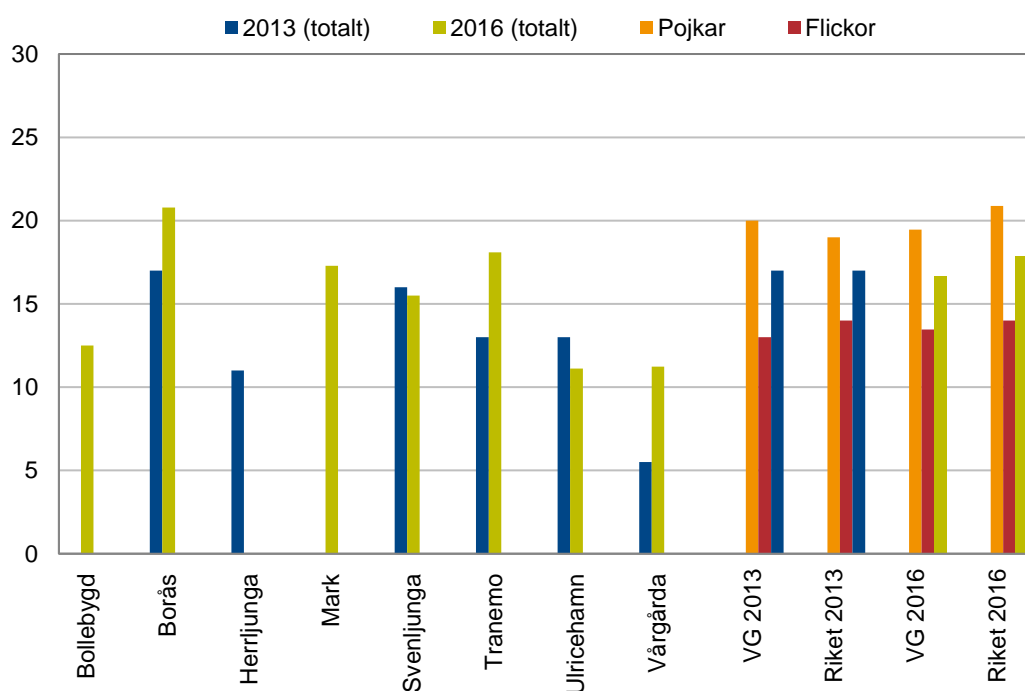
Diagram 5 för Östra HSN årskurs 9 visar att andelen som någon gång använt narkotika skiljde sig relativt mycket mellan kommunerna i området. Jämfört med 2013 hade andelen niondeklassare som använt narkotika ökat i flera kommuner samtidigt som den minskat i andra kommuner. I Skara och i Tibro var nedgången sedan 2013 som störst.

Även bland gymnasieeleverna i Östra HSN hade den andel som svarade att de använt narkotika minskat påtagligt i Tibro vilket den också gjort bland Hjos, Tidaholms och Varas gymnasieelever i jämförelsen mellan åren.

Diagram 5. Södra åk 9. Andelen elever som någon gång använt narkotika i kommuner i Södra HSN respektive Västra Götaland och riket. Procentuell fördelning i årskurs 9. 2013 och 2016.

Diagram 5. Södra gy år 2. Andelen elever som någon gång använt narkotika i kommuner i Södra HSN respektive Västra Götaland och riket. Bollebygd och Mark (2013) och Herrljunga (2016) redovisas inte av metodologiska skäl. Procentuell fördelning i gymnasiets år 2. 2013 och 2016.

Diagram 5 för Södra HSN årskurs 9 visar liksom i andra HSN-områden på en stor variation mellan kommunerna i andelen elever som någon gång använt narkotika. I Svenljunga låg den nivå som uppmättes bland niondeklassare 2013 högst i HSN-området medan den andel

som uppmättes bland niorna i årets undersökning tillhörde de, för området, lägsta. I Ulricehamn var nivån bland niondeklassarna 2016 däremot näst intill den dubbla jämförd med motsvarande andel 2013.

Bland gymnasieeleverna i Södra HSN hade den andel som någon gång använt narkotika däremot minskat i Ulricehamn jämfört med 2013. Däremot hade andelen gymnasieelever som använt narkotika ökat i Borås, Tranemo och Vårgårda, men låg i Vårgårda fortfarande under den genomsnittliga andelen i länet.

Anabola androgena steroider

Liksom på narkotikaområdet är två prevalensmått från skolundersökningen identifierade som kärnindikatorer i ANDT-uppföljningen gällande dopning: att ha använt anabola steroider någon gång samt att ha använt anabola steroider de senaste 12 månaderna (mäts sedan 2012). Under 2000-talet har resultaten gällande användning av anabola steroider uppgått till cirka 1 % i riket, och detta gäller oavsett årskurs och tidpunkt.

Normalt är det således ytterst få elever både i årskurs 9 och i gymnasiet år 2 som uppgett att de använt anabola androgena steroider (AAS) och så även i 2016 års undersökning. Av tabell 44 i tabellbilagan för årskurs 9 framgår att 1 % av niorna, såväl i riket som i Västra Götaland, hade använt AAS någon gång de senaste 12 månaderna i årets undersökning. Samma nivå uppmättes då det gällde användning någon gång. Bland gymnasieeleverna framgår av motsvarande tabell (44) att det var 0 % av eleverna både i riket och i Västra Götaland som använt AAS de senaste 12 månaderna. Både i riket och i Västra Götaland hade 1 % av gymnasieeleverna använt anabola någon gång. Även om det såväl gällande livstidprevalens som gällande 12-månadersprevalens var 0 % av flickorna som svarade att de använt AAS är det svårt att uttala sig om någon egentlig skillnad mellan könen vid så låga prevalensmått.

Tobaksanvändning

För tobak har tre olika mått identifierats som kärnindikatorer i ANDT-uppföljningen: att vara rökare, att vara snusare samt att ha tobaksdebuterat före 13 års ålder.

Rökare

Som rökare räknas de elever som dels uppgett att de har rökt under de senaste 12 månaderna och dessutom svarat att de fortfarande röker. Detta är en skillnad mot perioden före 2012 då det inledande 12-månadersfiltret saknades. Förändringen med den något snävare definitionen gör att tidsserien över rökare brutits. Trots detta kan det konstateras att rökningen på nationell nivå har minskat kraftigt i år 2 i gymnasiet under 2000-talet.

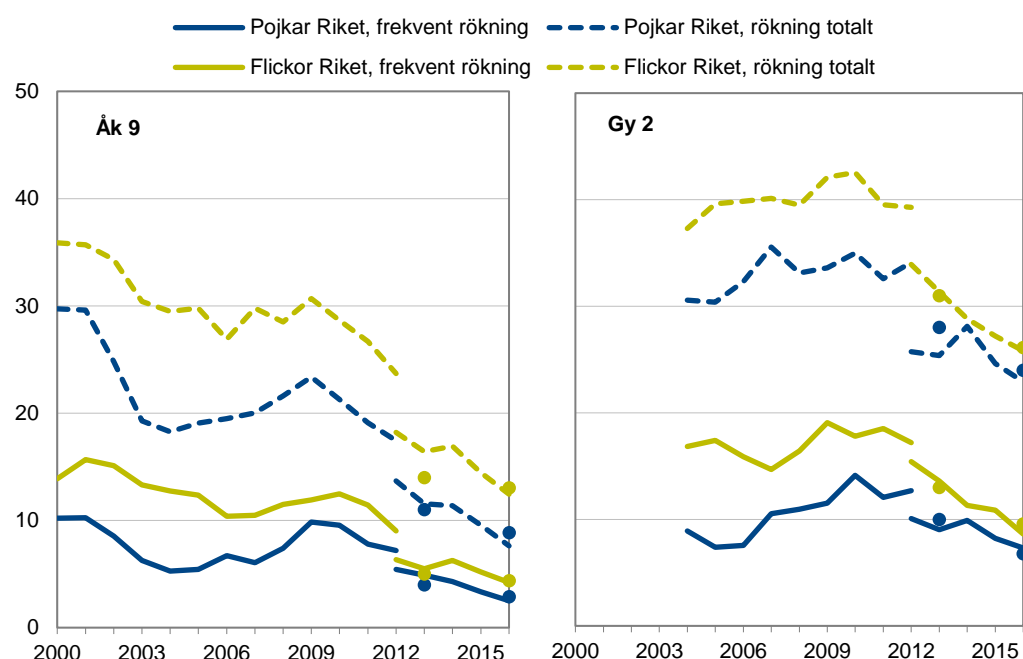
I diagram 6 redovisas utvecklingen av andelen rökare där både andelen frekventa rökare (de som röker dagligen/nästan dagligen) och andelen rökare totalt (de frekventa rökarna + de som röker ibland) redovisas för elever i årskurs 9 i riket sedan år 2000 samt för gymnasieelever i riket sedan 2004. Resultaten från Västra Götalandsundersökningarna 2013 och 2016 har markerats med cirklar.

Av diagram 6 framgår att andelen rökare bland niondeklassarna minskat något både i riket och i Västra Götaland sedan 2013 även om skillnaden är marginell. I 2013 års undersökning var det omkring 14 % av niondeklassarna i riket som klassificerades som rökare vilket motsvarades av 13 % i Västra Götaland. I årets undersökning klassades 10 % av niondeklassarna i riket som rökare och 11 % av niondeklassarna i Västra Götaland.

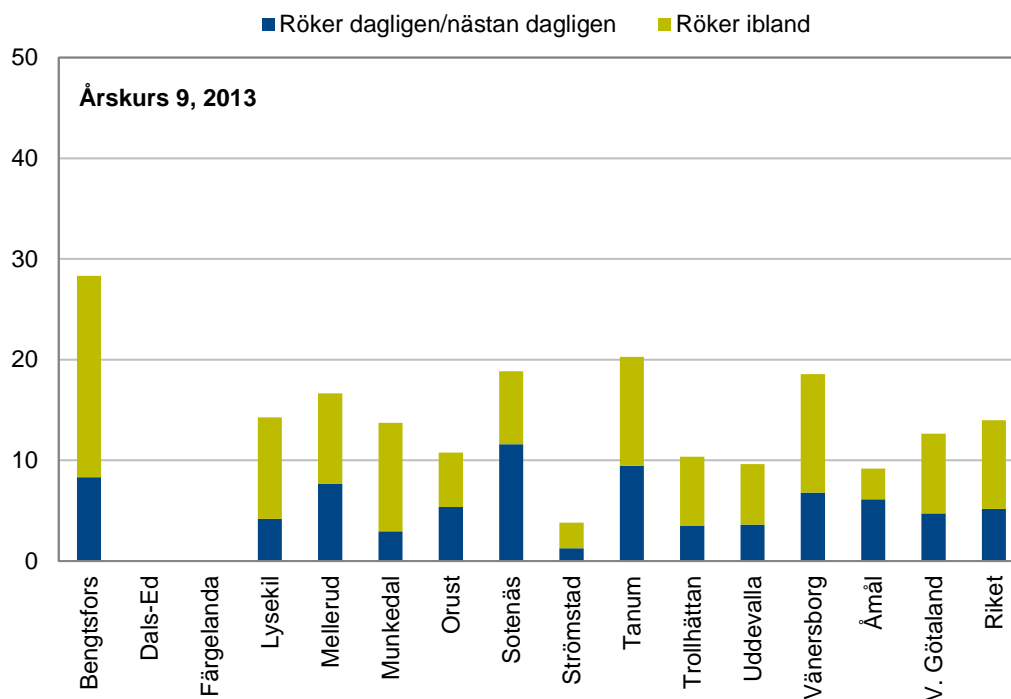
Även bland gymnasieleverna hade andelen rökare minskat något sedan 2013 års undersökning (28 % i riket och 30 % i Västra Götaland). I årets undersökning klassades 24 % av gymnasieeleverna i riket och 25 % av gymnasieeleverna i Västra Götaland som rökare.

Under hela skolundersökningens historia har rökning varit vanligare bland flickor än bland pojkar. Under de senaste åren har skillnaden mellan könen dock minskat framför allt när gymnasieeleverna studeras. I årets undersökning var 8 % av pojkarna i årskurs 9 i riket rökare vilket motsvarades av 12 % av flickorna. I Västra Götaland var 9 % av pojkarna i årskurs 9 i rökare medan detta motsvarades av 13 % av flickorna.

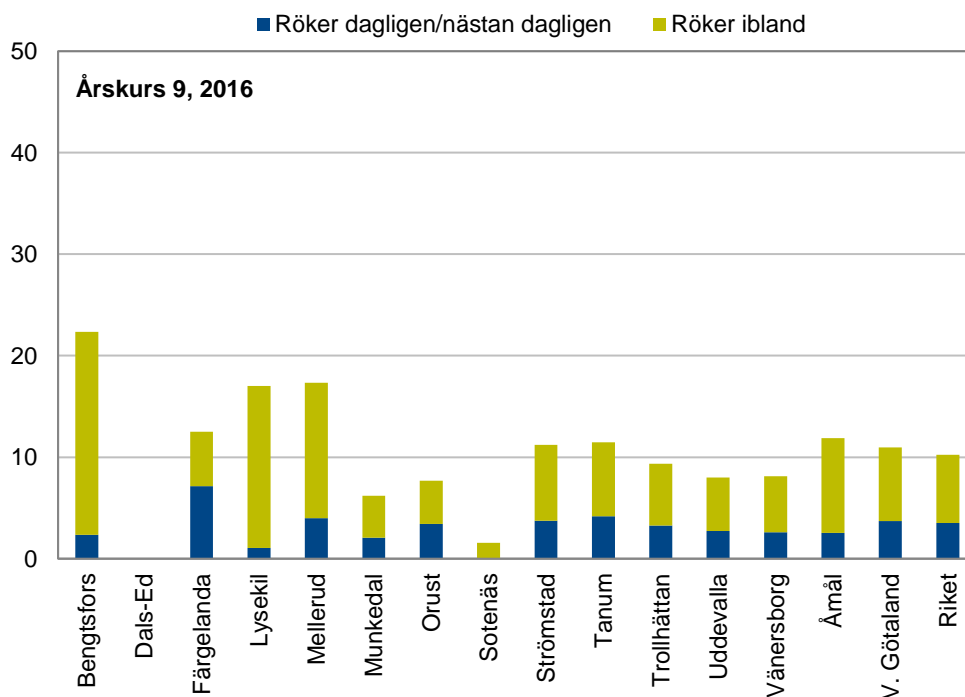
I gymnasiets år 2 var 23 % av pojkarna och 26 % av flickorna i riket rökare. I Västra Götaland motsvarades detta av 24 % av pojkarna och 26 % av flickorna.

Diagram 6. Andelen rökare i årskurs 9 och gymnasiets år 2. Frekvent (daglig/nästan daglig rökning) samt rökning totalt (daglig + då och då) i riket 2000–2016 och i Västra Götaland 2013 och 2016 (markerade med cirklar).

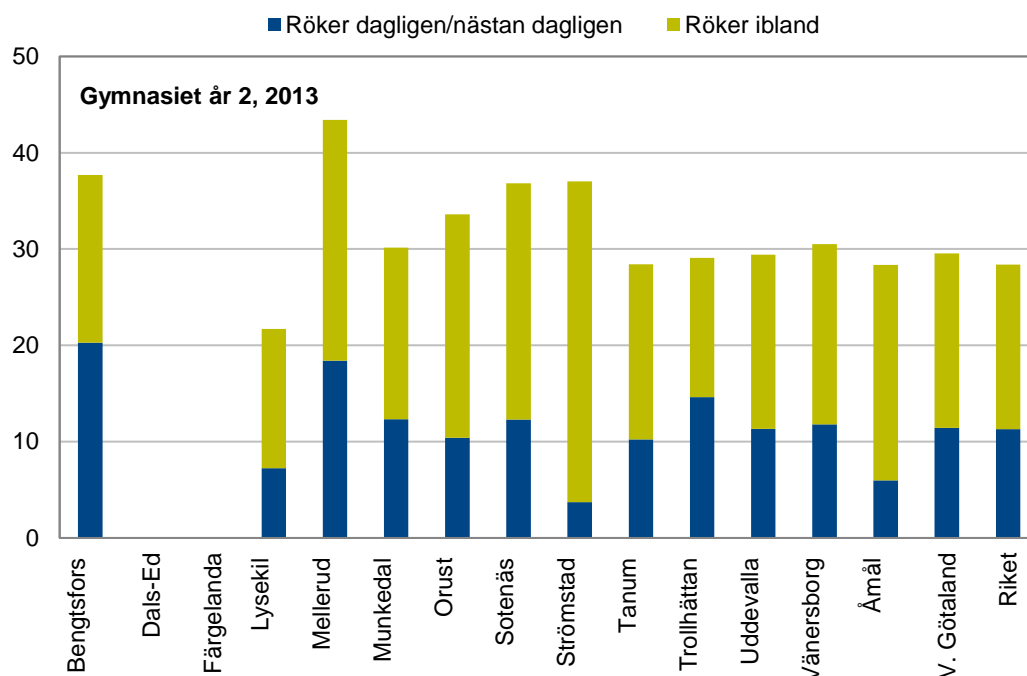
Diagram 6a. Norra åk 9. Andel elever som röker i kommuner i Norra HSN respektive Västra Götaland och riket. Dals-Ed och Färgelanda redovisas ej av metodologiska skäl. Procentuell fördelning i årskurs 9. 2013.

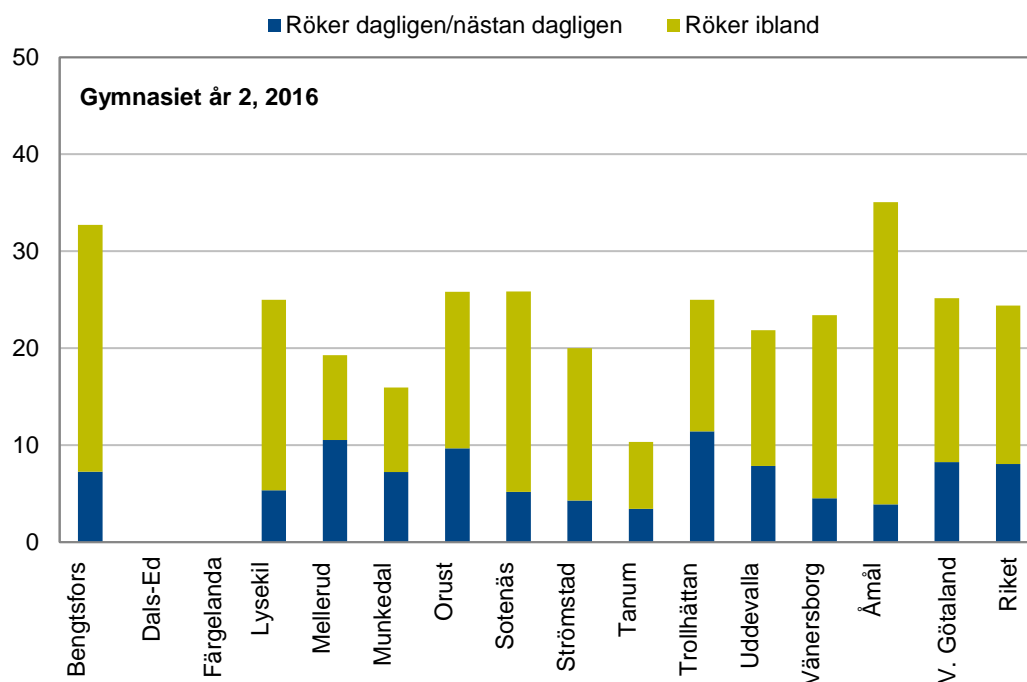
Diagram 6b. Norra åk 9. Andel elever som röker i kommuner i Norra HSN respektive Västra Götaland och riket. Dals-Ed redovisas ej av metodologiska skäl. Procentuell fördelning i årskurs 9. 2016.

I diagram 6a och 6b Norra redovisas andelen rökare i årskurs 9 åren 2013 (diagram a) och 2016 (diagram b). Liksom 2013 uppmättes 2016 högst andel rökare i Bengtsfors där nivån var omkring dubbelt så hög som i länet i stort. I 2016 års undersökning hade dock andelen frekventa rökare i Bengtsfors minskat till en nivå som var omkring hälften så låg som den

nivå av frekventa rökare som uppmättes i länet. Samma mönster med en tydligt högre andel rökare men lägre andel frekventa rökare än i länet uppmäts i Lysekil i 2016 års undersökning. I Mellerud var andelen frekventa rökare bland niondeklassarna omkring densamma som i länet medan den andel som svarade att de röker ibland var högre.

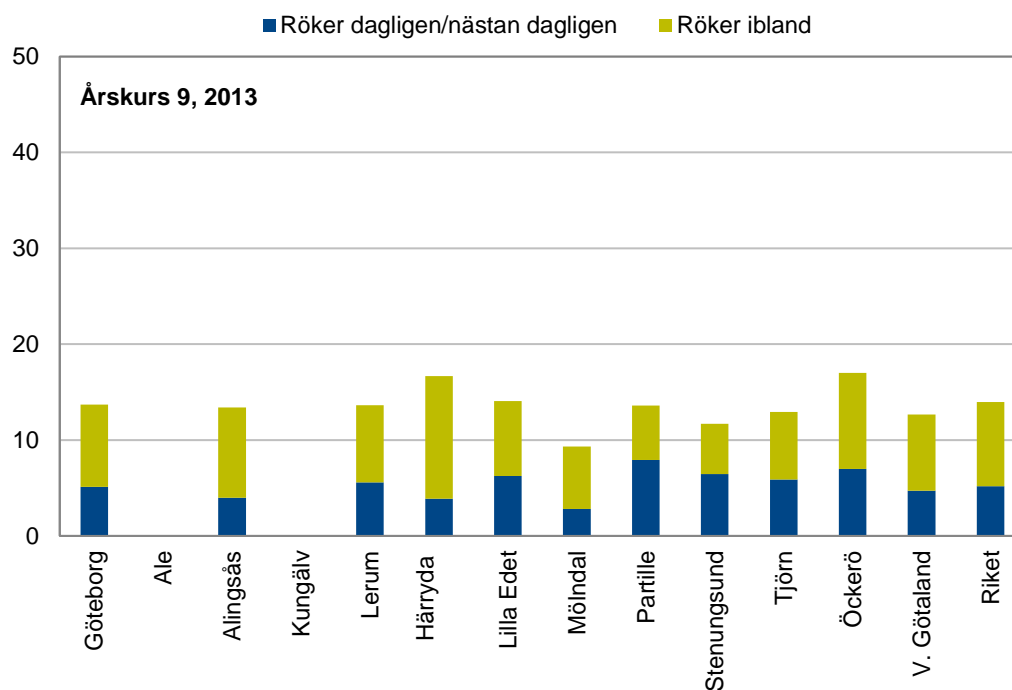

Diagram 6a. Norra gy år 2. Andel elever som röker i kommuner i Norra HSN respektive Västra Götaland och riket. Dals-Ed och Färgelanda redovisas ej av metodologiska skäl. Procentuell fördelning i gymnasiet år 2, 2013.

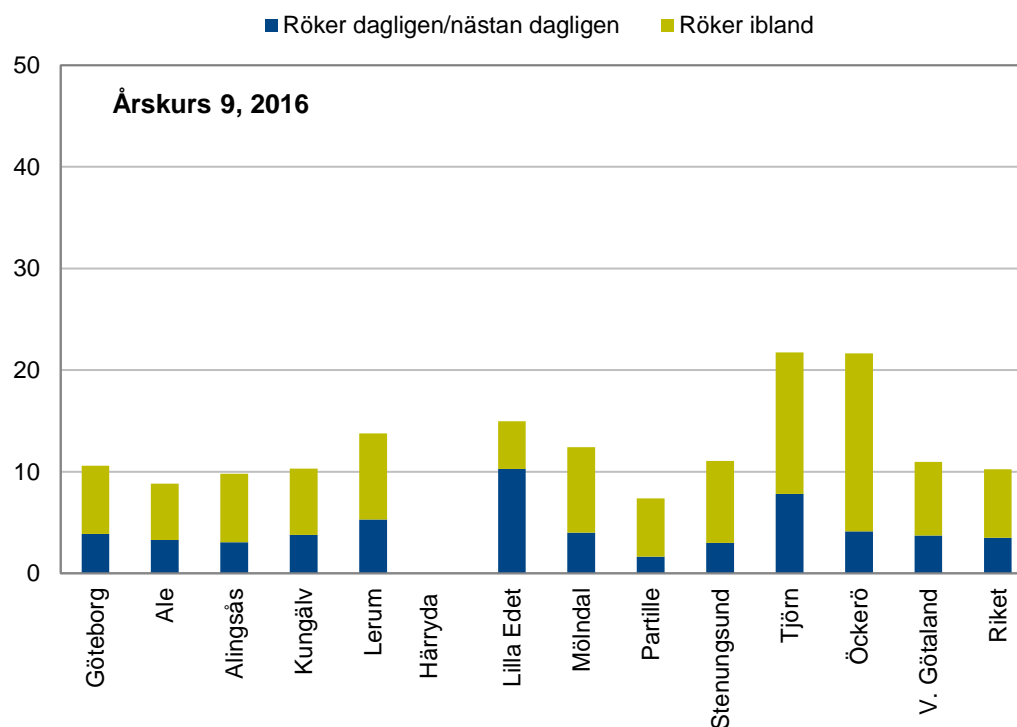

Diagram 6b. Norra gy år 2. Andel elever som röker i kommuner i Norra HSN respektive Västra Götaland och riket. Dals-Ed och Färgelanda redovisas ej av metodologiska skäl. Procentuell fördelning i gymnasiet år 2, 2016.

Även i diagram 6a och 6b för gymnasieeleverna i Norra HSN uppmättes en högre nivå av rökare i Bengtsfors än i länet i årets undersökning vilket också uppmättes i Åmål. Jämfört med länet var det i Åmål dock en tydligt mindre andel gymnasieelever som var frekventa rökare. I Mellerud har nivån av rökare, som i 2013 års undersökning var den hösta i HSN-området, nästan halverats.

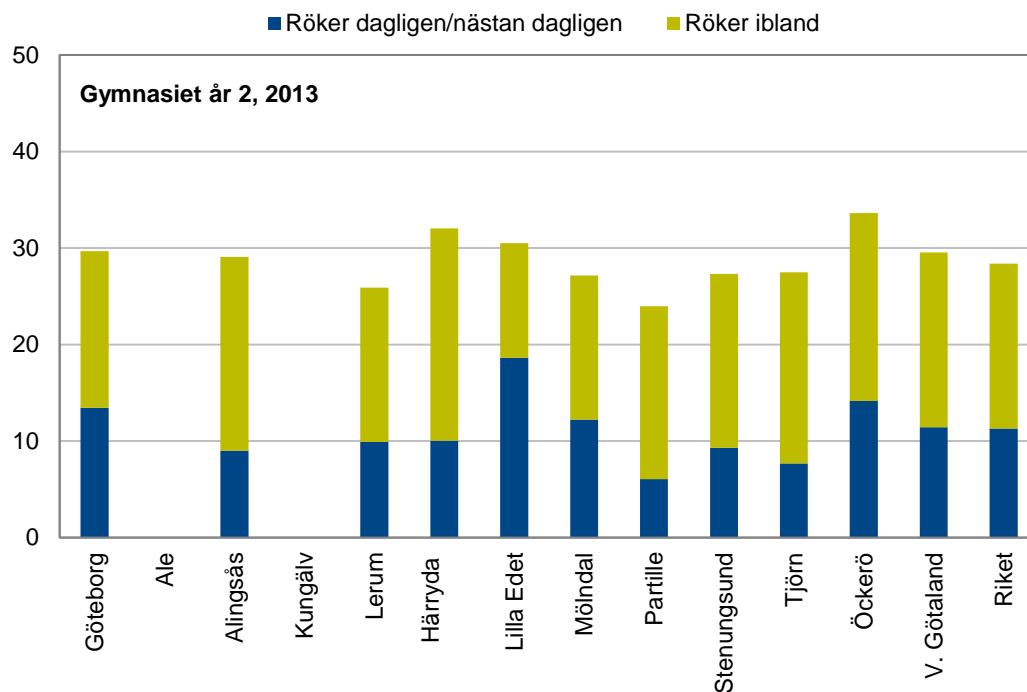

Diagram 6a. Västra + GBG, år 9. Andel elever som röker i kommuner i Västra HSN + GBG respektive Västra Götaland och riket. Ale och Kungälv ingick ej i undersökningen. Procentuell fördelning i årskurs 9. 2013.

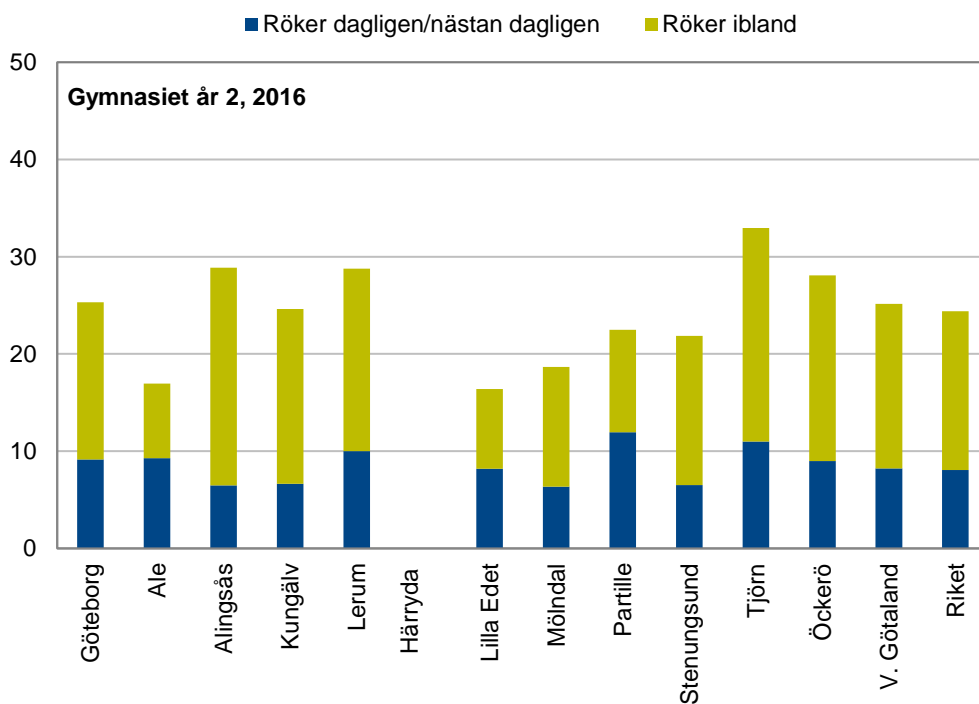

Diagram 6b. Västra + GBG, år 9. Andel elever som röker i kommuner i Västra HSN + GBG respektive Västra Götaland och riket. Härryda ingick ej i undersökningen. Procentuell fördelning i årskurs 9. 2016.

I diagram 6a och 6b Västra + GBG redovisas andelen rökare i årskurs 9 åren 2013 (diagram a) och 2016 (diagram b). I flera av kommunerna har andelen rökare i årskurs 9 uppmätts till omkring samma eller något lägre nivå i 2016 års undersökning jämfört med 2013. Undantagna är Tjörn och Öckerö där nivån ökat påtagligt. I Öckerö har andelen frekventa rökare dock minskat sedan 2013.

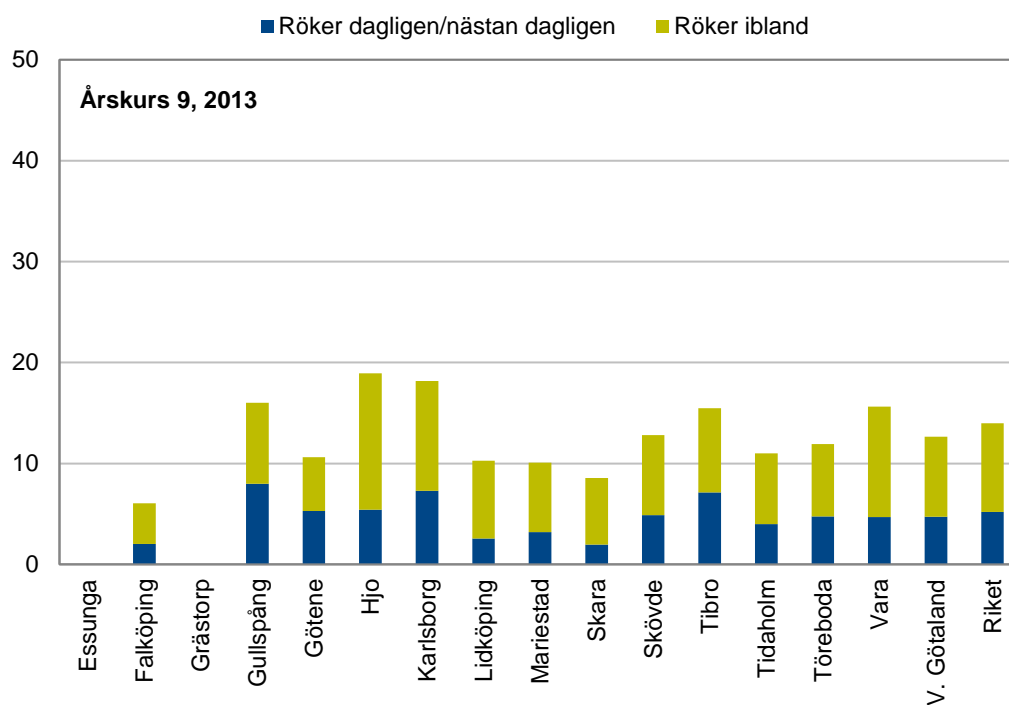

Diagram 6a. Västra + GBG, gy år 2. Andel elever som röker i kommuner i Västra HSN + GBG respektive Västra Götaland och riket. Ale och Kungälv ingick ej i undersökningen. Procentuell fördelning i gymnasiets år 2. 2013.

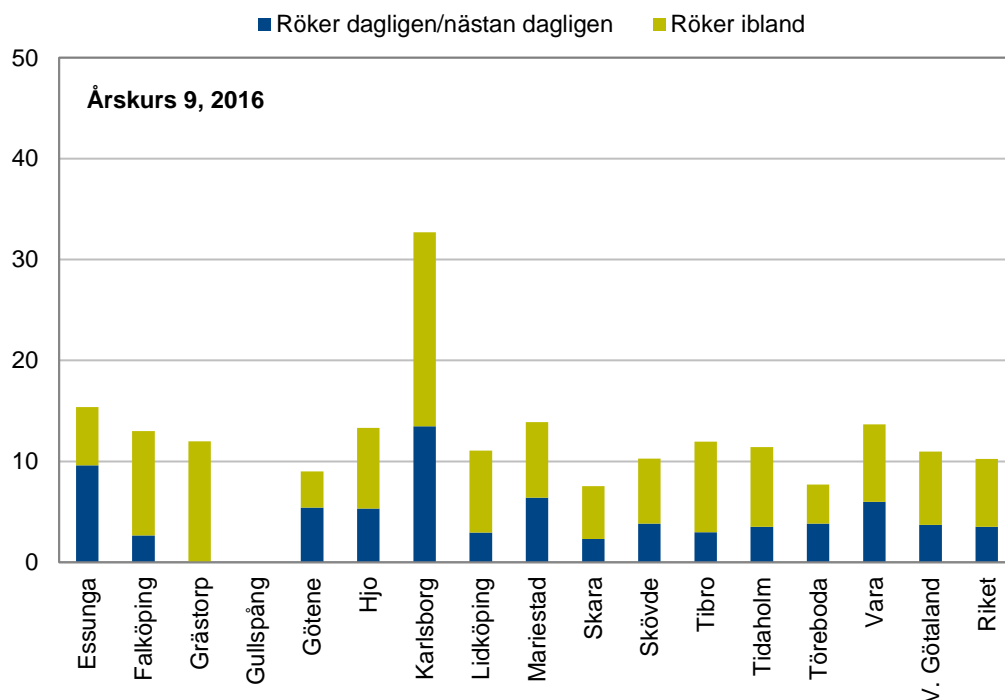

Diagram 6b. Västra + GBG, gy år 2. Andel elever som röker i kommuner i Västra HSN + GBG respektive Västra Götaland och riket. Härryda ingick ej i undersökningen. Procentuell fördelning i gymnasiets år 2. 2016.

I diagram 6a och 6b Västra + GBG för gymnasiets år 2 visas att andelen rökare bland gymnasieeleverna, liksom i årskurs 9, var omkring densamma eller lägre 2016 än 2013 i flera av kommunerna i området. I Lerum och i Tjörn hade andelen rökare dock ökat något bland gymnasieeleverna sedan 2013.

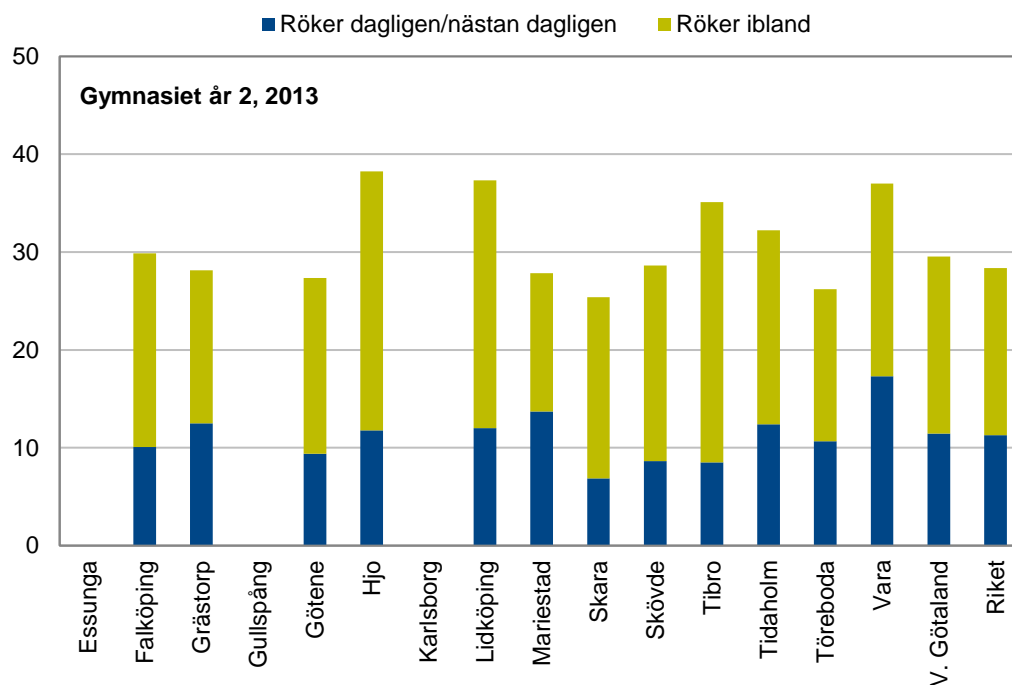
Diagram 6a. Östra åk 9. Andel elever som röker i kommuner i Östra HSN respektive Västra Götaland och riket. Essunga och Grästorp redovisas ej av metodologiska skäl. Procentuell fördelning i årskurs 9, 2013.

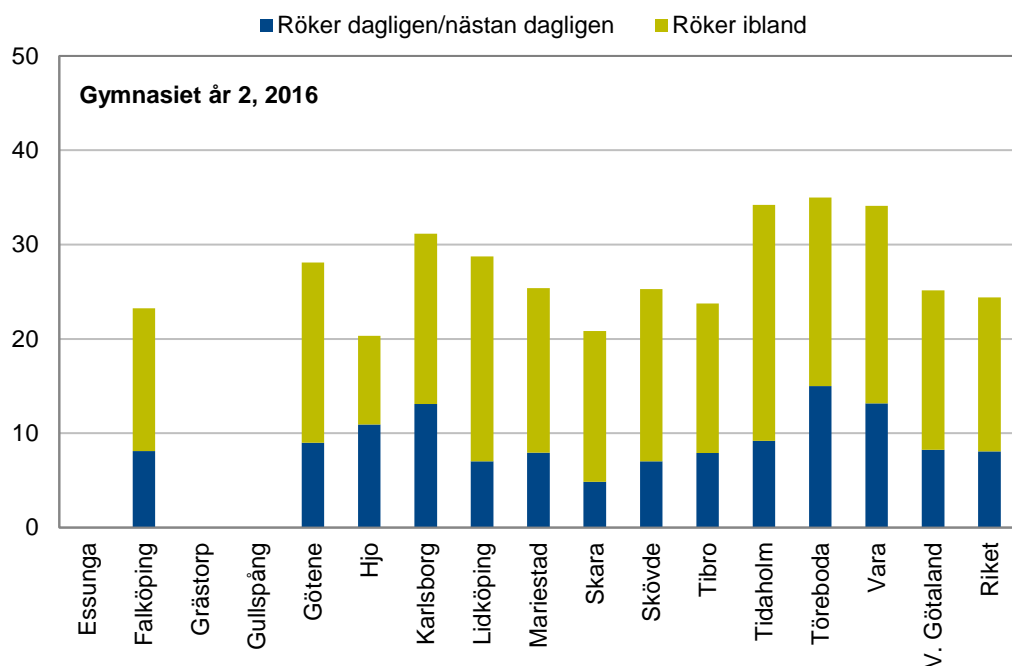
Diagram 6b. Östra åk 9. Andel elever som röker i kommuner i Östra HSN respektive Västra Götaland och riket. Gullspång redovisas ej av metodologiska skäl. Procentuell fördelning i årskurs 9, 2016.

I diagram 6a och 6b Östra redovisas andelen rökare i årskurs 9 åren 2013 (diagram a) och 2016 (diagram b). I flertalet av kommunerna i området har andelen rökare i årskurs 9 uppmätts till omkring samma eller något lägre nivå i 2016 års undersökning jämfört med 2013. I Falköping, Karlsborg och Mariestad hade andelen rökare dock ökat och i Karlsborg var ökningen stor. I Grästorp utgjordes andelen rökare enbart av niondeklassare som röker ibland.

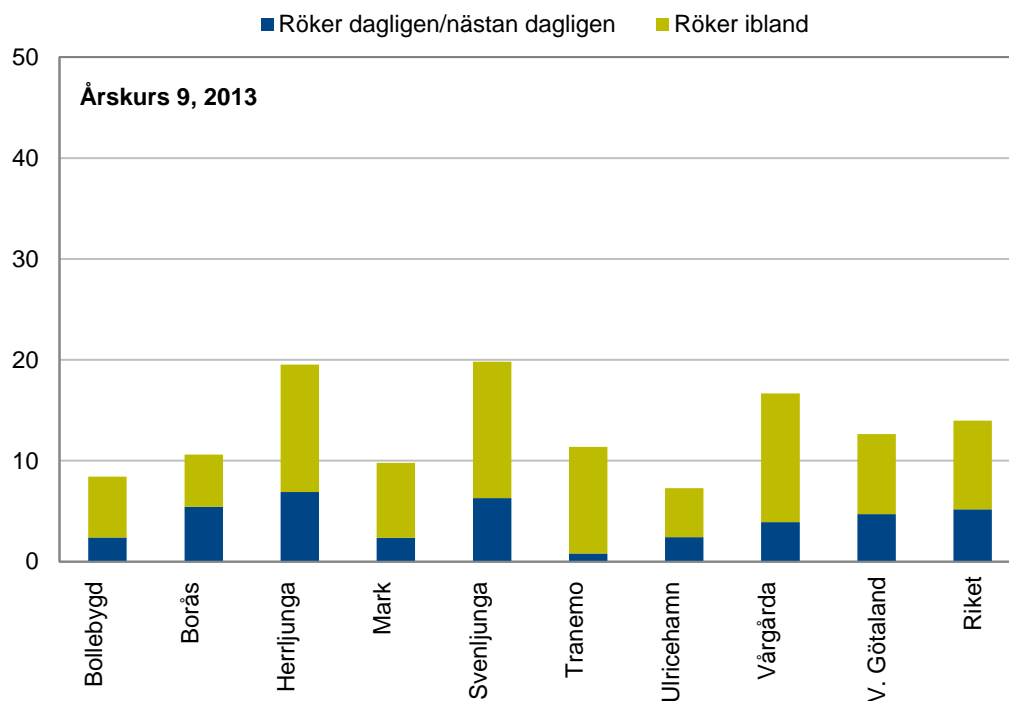

Diagram 6a. Östra gy år 2. Andel elever som röker i kommuner i Östra HSN respektive Västra Götaland och riket. Essunga, Gullspång och Karlsborg redovisas ej av metodologiska skäl. Procentuell fördelning i gymnasiet år 2. 2013.

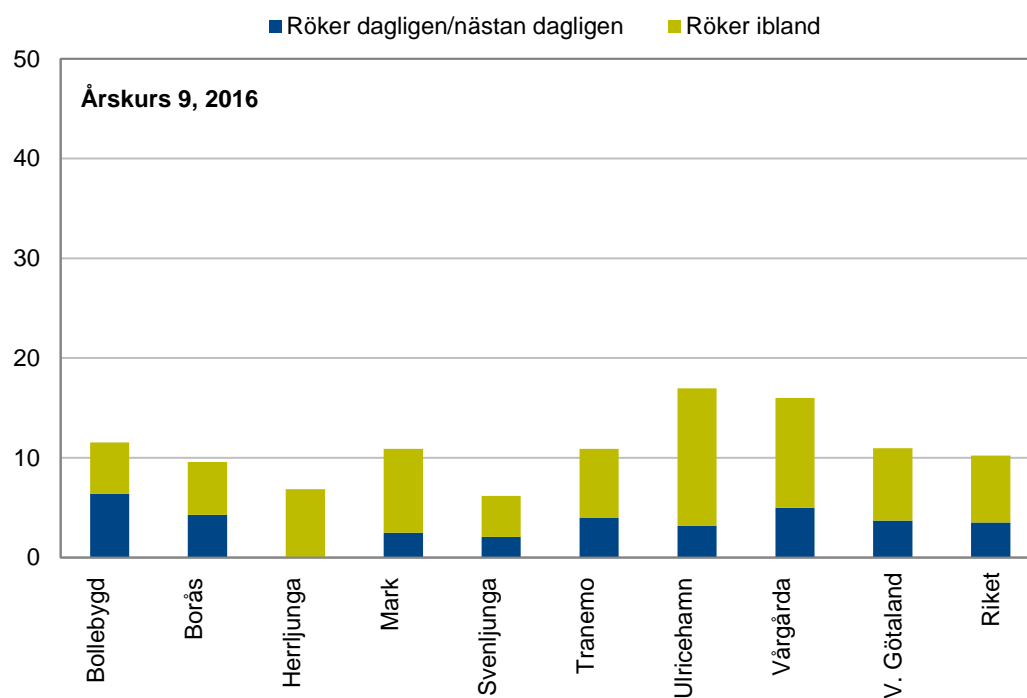

Diagram 6b. Östra gy år 2. Andel elever som röker i kommuner i Östra HSN respektive Västra Götaland och riket. Essunga, Grästorp och Gullspång redovisas ej av metodologiska skäl. Procentuell fördelning i gymnasiet år 2. 2016.

I diagram 6a och 6b Östra för gymnasiet år 2 visas att andelen rökare i flera av kommunerna i området, liksom i årskurs 9, var omkring densamma eller lägre i årets undersökning jämfört med 2013. I Hjo hade nivån näst intill halverats och även i Lidköping och i Tibro var nedgången stor. I Töreboda hade andelen rökare bland gymnasieeleverna dock ökat förhållandevis mycket.

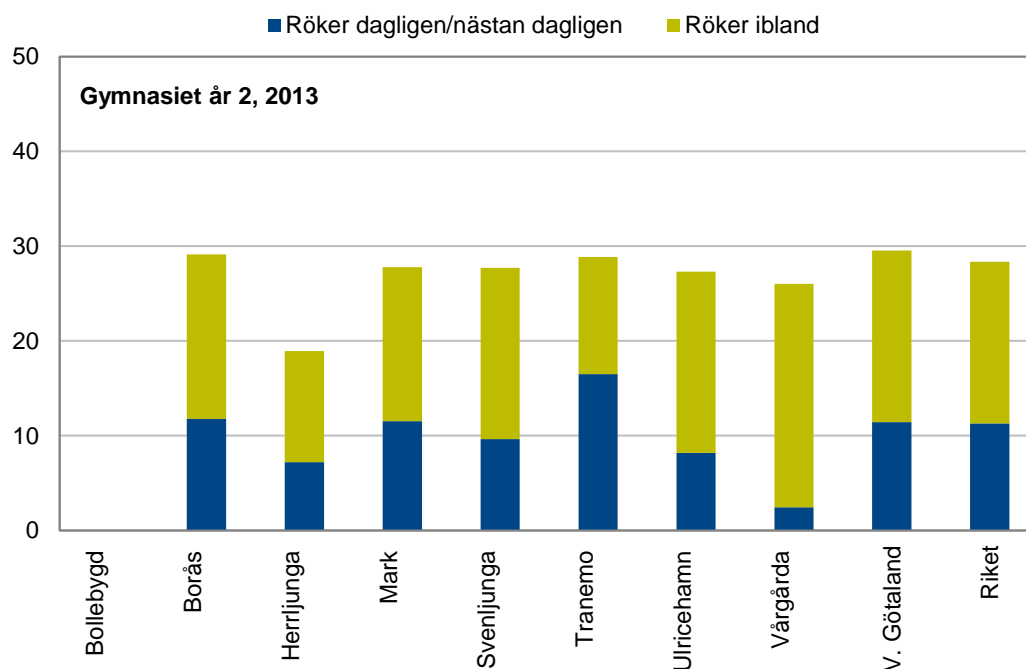

Diagram 6a. Södra åk 9. Andel elever som röker i kommuner i Södra HSN respektive Västra Götaland och riket. Procentuell fördelning i årskurs 9, 2013.

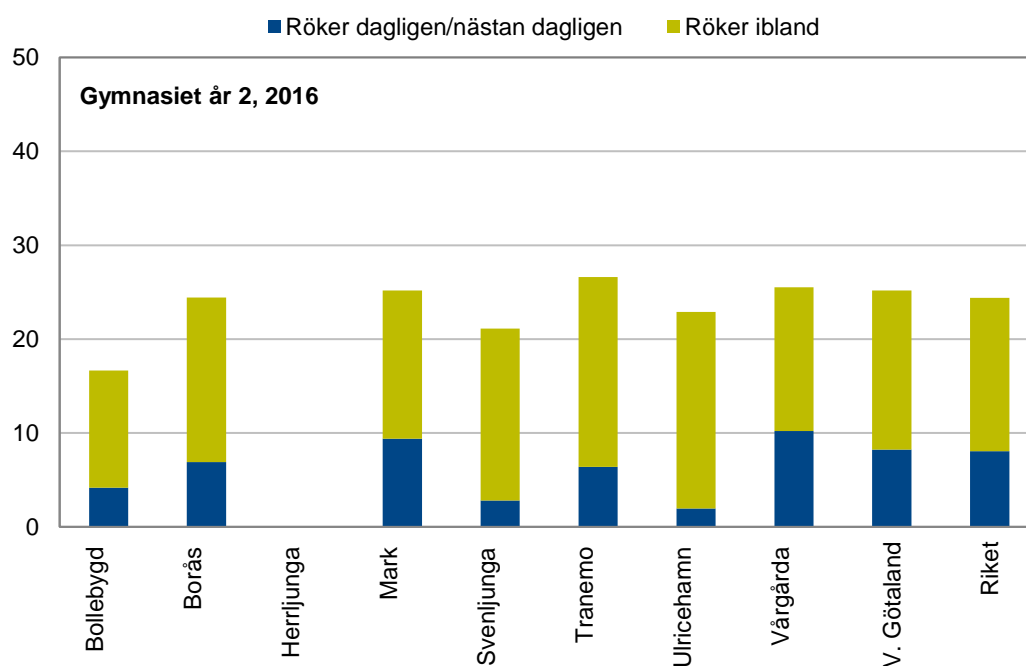

Diagram 6b. Södra åk 9. Andel elever som röker i kommuner i Södra HSN respektive Västra Götaland och riket. Procentuell fördelning i årskurs 9, 2016.

I diagram 6a och 6b Södra redovisas andelen rökare i årskurs 9 åren 2013 (diagram a) och 2016 (diagram b). I Bollebygd och Ulricehamn hade andelen rökare bland niondeklassarna ökat sedan 2013 medan nivåerna var omkring desamma i Borås, Mark, Tranemo och Vårgårda. I Herrljunga och Svenljunga hade andelen rökare i årskurs 9 minskat till omkring en tredjedel av den nivå som uppmättes 2013 och i Herrljunga utgjordes andelen rökare enbart av niondeklassare som röker ibland.

Diagram 6a. Södra gy år 2. Andel elever som röker i kommuner i Södra HSN respektive Västra Götaland och riket. Bollebygd redovisas inte av metodologiska skäl. Procentuell fördelning i gymnasiet år 2. 2013.

Diagram 6b. Södra gy år 2. Andel elever som röker i kommuner i Södra HSN respektive Västra Götaland och riket. Herrljunga redovisas inte av metodologiska skäl. Procentuell fördelning i gymnasiet år 2. 2016.

I jämförelsen mellan diagram 6a och 6b Södra för gymnasiet år 2 framgår att andelen rökare bland gymnasieeleverna var densamma i Vårgårda 2016 som 2013. I övriga kommuner i Södra HSN hade andelen rökare minskat bland gymnasieeleverna sedan 2013. Stört var nedgången i Svenljunga.

Snusare

Även begreppet snusare har omdefinierats i enlighet med ANDT-indikatorerna. Den nya definitionen följer samma mönster som för rökare, det vill säga att endast de som svarat att de snusat under de senaste 12 månaderna och svarat ja på följdfrågan att de fortfarande snusar räknas som snusare. Liksom för rökningen ledde förändringen till tidsseriebrott men det kan ändå noteras att snusningen har minskat något under 2000-talet, även om läget varit tämligen oförändrat under de senaste åren.

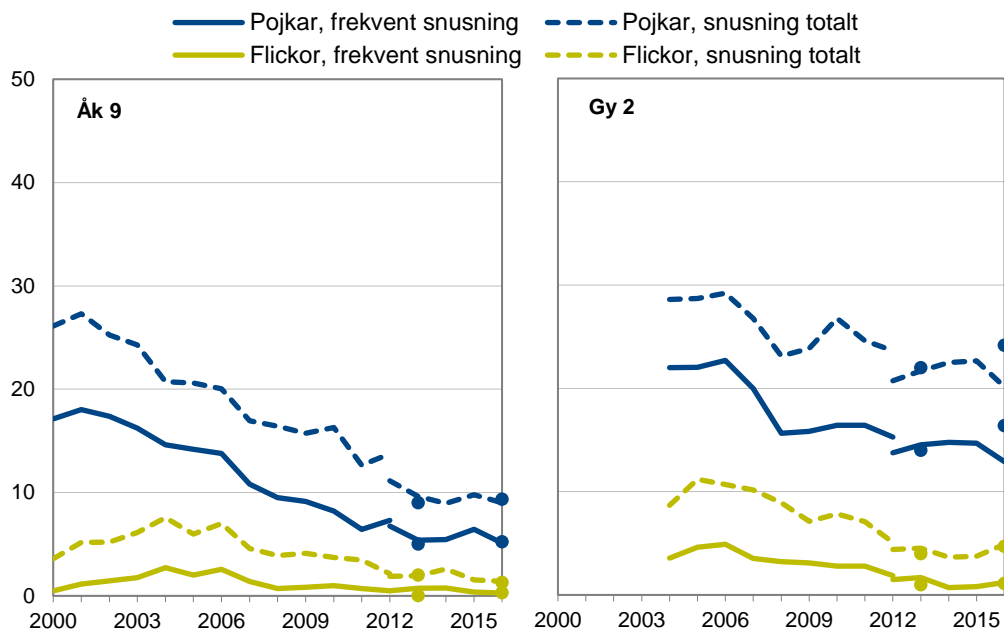
I diagram 7 redovisas utvecklingen av andelen snusare där både andelen frekventa snusare (de som snusar dagligen/nästan dagligen) och andelen snusare totalt (de frekventa rökarna + de som röker ibland) redovisas för elever i årskurs 9 i riket sedan år 2000 samt för gymnasieelever i riket sedan 2004. Resultaten från Västra Götalandsundersökningarna 2013 och 2016 har markerats med cirklar.

Diagrammet visar att andelen snusare i årskurs 9 var ungefär densamma i 2013 års undersökning som i 2016 års undersökning samt att andelen niondeklassare som snusar i Västra Götaland i stort varit densamma som i riket. År 2013 klassades 6 % av niondeklassarna i riket som snusare och 5 % av niorna i Västra Götaland. I 2016 års undersökning var det 6 % av niorna både i riket och i Västra Götaland som var snusare.

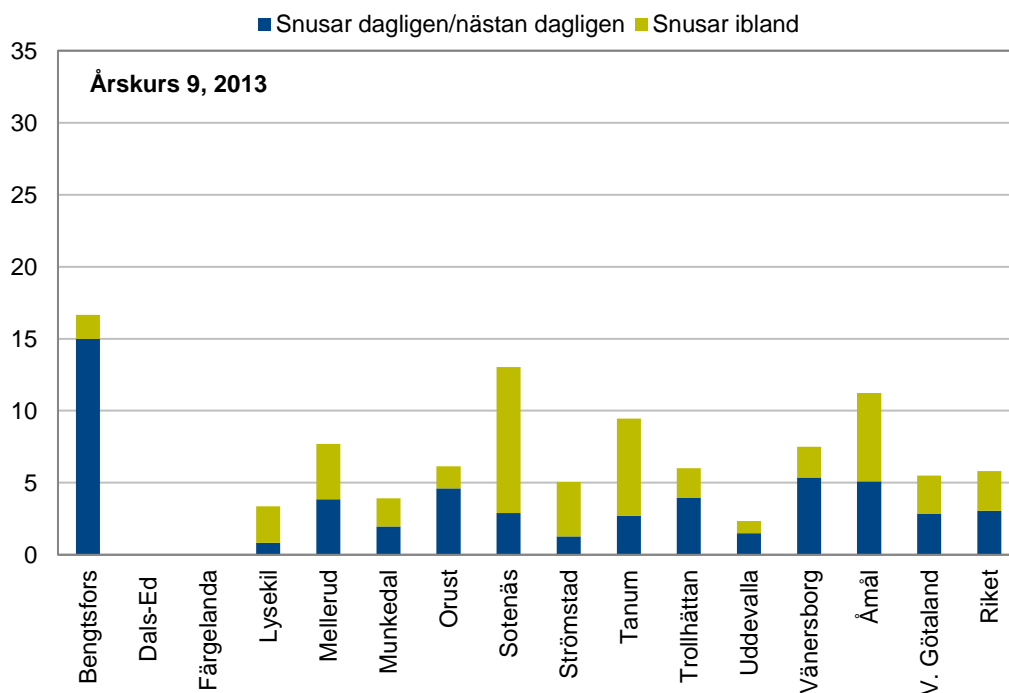
Även i gymnasiet har andelen rökare varit tämligen oförändrad. År 2013 var det 13 % av gymnasieeleverna, både i riket och i Västra Götaland, som klassades som snusare. I årets undersökning var motsvarande andel återigen 13 % gällande riket i stort och 15 % i Västra Götaland.

Andelen snusare har under skolundersökningens hela historia i huvudsak utgjorts av pojkar. Medan det, såväl i riket som Västra Götaland, var omkring 9 % av pojkarna i årskurs 9 som klassades som snusare i 2016 års undersökning var det omkring 1 % av flickorna, i såväl riket som i Västra Götaland, som gjorde detsamma.

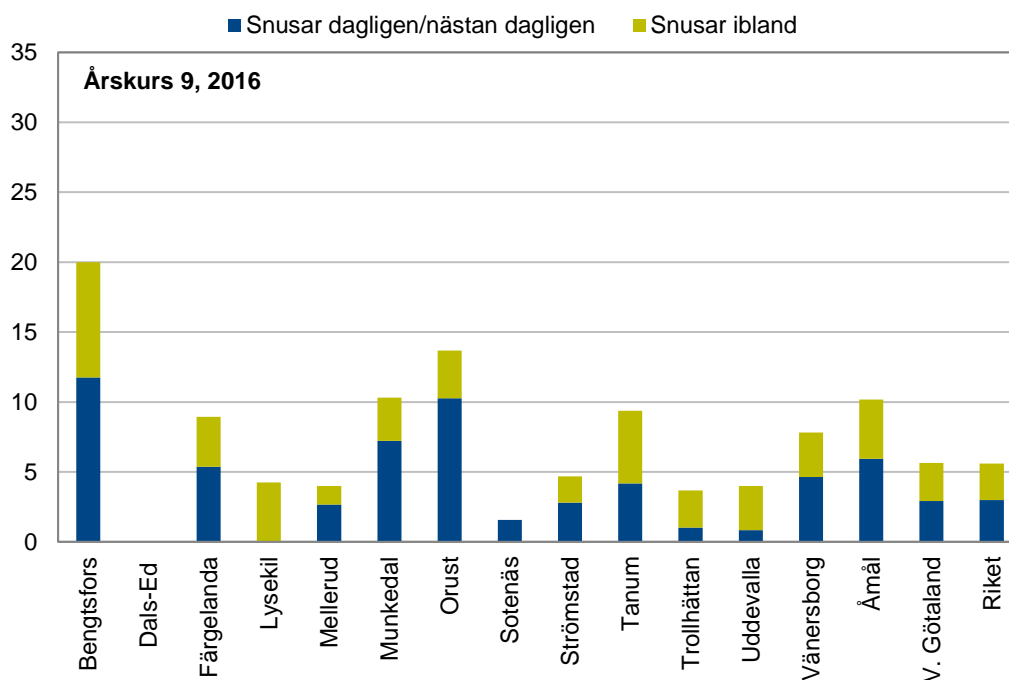
Samma mönster syntes bland eleverna i gymnasiet år 2 där 20 % av pojkarna i riket respektive 24 % i Västra Götaland och 5 % av flickorna i såväl riket som i Västra Götaland klassades som snusare i årets undersökning.

Diagram 7. Andelen snusare i årskurs 9 samt i gymnasiets år 2. Frekvent (daglig/nästan daglig snusning) samt snusning totalt (daglig + då och då) i riket 2000–2016 och i Västra Götaland 2013 och 2016 (markerade med cirklar).

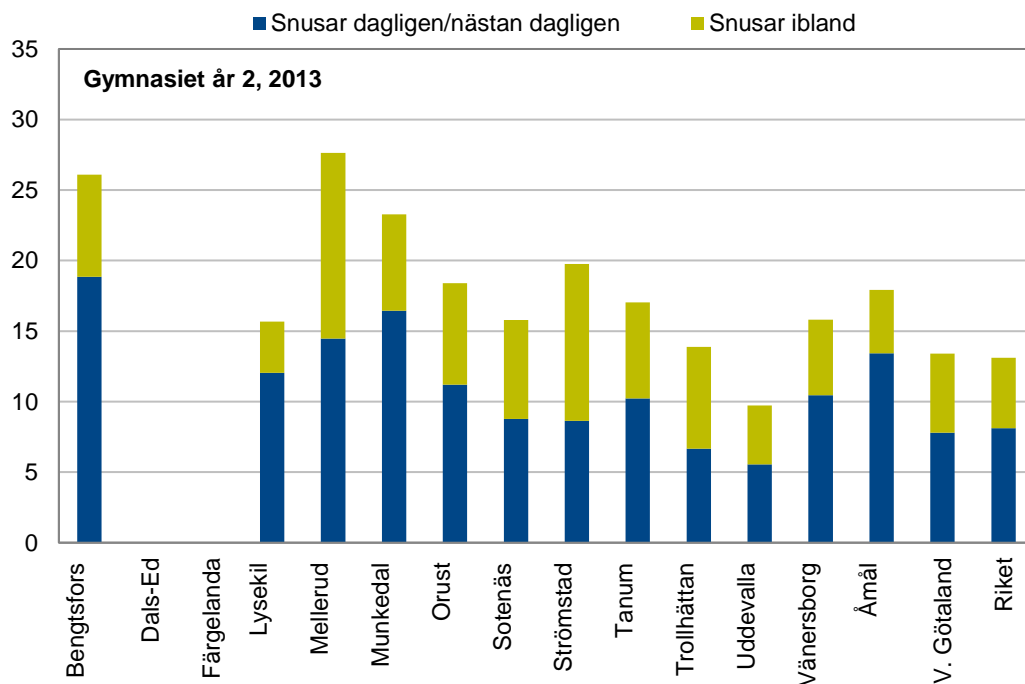

Diagram 7a. Norra åk 9. Andel elever som snusar i kommuner i Norra HSN respektive Västra Götaland och riket. Dals-Ed och Färgelanda redovisas ej av metodologiska skäl. Procentuell fördelning i årskurs 9, 2013.

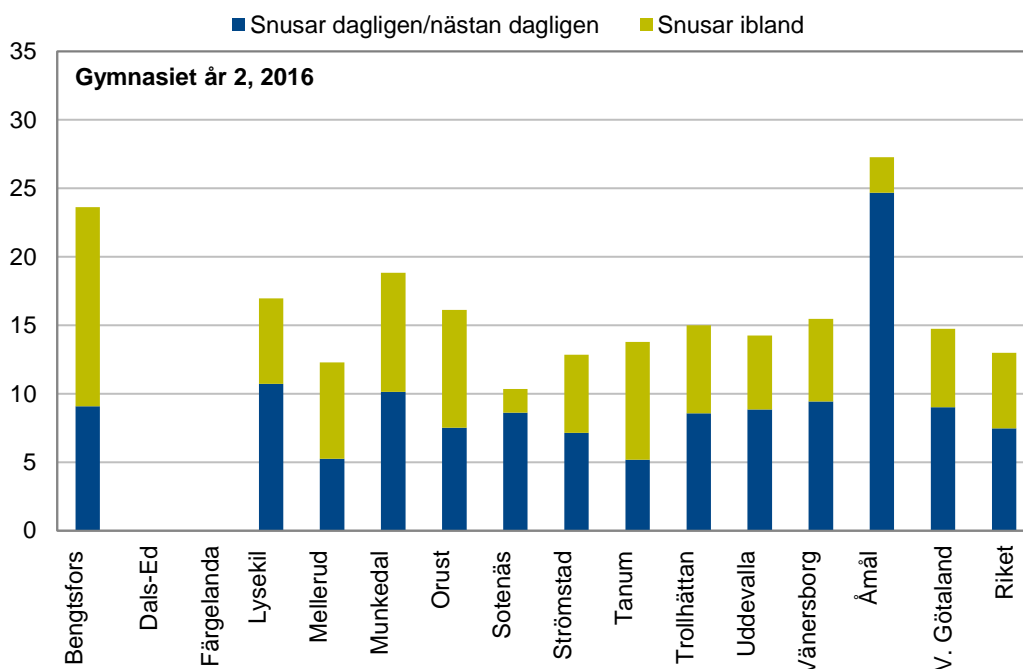

Diagram 7b. Norra åk 9. Andel elever som snusar i kommuner i Norra HSN respektive Västra Götaland och riket. Dals-Ed redovisas ej av metodologiska skäl. Procentuell fördelning i årskurs 9, 2016.

I diagram 7a och 7b Norra redovisas andelen snusare i årskurs 9 åren 2013 (diagram a) och 2016 (diagram b). I Munkedal, Orust och i Uddevalla hade andelen snusare fördubblats medan andelen snusare minskat avsevärt i Mellerud och Sotenäs 2016 jämfört med 2013. I Lysekil utgjordes andelen snusare enbart av niondeklassare som snusar ibland.

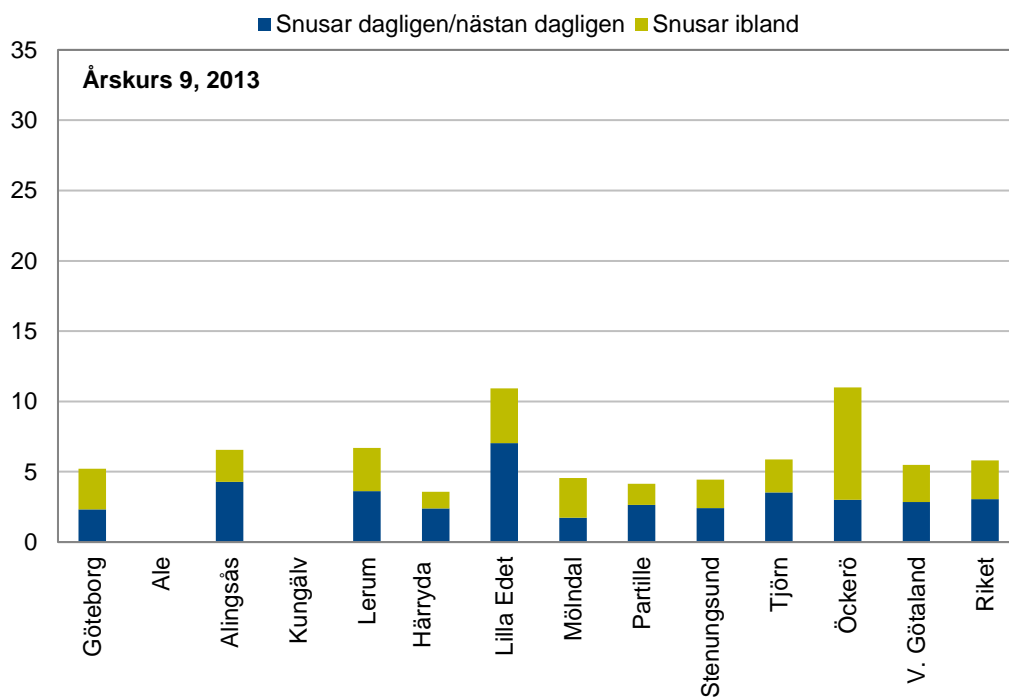

Diagram 7a. Norra gy år 2. Andel elever som snusar i kommuner i Norra HSN respektive Västra Götaland och riket. Dals-Ed och Färgelanda redovisas ej av metodologiska skäl. Procentuell fördelning i gymnasiet år 2, 2013.

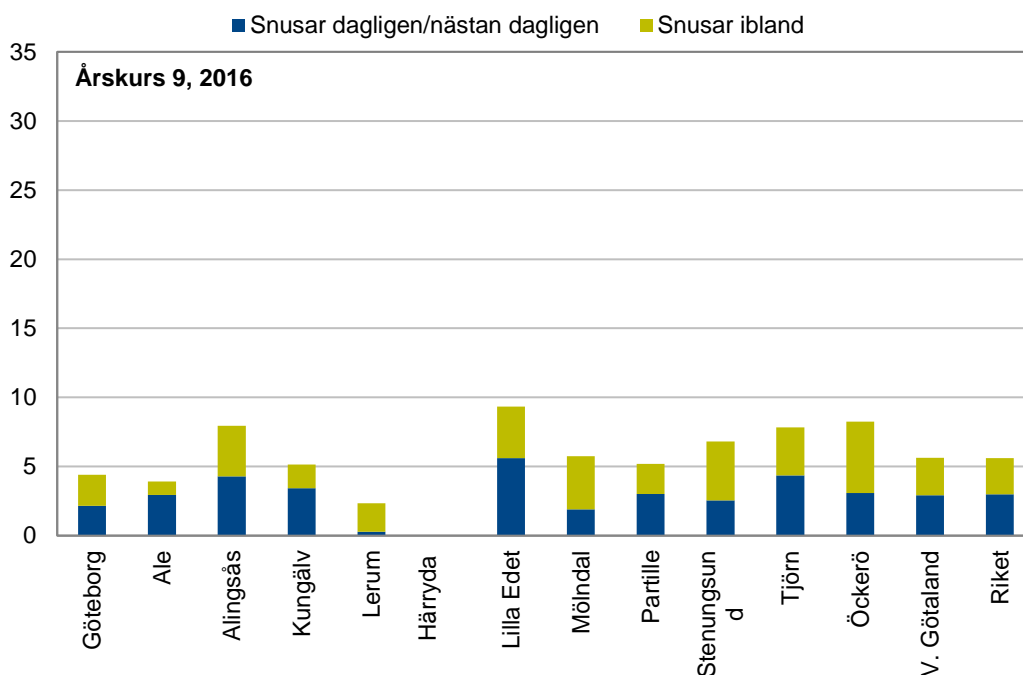

Diagram 7b. Norra gy år 2. Andel elever som snusar i kommuner i Norra HSN respektive Västra Götaland och riket. Dals-Ed och Färgelanda redovisas ej av metodologiska skäl. Procentuell fördelning i gymnasiets år 2. 2016.

I diagram 7a och 7b Norra för gymnasiet visas att andelen snusare i kommunerna i området minskat eller var omkring densamma som 2013 i flertalet av kommunerna. Mer påtagliga nedgångar syntes i Mellerud, Sotenäs och Strömstad medan andelen snusande gymnasieelever ökat mer påtagligt i Åmål där andelen snusare också till absolut störst del utgjordes av frekventa snusare.

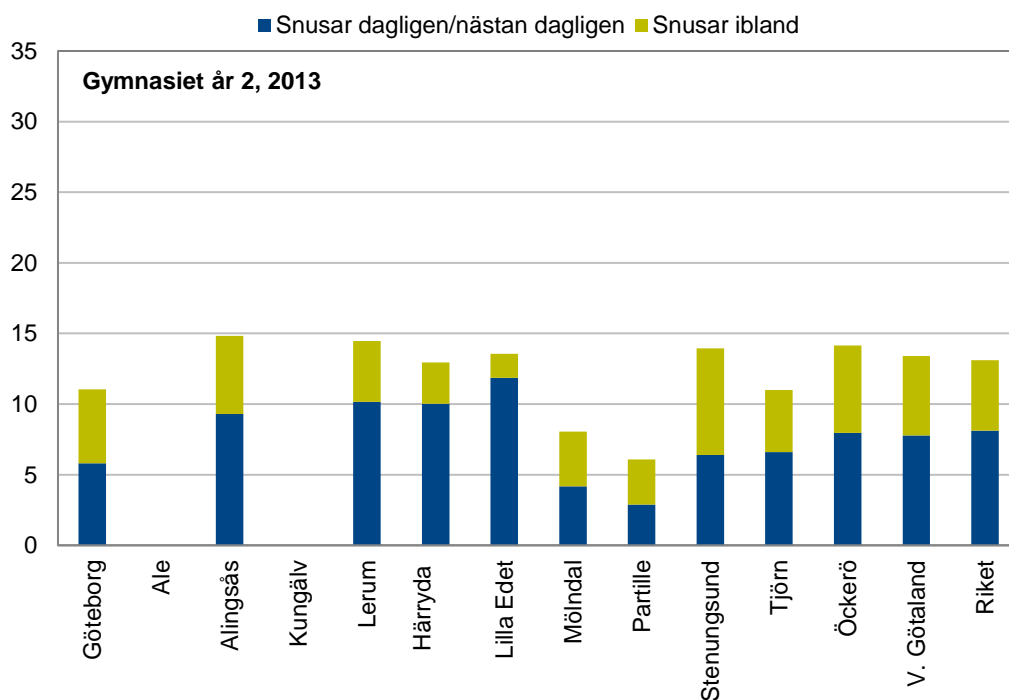

Diagram 7a. Västra + GBG, åk 9. Andel elever som snusar i kommuner i Västra HSN + GBG respektive Västra Götaland och riket. Ale och Kungälv ingick ej i undersökningen. Procentuell fördelning i årskurs 9. 2013.

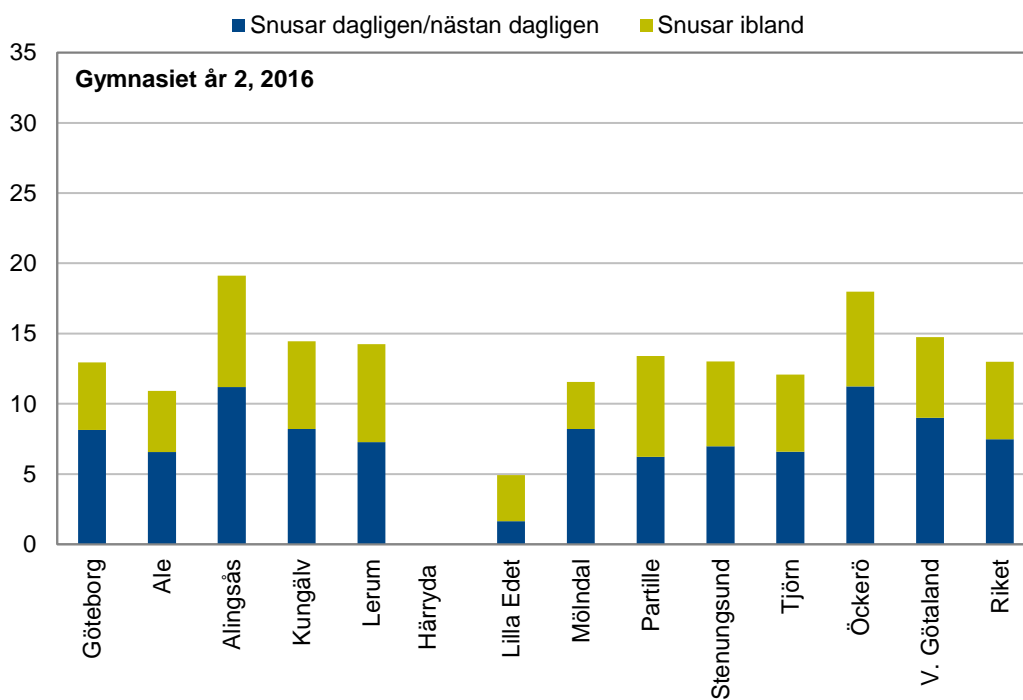
Diagram 7b. Västra + GBG, åk 9. Andel elever som snusar i kommuner i Västra HSN + GBG respektive Västra Götaland och riket. Härryda ingick ej i undersökningen. Procentuell fördelning i årskurs 9. 2016.

I diagram 7a och 7b Västra + GBG redovisas andelen snusare i årskurs 9 åren 2013 (diagram a) och 2016 (diagram b). För flertalet kommuner i området var nivån bland niondeklassarna lägre eller omkring densamma som i 2013 års undersökning. En större nedgång syntes i Lerum medan en viss uppgång i andelen snusare uppmättes i Stenungsund.

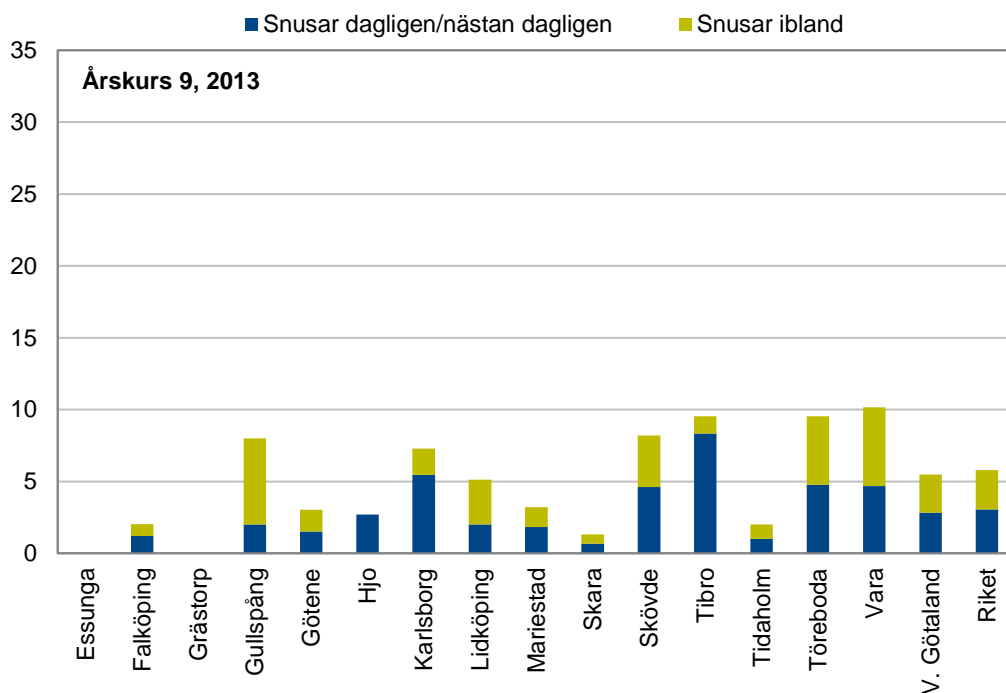
Diagram 7a. Västra + GBG, gym år 2. Andel elever som snusar i kommuner i Västra HSN + GBG respektive Västra Götaland och riket. Ale, Kungälv (2013) och Härryda (2016) ingick ej i undersökningen. Procentuell fördelning i gymnasiet år 2. 2013.

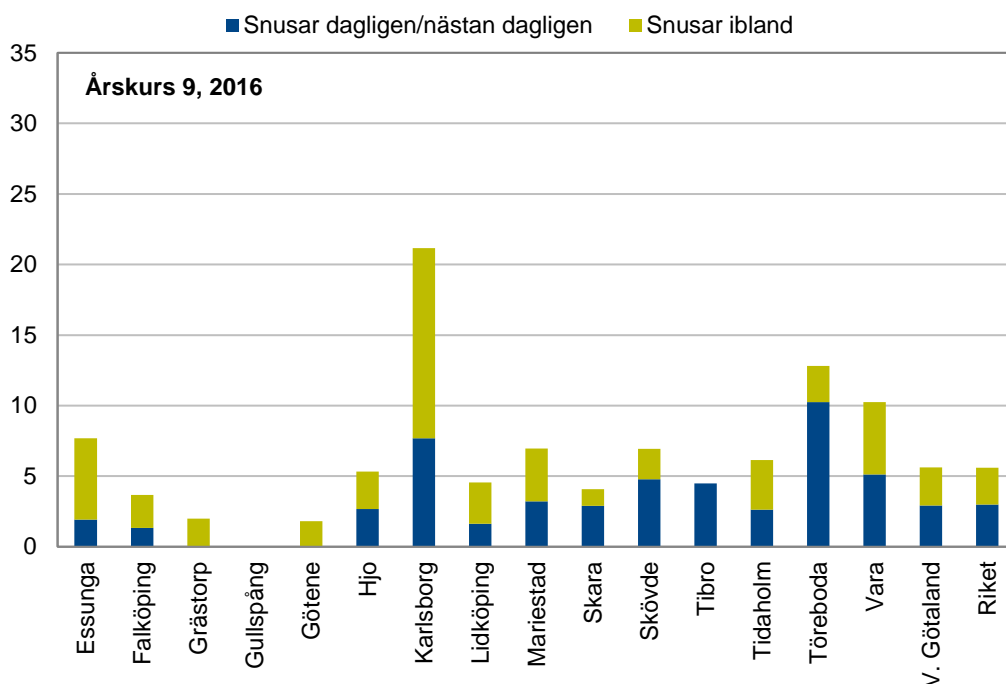

Diagram 7b. Västra + GBG, gy år 2. Andel elever som snusar i kommuner i Västra HSN + GBG respektive Västra Götaland och riket. Härryda ingick ej i undersökningen. Procentuell fördelning i gymnasiet år 2. 2016.

I diagram 7a och 7b Västra + GBG för gymnasiet visas att andelen snusare var omkring densamma som 2013 i många av kommunerna. I Alingsås och i Mölndal hade andelen snusare ökat något och i Partille hade nivån fördubblats jämfört med 2013. I Lilla Edet hade andelen snusare bland gymnasieeleverna minskat till nästan en tredjedel av den nivå som uppmättes 2013.

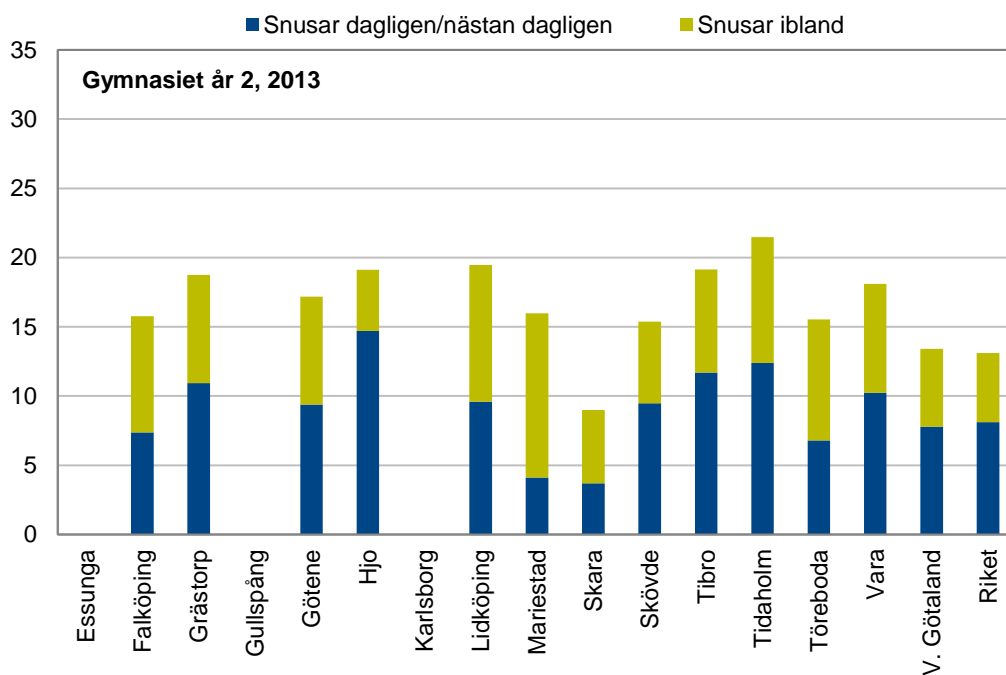

Diagram 7a. Östra åk 9. Andel elever som snusar i kommuner i Östra HSN respektive Västra Götaland och riket. Essunga och Grästorp redovisas ej av metodologiska skäl. Procentuell fördelning i årskurs 9. 2013.

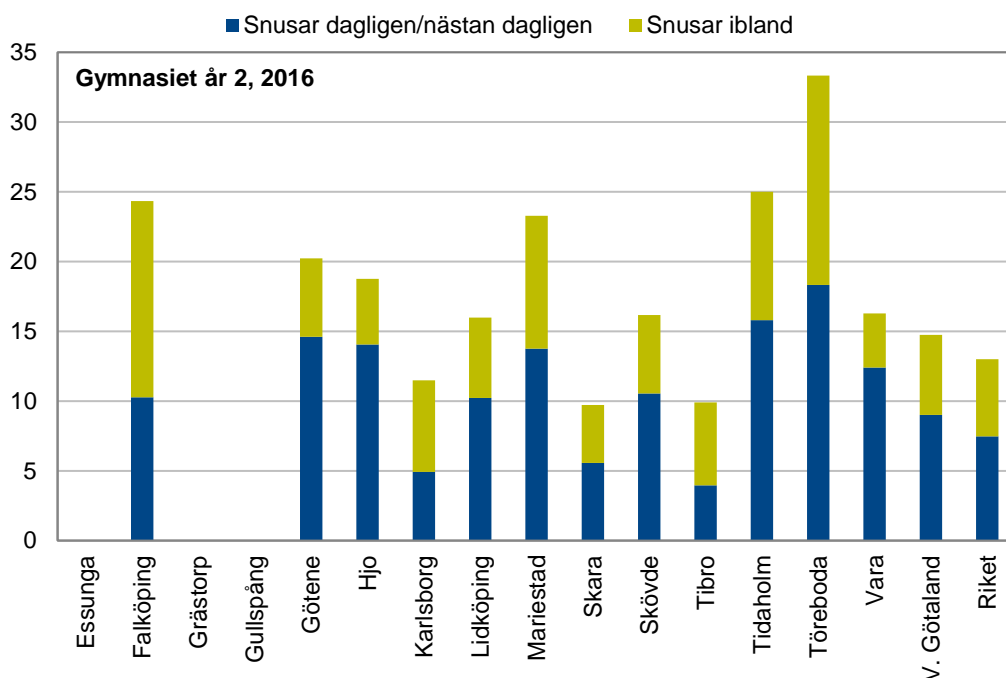

Diagram 7b. Östra åk 9. Andel elever som snusar i kommuner i Östra HSN respektive Västra Götaland och riket. Gullspång redovisas ej av metodologiska skäl. Procentuell fördelning i årskurs 9. 2016.

I diagram 7a och 7b Östra redovisas andelen snusare i årskurs 9 åren 2013 (diagram a) och 2016 (diagram b). Jämfört med 2013 hade andelen snusare ökat i ett antal av kommunerna. Högst andel snusare bland niorna uppmättes i Karlsborg där andelen tredubblats sedan 2013. I Tibro hade andelen snusare mer än halverats och i Grästorp och Götene utgjordes andelen snusare enbart av snusare som snusar ibland.

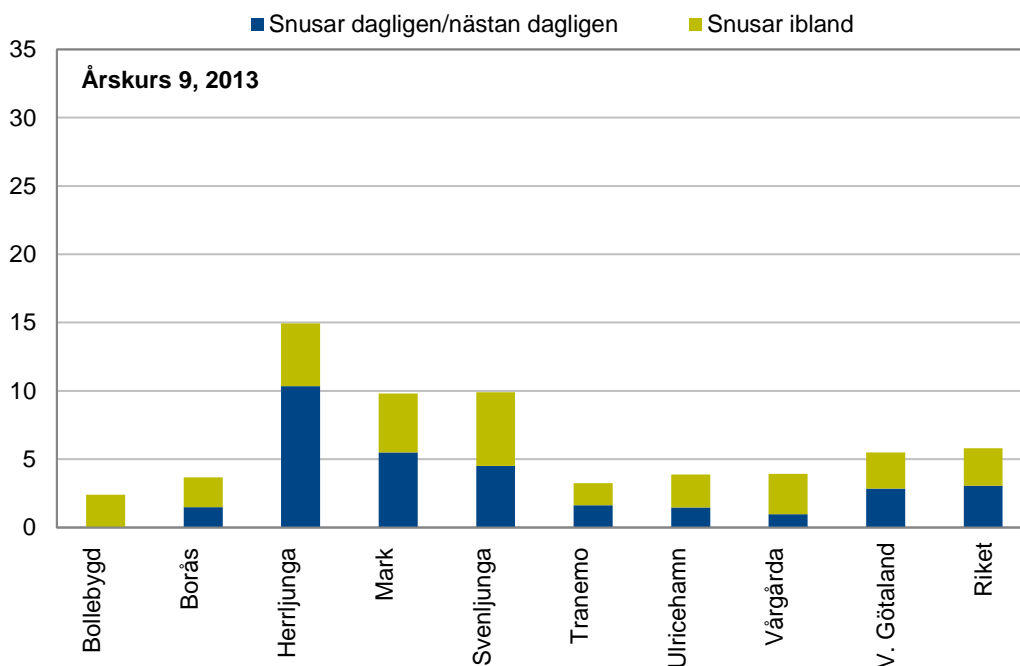

Diagram 7a. Östra gy år 2. Andel elever som snusar i kommuner i Östra HSN respektive Västra Götaland och riket. Essunga, Gullspång och Karlsborg redovisas ej av metodologiska skäl. Procentuell fördelning i gymnasiet år 2. 2013.

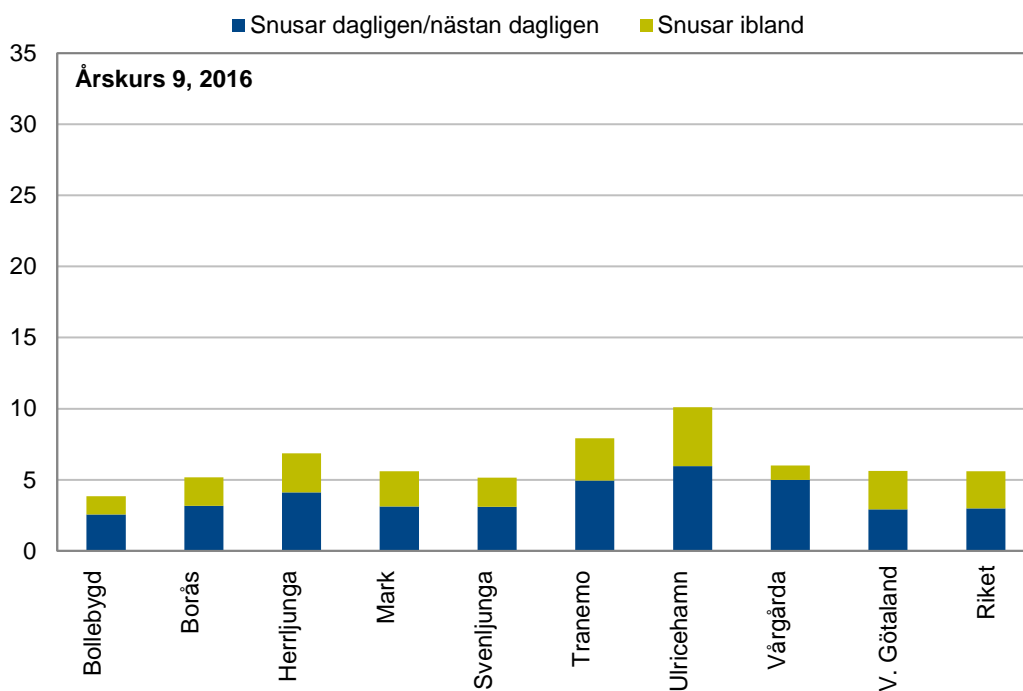

Diagram 7b. Östra gy år 2. Andel elever som snusar i kommuner i Östra HSN respektive Västra Götaland och riket. Essunga, Grästorp och Gullspång redovisas ej av metodologiska skäl. Procentuell fördelning i gymnasiets år 2. 2016.

I jämförelsen mellan diagram 7a och 7b Östra för gymnasiets år 2 framgår att andelen snusare ökat eller var omkring densamma i flertalet av kommunerna i området 2016. Mest påtaglig var ökningen i Falköping, Mariestad och Töreboda medan den mest påtagliga nedgången uppmättes i Tibro där nivån nästan halverats.

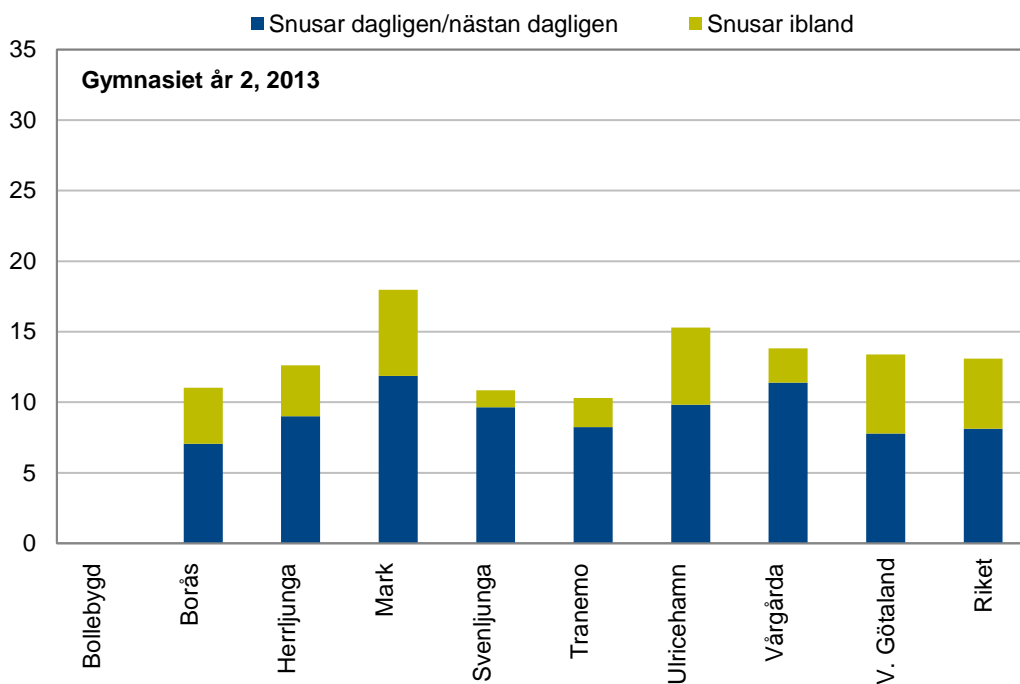

Diagram 7a. Södra åk 9. Andel elever som snusar i kommuner i Södra HSN respektive Västra Götaland och riket. Bollebygd redovisas inte av metodologiska skäl. Procentuell fördelning i årskurs 9. 2013.

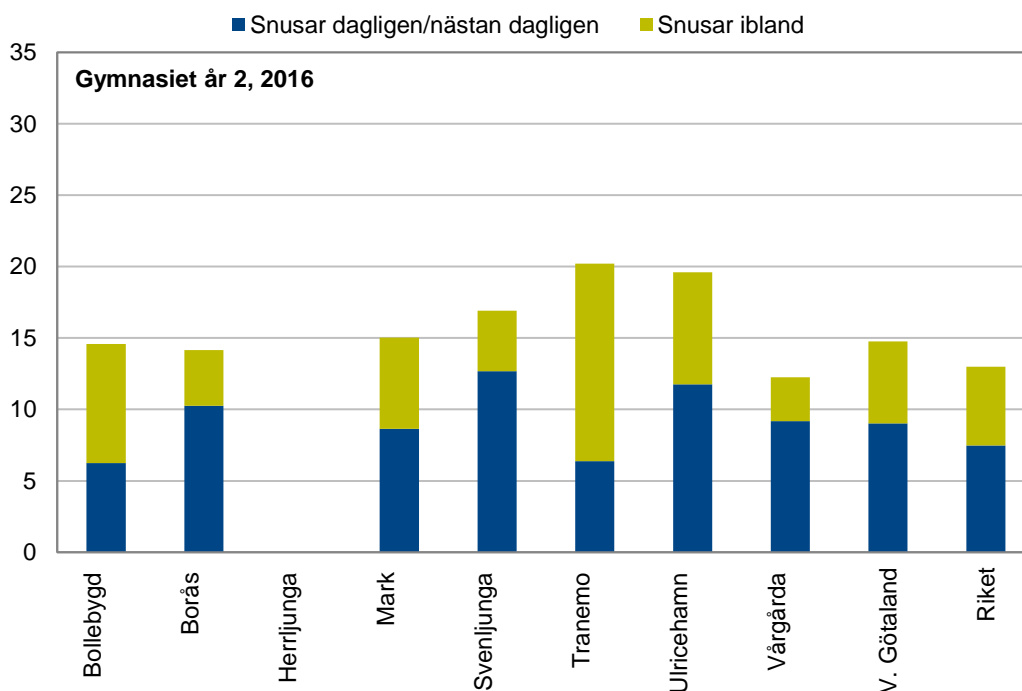

Diagram 7b. Södra åk 9. Andel elever som snusar i kommuner i Södra HSN respektive Västra Götaland och riket. Procentuell fördelning i årskurs 9, 2016.

I diagram 7a och 7b Södra redovisas andelen snusare i årskurs 9 åren 2013 (diagram a) och 2016 (diagram b). I de kommuner där högst andel snusare uppmättes i 2013 års undersökning: Herrljunga, Mark och Svenljunga, hade andelarna halverats eller näst intill halverats i 2016 års undersökning. I Bollebygd, Tranemo och Ulricehamn hade andelarna däremot ökat vilket gjorde att Tranemo och Ulricehamn i år istället hade en något högre andel snusare bland niondeklassarna än vad som uppmätts i länet i stort.

Diagram 7a. Södra gy år 2. Andel elever som snusar i kommuner i Södra HSN respektive Västra Götaland och riket. Bollebygd redovisas inte av metodologiska skäl. Procentuell fördelning i gymnasiet år 2, 2013.

Diagram 7b. Södra gy år 2. Andel elever som snusar i kommuner i Södra HSN respektive Västra Götaland och riket. Herrljunga redovisas inte av metodologiska skäl. Procentuell fördelning i gymnasiet år 2, 2016.

I jämförelsen mellan diagram 7a och 7b Södra för gymnasiet framgår en mer påtaglig ökning sedan 2013 av andelen snusare bland gymnasieeleverna i Svenljunga och Tranemo. I Tranemo hade emellertid andelen frekventa snusare minskat sedan 2013 och det var alltså den andel av snusarna som snusar ibland som ökat mest. I Mark där andelen snusare låg som

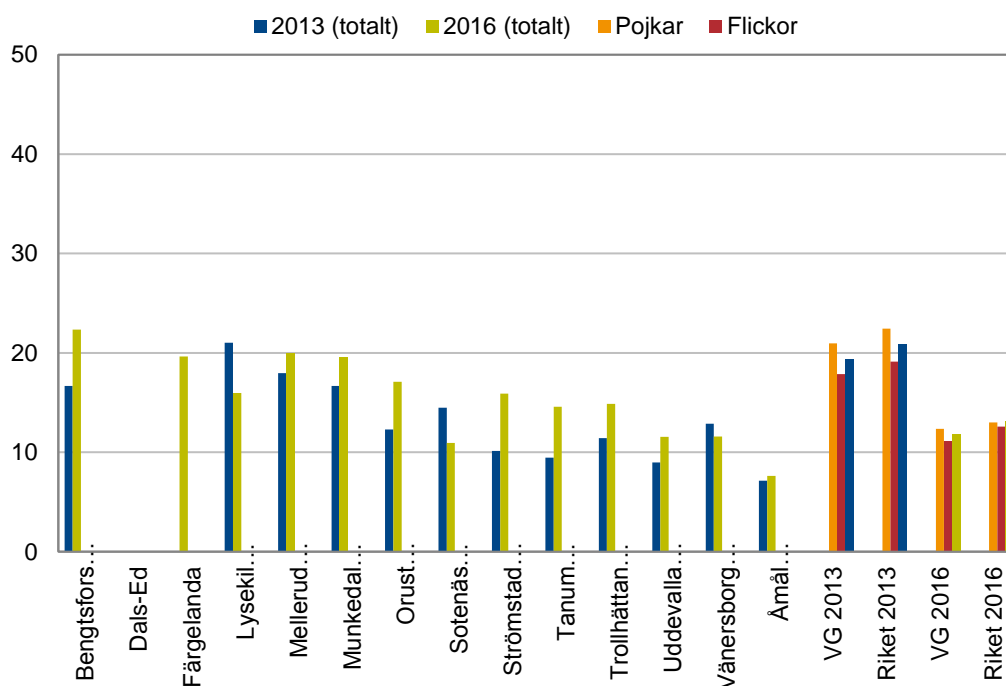
högst i området 2013 låg andelen snusare i årets undersökning i stor sett i nivå med den andel som uppmättes för länet i stort.

Tobaksdebut

Även debutåldern för tobaksanvändning ska bevakas enligt regeringens ANDT-strategi. För att få en sammanfattande bild av tobaksdebuten följs andelen som var 13 år eller yngre första gången de rökte en cigarett eller snusade. Snusdebuten började mätas 2010 men till följd av formulärändringen 2012 kan resultaten från 2010–2011 inte jämföras med efterföljande år. För perioden 2012–2016 kan det konstateras att andelen elever i riket som haft en tidig tobaksdebut (snus och/eller cigaretter) har minskat. Detsamma gäller i jämförelsen mellan 2013 och 2016 års undersökningar i Västra Götaland.

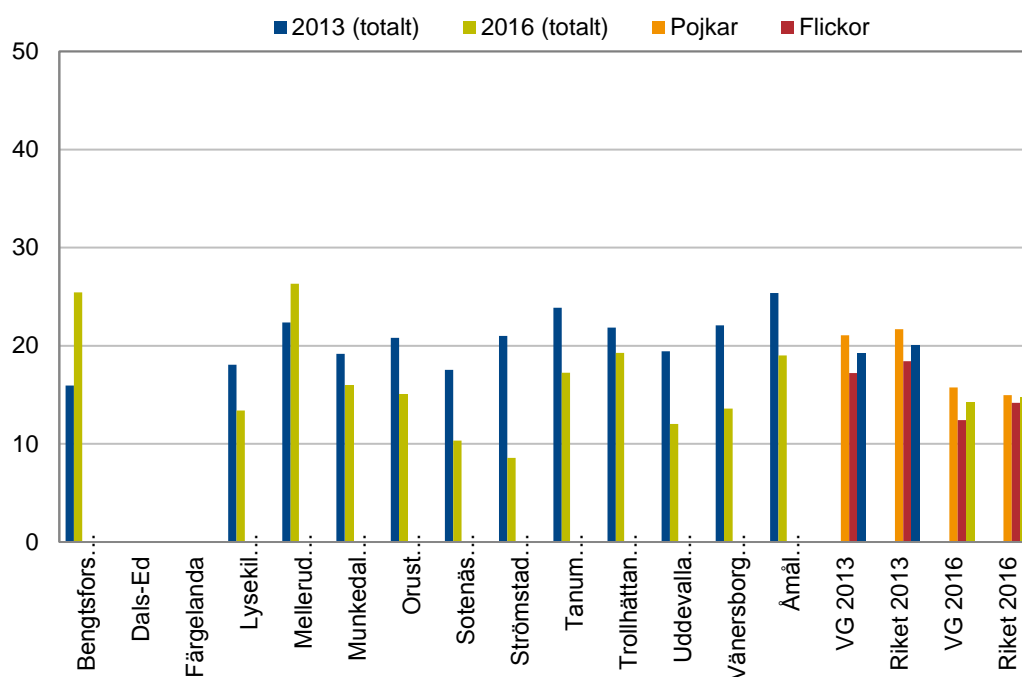
I de följande redovisningarna av diagram 8 redovisas andelen elever som haft sin tobaksdebut vid 13 års ålder eller tidigare i respektive kommun i Västra Götalands olika HSN-områden. Av diagram 8 för samtliga HSN-områden framgår också att andelen elever i årskurs 9 som 2016 svarade att de använt tobak vid 13 års ålder eller tidigare var 13 % respektive 12 % av niondeklassarna i riket och i Västra Götaland. Bland gymnasieeleverna uppgavs detsamma av 15 respektive 14 % av eleverna.

Det kan här också tilläggas att det varken i riket eller i Västra Götaland var någon nämnvärd skillnad mellan könen beträffande elever i årskurs 9. Bland gymnasieeleverna gällde detsamma i riket men bland eleverna i Västra Götaland var det en högre andel bland pojkarna som tobaksdebuterat tidigt.

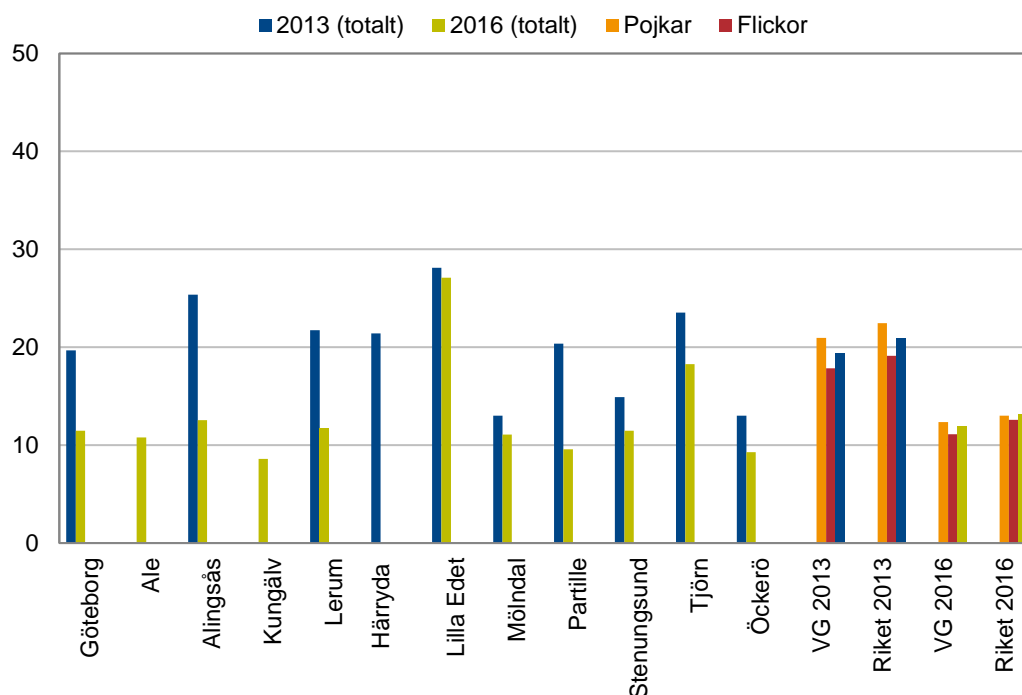
Diagram 8. Norra åk 9. Andelen elever som använt tobak vid 13 års ålder eller yngre, i kommuner i Norra HSN respektive Västra Götaland och riket. Dals-Ed (2013 och 2016) och Färgelanda (2013) redovisas ej av metodologiska skäl. Procentuell fördelning i årskurs 9. 2013 och 2016.

I motsats till hur utvecklingen sett ut i Västra Götaland i stort framgår i diagram 8 Norra att andelen niondeklassare som haft en förhållandevis tidig tobaksdebut ökat något jämfört med 2013 i flera av områdets kommuner. I Lysekil och i Sotenäs har denna andel dock minskat något.

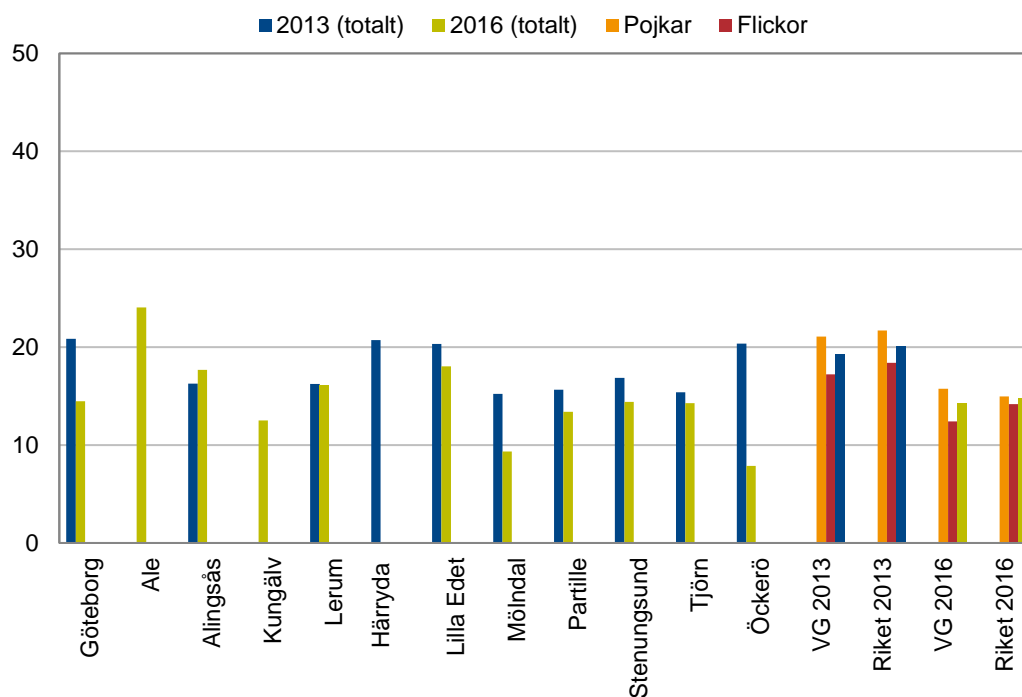
Diagram 8. Norra gy år 2. Andelen elever som använt tobak vid 13 års ålder eller yngre, i kommuner i Norra HSN respektive Västra Götaland och riket. Dals-Ed (2013 och 2016) och Färgelanda (2013) redovisas ej av metodologiska skäl. Procentuell fördelning i gymnasiet år 2. 2013 och 2016.

I diagram 8 Norra för gymnasieeleverna har andelen elever som haft en tidig tobaksdebut, till skillnad från hur det ser ut bland niondeklassarna i området, minskat i flertalet av kommuner. Allra störs har nedgången sedan 2013 varit i Strömstad där nivån mer än halverats.

Diagram 8. Västra + GBG, åk 9. Andelen elever som använt tobak vid 13 års ålder eller yngre, i Västra HSN + GBG respektive Västra Götaland och riket. Ale, Kungälv (2013) och Härreda (2016) ingick ej i undersökningen. Procentuell fördelning i årskurs 9. 2013 och 2016.

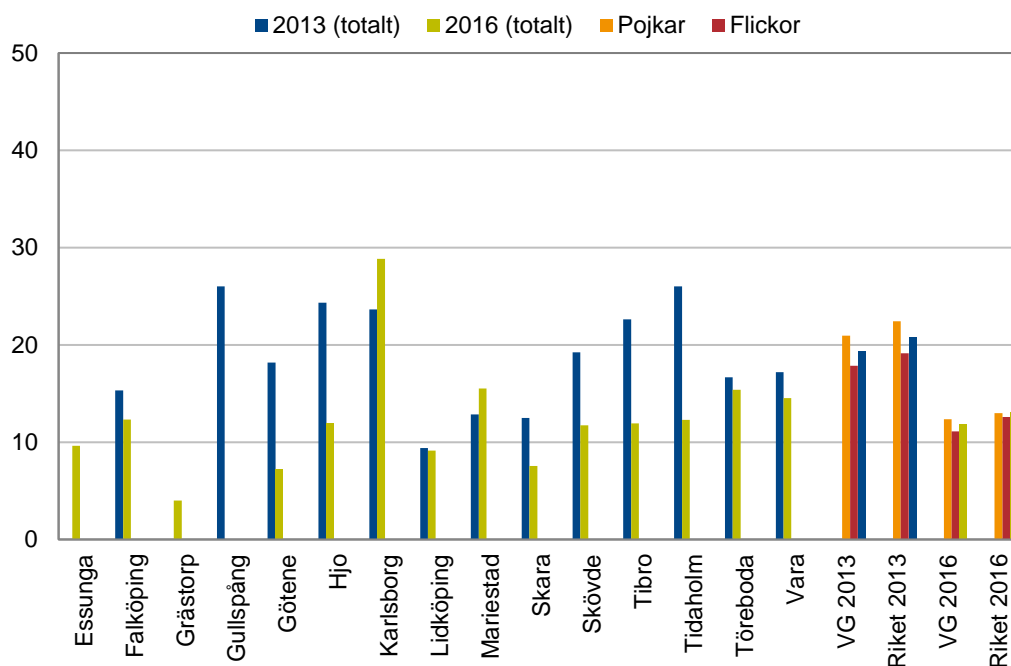
I diagram 8 Västra + GBG visas en påtaglig minskning i andelen niondeklassare som haft en tidig tobaksdebut. I Såväl Göteborg som i Alingsås, Lerum och Partille har minskningen ungefärligt inneburit en halvering jämfört med de nivåer som uppmättes bland niondeklassare i området 2013.

Diagram 8. Västra + GBG, gy år 2. Andelen elever som använt tobak vid 13 års ålder eller yngre, i Västra HSN + GBG respektive Västra Götaland och riket. Ale, Kungälv (2013) och Härryda (2016) ingick ej i undersökningen. Procentuell fördelning i gymnasiets år 2. 2013 och 2016.

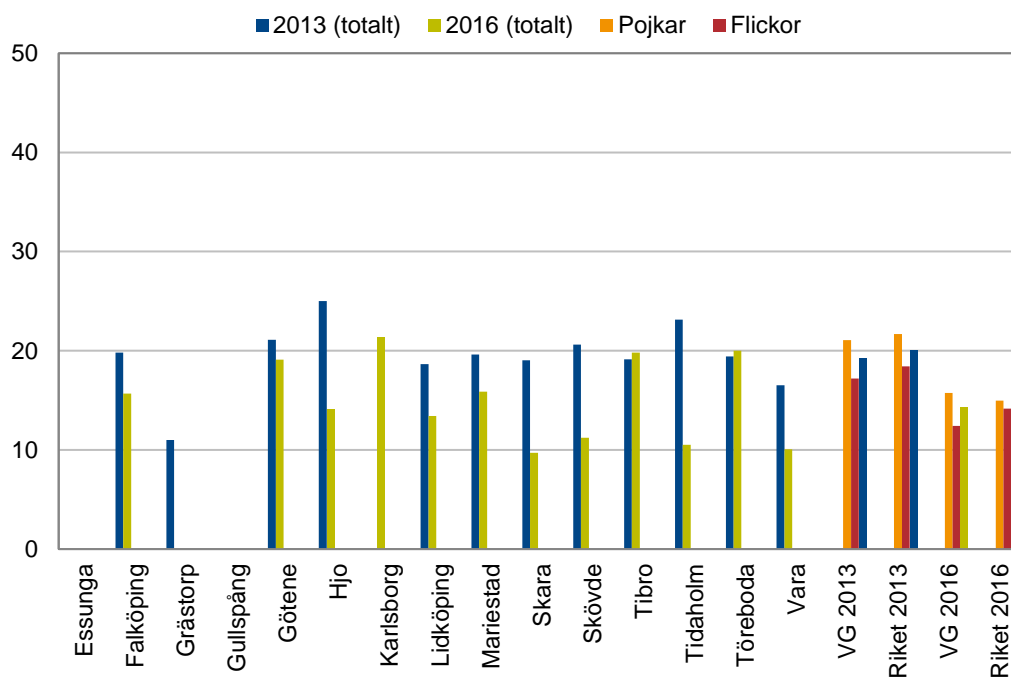
I diagram 8 Västra + GBG för gymnasieeleverna ligger den andel som i årets undersökning svarat att de haft en tidig tobaksdebut runt samma nivåer som uppmättes 2013 i flera av kommunerna. Den största nedgången jämfört med föregående undersökning av gymnasieeleverna uppmättes i Öckerö där nivån mer än halverats.

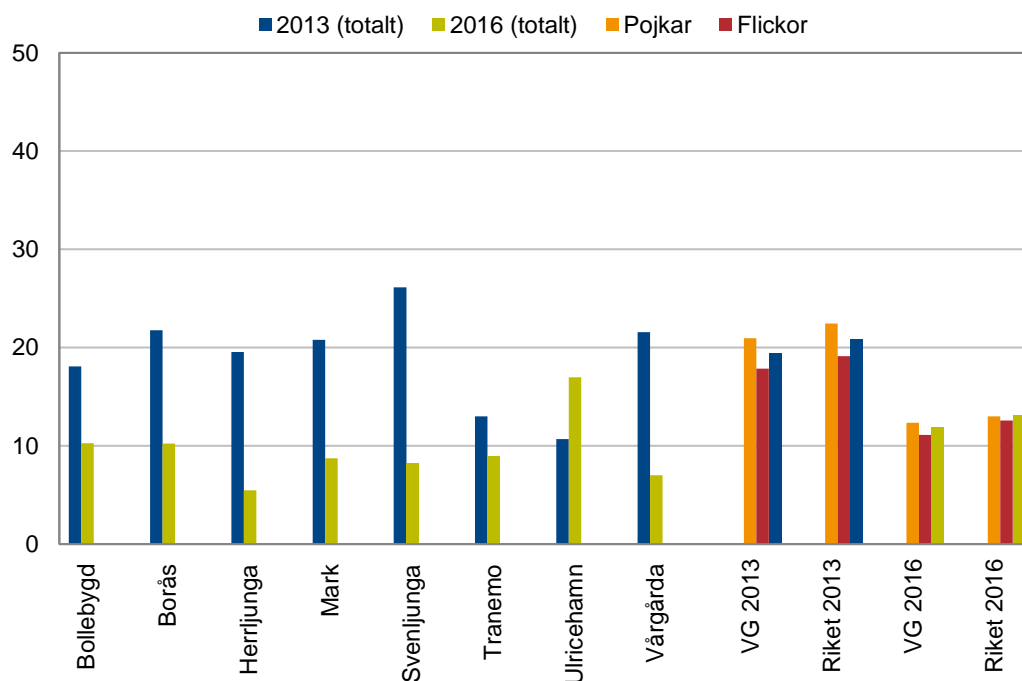
Diagram 8. Östra åk 9. Andelen elever som använt tobak vid 13 års ålder eller yngre, i kommuner i Östra HSN respektive Västra Götaland och riket. Essunga (2013), Grästorp (2013) och Gullspång (2016) redovisas ej av metodologiska skäl. Procentuell fördelning i årskurs 9. 2013 och 2016.

I diagram 8 Östra visas en påtaglig minskning av andelen niondeklassare som haft en tidig tobaksdebut i många av kommunerna. I såväl Götene som i Hjo, Tibro och Tidaholm har minskningen ungefärligt inneburit en halvering jämfört med de nivåer som uppmättes bland niondeklassare i området 2013.

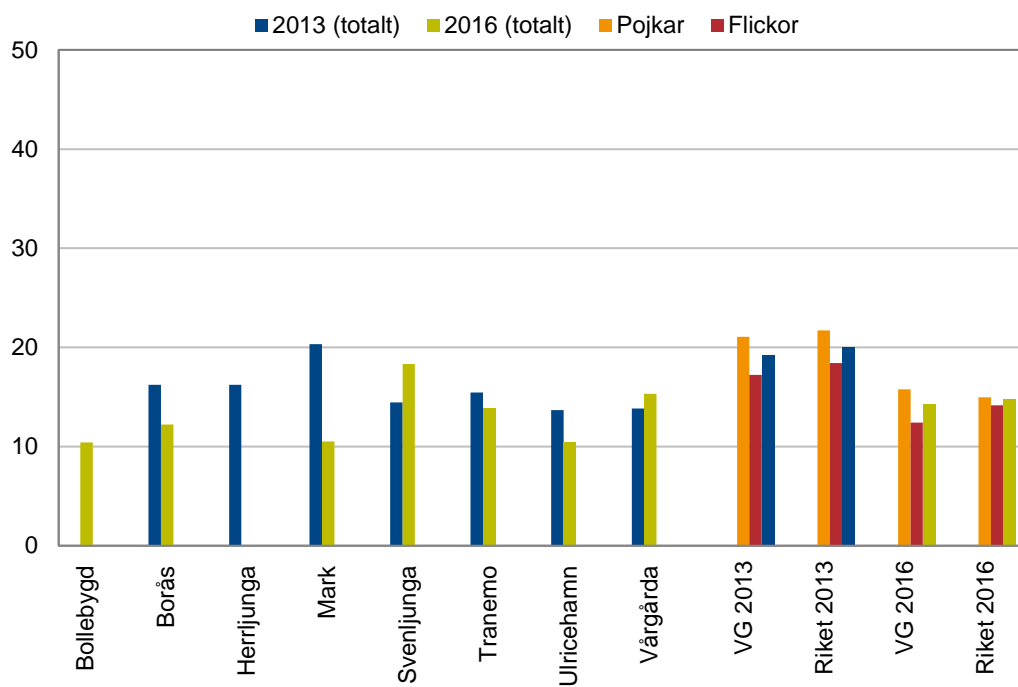
Diagram 8. Östra gy år 2. Andelen elever som använt tobak vid 13 års ålder eller yngre, i kommuner i Östra HSN respektive Västra Götaland och riket. Essunga (2013), Gullspång (2013 och 2016), Karlsborg (2013) och Grästorp (2016) redovisas ej av metodologiska skäl. Procentuell fördelning i gymnasiets år 2. 2013 och 2016.

Även i diagram 8 Östra för gymnasieeleverna har andelen elever som haft en tidig tobaksdebut minskat påtagligt i flera av områdets kommuner. En ungefärlig halvering sedan 2013 uppmäts i Hjo, Skara, Skövde och Tidaholm.

Diagram 8. Södra åk 9. Andelen elever som använt tobak vid 13 års ålder eller yngre, i kommuner i Södra HSN respektive Västra Götaland och riket. Procentuell fördelning i årskurs 9. 2013 och 2016.

Även i diagram 8 Södra visas en påtaglig minskning i andelen niondeklassare som haft en tidig tobaksdebut gällande samtliga kommuner i området undantaget Ulricehamn där denna andel istället ökat jämfört med 2013.

Diagram 8. Södra gy år 2. Andelen elever som använt tobak vid 13 års ålder eller yngre, i kommuner i Södra HSN respektive Västra Götaland och riket. Bollebygd (2013) och Herrljunga (2016) redovisas inte av metodologiska skäl. Procentuell fördelning i gymnasiets år 2. 2013 och 2016.

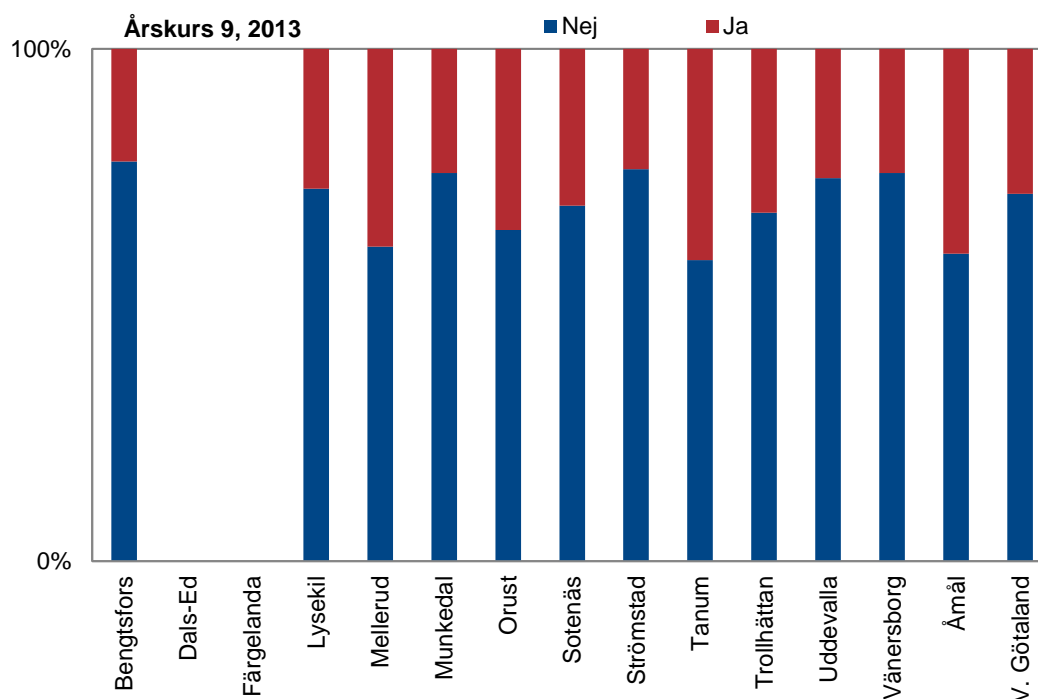
I diagram 8 Södra för gymnasieeleverna syns den mest påfallande förändringen sedan 2013 i Mark där andelen elever som haft en tidig tobaksdebut halverats.

Föräldrars bjudvanor

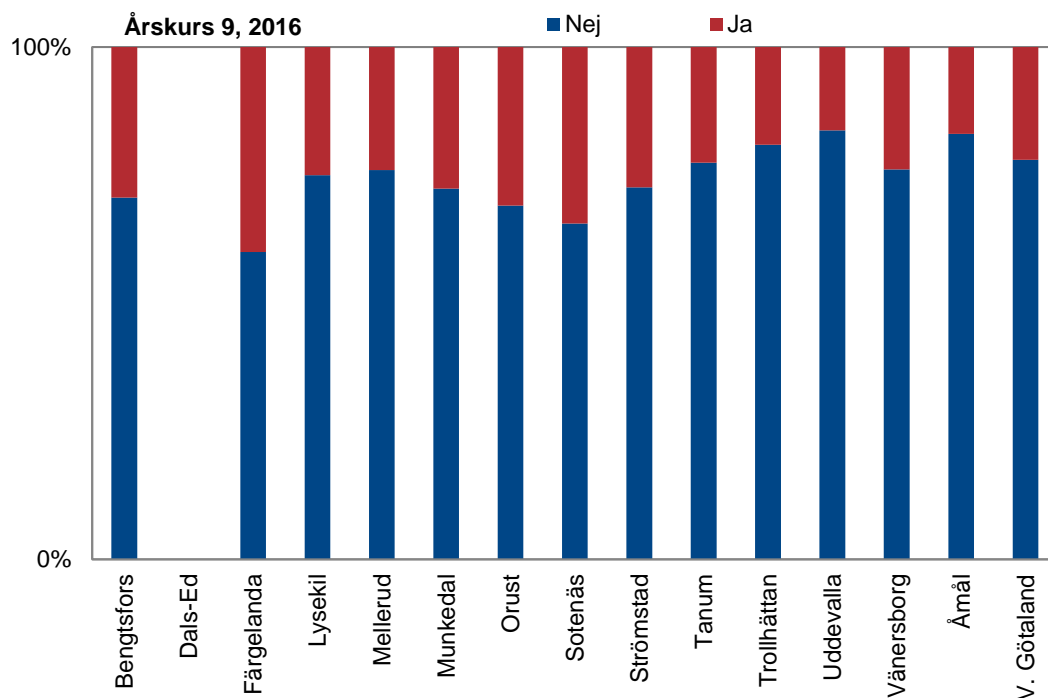
Studier från 1975 och framåt har visat att ett restriktivt förhållningssätt från föräldrar när det gäller alkohol, inte minst bjudvanor, är relaterat till minskat ungdomsdrickande (t.ex. van der Vorst m.fl., 2010, Koning m.fl., 2010, Van der Vorst m.fl., 2006b, Yu, 2003, van der Vorst m.fl., 2005, van der Vorst m.fl., 2006a). Föräldrar är således en betydelsefull resurs i det förebyggande arbetet, inte minst kan föräldrar påverka genom att inte bjuda sina barn på alkohol.

I Västra Götaland har andelen niondeklassare som blivit bjudna på alkohol av sina föräldrar minskat från 28 % i 2013 års undersökning till 22 % i årets undersökning. Bland gymnasieeleverna är det vanligare att ha blivit bjuden på alkohol av sina föräldrar men även där har det blivit något ovanligare än det var 2013 då 46 % svarade att deras föräldrar bjudit dem på alkohol jämfört med 42 % i årets undersökning.

I de följande redovisningarna av diagram 9a (2013) och 9b (2016) för de olika HSN-områdena redovisas andelen elever i de olika kommunerna i Västra Götaland som svarat att de blivit bjudna respektive inte blivit bjudna på alkohol av sina föräldrar de senaste 12 månaderna. I dessa redovisningar utgår den andel elever som ej svarat på frågan.

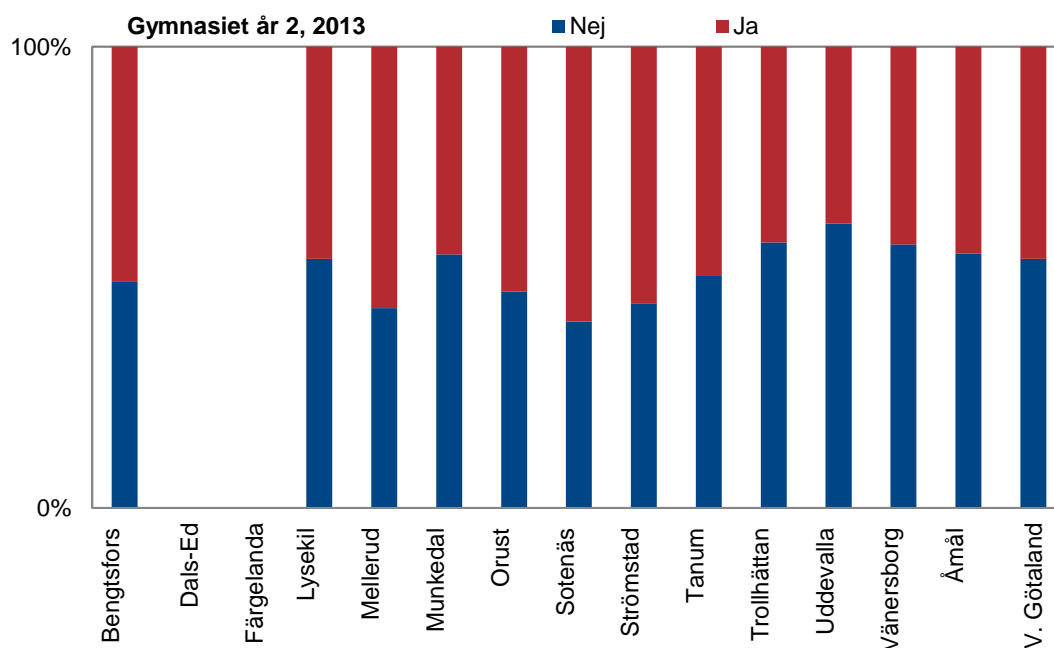

Diagram 9a. Norra åk 9. Har du under de senaste 12 månaderna blivit bjuden på alkohol av dina föräldrar? Procentuell fördelning i kommuner i Norra HSN respektive Västra Götaland. Dals-Ed och Färgelanda redovisas ej av metodologiska skäl. Årskurs 9. 2013.

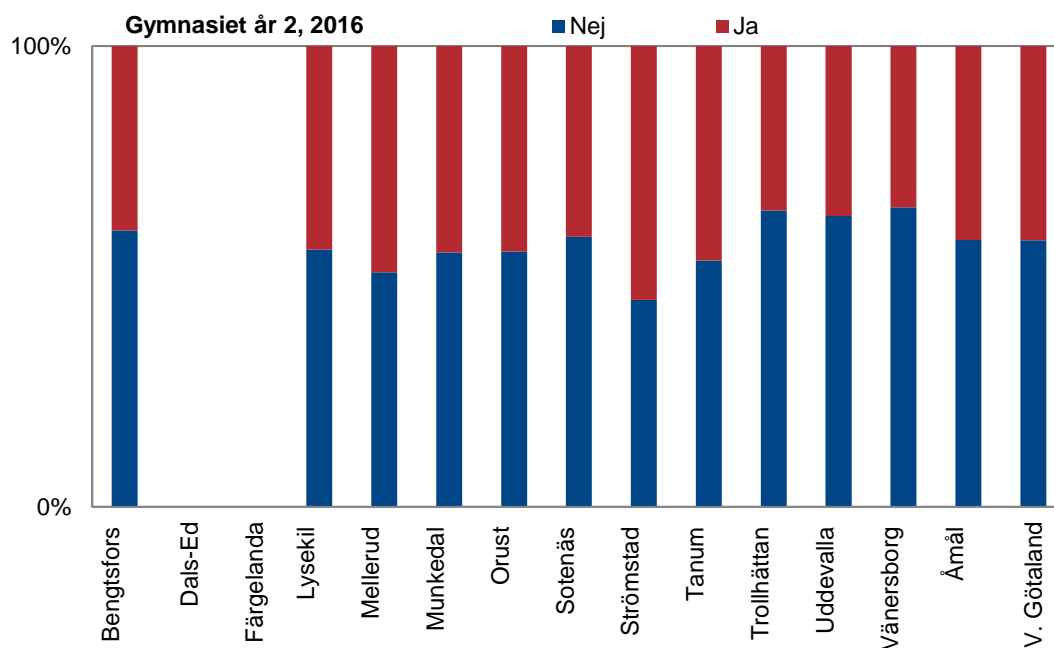

Diagram 9b. Norra åk 9. Har du under de senaste 12 månaderna blivit bjuden på alkohol av dina föräldrar? Procentuell fördelning i kommuner i Norra HSN respektive Västra Götaland. Dals-Ed redovisas ej av metodologiska skäl. Årskurs 9. 2016.

I diagram 9a och 9b Norra redovisas andelen elever i årskurs 9 åren 2013 (diagram a) och 2016 (diagram b) som svarat att de har respektive inte har blivit bjudna på alkohol av sina föräldrar. I såväl 2013 års undersökning som 2016 uppgav majoriteten av niondeklassarna i området att de inte blivit bjudna på alkohol av sina föräldrar de senaste 12 månaderna.

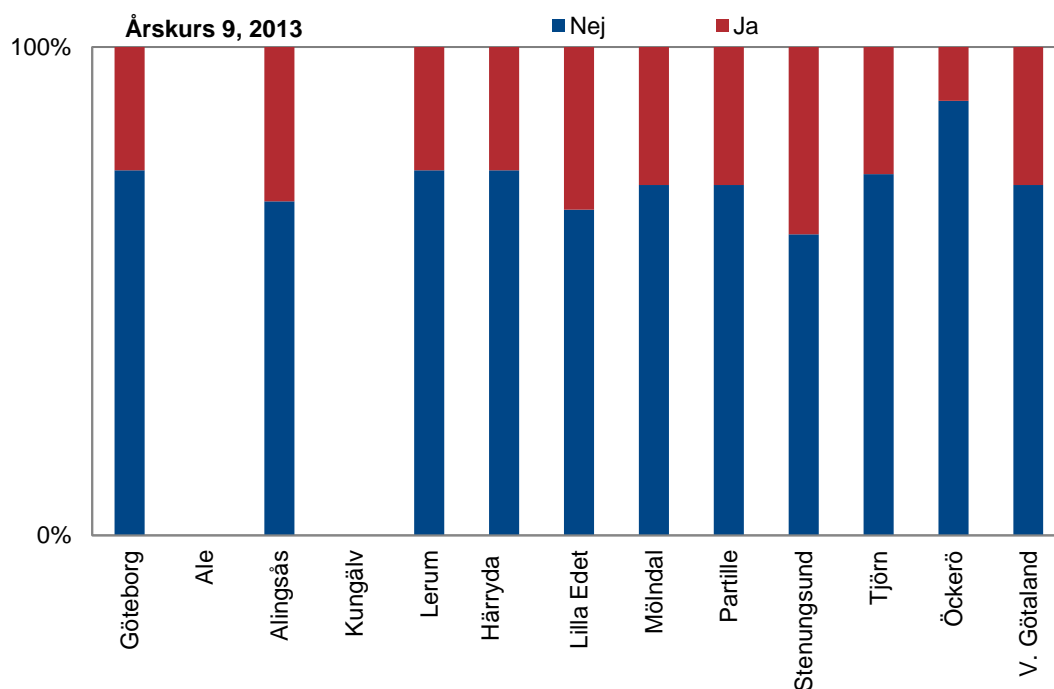

Diagram 9a. Norra gy år 2. Har du under de senaste 12 månaderna blivit bjuden på alkohol av dina föräldrar? Procentuell fördelning i kommuner i Norra HSN respektive Västra Götaland. Dals-Ed och Färgelanda redovisas ej av metodologiska skäl. Gymnasiets år 2. 2013.

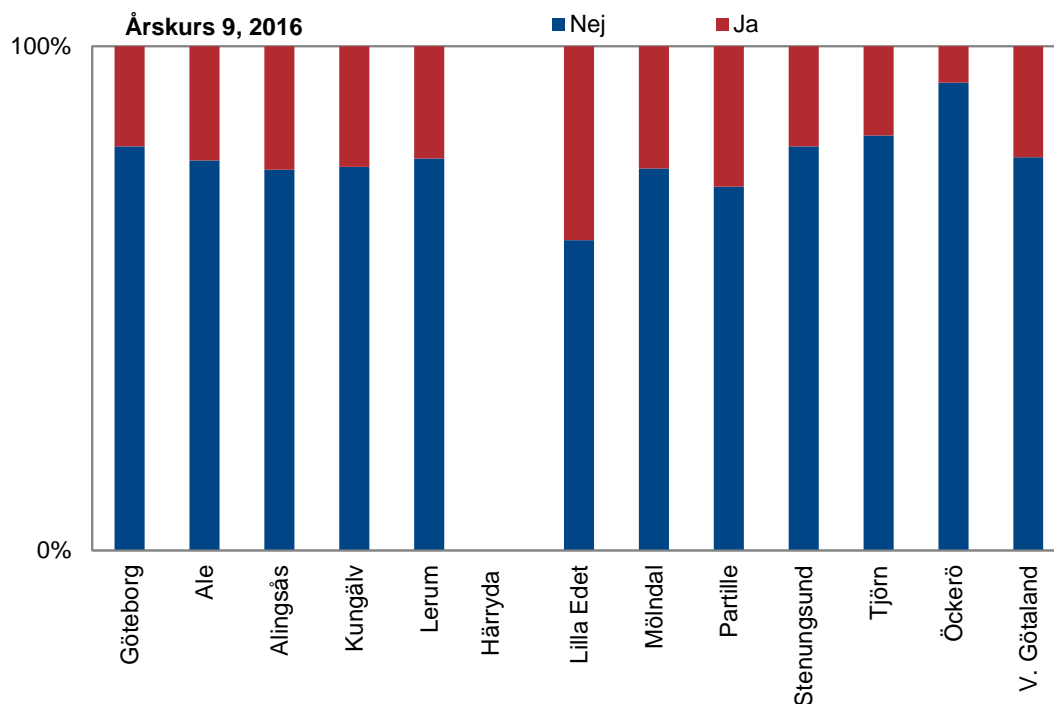

Diagram 9b. Norra gy år 2. Har du under de senaste 12 månaderna blivit bjuden på alkohol av dina föräldrar? Procentuell fördelning i kommuner i Norra HSN respektive Västra Götaland. Dals-Ed och Färgelanda redovisas ej av metodologiska skäl. Gymnasiets år 2. 2016.

I jämförelse mellan diagram 9a och 9b Norra för gymnasieeleverna framgår att hälften eller mer än hälften av gymnasieeleverna i Mellerud, Orust, Sotenäs, Strömstad och Tanum i 2013 års undersökning svarat att de blivit bjudna på alkohol av sina föräldrar. I 2016 års undersökning var det mindre än hälften av eleverna i samtliga kommuner undantaget Strömstad som uppgav detsamma.

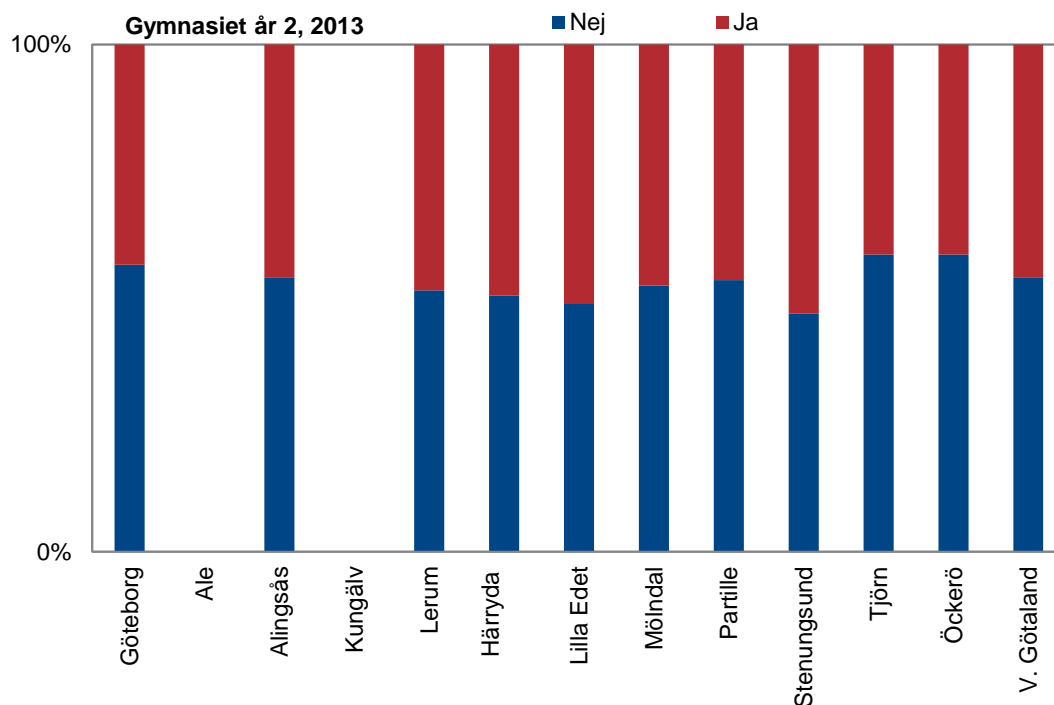

Diagram 9a. Västra + GBG, åk 9. Har du under de senaste 12 månaderna blivit bjuden på alkohol av dina föräldrar? Procentuell fördelning i kommuner i Västra HSN + GBG respektive Västra Götaland och riket. Ale, Kungälv (2013) och Härryda (2016) ingick ej i undersökningen. Årskurs 9. 2013.

Diagram 9b. Västra + GBG, åk 9. Har du under de senaste 12 månaderna blivit bjuden på alkohol av dina föräldrar? Procentuell fördelning i kommuner i Västra HSN + GBG respektive Västra Götaland och riket. Härryda ingick ej i undersökningen. Årskurs 9. 2016.

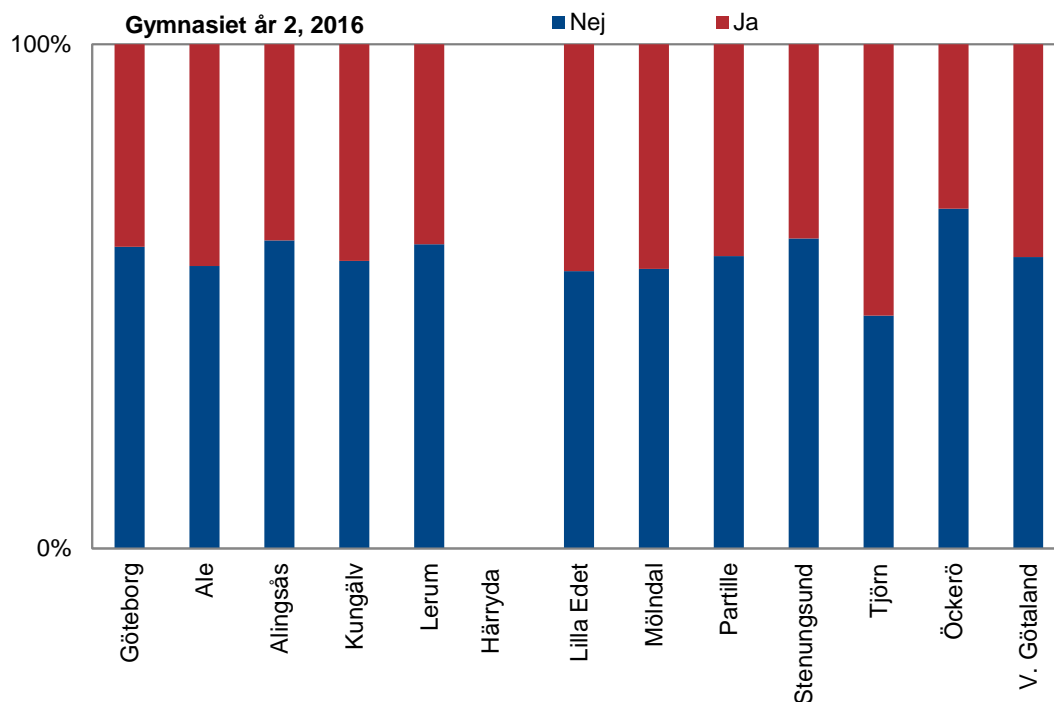
I diagram 9a och 9b Västra + GBG redovisas andelen elever i årskurs 9 åren 2013 (diagram a) och 2016 (diagram b) som svarat att de har respektive inte har blivit bjudna på alkohol av sina föräldrar. I såväl 2013 års undersökning som 2016 uppgav majoriteten av niondeklassarna i området att de inte blivit bjudna på alkohol av sina föräldrar de senaste 12 månaderna. Andelen som blivit bjudna på alkohol av sina föräldrar hade dessutom minskat sedan 2013 i de allra flesta av kommunerna i området.

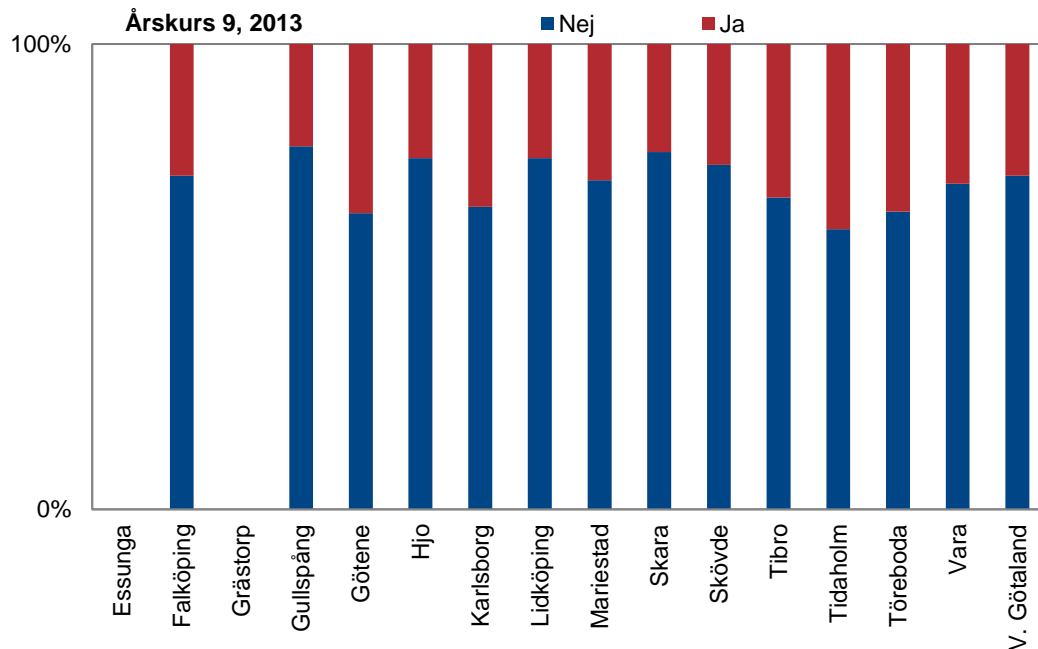
Diagram 9a. Västra + GBG, gy år 2. Har du under de senaste 12 månaderna blivit bjuden på alkohol av dina föräldrar? Procentuell fördelning i kommuner i Västra HSN + GBG respektive Västra Götaland och riket. Ale och Kungälv ingick ej i undersökningen. Gymnasiets år 2. 2013.

I jämförelse mellan diagram 9a och 9b Västra + GBG för gymnasieeleverna framgår att hälften eller mycket nära hälften av gymnasieeleverna i Lerum, Härryda, Lilla Edet, Mölndal och Stenungsund i 2013 års undersökning svarat att de blivit bjudna på alkohol av sina föräldrar. I 2016 års undersökning var det mindre än hälften av eleverna i samtliga kommuner undantaget Tjörn som uppgav detsamma.

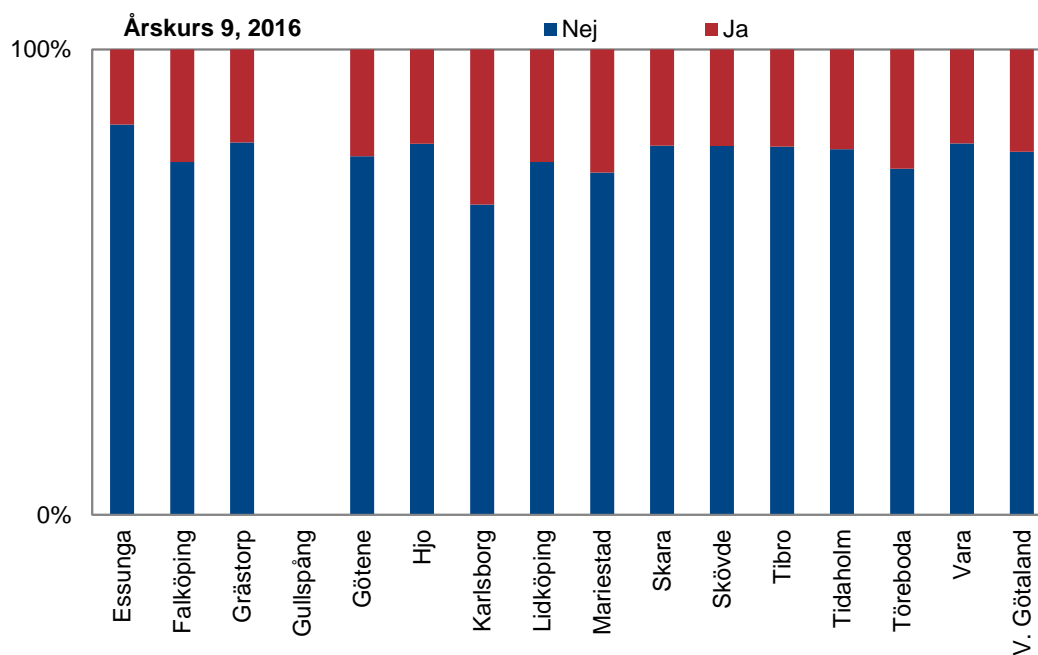

Diagram 9b. Västra + GBG, gy år 2. Har du under de senaste 12 månaderna blivit bjuden på alkohol av dina föräldrar? Procentuell fördelning i kommuner i Västra HSN + GBG respektive Västra Götaland och riket. Härryda ingick ej i undersökningen. Gymnasiets år 2. 2016.

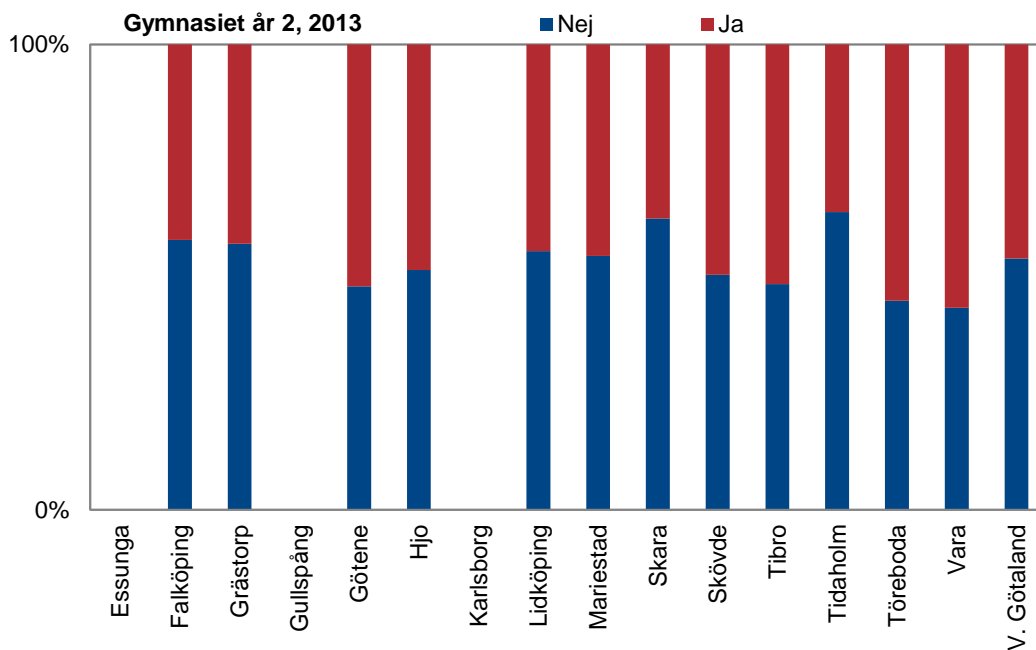

Diagram 9a. Östra åk 9. Har du under de senaste 12 månaderna blivit bjuden på alkohol av dina föräldrar? Procentuell fördelning i kommuner i Östra HSN respektive Västra Götaland. Essunga och Grästorp redovisas ej av metodologiska skäl. Årskurs 9. 2013.

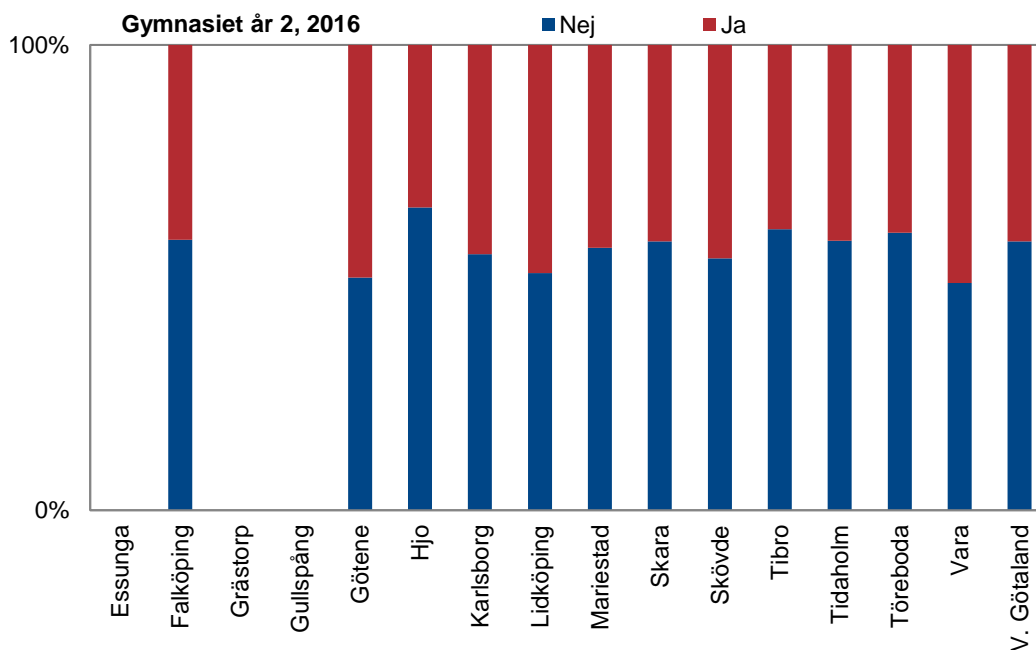

Diagram 9b. Östra åk 9. Har du under de senaste 12 månaderna blivit bjuden på alkohol av dina föräldrar? Procentuell fördelning i kommuner i Östra HSN respektive Västra Götaland. Gullspång redovisas ej av metodologiska skäl. Årskurs 9. 2016.

I diagram 9a och 9b Östra redovisas andelen elever i årskurs 9 åren 2013 (diagram a) och 2016 (diagram b) som svarat att de har respektive inte har blivit bjudna på alkohol av sina föräldrar. I såväl 2013 års undersökning som 2016 uppgav majoriteten av niondeklassarna i området att de inte blivit bjudna på alkohol av sina föräldrar de senaste 12 månaderna. Andelen som blivit bjudna på alkohol av sina föräldrar hade dessutom minskat sedan 2013 i samtliga kommuner i området. I Tidaholm där högst andel uppmättes 2013 hade den andel som svarade att deras föräldrar bjudit dem på alkohol nästan halverats i årets undersökning.

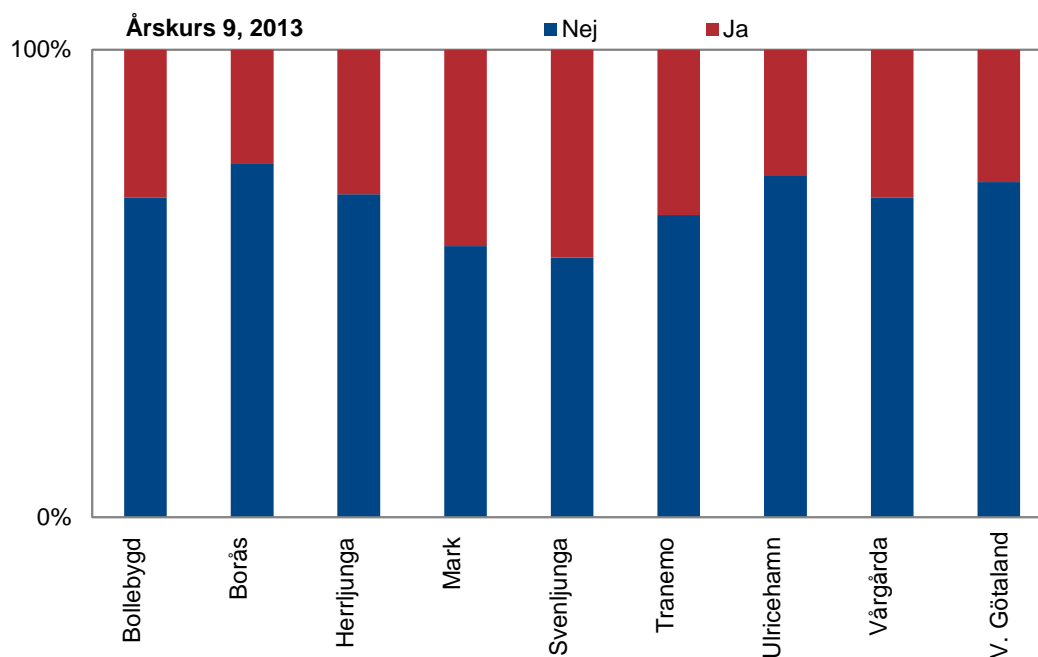
Diagram 9a. Östra gy år 2. Har du under de senaste 12 månaderna blivit bjuden på alkohol av dina föräldrar? Procentuell fördelning i kommuner i Östra HSN respektive Västra Götaland. Essunga, Gullspång och Karlsborg redovisas ej av metodologiska skäl. Gymnasiet år 2. 2013.

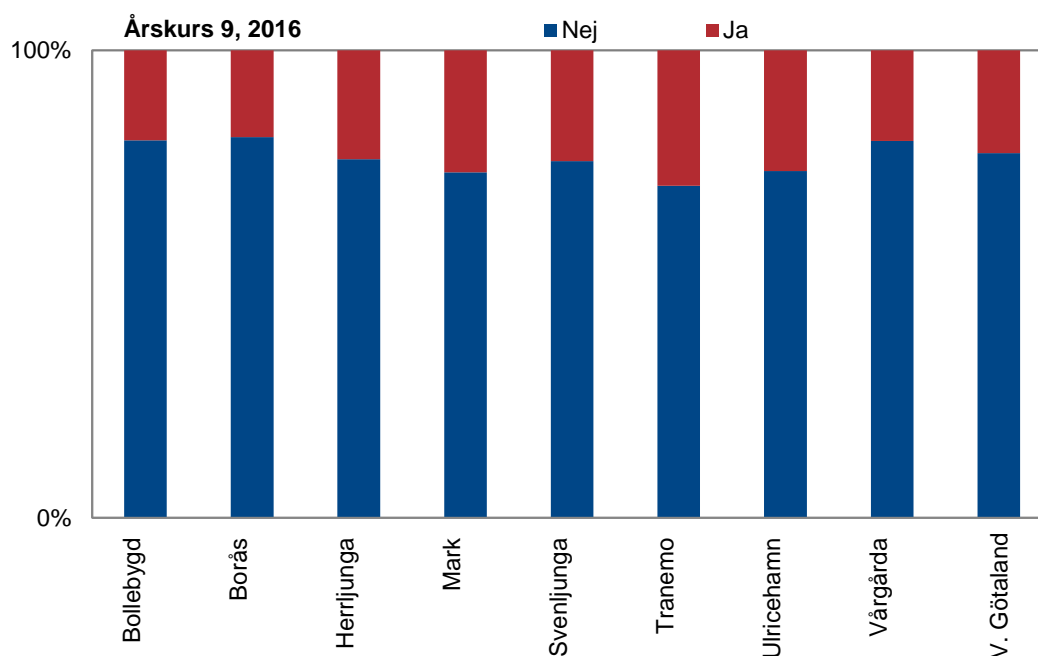
Diagram 9b. Östra gy år 2. Har du under de senaste 12 månaderna blivit bjuden på alkohol av dina föräldrar? Procentuell fördelning i kommuner i Östra HSN respektive Västra Götaland. Essunga, Grästorps och Gullspång redovisas ej av metodologiska skäl. Gymnasiet år 2. 2016.

I jämförelse mellan diagram 9a och 9b Östra för gymnasieeleverna framgår att omkring hälften av gymnasieeleverna i Hjötna, Hjo, Skövde, Tibro, Töreboda och Vara svarat att de blivit bjudna på alkohol av sina föräldrar i 2013 års undersökning. I samtliga dessa kommuner

hade andelen minskat något i 2016 års undersökning även om skillnaden var marginell i Götene. I Lidköping hade andelen dock ökat något jämfört med 2013.

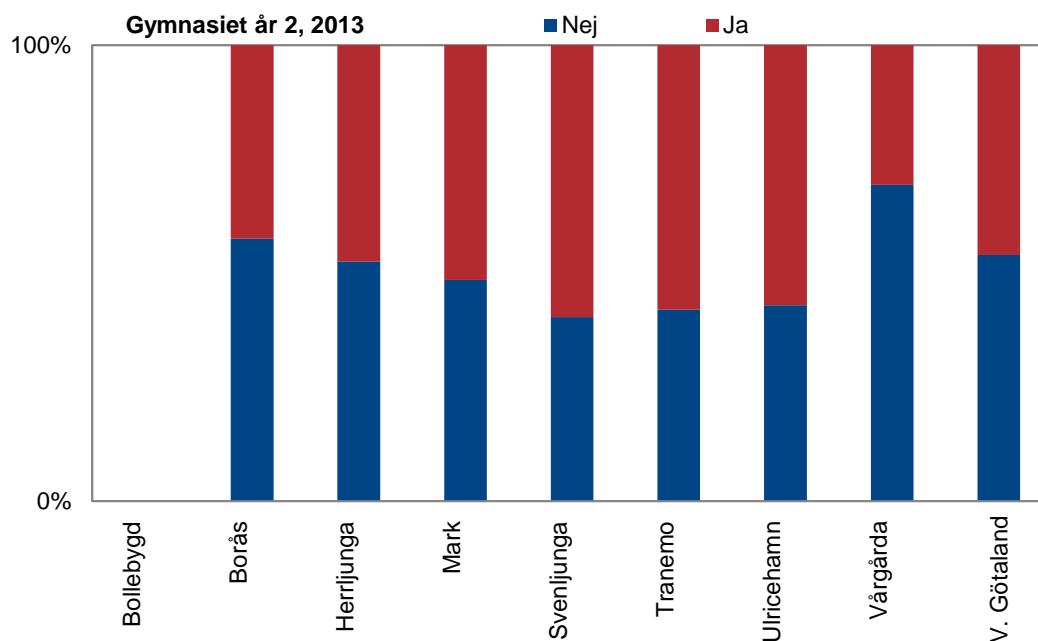

Diagram 9a. Södra åk 9. Har du under de senaste 12 månaderna blivit bjuden på alkohol av dina föräldrar? Procentuell fördelning i kommuner i Södra HSN respektive Västra Götaland. Årskurs 9, 2013.

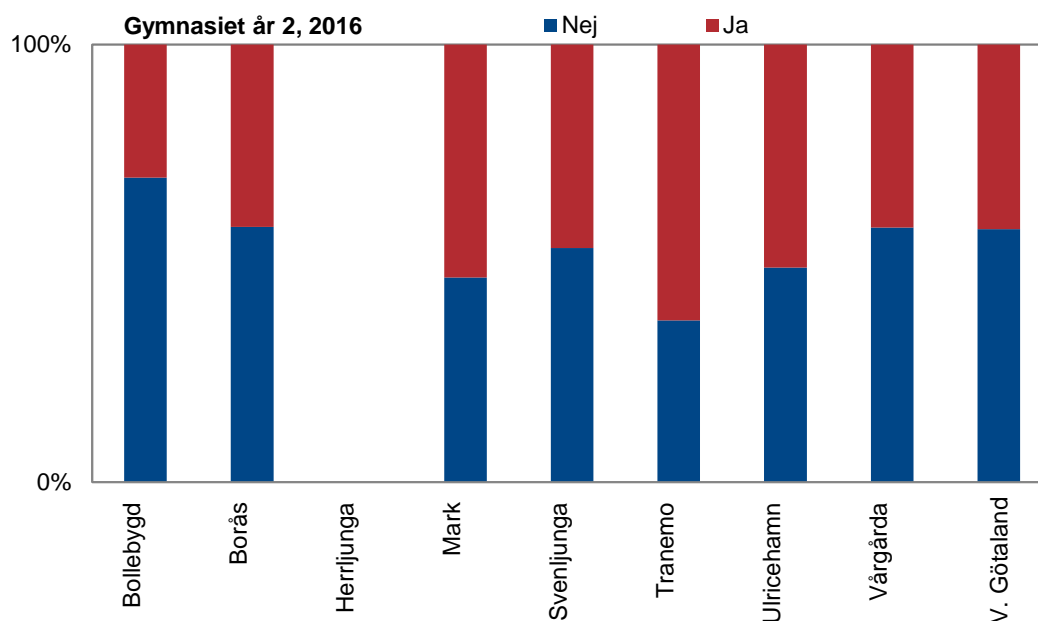

Diagram 9b. Södra åk 9. Har du under de senaste 12 månaderna blivit bjuden på alkohol av dina föräldrar? Procentuell fördelning i kommuner i Södra HSN respektive Västra Götaland. Årskurs 9, 2016.

I diagram 9a och 9b Södra redovisas andelen elever i årskurs 9 åren 2013 (diagram a) och 2016 (diagram b) som svarat att de har respektive inte har blivit bjudna på alkohol av sina föräldrar. I såväl 2013 års undersökning som 2016 uppgav majoriteten av niondeklassarna i området att de inte blivit bjudna på alkohol av sina föräldrar de senaste 12 månaderna. Andelen som blivit bjudna på alkohol av sina föräldrar hade dessutom minskat sedan 2013 i samtliga kommuner i området även om skillnaden var marginell i enstaka kommun. I Svenljunga där högst andel uppmättes 2013 hade den andel som svarade att deras föräldrar bjudit dem på alkohol minskat påfallande mycket.

Diagram 9a. Södra gy år 2. Har du under de senaste 12 månaderna blivit bjuden på alkohol av dina föräldrar? Procentuell fördelning i kommuner i Södra HSN respektive Västra Götaland. Bollebygd redovisas inte av metodologiska skäl 2013. Gymnasiet år 2. 2013.

Diagram 9b. Södra gy år 2. Har du under de senaste 12 månaderna blivit bjuden på alkohol av dina föräldrar? Procentuell fördelning i kommuner i Södra HSN respektive Västra Götaland. Herrljunga redovisas inte av metodologiska skäl 2016. Gymnasiet år 2. 2016.

I jämförelse mellan diagram 9a och 9b Södra för gymnasieeleverna framgår att hälften eller drygt hälften av gymnasieeleverna i Mark, Svenljunga, Tranemo och Ulricehamn svarat att de blivit bjudna på alkohol av sina föräldrar i 2013 års undersökning. Detta gällde även i 2016 års undersökning undantaget Svenljunga där andelen minskat till att liksom i övriga kommuner i området uppgå till mindre än hälften av de svarande gymnasieeleverna.

Livssituation

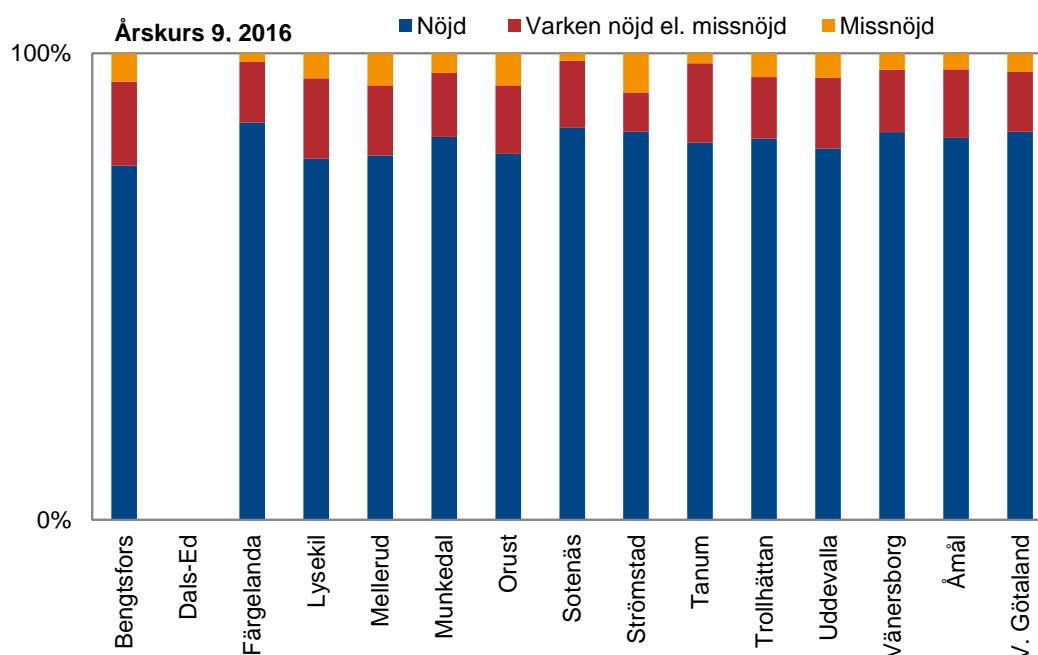
Upplevelse av ekonomi, hälsa och sig själv

Det finns många faktorer som påverkar ungas ANT-vanor. Några av dessa är kända och vissa av dem kan också påverkas med olika ANT-förebyggande insatser, exempelvis sådana som syftar till att försvåra för unga att få tag på droger. Inte endast fysisk tillgänglighet har här betydelse utan även den ekonomiska tillgängligheten såsom pris och ekonomiska resurser. En av de frågor som redovisas nedan berör detta till viss del, nämligen hur nöjd man är med sin familjs ekonomiska situation. Två andra faktorer som eventuellt påverkar sannolikheten för ANT-användningen men som också är riskfaktorer för ungas psykiska utveckling är ungas nöjdhet med sin hälsa och nöjdhet med sig själva (självkänsla). Samtliga dessa tre variabler är viktiga att studera i sig alldeles oavsett dess effekt på ungas ANT-användning eftersom de ger en bild av ungas upplevelse av sin egen livssituation.

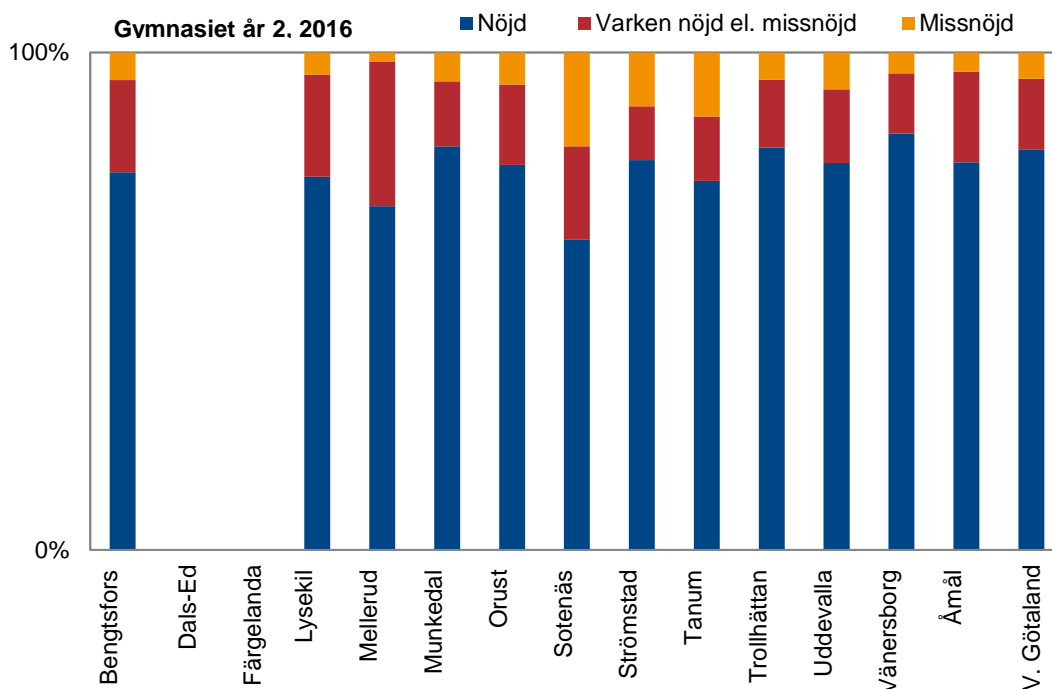
Ytterligare två faktorer som redovisas nedan är sedan tidigare kända riskfaktorer för bland annat drogbruk, kriminalitet och psykisk ohälsa, nämligen skolk och skoltrivsel (se t.ex. Sundell & Forster, 2005; Leifman, 2015).

I de följande redovisningarna av diagram 10, 11 och 12 för de olika HSN-områdena redovisas förhållandet mellan elever som uppgav att de var nöjda, varken nöjda eller missnöjda samt missnöjda med: sin familjs ekonomiska situation, sin hälsa och med sig själva, i de olika kommunerna i länet. I dessa redovisningar utgår den andel elever som ej svarat på frågan.

Upplevelse av ekonomisk situation

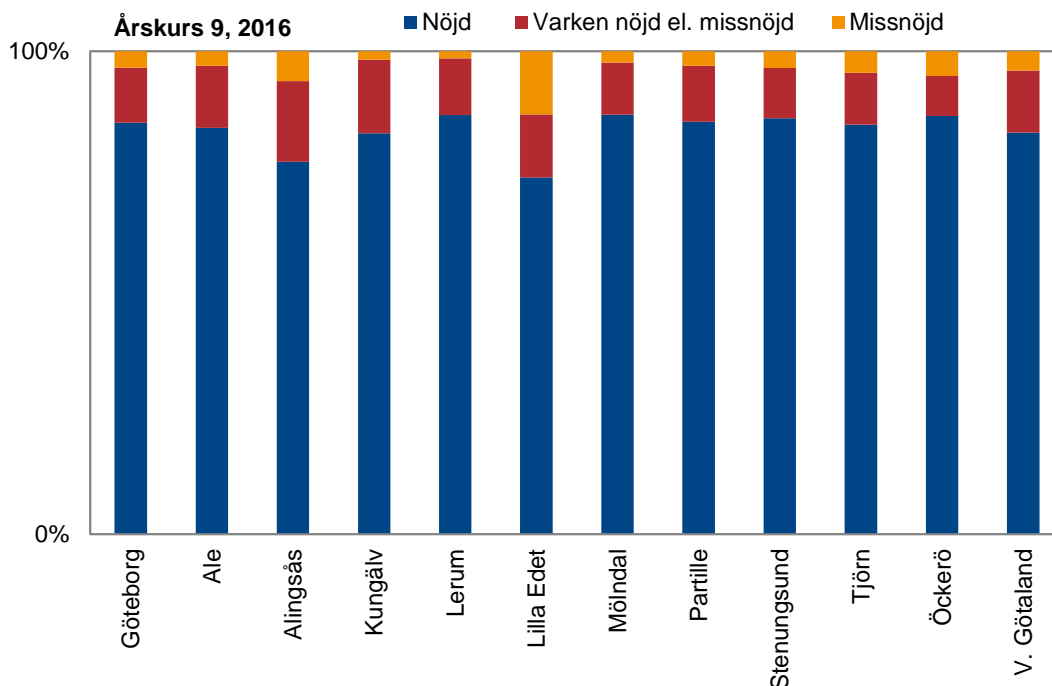

Diagram 10. Norra åk 9. Hur nöjd är du vanligtvis med din familjs ekonomiska situation? Procentuell fördelning i kommuner i Norra HSN respektive Västra Götaland. Dals-Ed redovisas ej av metodologiska skäl. Årskurs 9, 2016.

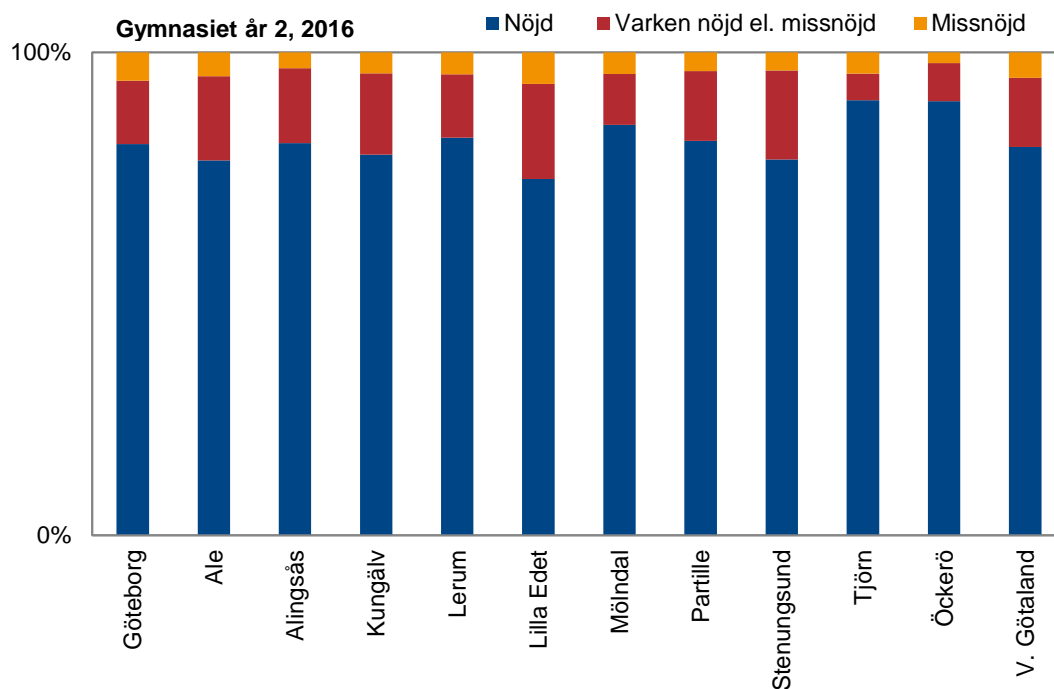

Diagram 10. Norra gy år 2. Hur nöjd är du vanligtvis med din familjs ekonomiska situation? Procentuell fördelning i kommuner i Norra HSN respektive Västra Götaland. Dals-Ed och Färgelanda redovisas ej av metodologiska skäl. Gymnasiets år 2, 2016.

Av diagram 10 Norra åk 9 samt 10 Norra gy år 2 framgår att majoriteten av de svarande eleverna, i såväl årskurs 9 som i gymnasiets år 2, i Norra HSN-området vanligtvis är nöjda (nöjd/mycket nöjd se tabell 3 i tabellbilagan för inbördes fördelning) med sin familjs ekonomiska situation. Sett till HSN-området i stort finns ett något mer utbredd missnöje bland några av kommunernas gymnasieelever än bland niondeklassarna.

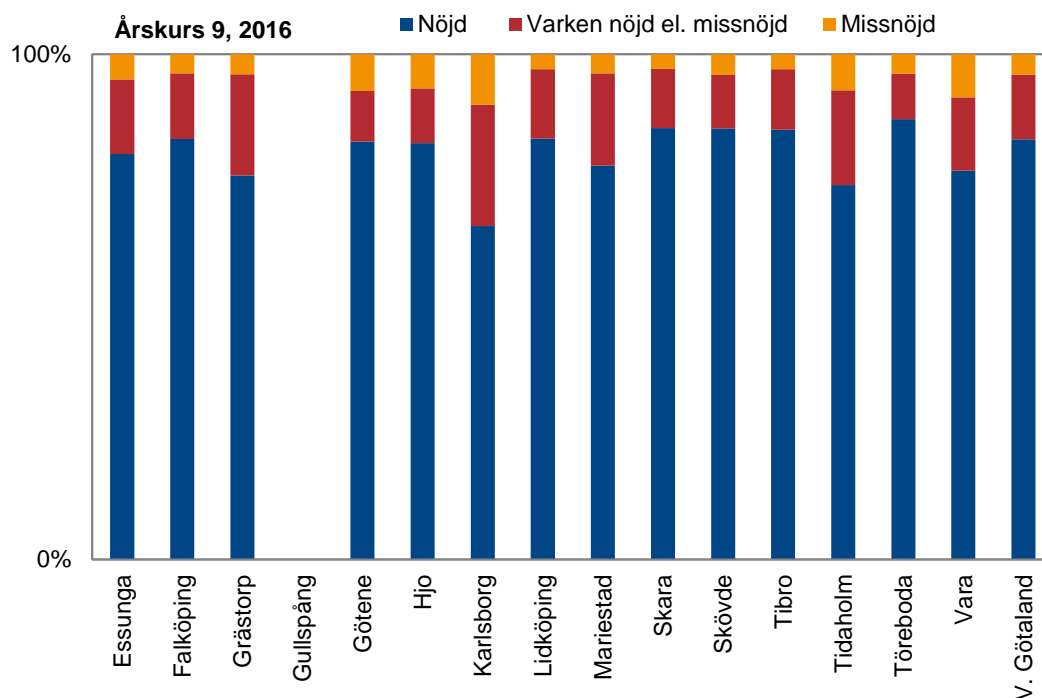

Diagram 10. Västra + GBG, åk 9. Hur nöjd är du vanligtvis med din familjs ekonomiska situation? Procentuell fördelning i kommuner i Västra HSN + GBG respektive Västra Götaland och riket. Årskurs 9, 2016.

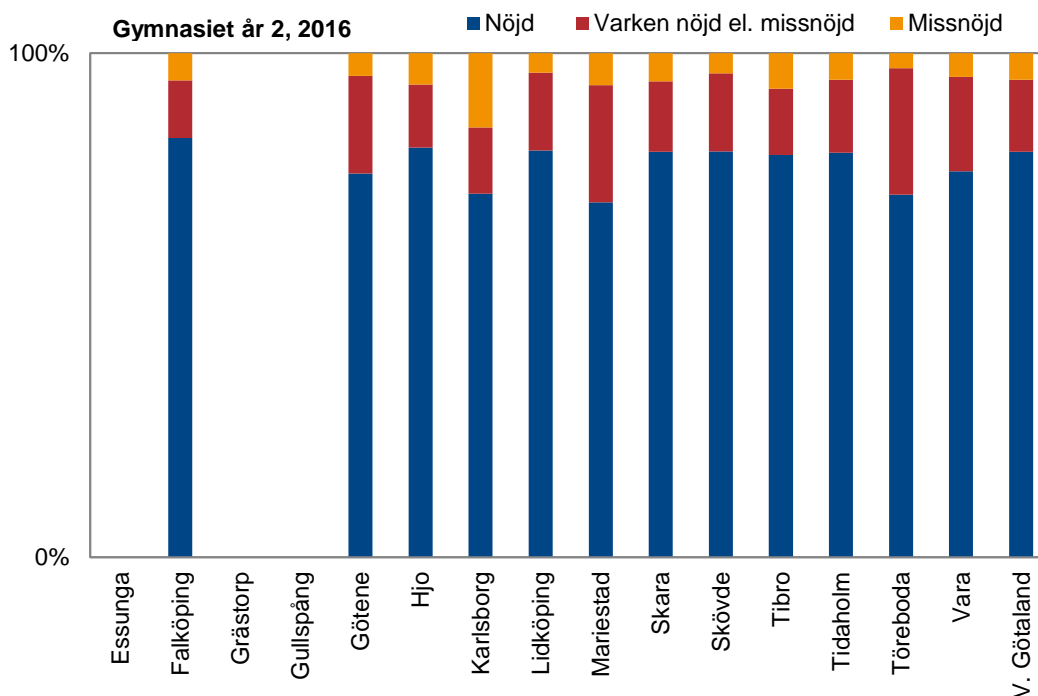
Diagram 10. Västra + GBG, gy år 2. Hur nöjd är du vanligtvis med din familjs ekonomiska situation? Procentuell fördelning i kommuner i Västra HSN + GBG respektive Västra Götaland och riket. Gymnasiets år 2. 2016.

Även i diagram 10 Västra + GBG åk 9 samt 10 Västra + GBG gy år 2 framgår att majoriteten av de svarande eleverna, i såväl årskurs 9 som i gymnasiets år 2, i HSN-områdets kommuner svarade att de vanligtvis är nöjda (nöjd/mycket nöjd se tabell 3 i tabellbilagan för inbördes fördelning) med sin familjs ekonomiska situation. Bland niondeklassarna i Lilla Edet fanns ett något mer utbredd missnöje än bland niondeklassarna i de andra kommunerna, men den stora majoriteten av Lilla Edets niondeklassare var ändå nöjda.

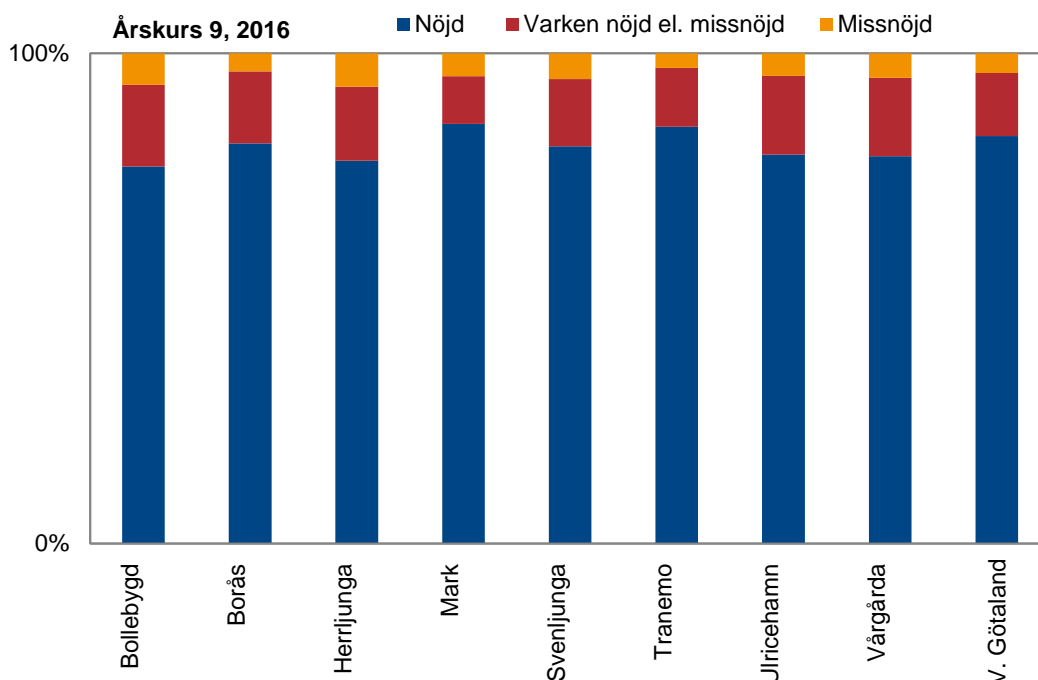
Diagram 10. Östra åk 9. Hur nöjd är du vanligtvis med din familjs ekonomiska situation? Procentuell fördelning i kommuner i Östra HSN respektive Västra Götaland. Gullspång redovisas ej av metodologiska skäl. Årskurs 9. 2016.

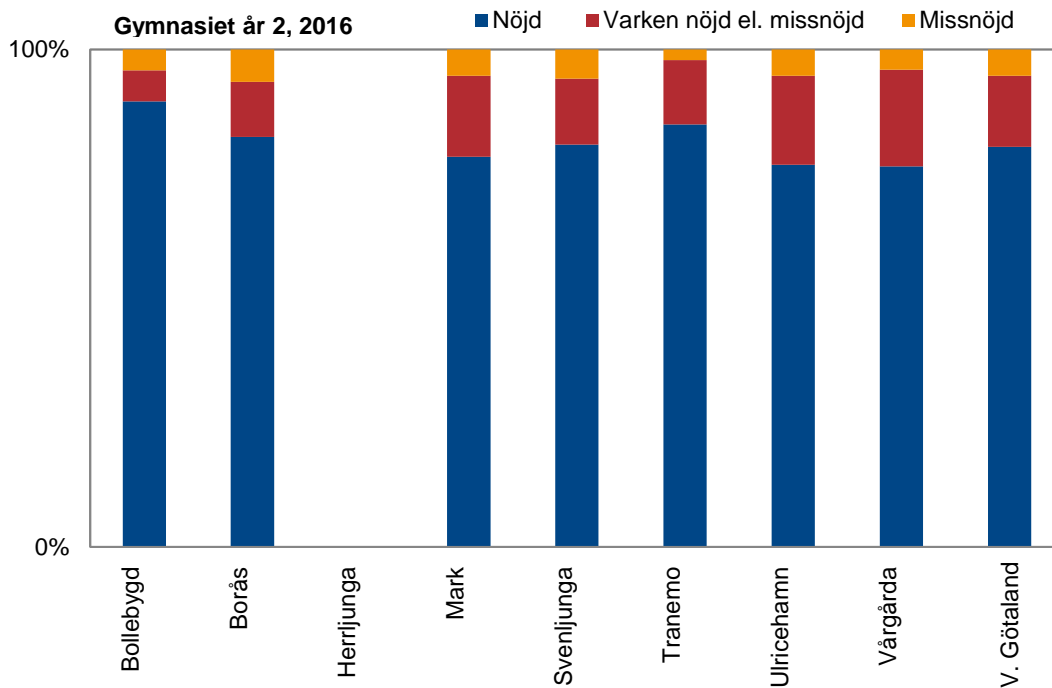

Diagram 10. Östra gy år 2. Hur nöjd är du vanligtvis med din familjs ekonomiska situation? Procentuell fördelning i kommuner i Östra HSN respektive Västra Götaland. Essunga, Grästorps och Gullspång redovisas ej av metodologiska skäl. Gymnasiet år 2. 2016.

Liksom i de andra HSN-områdena framgår av diagram 10 Östra åk 9 samt 10 Östra gy år 2 att majoriteten av de svarande eleverna, i såväl årskurs 9 som i gymnasiet år 2, i Östra HSN-områdets kommuner vanligtvis är nöjda (nöjd/mycket nöjd se tabell 3 i tabellbilagan för inbördes fördelning) med sin familjs ekonomiska situation. I Karlsborg fanns, både bland niondeklassarna och bland gymnasieeleverna ett något mer utbrett missnöje än i de andra kommunerna, men majoriteten av Karlsborgs elever var ändå nöjda.

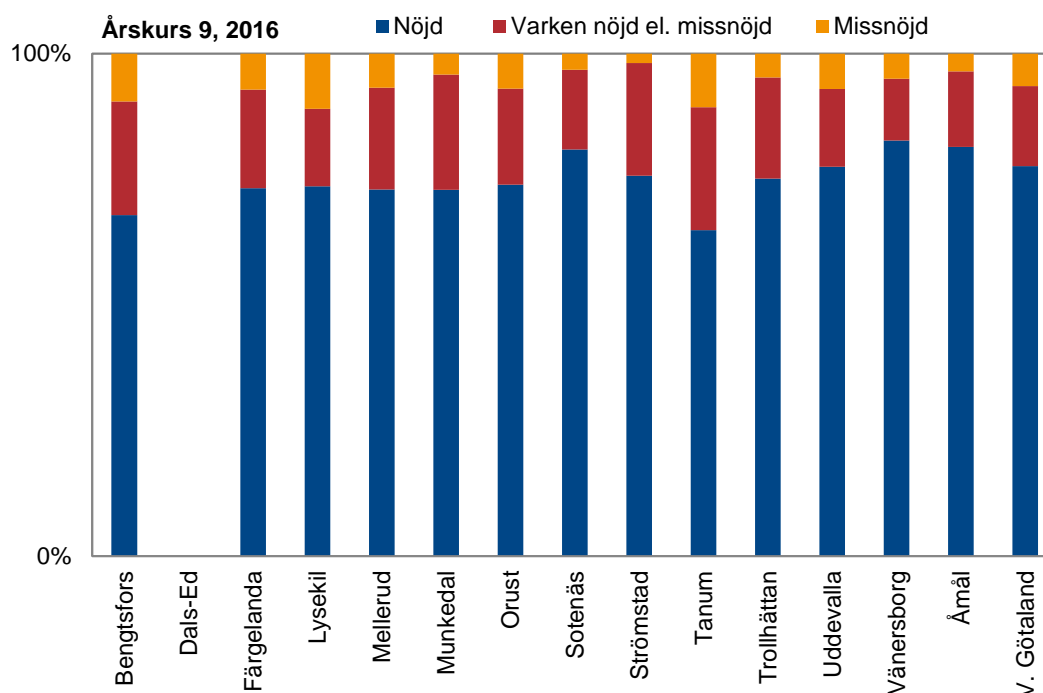
Diagram 10. Södra åk 9. Hur nöjd är du vanligtvis med din familjs ekonomiska situation? Procentuell fördelning i kommuner i Södra HSN respektive Västra Götaland. Årskurs 9. 2016.

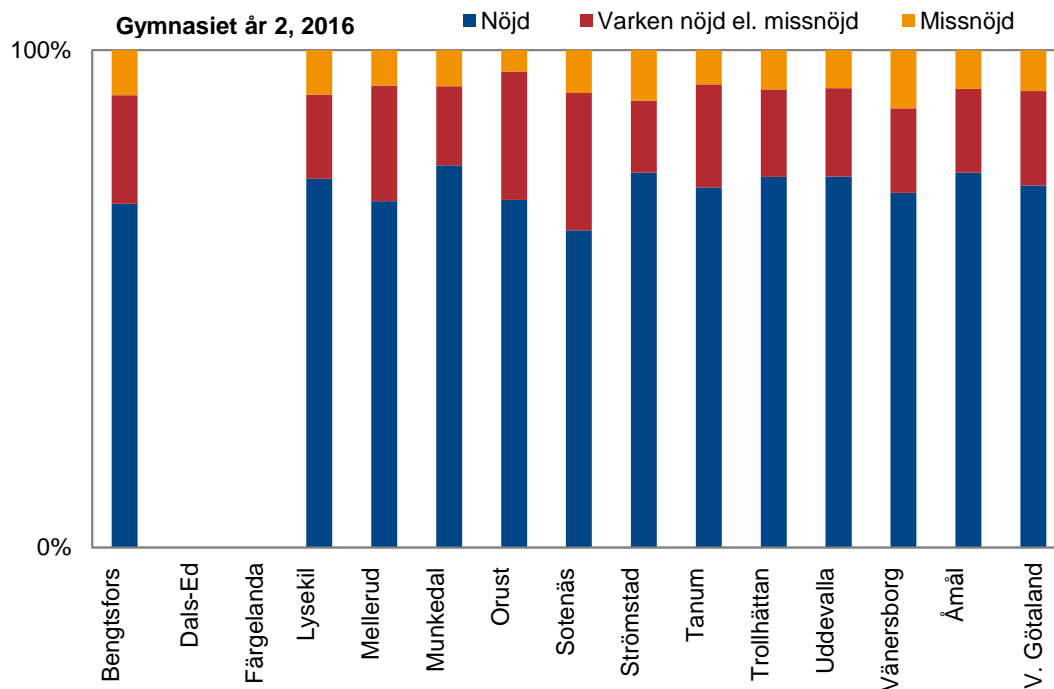
Diagram 10. Södra gy år 2. Hur nöjd är du vanligtvis med din familjs ekonomiska situation? Procentuell fördelning i kommuner i Södra HSN respektive Västra Götaland. Herrljunga revideras ej av metodologiska skäl. Gymnasiet år 2. 2016.

Samma mönster som i de övriga HSN-områdena framgår av diagram 10 Södra åk 9 samt 10 Södra gy år 2: en tydlig majoritet av de svarande eleverna, i såväl årskurs 9 som i gymnasiet år 2, i HSN-områdets kommuner uppgav i årets undersökning att de vanligtvis är nöjda (nöjd/mycket nöjd se tabell 3 i tabellbilagan för inbördes fördelning) med sin familjs ekonomiska situation. I samtliga kommuner omfattade andelen missnöjda omkring 5 % av eleverna.

Upplevelse av hälsa

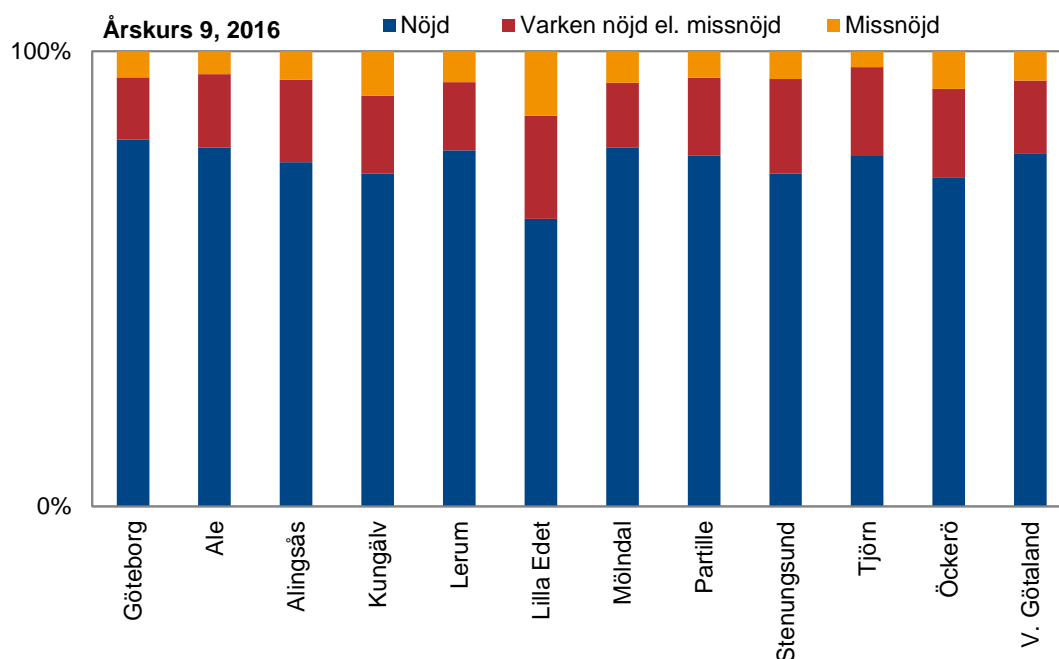

Diagram 11. Norra åk 9. Hur nöjd är du vanligtvis med din hälsa? Procentuell fördelning i kommuner i Norra HSN respektive Västra Götaland. Dals-Ed redovisas ej av metodologiska skäl. Årskurs 9, 2016.

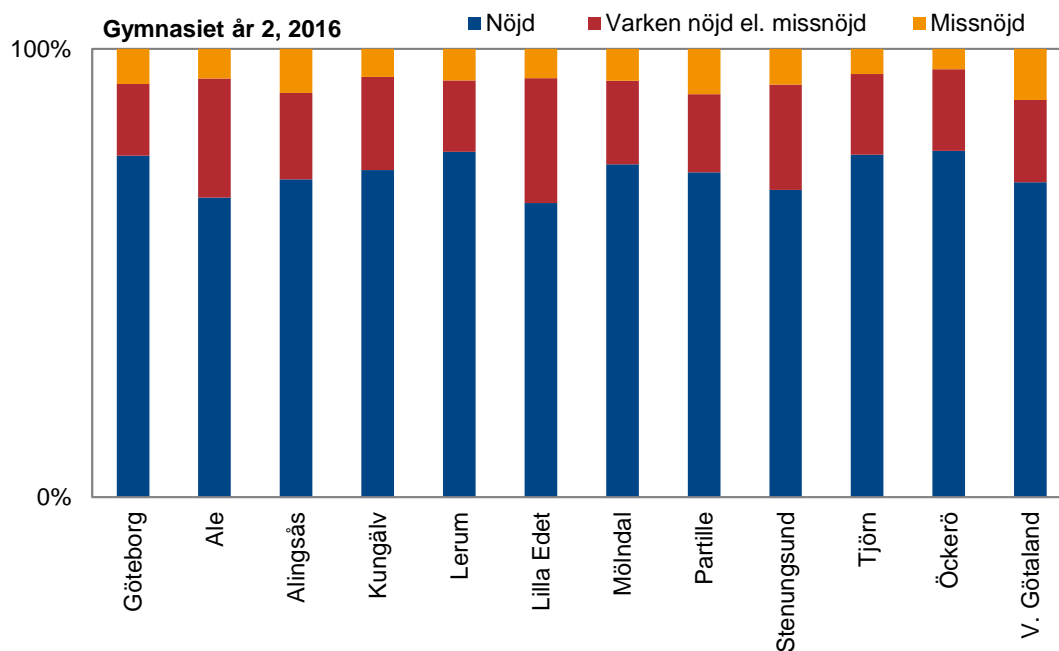

Diagram 11. Norra gy år 2. Hur nöjd är du vanligtvis med din hälsa? Procentuell fördelning i kommuner i Norra HSN respektive Västra Götaland. Dals-Ed och Färgelanda redovisas ej av metodologiska skäl. Gymnasiets år 2, 2016.

Av diagram 11 Norra åk 9 samt 11 Norra gy år 2 framgår att majoriteten av de svarande eleverna, i såväl årskurs 9 som i gymnasiets år 2, i Norra HSN-områdets kommuner vanligtvis är nöjda (nöjd/mycket nöjd se tabell 4 i tabellbilagan för inbördes fördelning) med sin hälsa. Omkring 70–80 % av eleverna i samtliga kommuner uppgav att de var nöjda med sin hälsa. Sett till HSN-området i stor var nöjdheten möjligen något mer utbredd bland niondeklassarna än bland gymnasieeleverna även om den tydliga majoriteten i båda årskurserna alltså var nöjda.

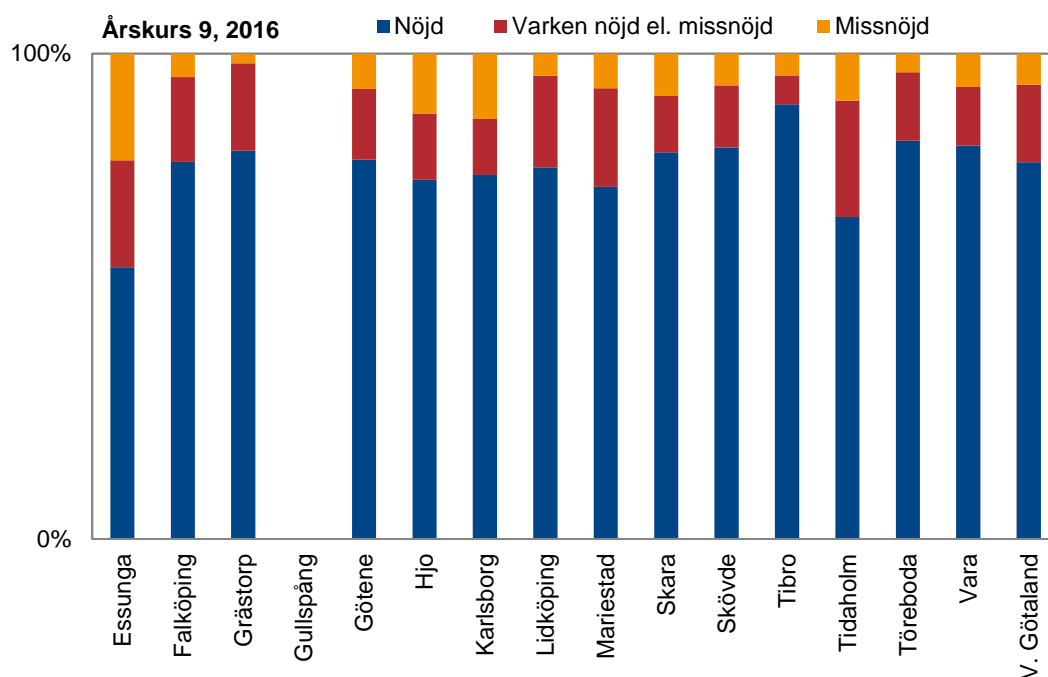

Diagram 11. Västra + GBG, åk 9. Hur nöjd är du vanligtvis med din hälsa? Procentuell fördelning i kommuner i Västra HSN + GBG respektive Västra Götaland och riket. Årskurs 9. 2016.

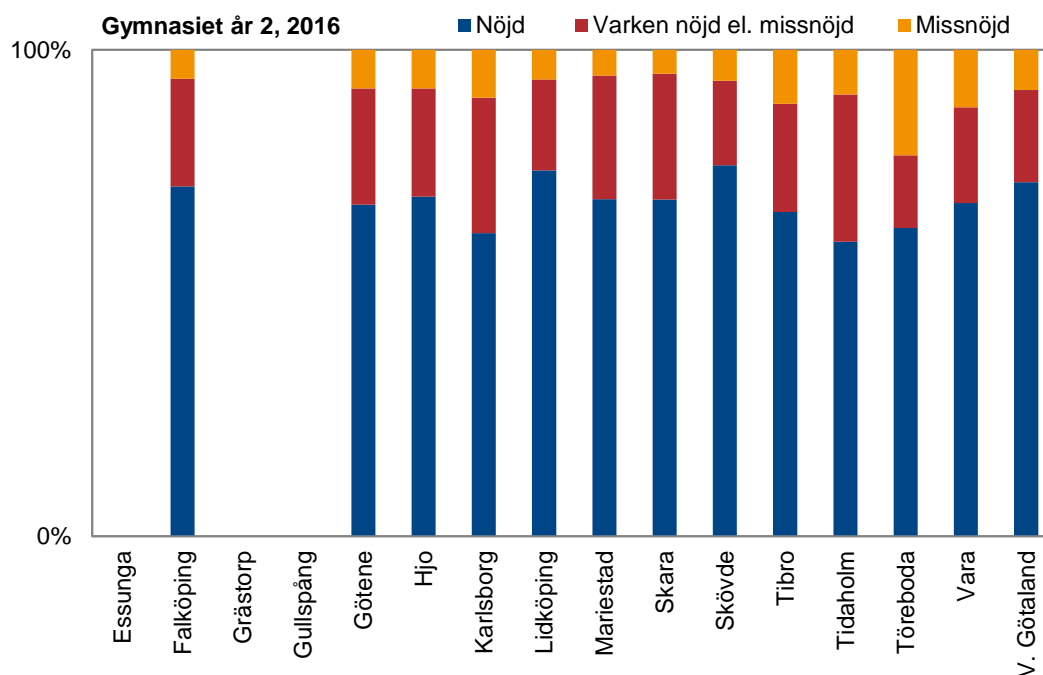

Diagram 11. Västra + GBG, gy år 2. Hur nöjd är du vanligtvis med din hälsa? Procentuell fördelning i kommuner i Västra HSN + GBG respektive Västra Götaland och riket. Gymnasiets år 2. 2016.

I diagram 11 Västra + GBG åk 9 samt 11 Västra + GBG gy år 2 framgår att också majoriteten av de svarande eleverna, i såväl årskurs 9 som i gymnasiets år 2, i Västra HSN-området + GBG svarade att de vanligtvis är nöjda (nöjd/mycket nöjd se tabell 4 i tabellbilagan för inbördes fördelning) med sin hälsa. Bland niondeklassarna i Lilla Edet fanns ett något mer utbredd missnöje bland niondeklassarna än i de andra kommunerna, men den stora majoriteten av Lilla Edets niondeklassare var alltså ändå nöjda.

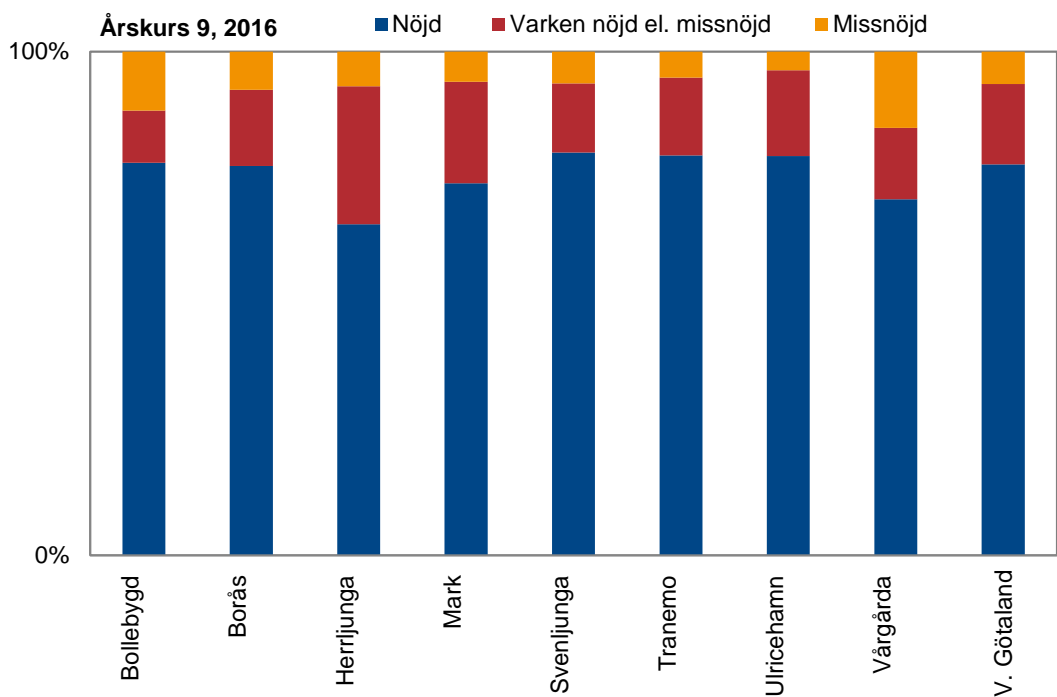

Diagram 11. Östra åk 9. Hur nöjd är du vanligtvis med din hälsa? Procentuell fördelning i kommuner i Östra HSN respektive Västra Götaland. Gullspång redovisas ej av metodologiska skäl. Årskurs 9. 2016.

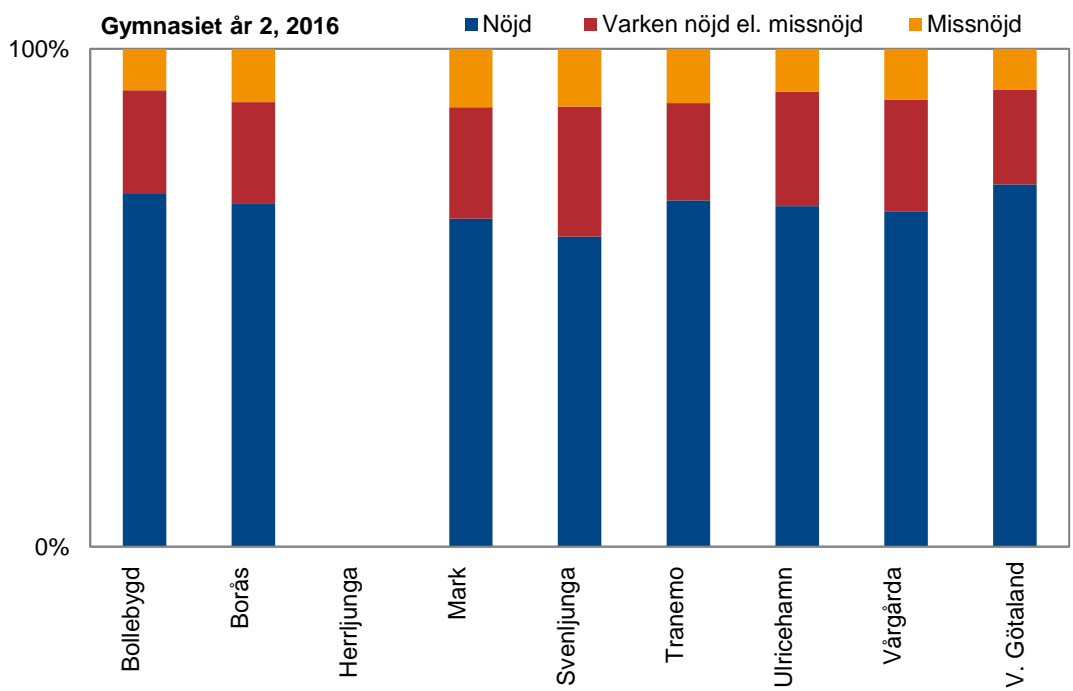

Diagram 11. Östra gy år 2. Hur nöjd är du vanligtvis med din hälsa? Procentuell fördelning i kommuner i Östra HSN respektive Västra Götaland. Essunga och Gullspång redovisas ej av metodologiska skäl. Gymnasiet år 2. 2016.

Även av diagram 11 Östra åk 9 samt 11 Östra gy år 2 framgår att majoriteten av de svarande eleverna, i såväl årskurs 9 som i gymnasiet år 2, i Östra HSN-området vanligtvis är nöjda (nöjd/mycket nöjd se tabell 4 i tabellbilagan för inbördes fördelning) med sin hälsa. Bland niondeklassarna i Essunga var missnöjet emellertid mer utbrett än i de andra kommunerna och generellt var andelen som var nöjda med sin hälsa något lägre i gymnasiet än i årskurs 9.

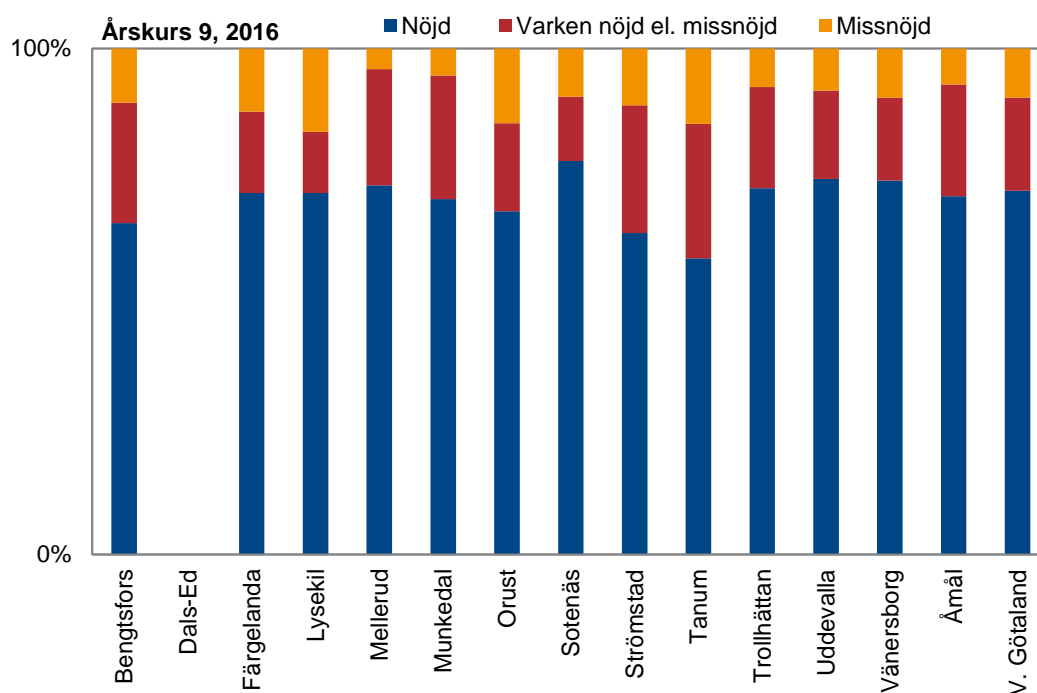
Diagram 11. Södra åk 9. Hur nöjd är du vanligtvis med din hälsa? Procentuell fördelning i kommuner i Södra HSN respektive Västra Götaland. Årskurs 9. 2016.

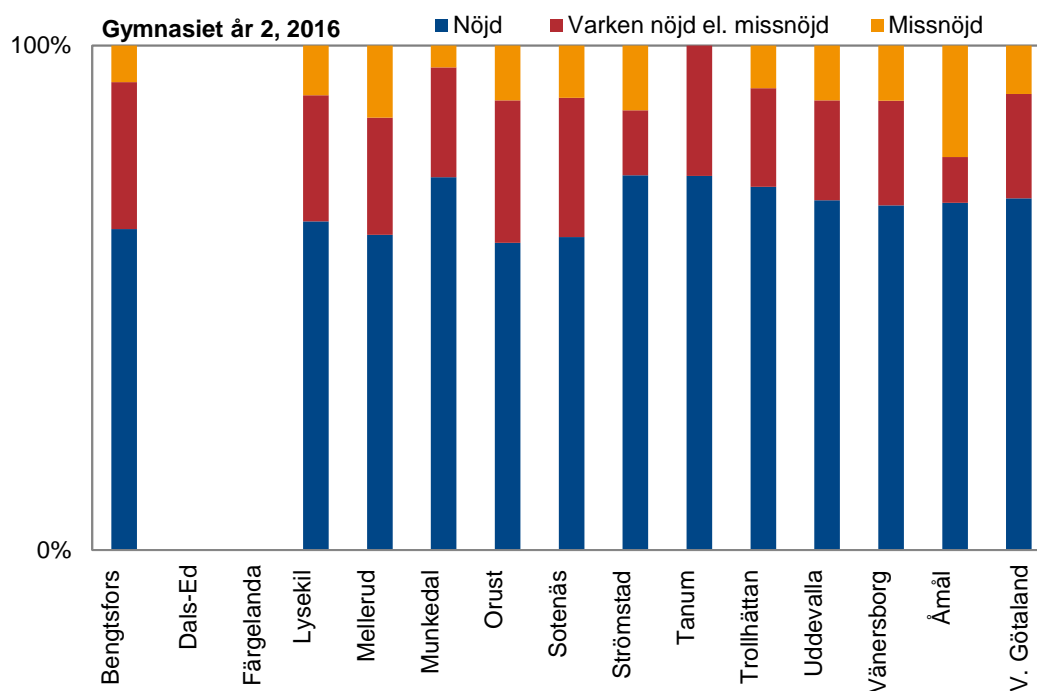
Diagram 11. Södra gy år 2. Hur nöjd är du vanligtvis med din hälsa? Procentuell fördelning i kommuner i Södra HSN respektive Västra Götaland. Herrljunga redovisas ej av metodologiska skäl. Gymnasiet år 2. 2016.

Också i diagram 11 Södra åk 9 samt 11 Södra gy år 2 tecknas en tydlig bild av att majoriteten av de svarande eleverna, i såväl årskurs 9 som i gymnasiet år 2, i HSN-områdets kommuner uppgav att de vanligtvis är nöjda (nöjd/mycket nöjd se tabell 4 i tabellbilagan för inbördes fördelning) med sin hälsa. Bland niondeklassarna i Herrljunga var det en något högre andel som svarade att de varken är nöjda eller missnöjda med sin hälsa.

Upplevelse av att vara nöjd med sig själv

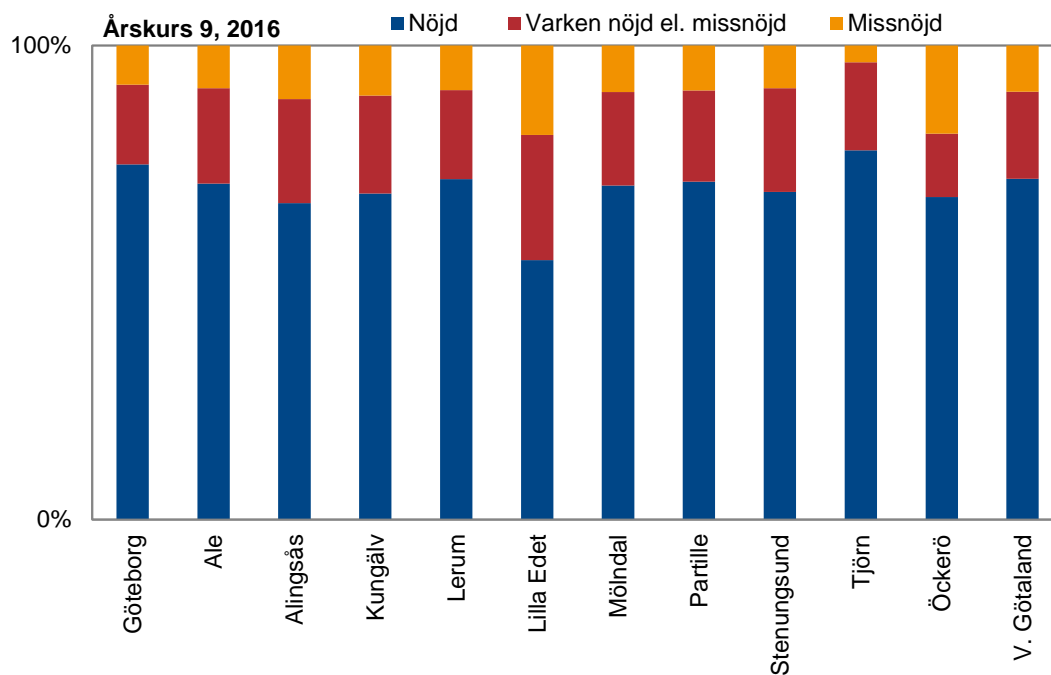
Diagram 12. Norra åk 9. Hur nöjd är du vanligtvis med dig själv? Procentuell fördelning i kommuner i Norra HSN respektive Västra Götaland. Dals-Ed redovisas ej av metodologiska skäl. Årskurs 9. 2016.

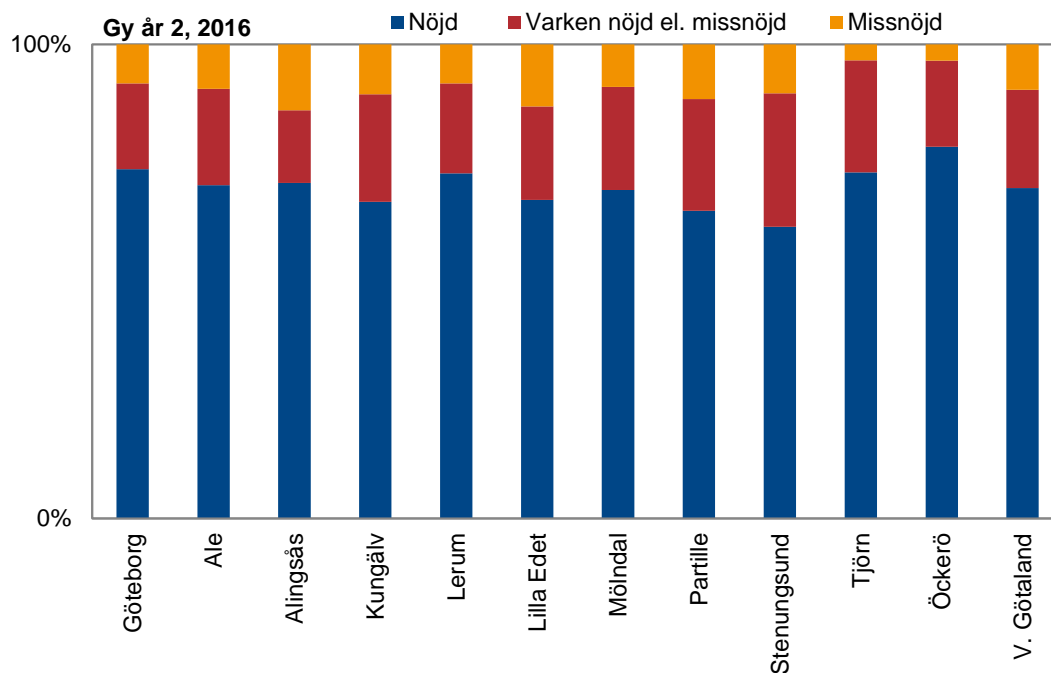
Diagram 12. Norra gy år 2. Hur nöjd är du vanligtvis med dig själv? Procentuell fördelning i kommuner i Norra HSN respektive Västra Götaland. Dals-Ed och Färgelanda redovisas ej av metodologiska skäl. Gymnasiets år 2. 2016.

Av diagram 12 Norra åk 9 samt 12 Norra gy år 2 framgår att majoriteten av de svarande eleverna, i såväl årskurs 9 som i gymnasiets år 2, i Norra HSN-områdets kommuner vanligtvis är nöjda (nöjd/mycket nöjd se tabell 5 i tabellbilagan för inbördes fördelning) med sig själva. Omkring 60–75 % av eleverna i samtliga kommuner uppgav att de var nöjda med sig själva. Bland niondeklassarna i Lysekil, Orust och Tanum uppmättes något högre grad av missnöjdhet än i de övriga kommunerna. Bland gymnasieeleverna gällde detsamma för elever i Åmål.

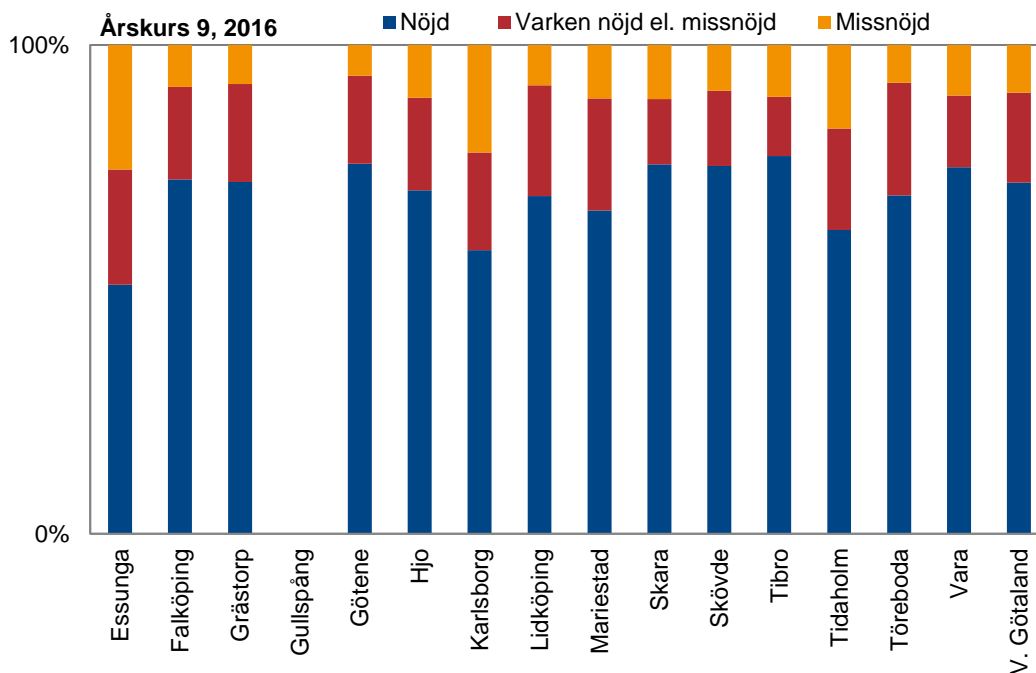

Diagram 12. Västra + GBG, åk 9. Hur nöjd är du vanligtvis med dig själv? Procentuell fördelning i kommuner i Västra HSN + GBG respektive Västra Götaland och riket. Årskurs 9. 2016.

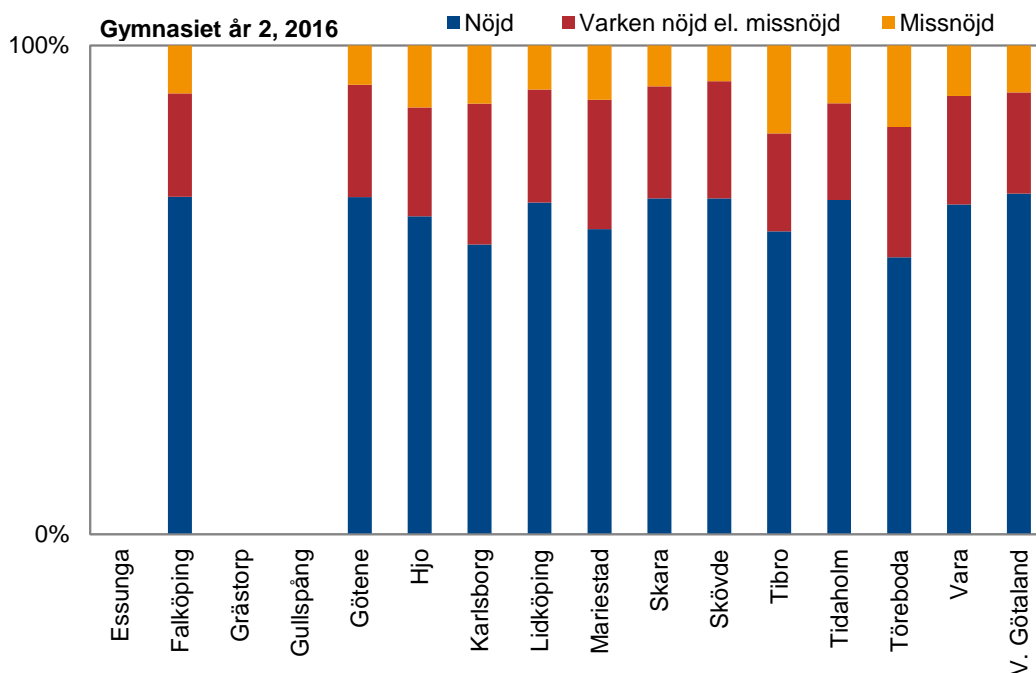

Diagram 12. Västra + GBG, gy år 2. Hur nöjd är du vanligtvis med dig själv? Procentuell fördelning i kommuner i Västra HSN + GBG respektive Västra Götaland och riket. Gymnasiets år 2. 2016.

I diagram 12 Västra + GBG åk 9 och 12 Västra + GBG gy år 2 framgår att majoriteten av de svarande eleverna, i såväl årskurs 9 som i gymnasiets år 2, i områdets kommuner vanligtvis är nöjda (nöjd/mycket nöjd se tabell 5 i tabellbilagan för inbördes fördelning) med sig själva. Omkring 60–75 % av eleverna i samtliga kommuner uppgav att de var nöjda med sig själva. Bland niondeklassarna i Lilla Edet uppmättes emellertid något lägre nivå av nöjdhet än i andra kommuner i området och, liksom bland niondeklassarna i Öckerö, en något högre nivå av missnöjde med sig själv. Bland gymnasieeleverna i Öckerö var det emellertid en jämförelsevis låg andel som angav att de var missnöjda med sig själva.

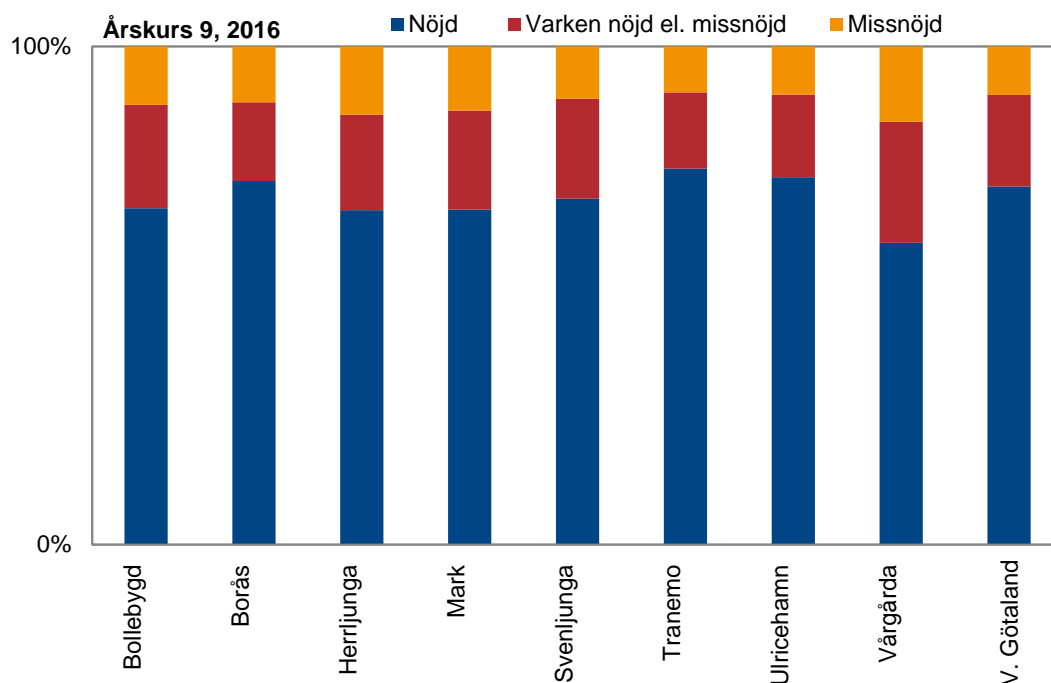
Diagram 12. Östra åk 9. Hur nöjd är du vanligtvis med dig själv? Procentuell fördelning i kommuner i Östra HSN respektive Västra Götaland. Gullspång redovisas ej av metodologiska skäl. Årskurs 9, 2016.

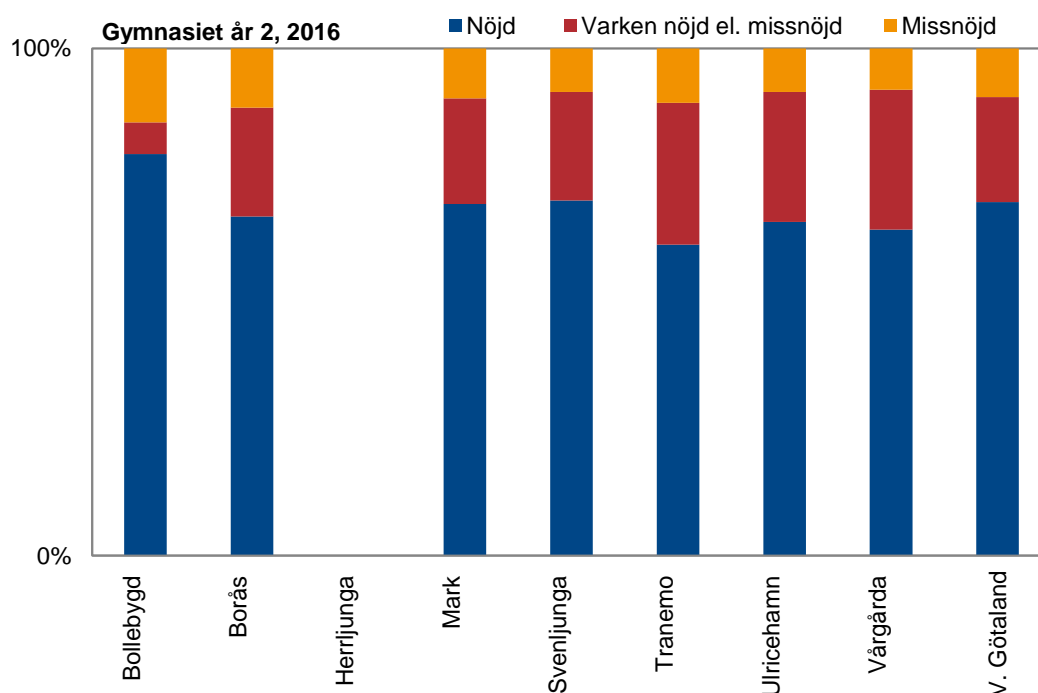
Diagram 12. Östra gy år 2. Hur nöjd är du vanligtvis med dig själv? Procentuell fördelning i kommuner i Östra HSN respektive Västra Götaland. Essunga, Grästorp och Gullspång redovisas ej av metodologiska skäl. Gymnasiet år 2, 2016.

Även i diagram 12 Östra åk 9 och 12 Östra gy år 2 framgår att majoriteten av de svarande eleverna, i såväl årskurs 9 som i gymnasiet år 2, i Östra HSN-området vanligtvis är nöjda (nöjd/mycket nöjd se tabell 5 i tabellbilagan för inbördes fördelning) med sig själva. Omkring 60–75 % av eleverna i HSN-områdets kommuner uppgav att de var nöjda med sig själva.

Bland niondeklassarna i Essunga samt i Karlsborg uppmättes emellertid något lägre nivå av nöjdhet än i andra kommuner i området och en något högre andel var missnöjda med sig själva. Likaså uppmättes en något högre andel gymnasielever jämförelsevis vara missnöjda med sig själva i Tibro och Töreboda.

Diagram 12. Södra åk 9. Hur nöjd är du vanligtvis med dig själv? Procentuell fördelning i kommuner i Södra HSN respektive Västra Götaland. Årskurs 9. 2016.

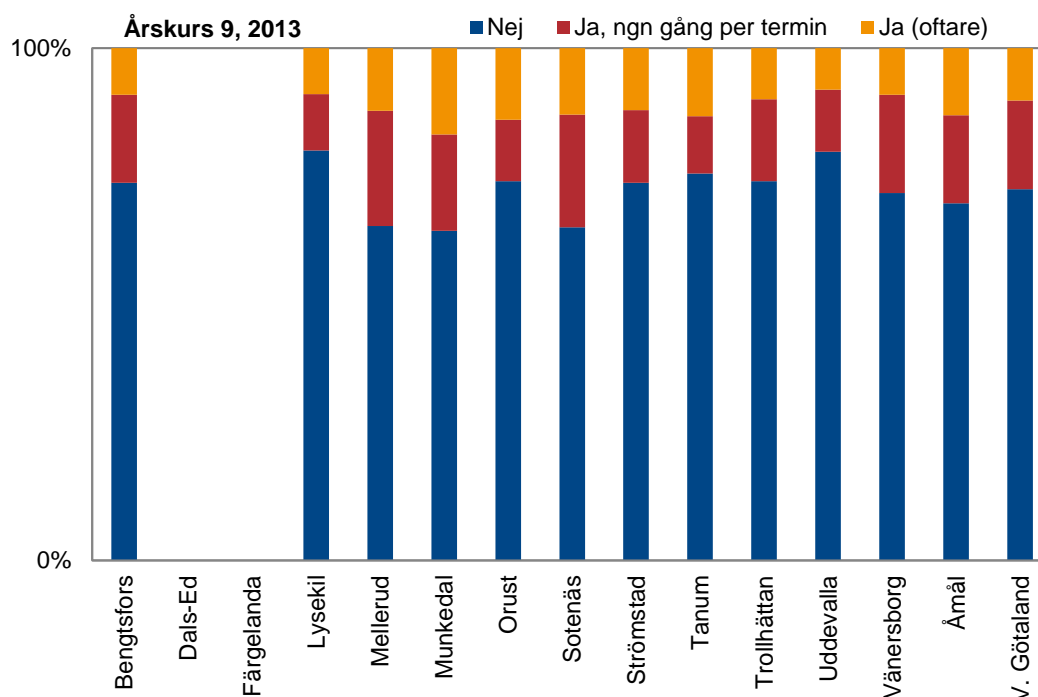
Diagram 12. Södra gy år 2. Hur nöjd är du vanligtvis med dig själv? Procentuell fördelning i kommuner i Södra HSN respektive Västra Götaland. Herrljunga redovisas ej av metodologiska skäl. Gymnasiet år 2. 2016.

I diagram 12 Södra åk 9 och 12 Södra gy år 2 visas, liksom i övriga HSN-områden, att majoriteten av de svarande eleverna, i såväl årskurs 9 som i gymnasiets år 2, i Södra HSN-områdets kommuner vanligtvis är nöjda (nöjd/mycket nöjd se tabell 5 i tabellbilagan för inbördes fördelning) med sig själva. Omkring 60–75 % av eleverna i HSN-områdets kommuner uppgav att de var nöjda med sig själva. Bland gymnasieeleverna i Bollebygd var det en något högre andel av eleverna som svarade att de var nöjda med sig själva jämfört med gymnasieeleverna i de andra kommunerna i området. Emellertid var där också en något högre andel som var missnöjda med sig själva, medan den andel som svarade att de varken var missnöjda eller nöjda var mindre än i andra kommuner i området.

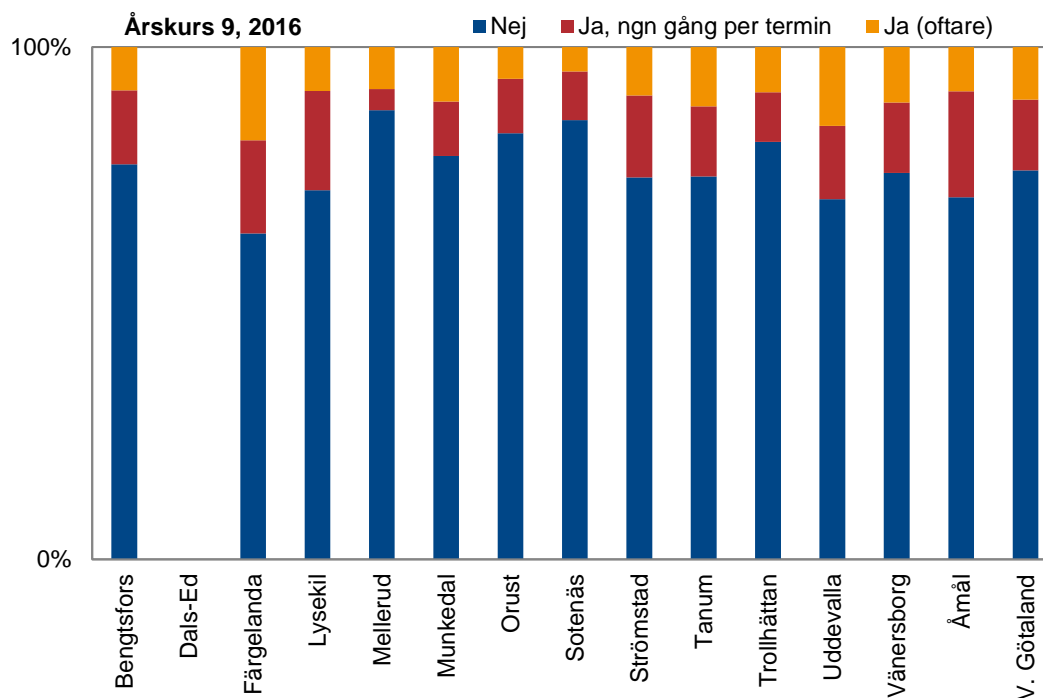
Skolanknytning

Skolk och trivsel i skolan

Skolan är en viktig arena när det handlar om att arbeta drogpreventivt. Dels är det möjligt att arbeta med generellt inriktade informationsinsatser genom skolan, dels leder också lärande i sig och att gå ut skolan med möjlighet att gå vidare i livet till minskad ohälsa och risk för utanförskap. I skolans verksamhet ryms också elevhälsan och skolan utgör också den arbetsplats där barn och unga spenderar en stor del av sin tid. I följande diagram redovisas därför mått som kan verka som indikatorer för elevernas skolanknytning i Västra Götalandsregionen: hur vanligt förekommande det är med skolk i de olika kommunerna redovisas i diagram 13a (för 2013 års resultat) och i 13b (för 2016 års resultat) och hur eleverna trivs i skolan redovisas i diagram 14a (2013) och 14b (2016). I dessa redovisningar utgår den andel elever som ej svarat på frågan.

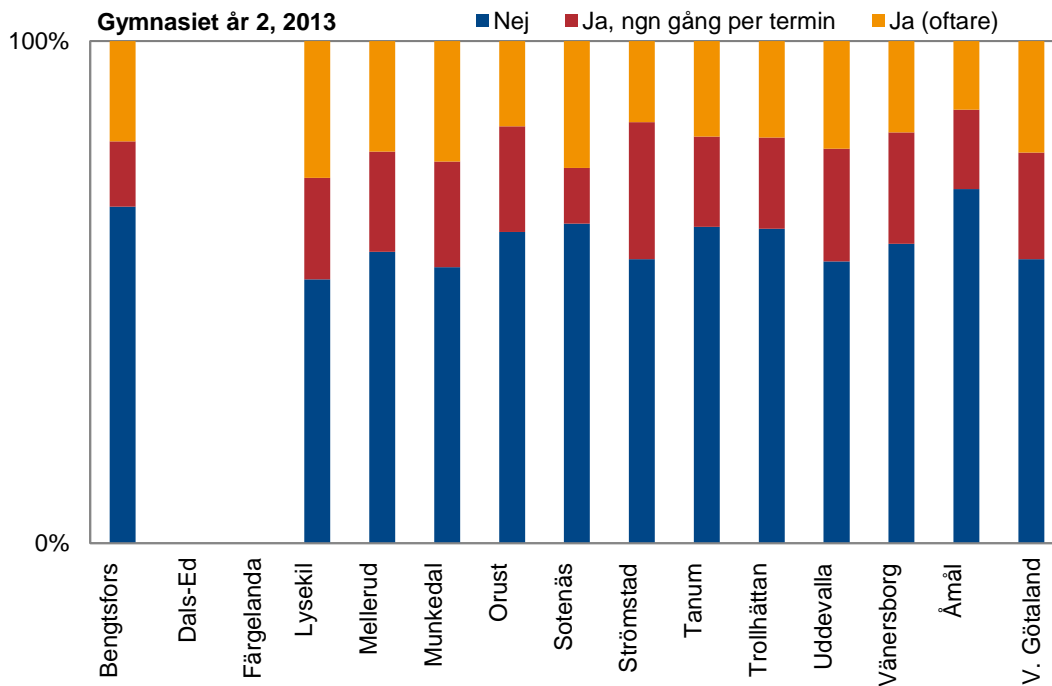

Diagram 13a. Norra åk 9. Brukar du skolan? Procentuell fördelning i kommuner i Norra HSN respektive Västra Götaland. Dals-Ed och Färgelanda redovisas ej av metodologiska skäl. Årskurs 9. 2013.

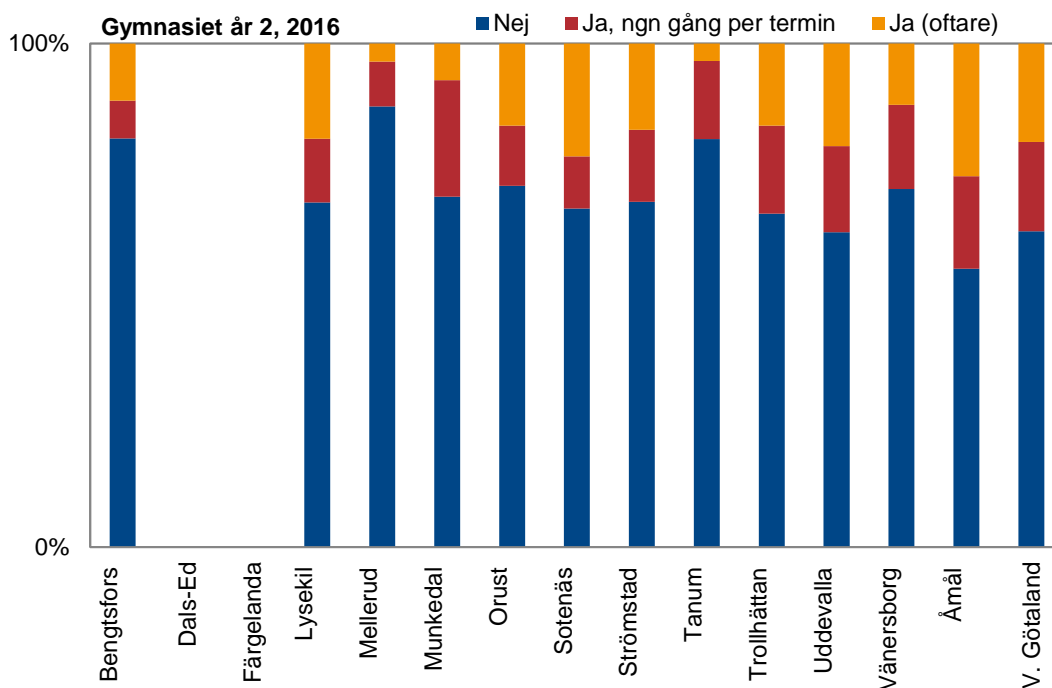

Diagram 13b. Norra åk 9. Brukar du skolka? Procentuell fördelning i kommuner i Norra HSN respektive Västra Götaland. Dals-Ed redovisas ej av metodologiska skäl. Årskurs 9. 2016.

I diagram 13a och b för Norra åk 9 redovisas hur stor andel av eleverna i kommunerna i HSN-området som 2013 respektive 2016 svarat att de brukar skolka: någon gång per termin, oftare än så (se tabell 77 i tabellbilagan för inbördes fördelning) och hur stor andel som svarat att de inte brukar skolka. I samtliga kommuner i området uppger majoriteten av eleverna att de inte brukar skolka. I jämförelse mellan de två undersökningarna syns också att andelen som brukar skolka minskat eller legat kvar runt samma nivå i flertalet av kommunerna. I Mellerud, Munkedal, Orust, Sotenäs och Trollhättan har andelen niondeklassare som brukar skolka (någon gång per termin eller oftare) minskat förhållandevis påtagligt medan den ökat i Lysekil och i Uddevalla.

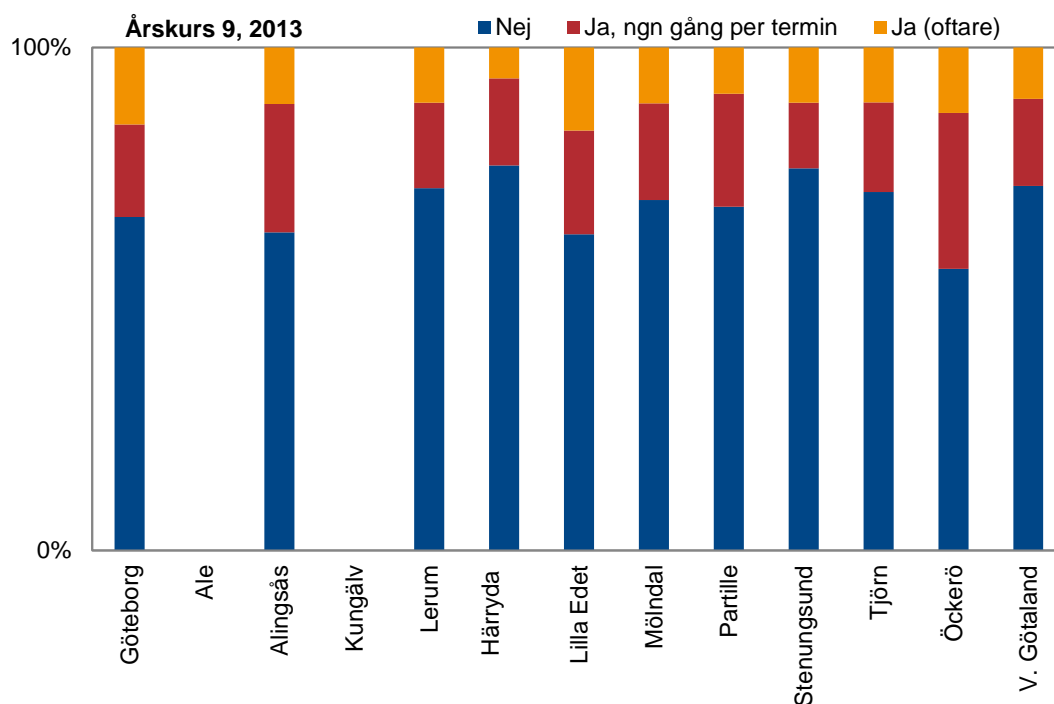
Diagram 13a. Norra gy år 2. Brukar du skolka? Procentuell fördelning i kommuner i Norra HSN respektive Västra Götaland. Dals-Ed och Färgelanda redovisas ej av metodologiska skäl. Gymnasiets år 2. 2013.

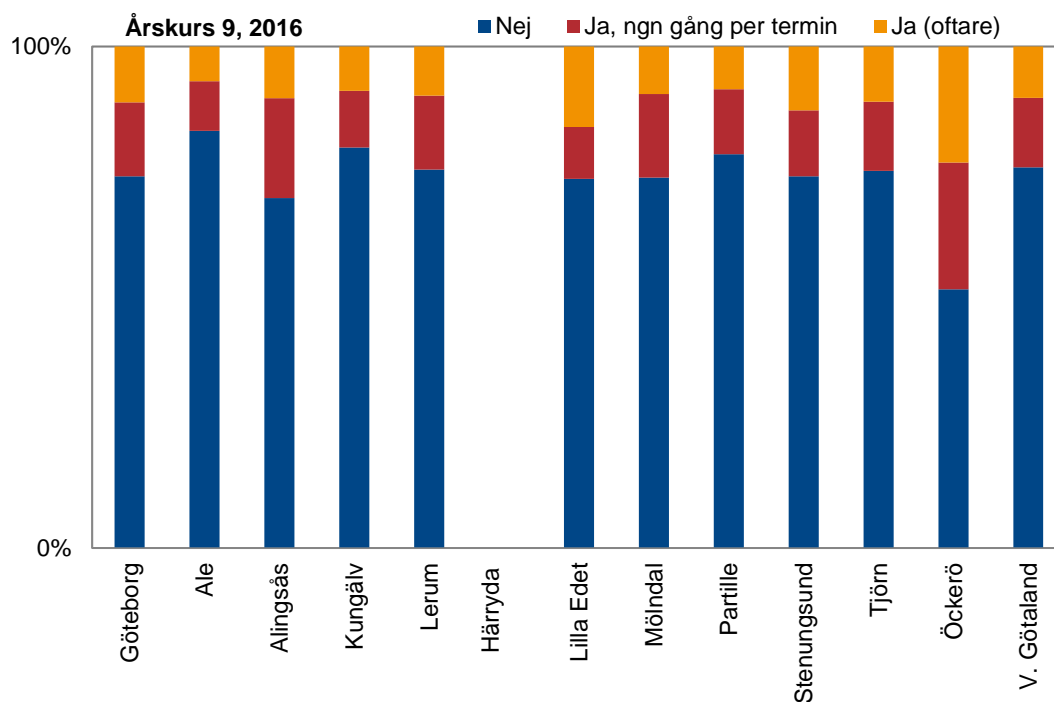
Diagram 13b. Norra gy år 2. Brukar du skolka? Procentuell fördelning i kommuner i Norra HSN respektive Västra Götaland. Dals-Ed och Färgelanda redovisas ej av metodologiska skäl. Gymnasiets år 2. 2016.

Även i diagram 13a och 13b för gymnasieeleverna i Norra HSN uppmäts en lägre nivå av skolk i 2016 års undersökning än 2013. Nedgången är förhållande tydlig i de allra flesta

kommuner i Norra HSN med undantag för Åmål där andelen gymnasieelever som brukar skolka ökat sedan 2013.

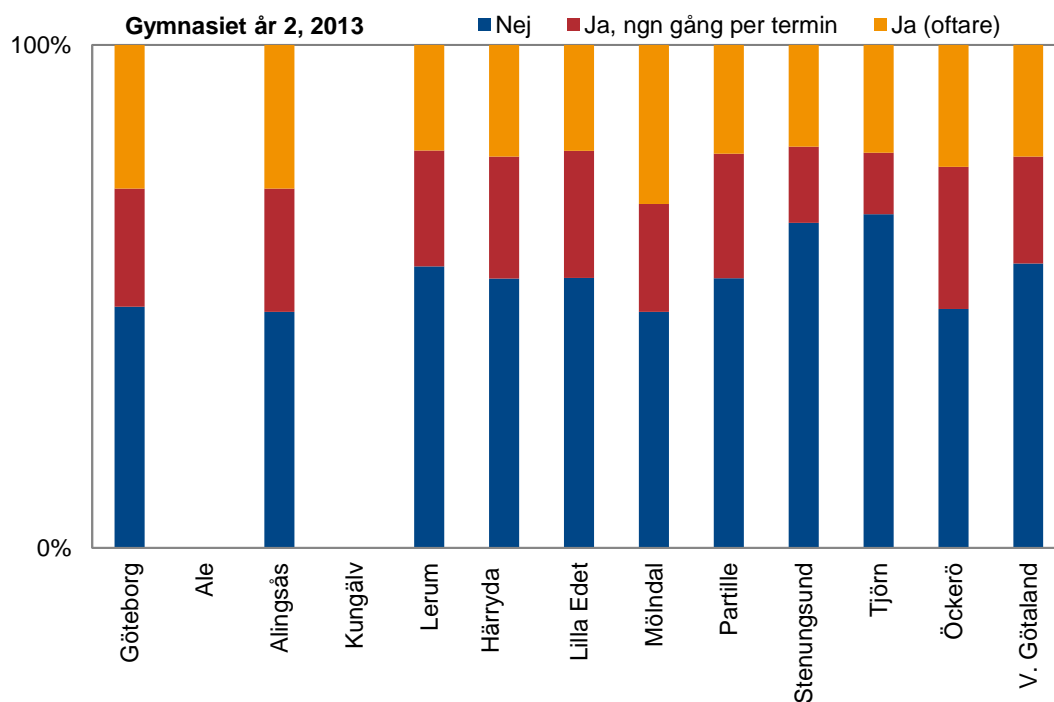
Diagram 13a. Västra + GBG, åk 9. Brukar du skolka? Procentuell fördelning i kommuner i Västra HSN + GBG respektive Västra Götaland och riket. Ale och Kungälv ingick ej i undersökningen. Årskurs 9. 2013.

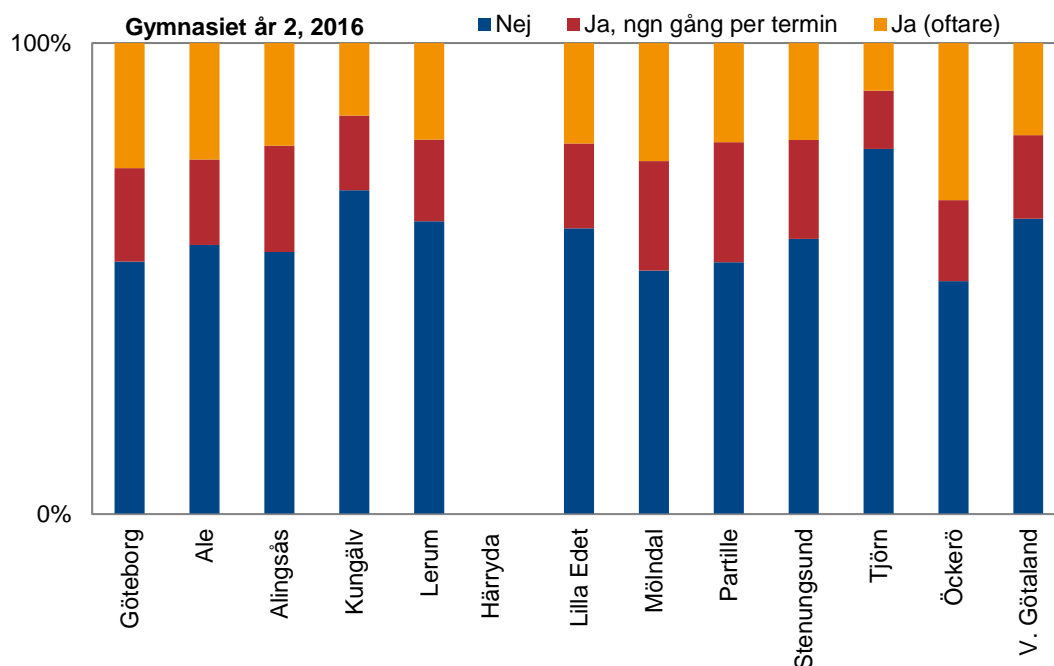
Diagram 13b. Västra + GBG, åk 9. Brukar du skolka? Procentuell fördelning i kommuner i Västra HSN + GBG respektive Västra Götaland och riket. Härryda ingick ej i undersökningen. Årskurs 9. 2016.

I diagram 13a och b för Västra + GBG åk 9 redovisas hur stor andel av eleverna i kommunerna i HSN-området som 2013 respektive 2016 svarat att de brukar skolka: någon gång per termin, oftare än så (se tabell 77 i tabellbilagan för inbördes fördelning) och hur stor andel som svarat att de inte brukar skolka. En knapp eller större majoritet av gymnasieeleverna i området svarade i årets undersökning att de inte brukar skolka. I jämförelse mellan 2013 och 2016 års undersökningar syns också att andelen som brukar skolka minskat eller legat kvar runt samma nivå i samtliga kommuner i området undantaget Öckerö där andelen ökat något sedan 2013.

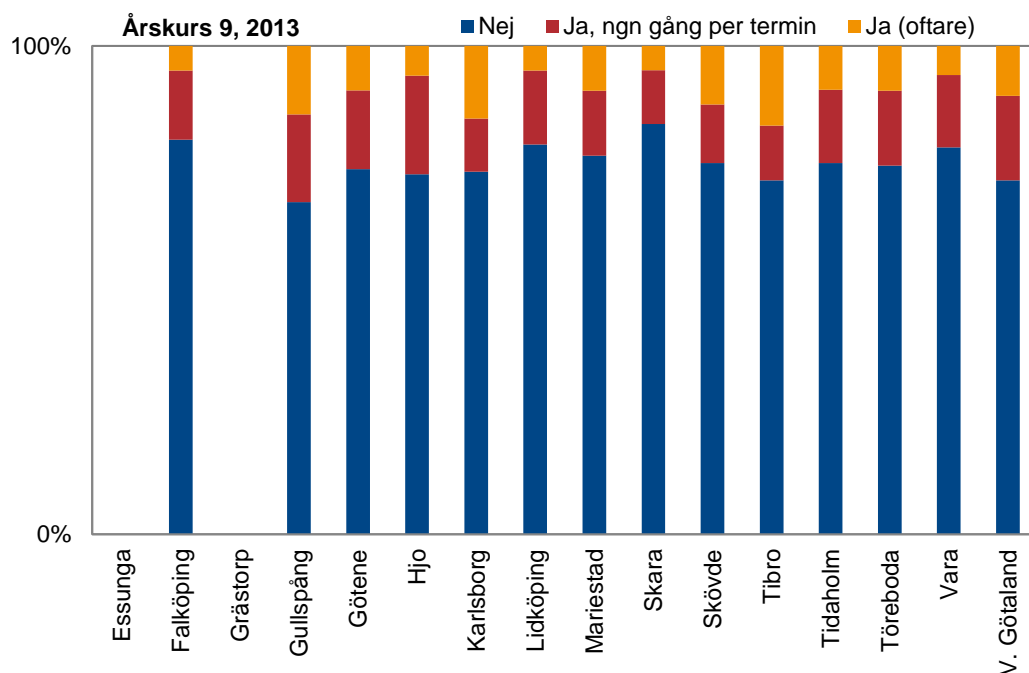

Diagram 13a. Västra + GBG, gy år 2. Brukar du skolka? Procentuell fördelning i kommuner i Västra HSN + GBG respektive Västra Götaland och riket. Ale och Kungälv ingick ej i undersökningen. Gymnasiets år 2. 2013.

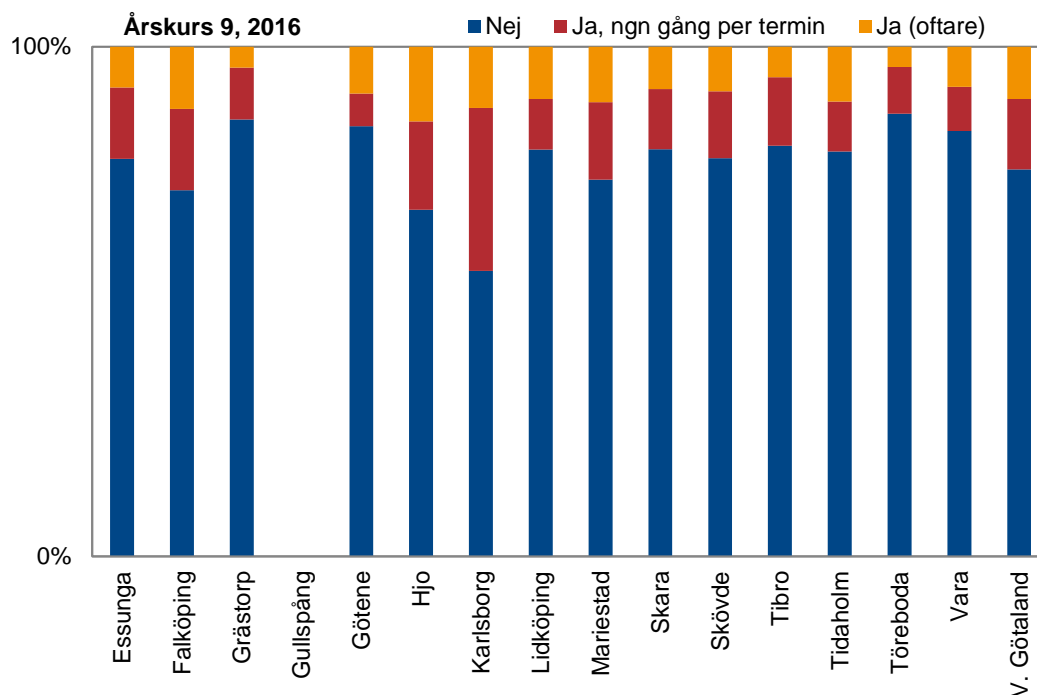

Diagram 13b. Västra + GBG, gy år 2. Brukar du skolka? Procentuell fördelning i kommuner i Västra HSN + GBG respektive Västra Götaland och riket. Härryda ingick ej i undersökningen. Gymnasiets år 2. 2016.

Även i diagram 13a och 13b för gymnasieeleverna i Västra HSN + GBG uppmäts en lägre nivå av skolka i 2016 års undersökning än 2013. Andelen elever som svarat att de brukar skolka har minskat något eller påtagligt bland gymnasieeleverna i alla områdets kommuner undantaget Stenungsund där andelen som skolar någon gång per termin ökat något sedan 2013.

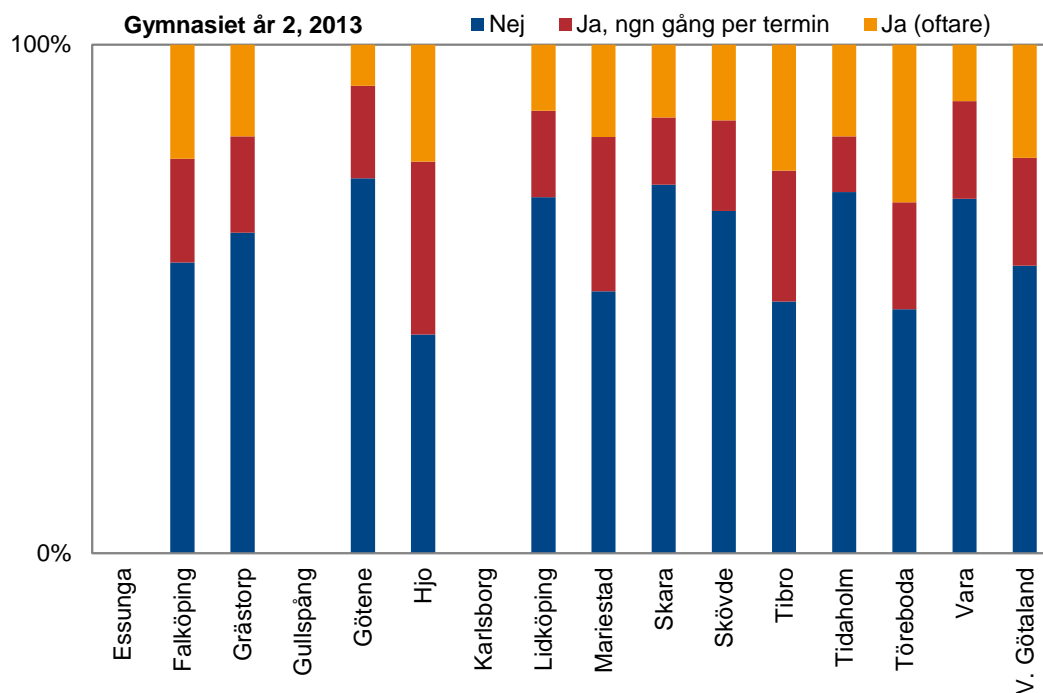

Diagram 13a. Östra åk 9. Brukar du skolka? Procentuell fördelning i kommuner i Östra HSN respektive Västra Götaland. Essunga och Grästorps redovisas ej av metodologiska skäl. Årskurs 9. 2013.

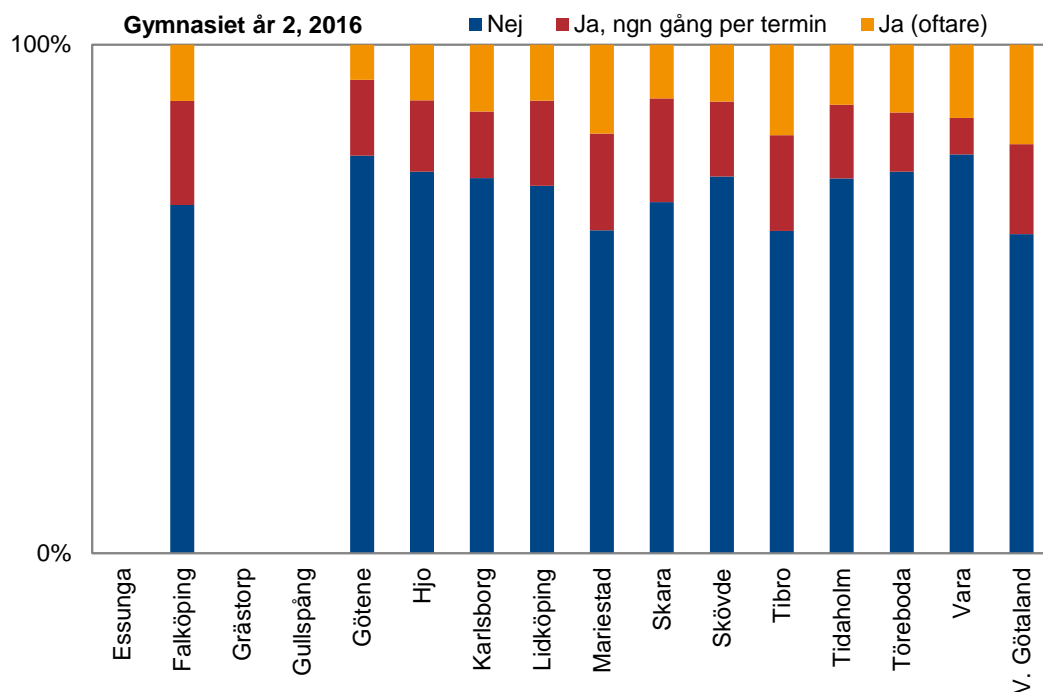

Diagram 13b. Östra åk 9. Brukar du skolka? Procentuell fördelning i kommuner i Östra HSN respektive Västra Götaland. Gullspång redovisas ej av metodologiska skäl. Årskurs 9. 2016.

I diagram 13a och b för Östra åk 9 redovisas hur stor andel av eleverna i kommunerna i HSN-området som 2013 respektive 2016 svarat att de brukar skolka: någon gång per termin, oftare än så (se tabell 77 i tabellbilagan för inbördes fördelning) och hur stor andel som svarat att de inte brukar skolka. I samtliga kommuner i området svarade en majoritet av niondeklassarna att de inte brukar skolka. Jämförelsen mellan undersökningarna 2013 och 2016 visar att andelen som brukar skolka legat kvar runt samma nivå som 2013 i flera av kommunerna. I Götene, Tibro, Töreboda och Vara hade andelen niondeklassare som skolkar minskat, medan en ökning syntes i Falköping, Hjo och Karlsborg.

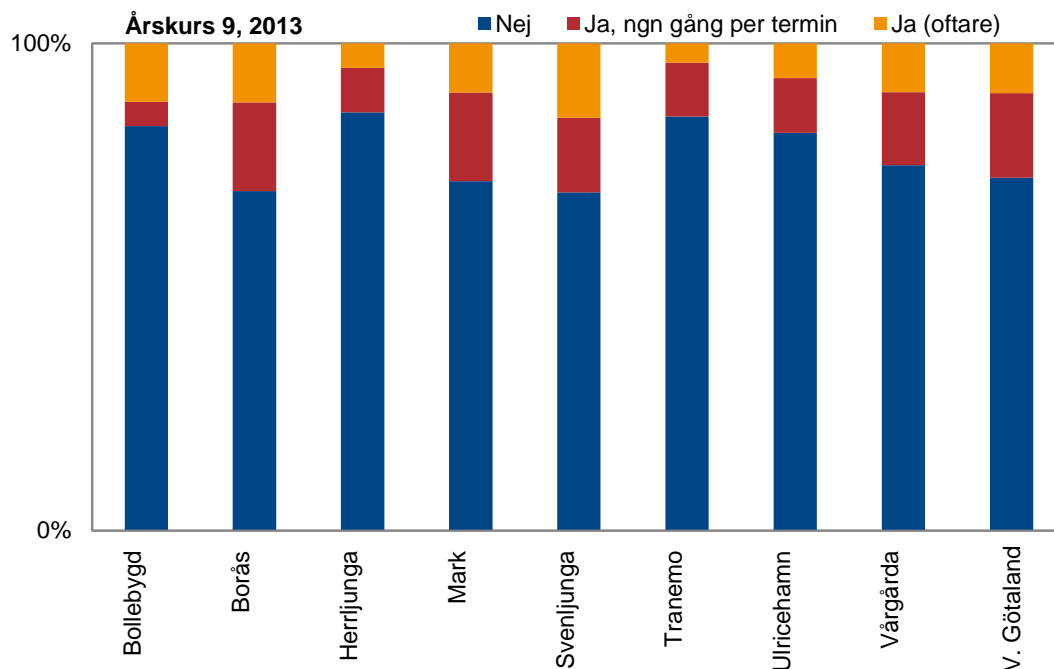

Diagram 13a. Östra gy år 2. Brukar du skolka? Procentuell fördelning i kommuner i Östra HSN respektive Västra Götaland. Essunga, Gullspång och Karlsborg redovisas ej av metodologiska skäl. Gymnasiet år 2. 2013.

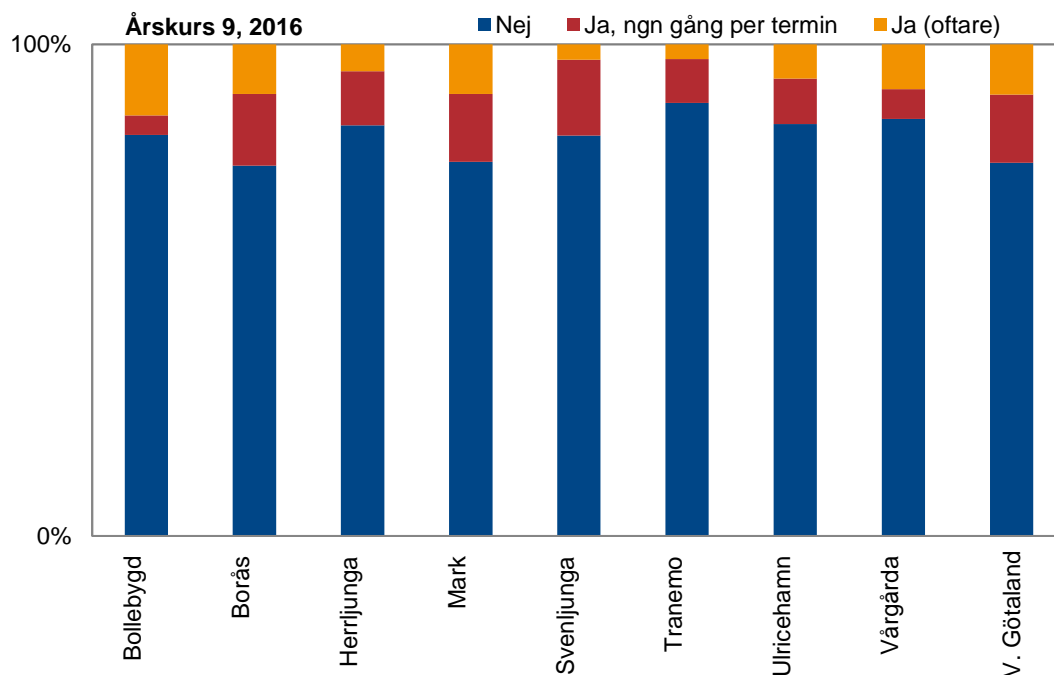

Diagram 13b. Östra gy år 2. Brukar du skolka? Procentuell fördelning i kommuner i Östra HSN respektive Västra Götaland. Essunga, Grästorps och Gullspång redovisas ej av metodologiska skäl. Gymnasiet år 2. 2016.

I jämförelse mellan diagram 13a och 13b för gymnasieeleverna i Östra HSN framgår att andelen elever som svarade att de brukar skolka i de olika kommunerna i området minskat eller legat kvar runt samma nivå som 2013 i nästan alla kommuner. I Hjo och i Töreboda hade andelen gymnasieelever som brukar skolka mer än halverats sedan 2013 års undersökning.

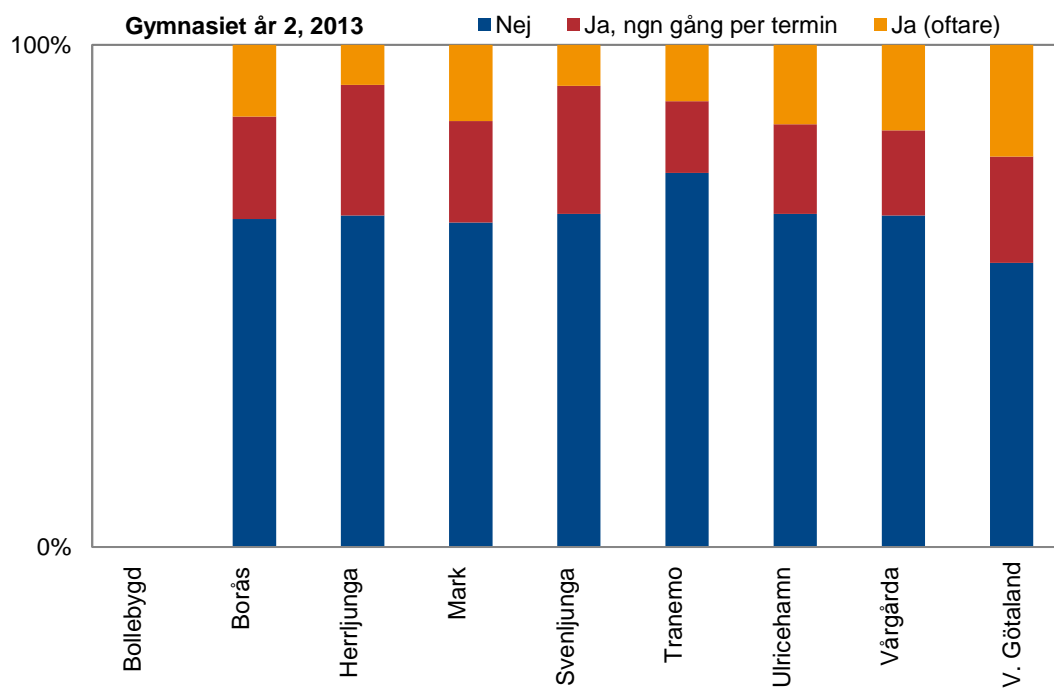

Diagram 13a. Södra åk 9. Brukar du skolka? Procentuell fördelning i kommuner i Södra HSN respektive Västra Götaland. Årskurs 9. 2013.

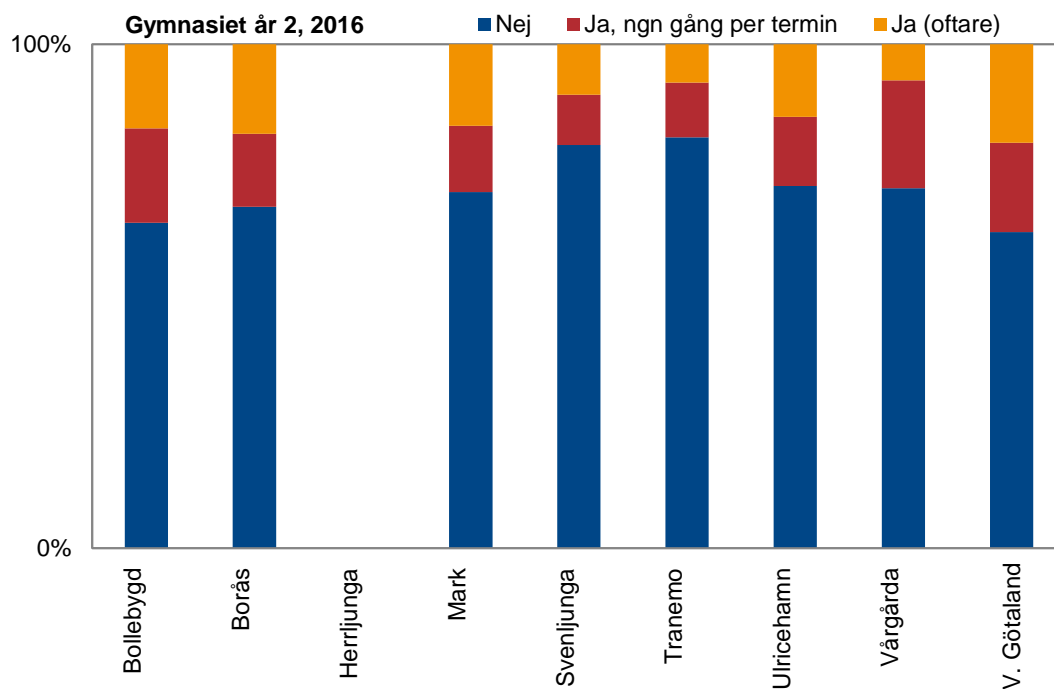

Diagram 13b. Södra åk 9. Brukar du skolka? Procentuell fördelning i kommuner i Södra HSN respektive Västra Götaland. Årskurs 9. 2016.

I diagram 13a och b för Södra åk 9 redovisas hur stor andel av eleverna i kommunerna i HSN-området som 2013 respektive 2016 svarat att de brukar skolka: någon gång per termin, oftare än så (se tabell 77 i tabellbilagan för inbördes fördelning) och hur stor andel som svarat att de inte brukar skolka. En tydlig majoritet av niondeklassarna i samtliga kommuner i området svarade att de inte brukar skolka. I jämförelse mellan undersökningen 2013 och 2016 syns också att andelen som brukar skolka minskat eller i stora drag legat kvar runt samma nivå som 2013 i samtliga av områdets kommuner. I Svenljunga och i Vårgårda är nedgången sedan 2013 särskilt stor.

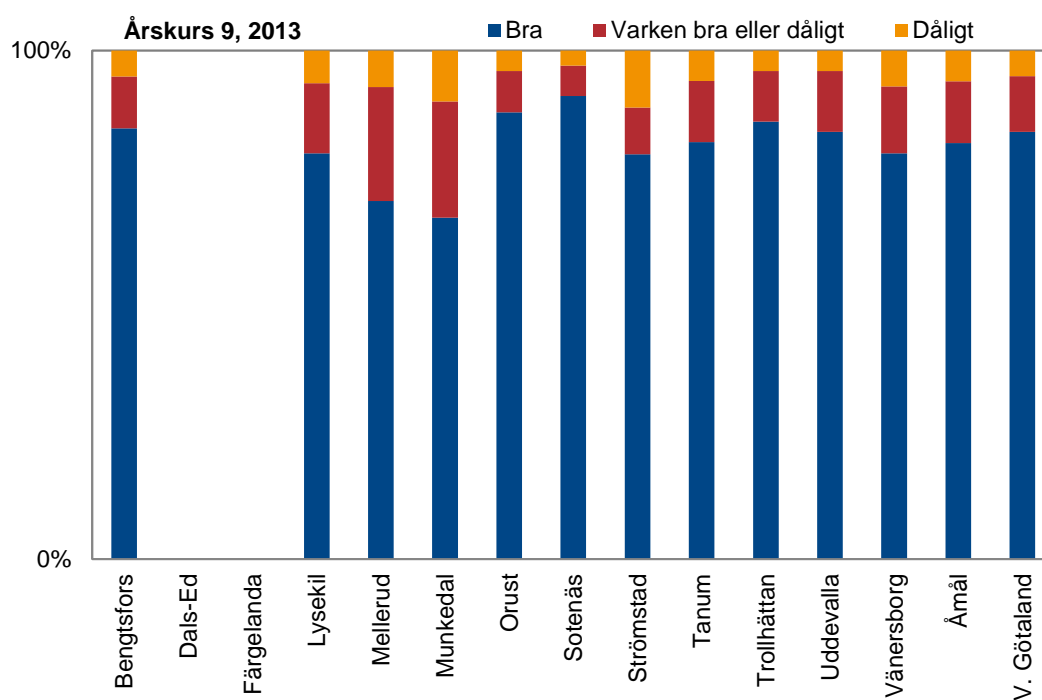
Diagram 13a. Södra gy år 2. Brukar du skolka? Procentuell fördelning i kommuner i Södra HSN respektive Västra Götaland. Bollebygd redovisas inte av metodologiska skäl 2013. Gymnasiet år 2. 2013.

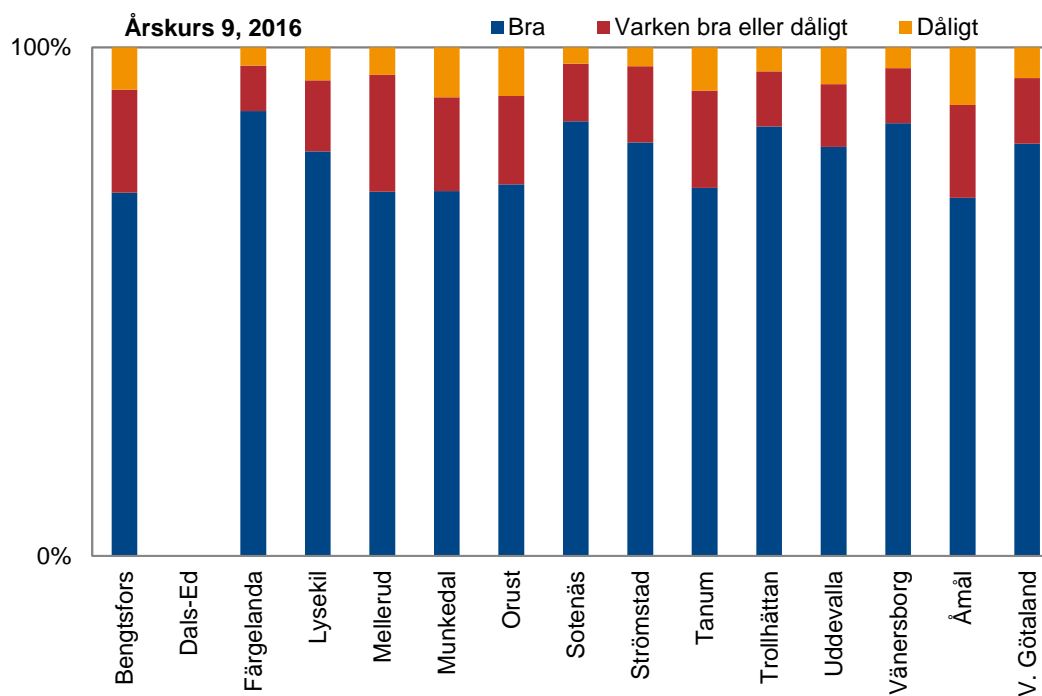
Diagram 13b. Södra gy år 2. Brukar du skolka? Procentuell fördelning i kommuner i Södra HSN respektive Västra Götaland. Herrljunga redovisas inte av metodologiska skäl 2016. Gymnasiet år 2. 2016.

Även i jämförelse mellan diagram 13a och 13b för gymnasieeleverna i Södra HSN framgår att andelen elever som brukar skolka var i minoritet och att de minskat eller legat kvar runt samma nivå som 2013 i alla områdets kommuner. Särskilt stor nedgång sedan 2013 var nedgången bland gymnasieeleverna i Svenljunga där framförallt andelen elever som brukar skolka någon gång per termin minskat sedan 2013.

Skoltrivsel

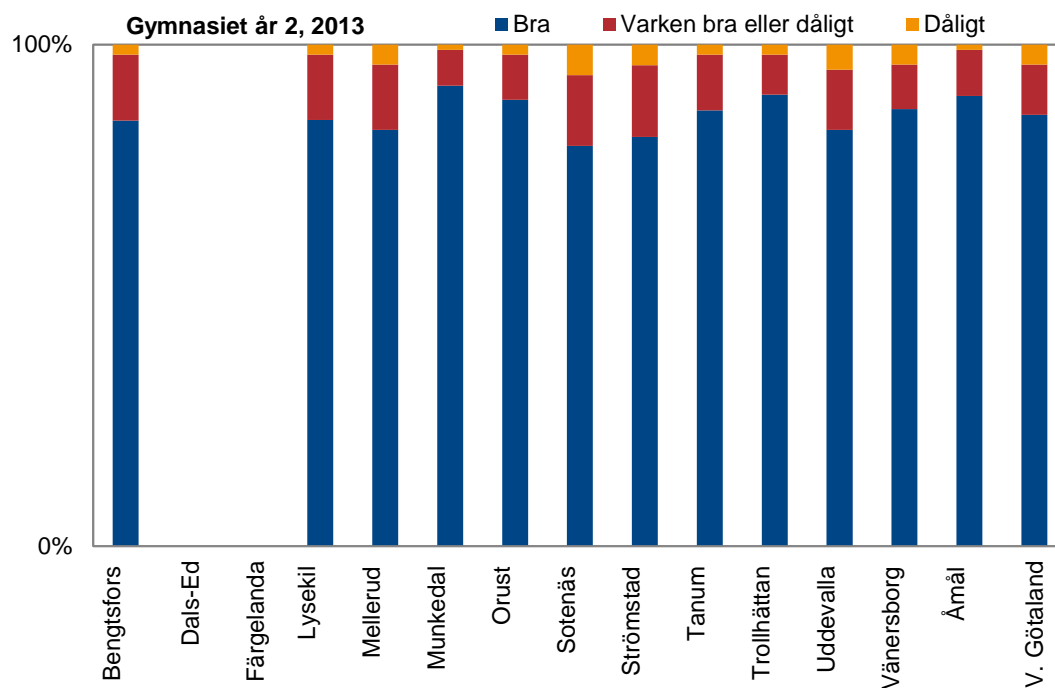
Diagram 14a. Norra åk 9. Hur trivs du i skolan? Procentuell fördelning i kommuner i Norra HSN respektive Västra Götaland. Dals-Ed och Färgelanda redovisas ej av metodologiska skäl. Årskurs 9, 2013.

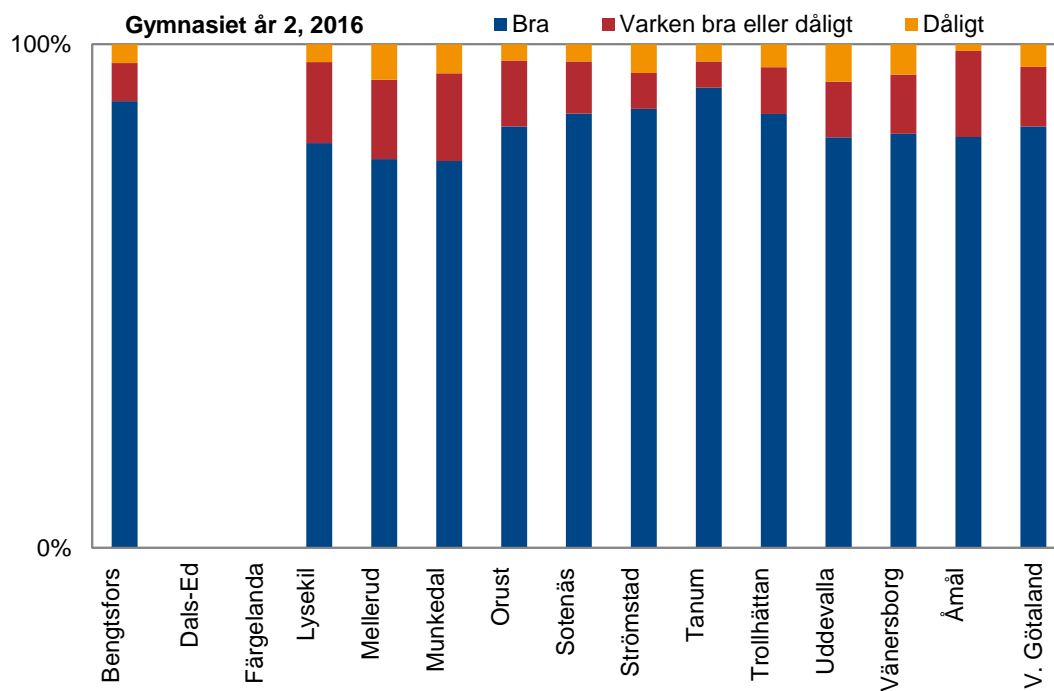
Diagram 14b. Norra åk 9. Hur trivs du i skolan? Procentuell fördelning i kommuner i Norra HSN respektive Västra Götaland. Dals-Ed redovisas ej av metodologiska skäl. Årskurs 9, 2016.

I diagram 14a och b för Norra åk 9 redovisas hur eleverna i kommunerna i HSN-området svarat att de trivs i skolan 2013 respektive 2016. För inbördes fördelning av hur stor andel som svarat att de trivs ganska bra – mycket bra samt ganska dåligt – mycket dåligt se tabell 76 i tabellbilagan. Av båda årens undersökningar framgår att majoriteten av eleverna trivs bra i skolan. I jämförelse mellan undersökningarna 2013 och 2016 syns emellertid att andelen som trivs bra i skolan har minskat i flera av kommunerna i Norra HSN sedan 2013. I Munkedal där lägst andel uppgav att de trivdes bra i 2013 års undersökning har andelen niondeklassare som trivs bra i skolan dock ökat påtagligt.

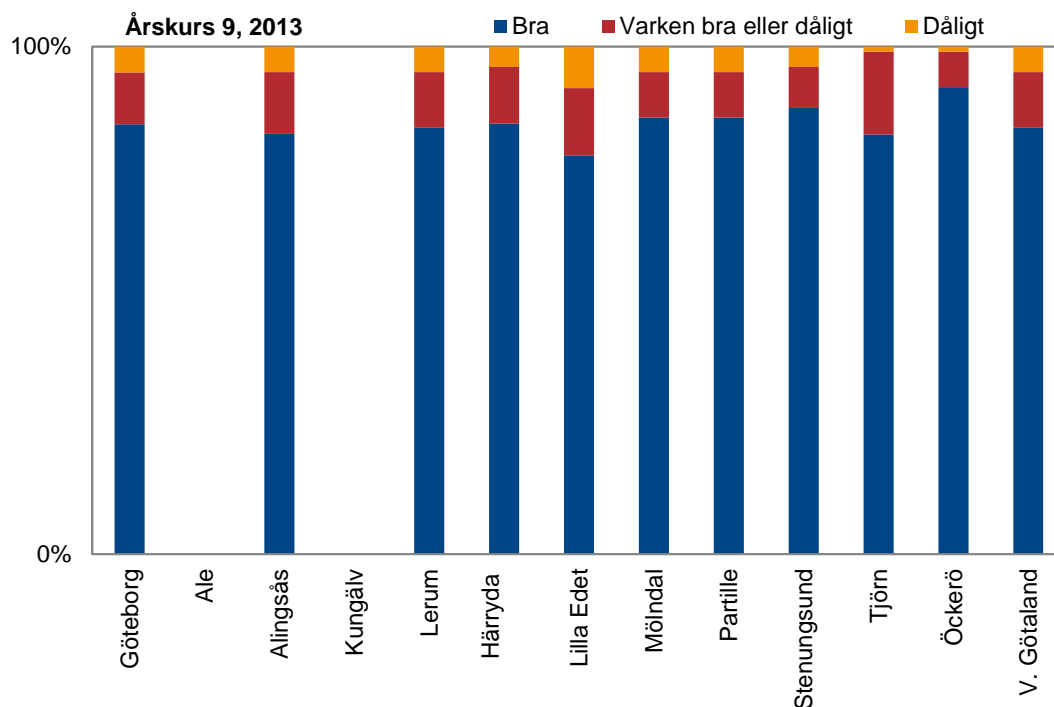

Diagram 14a. Norra gy år 2. Hur trivs du i skolan? Procentuell fördelning i kommuner i Norra HSN respektive Västra Götaland. Dals-Ed och Färgelanda redovisas ej av metodologiska skäl. Gymnasiets år 2. 2013.

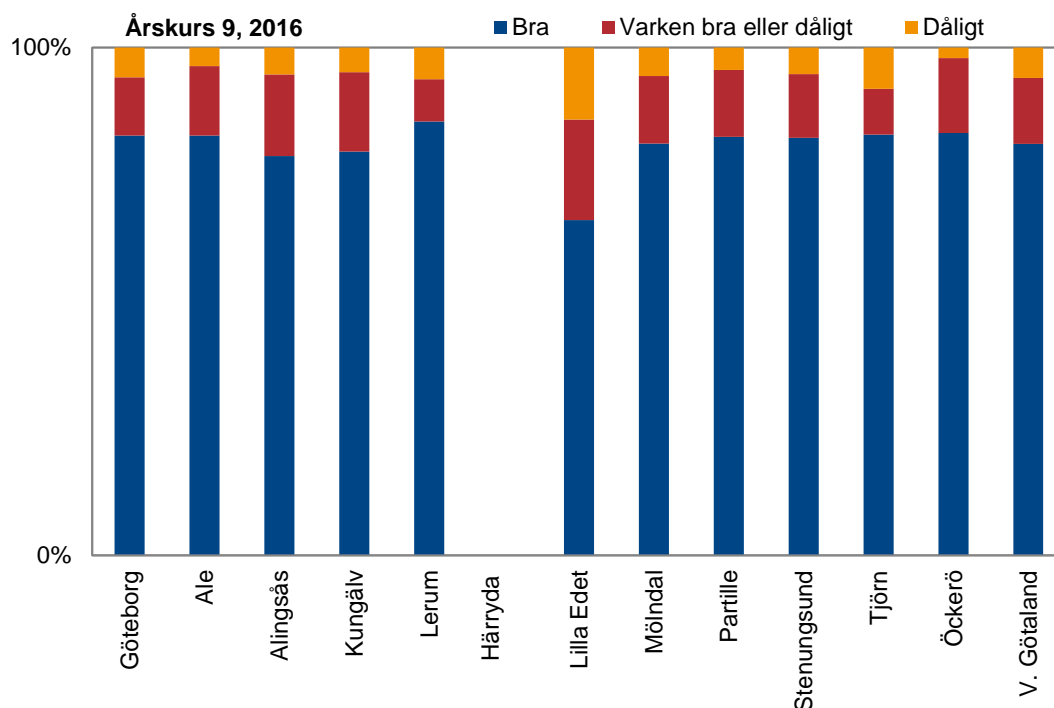

Diagram 14b. Norra gy år 2. Hur trivs du i skolan? Procentuell fördelning i kommuner i Norra HSN respektive Västra Götaland. Dals-Ed och Färgelanda redovisas ej av metodologiska skäl. Gymnasiets år 2. 2016.

Även i jämförelse mellan diagram 13a och 13b för gymnasieeleverna i Norra HSN framgår att de allra flesta eleverna i HSN-området trivs bra i skolan. Andelen gymnasieelever som trivs bra har dock minskat en del i flera av kommunerna i området sedan 2013. I Sotenäs, Strömstad och Tanum har andelen gymnasieelever som trivs bra i skolan dock ökat i årets undersökning.

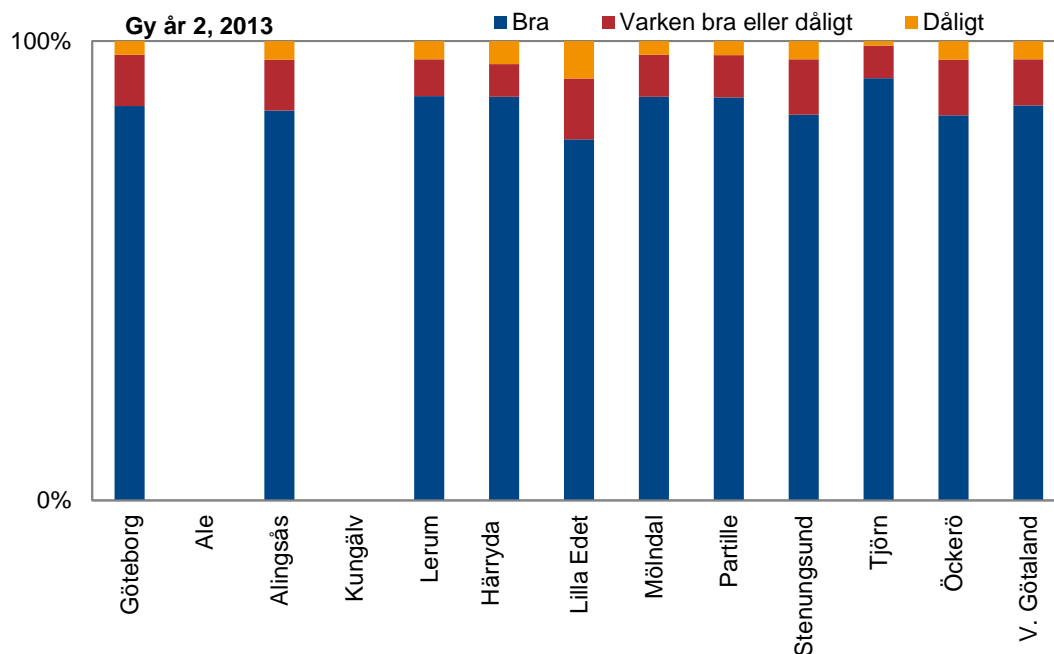

Diagram 14a. Västra + GBG, åk 9. Hur trivs du i skolan? Procentuell fördelning i kommuner i Västra HSN + GBG respektive Västra Götaland och riket. Ale och Kungälv ingick ej i undersökningen. Årskurs 9. 2013.

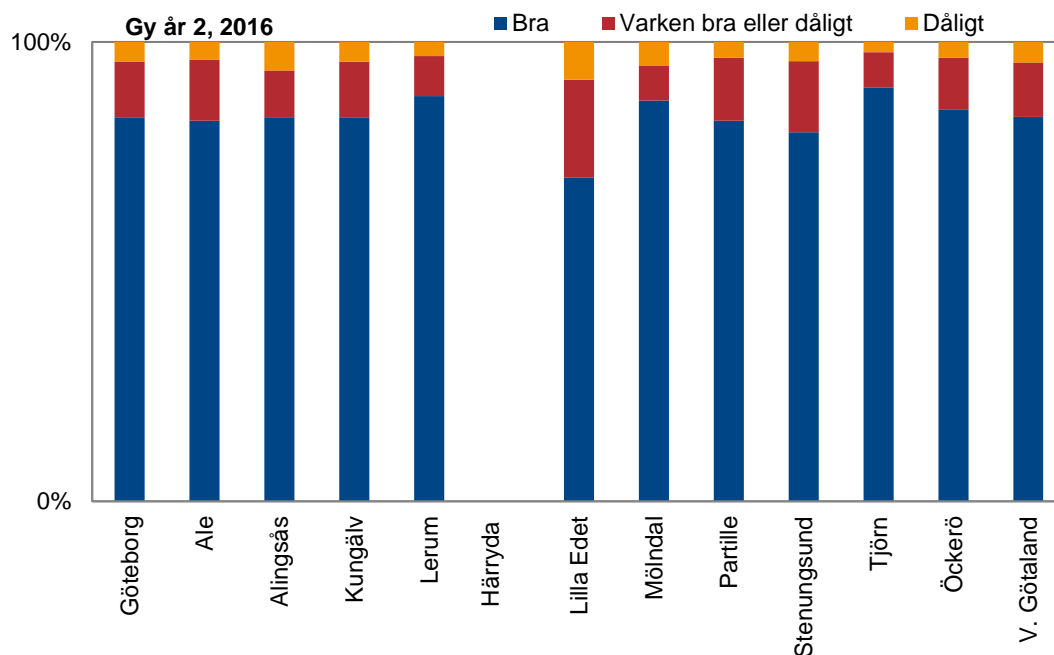

Diagram 14b. Västra + GBG, åk 9. Hur trivs du i skolan? Procentuell fördelning i kommuner i Västra HSN + GBG respektive Västra Götaland och riket. Härryda ingick ej i undersökningen. Årskurs 9. 2016.

I diagram 14a och b för Västra + GBG åk 9 redovisas hur eleverna i kommunerna i HSN-området + Göteborg svarat att de trivs i skolan 2013 respektive 2016. För inbördes fördelning av hur stor andel som svarat att de trivs ganska bra – mycket bra samt ganska dåligt – mycket dåligt se tabell 76 i tabellbilagan. Av båda årens undersökningar framgår att majoriteten av eleverna trivs bra i skolan. I de flesta av kommunerna har andelen niondeklassare som trivs bra i skolan dock minskat sedan 2013.

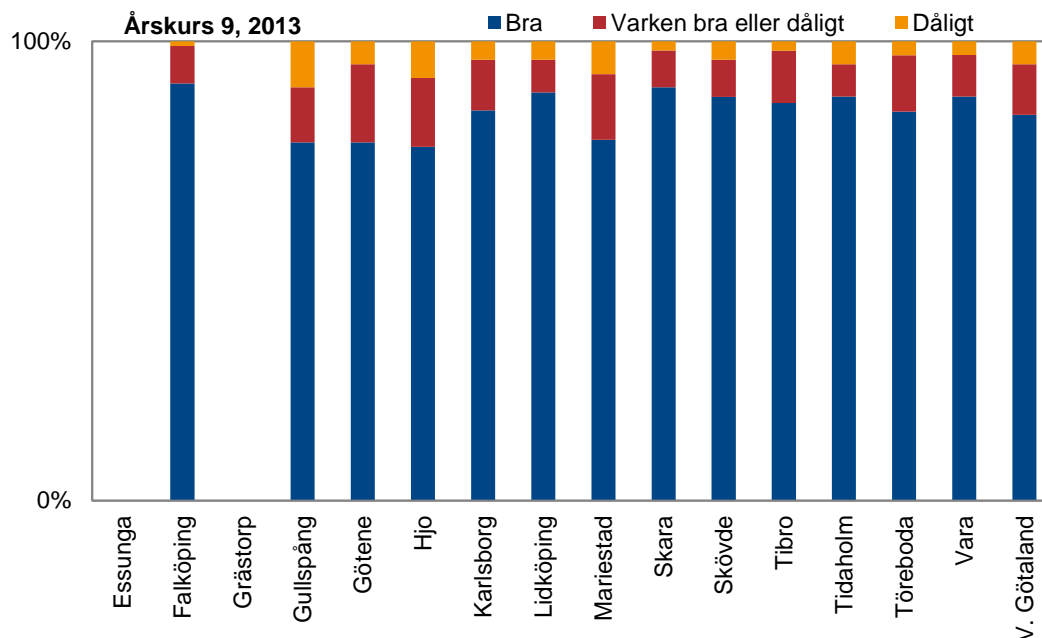

Diagram 14a. Västra + GBG, gy år 2. Hur trivs du i skolan? Procentuell fördelning i kommuner i Västra HSN + GBG respektive Västra Götaland och riket. Ale och Kungälv ingick ej i undersökningen. Gymnasiets år 2. 2013.

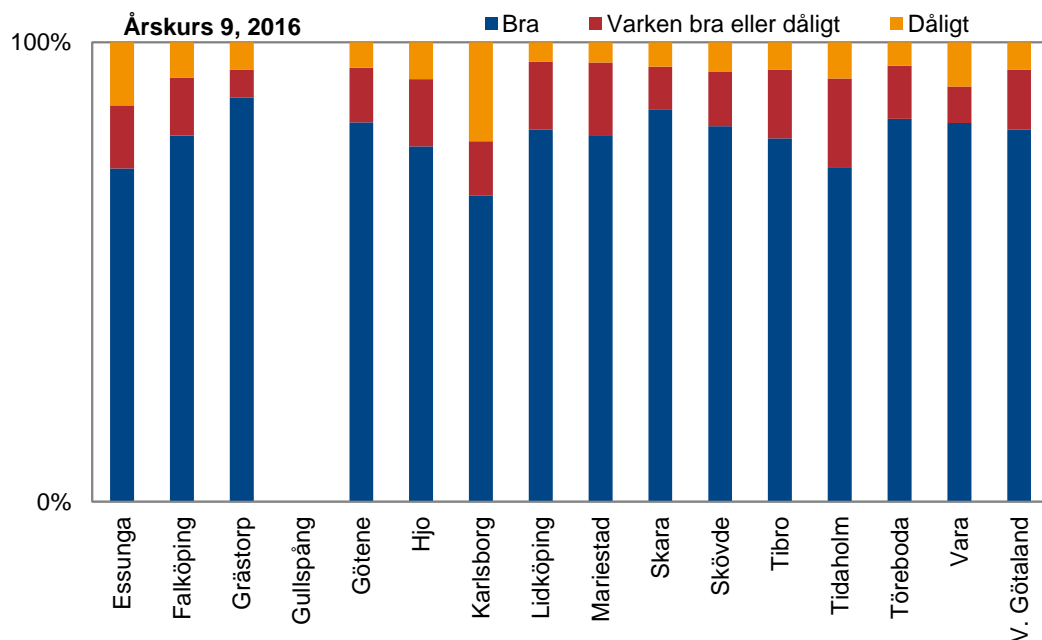

Diagram 14b. Västra + GBG, gy år 2. Hur trivs du i skolan? Procentuell fördelning i kommuner i Västra HSN + GBG respektive Västra Götaland och riket. Härnäs ingick ej i undersökningen. Gymnasiets år 2. 2016.

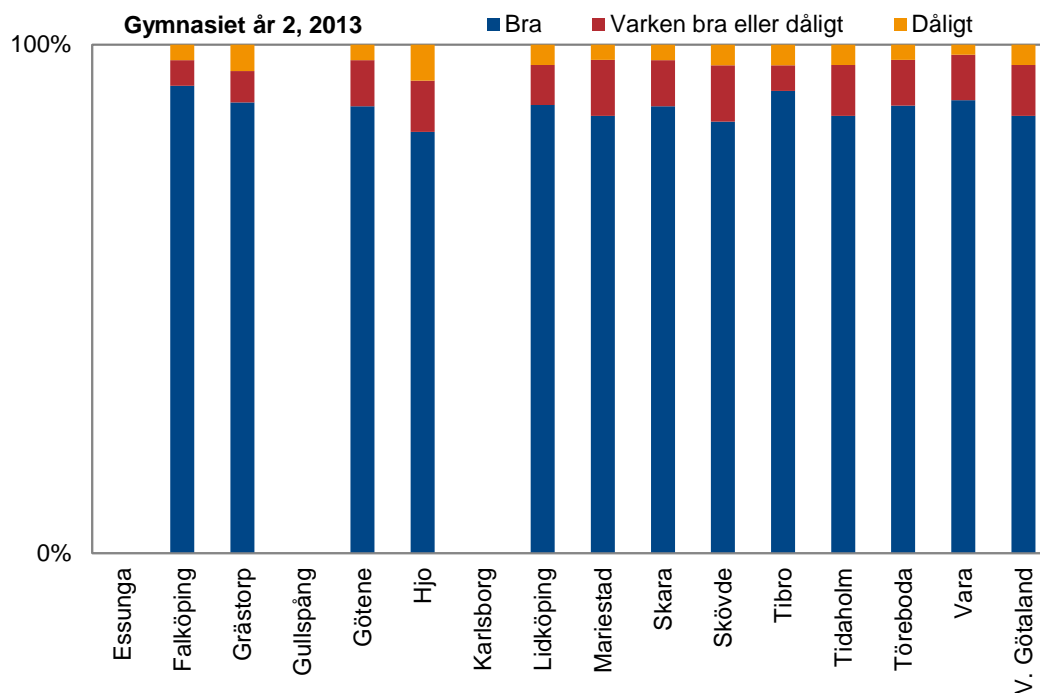
Även i jämförelse mellan diagram 13a och 13b för gymnasieeleverna i Västra HSN + GBG framgår att de allra flesta eleverna i HSN-området trivs bra i skolan. I de flesta av kommunerna i området är andelen gymnasieelever som trivs bra i skolan omkring densamma i årets undersökning som i 2013 års undersökning. I några av kommunerna har andelen dock minskat något.

Diagram 14a. Östra åk 9. Hur trivs du i skolan? Procentuell fördelning i kommuner i Östra HSN respektive Västra Götaland. Essunga och Grästorps redovisas ej av metodologiska skäl. Årskurs 9, 2013.

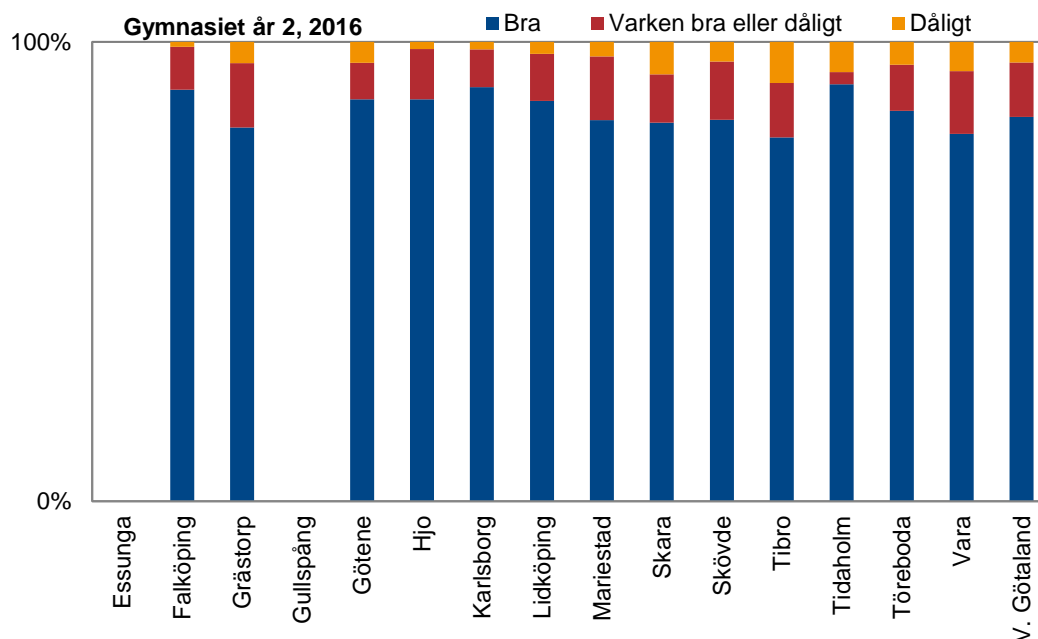

Diagram 14b. Östra åk 9. Hur trivs du i skolan? Procentuell fördelning i kommuner i Östra HSN respektive Västra Götaland. Gullspång redovisas ej av metodologiska skäl. Årskurs 9, 2016.

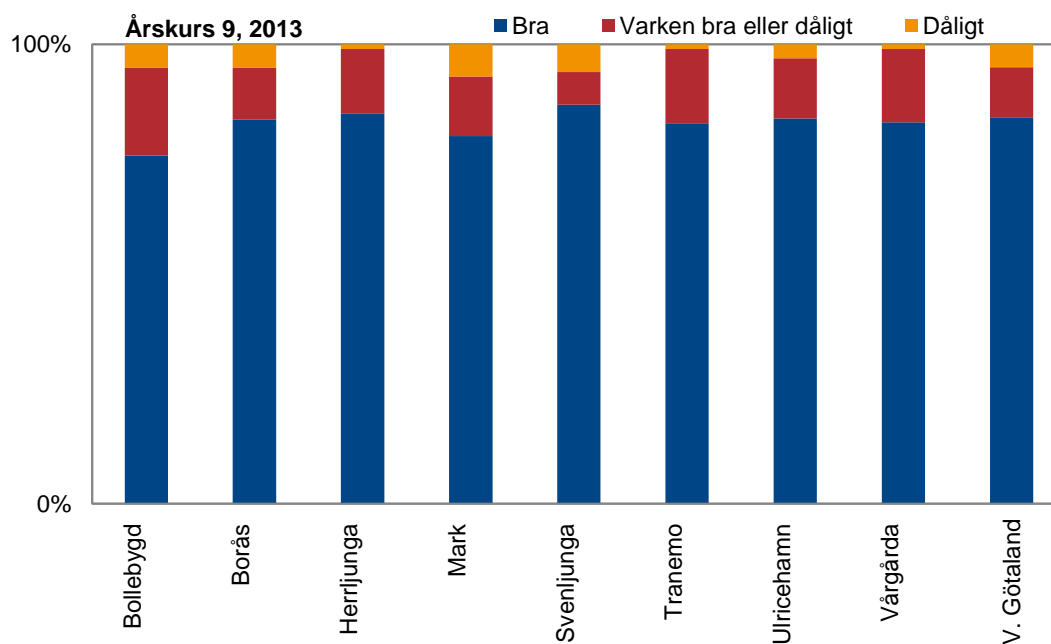
Diagram 14a. Östra gy år 2. Hur trivs du i skolan? Procentuell fördelning i kommuner i Östra HSN respektive Västra Götaland. Essunga, Gullspång och Karlsborg redovisas ej av metodologiska skäl. Gymnasiet år 2. 2013.

I diagram 14a och b för Östra åk 9 redovisas hur eleverna i kommunerna i HSN-området + Göteborg svarat att de trivs i skolan 2013 respektive 2016. För inbördes fördelning av hur stor andel som svarat att de trivs ganska bra – mycket bra samt ganska dåligt – mycket dåligt se tabell 76 i tabellbilagan. Av båda årens undersökningar framgår att majoriteten av eleverna trivs bra i skolan. I flera av kommunerna har andelen niondeklassare som trivs bra i skolan dock minskat något sedan 2013.

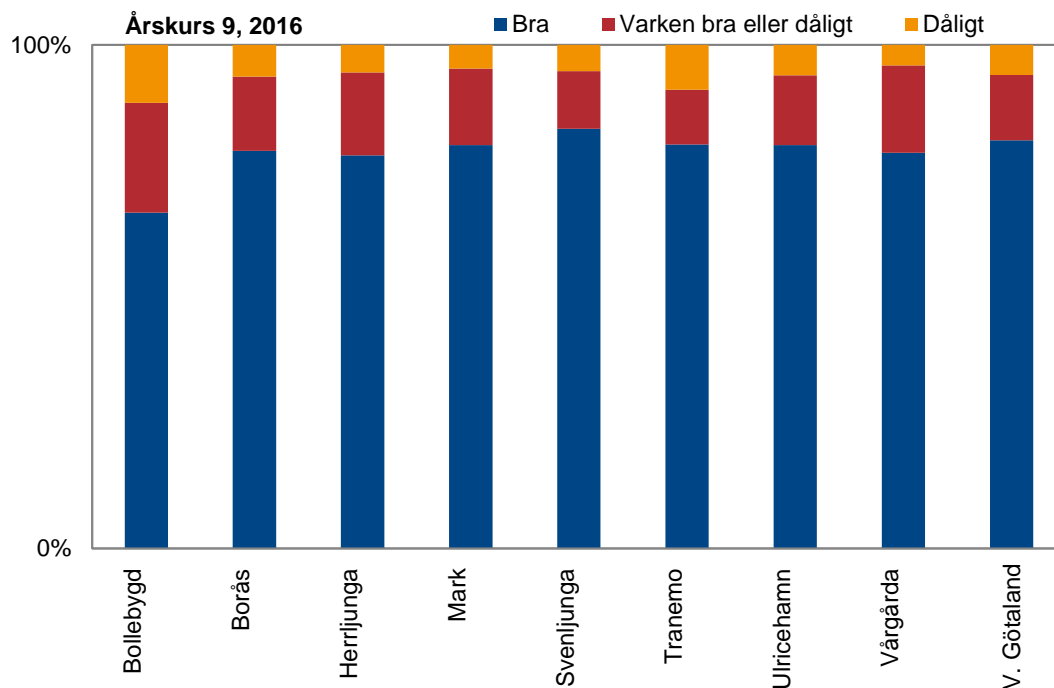

Diagram 14b. Östra gy år 2. Hur trivs du i skolan? Procentuell fördelning i kommuner i Östra HSN respektive Västra Götaland. Essunga, Grästorp och Gullspång redovisas ej av metodologiska skäl. Gymnasiet år 2. 2016.

Även i jämförelse mellan diagram 14a och 14b för gymnasieeleverna i Östra HSN framgår att de allra flesta eleverna i HSN-området trivs bra i skolan. I de flesta av kommunerna i området är andelen gymnasieelever som trivs bra i skolan omkring densamma i årets undersökning som i 2013 års undersökning, i några kommuner är andelen gymnasieelever som trivs bra i skolan emellertid något lägre i årets undersökning.

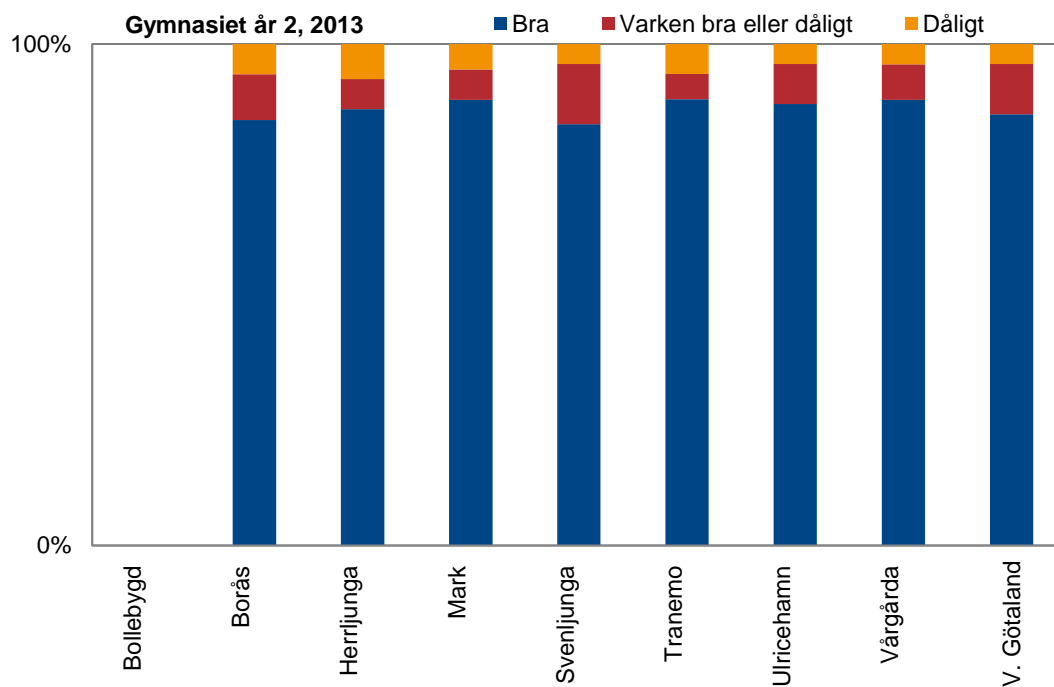
Diagram 14a. Södra åk 9. Hur trivs du i skolan? Procentuell fördelning i kommuner i Södra HSN respektive Västra Götaland. Årskurs 9. 2013.

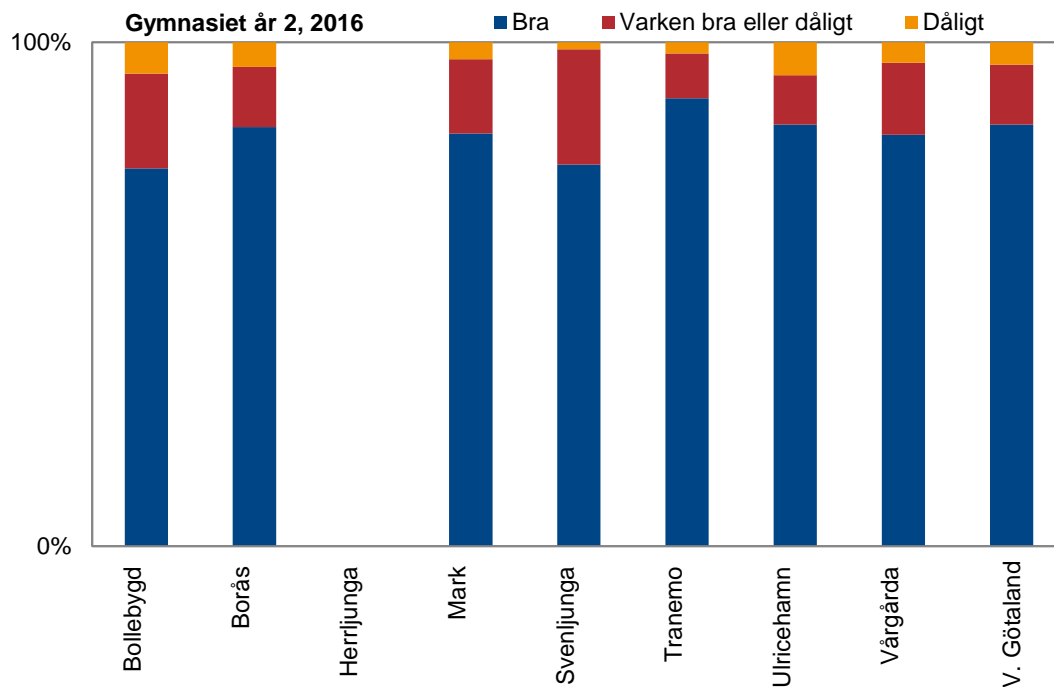
Diagram 14b. Södra åk 9. Hur trivs du i skolan? Procentuell fördelning i kommuner i Södra HSN respektive Västra Götaland. Årskurs 9, 2016.

I diagram 14a och b för Södra åk 9 redovisas hur eleverna i kommunerna i HSN-området + GBG svarat att de trivs i skolan 2013 respektive 2016. För inbördes fördelning av hur stor andel som svarat att de trivs ganska bra – mycket bra samt ganska dåligt – mycket dåligt se tabell 76 i tabellbilagan. Av båda årens undersökningar framgår att majoriteten av eleverna trivs bra i skolan. I flera av kommunerna har andelen niondeklassare som trivs bra i skolan dock minskat något sedan 2013 men i Vårgårda är det något fler av eleverna som uppger att de trivs bra.

Diagram 14a. Södra gy år 2. Hur trivs du i skolan? Procentuell fördelning i kommuner i Södra HSN respektive Västra Götaland. Bollebygd redovisas inte av metodologiska skäl 2013. Gymnasiet år 2. 2013.

Diagram 14b. Södra gy år 2. Hur trivs du i skolan? Procentuell fördelning i kommuner i Södra HSN respektive Västra Götaland. Herrljunga redovisas inte av metodologiska skäl 2016. Gymnasiet år 2. 2016.

Även i jämförelse mellan diagram 14a och 14b för gymnasieeleverna i Södra HSN framgår att de allra flesta eleverna i HSN-området trivs bra i skolan. I de flesta av kommunerna i området har andelen gymnasieelever som trivs bra i skolan dock minskat något sedan 2013.

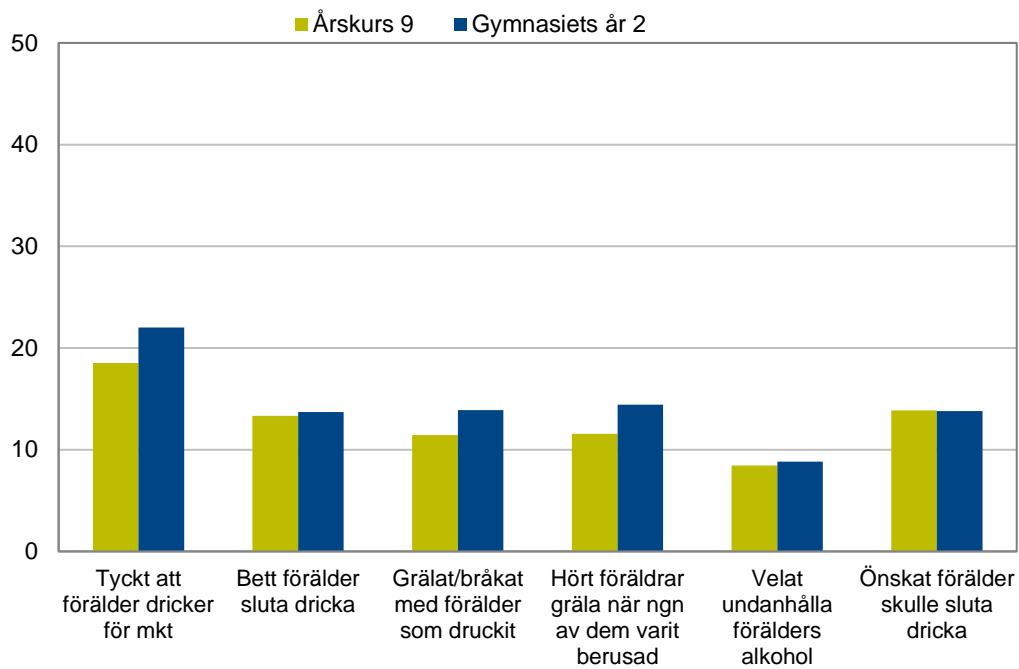
Föräldrar och alkohol – CAST 6

CAST är ett frågeinstrument (screeningsinstrument) som består av 30 frågor (ja/nej) rörande hur barn och ungdomar upplever sina föräldrars alkoholkonsumtion (Jones 1983). CAST finns även i en kortare version, CAST 6 (Hodgins 1993; Hodgins 1995), som innehåller sex stycken frågor och som används i denna studie. Det har föreslagits i forskningslitteraturen att ett instrument som CAST skulle kunna användas av exempelvis skolsköterskor eller kuratorer då man misstänker att en elev har föräldrar som konsumerar för mycket alkohol, eller om en elev har ett störande eller utåtagerande beteende eller återkommande somatiska besvär (Gance & Cleveland 2008). Men det har också prövats i enkäter till skolelever i syfte att försöka skatta omfattningen av barn som lever med föräldrar med alkoholmissbruk.

Efter önskemål från Västra Götalandsregionen lades frågebatteriet CAST 6 till i de enkäter som användes i undersökningen i Västra Götaland. I tabellbilagan redovisas hur eleverna i respektive kommun och HSN-område besvarat frågorna i CAST 6 i tabell 91.

I diagram 15 redovisas hur stor andel av eleverna i årskurs 9 och i gymnasiets år 2 i Västra Götaland som svarat ”ja” på de olika frågorna i CAST 6. Av figuren framgår att omkring en femtedel av eleverna i Västra Götaland (19 % av eleverna i åk 9 och 22 % av gymnasieeleverna) svarat ja på frågan: ”Har det hänt att du tyckt att någon av dina föräldrar dricker för mycket alkohol?”. Runt 13–14 % eleverna har vid tillfälle bett någon av sina föräldrar sluta dricka alkohol.

Runt 11 % av niondeklassarna och 14 % av gymnasieeleverna har grälat eller bråkat med någon av sina föräldrar när föräldern druckit alkohol. Runt 12 (årskurs 9) respektive 14 (gymnasiets år 2) % av eleverna har hört sina föräldrar bråka med varandra när någon av dem varit berusad. Omkring 8–9 % av eleverna svarade att de velat gömma undan eller hålla ut en flaska med alkohol som tillhört någon av föräldrarna och 14 % av både niondeklassarna och gymnasieeleverna svarade i årets undersökning att de önskat att någon av sina föräldrar ska sluta dricka alkohol.

Diagram 15. Andel elever som svarat ja på olika frågor om föräldrar och alkohol. Procentuell fördelning i Västra Götaland. Årskurs 9 och gymnasiets år 2. 2016.

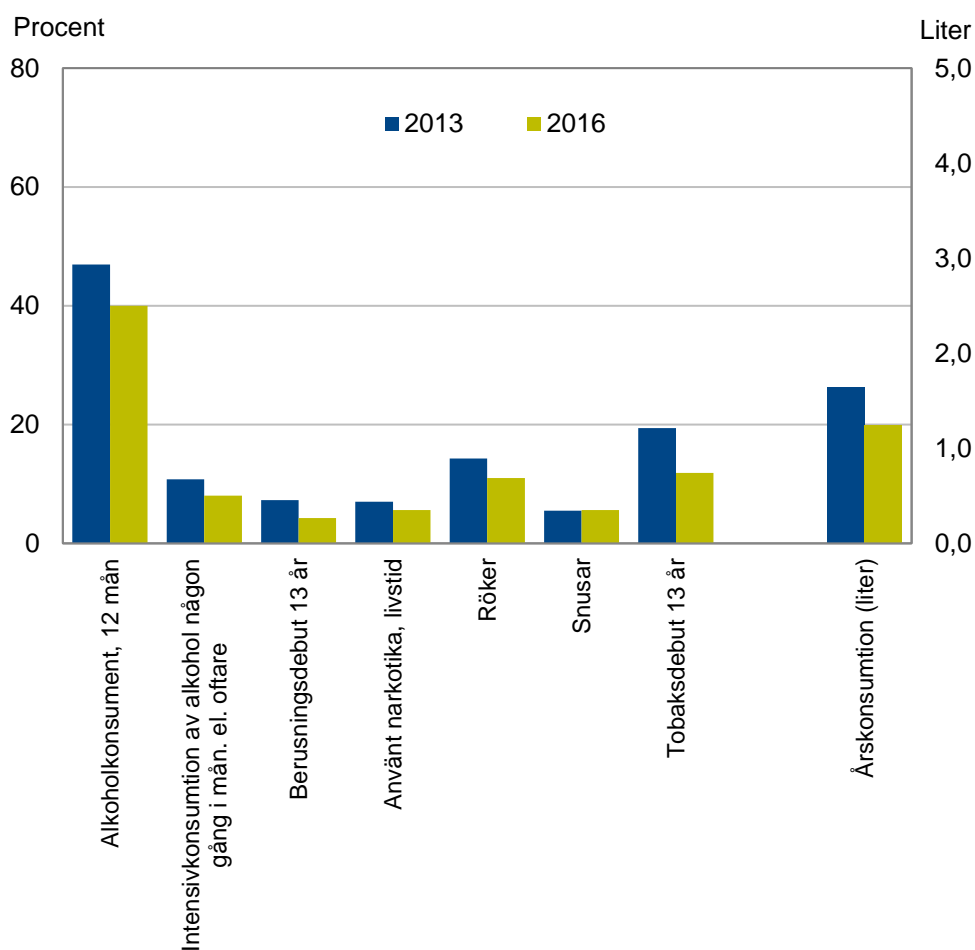
Sammanfattning

Drogvanorna i Västra Götaland

Syftet med denna rapport är att redovisa, jämföra och kommentera de mest centrala resultaten från de drogvaneundersökningar som genomfördes i samtliga skolor i årkurs 9 och i år 2 i gymnasiet i Västra Götaland under våren 2013 respektive 2016. Resultaten redovisas uppdelade på boendekommun, när elevunderlaget så tillåter.

För de kärnindikatorer som redovisas i denna rapport, vilka har fastslagits som centrala av Regeringen för att följa utvecklingen av konsumtionen av alkohol, narkotika, dopning och tobak (ANDT), har jämförelser gjorts med motsvarande värden från den riksundersökning som genomfördes samtidigt år 2016.

Ytterligare har fokus legat på att jämföra resultaten från 2013 års undersökning i Västra Götaland med 2016 års undersökning. För att ge en lättöverskådlig bild av hur drogvane-mönstret i Västra Götaland sett ut i jämförelsen mellan åren redovisas resultaten för sju av ANDT-kärnindikatorerna samt årskonsumtionen av alkohol i diagram 16a (årskurs 9) och 16b (gymnasiets år 2).

Diagram 16a. En jämförelse mellan undersökningarna i Västra Götaland 2013 och 2016 för åtta ANDT-indikatorer. Årskurs 9.

Diagram 16a indikerar att droganvändningen bland niondeklassare i Västra Götaland minskat sedan 2013. För alla de ANDT-indikatorer som redovisas i figuren har användningen minskat undantaget andelen snusare. Omfattningen av elever som klassificeras som snusare har i 2016 års undersökning legat kvar runt samma nivå som uppmättes 2013. Även den genomsnittliga årskonsumtionen av alkohol har minskat i länet.

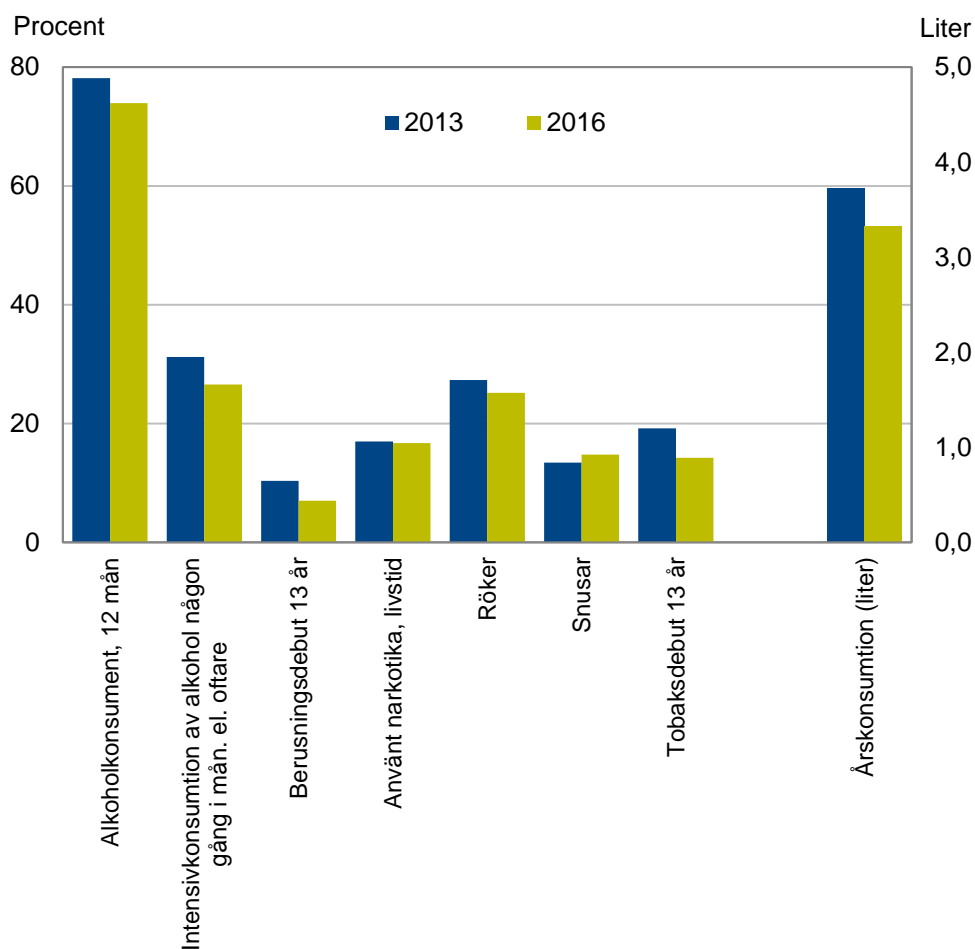
Jämfört med de nivåer som uppmäts i 2016 års riksundersökning uppmäts droganvändningen i Västra Götaland vara av tämligen likartad omfattning. Detta gäller även för ANDT-kärnindikatorn riskkonsumtion (vilken ej redovisas i figuren utan återfinns i tabell 28 i tabellbilagan). Kärnindikatorn erfarenhet av anabola androgena steroider (AAS) redovisas inte heller i diagrammet, främst beroende på att endast 1 % av eleverna i såväl riket som i Västra Götaland uppger att de någon gång provat sådana substanser.

I föreliggande rapport beskrivs också hur eleverna svarat på frågan om hur de fått tag på alkohol från Systembolaget. Såvida eleverna inte svarat att de inte dricker alkohol, har det vanligaste svaret på denna fråga varit svarsalternativet som säger att de fått alkoholen genom pojk-/flickvän, kompisar eller kompisars syskon följt av alternativet att en annan vuxen köpt ut eller sålt alkohol. Detta gäller både bland niondeklassarna i Västra Götaland och i riket i stort.

Efter Västra Götalandsregionens önskemål har ytterligare ett antal frågor redovisats och jämförts med 2013 års undersökning i denna rapport. Av dessa jämförelser framgår att andelen niondeklassare i Västra Götaland som blivit bjudna på alkohol av sina föräldrar de senaste 12 månaderna minskat sedan 2013. Likaså har andelen niondeklassare som brukar skolka minskat. Emellertid har också andelen elever i årskurs 9 som trivs bra i skolan minskat något. Den andel som trivs dåligt ligger kvar på samma nivå som 2013 medan andelen som varken trivs bra eller dåligt har ökat något. För jämförelser med 2016 års värden i riksundersökningen hänvisas till den tabellbilaga för riket som kommer att skickas ut i samband med att rapporten Skolelevers drogvanor släpps i december.

Ytterligare redovisas i diagram 10, 11 och 12 i rapporten tre frågor om hur nöjda eleverna är med sin familjs ekonomiska situation, med sin hälsa och med sig själva. Då dessa frågor inte ingick i 2013 års undersökning är det inte möjligt att göra en jämförelse med detta år (och för jämförelse med riksresultaten hänvisas liksom ovan till den tabellbilaga som kommer senare). Gällande resultaten från 2016 års undersökning kan dock sammanfattningsvis sägas att den stora majoriteten av eleverna i årskurs 9 i Västra Götaland är nöjda med sin situation. En viss andel uppger att de inte är missnöjda men heller inte nöjda med sin situation samtidigt som ytterligare en andel uppger att de är missnöjda (t.ex. svarar omkring var tionde niondeklassare i Västra Götaland att de är missnöjda med sig själva). Också dessa frågor om elevernas egna uppfattning om ekonomisk situation, hälsa och självbild kan vara värdefull kunskap att ha när det gäller utformning av förebyggande och folkhälsofrämjande arbete i länet.

I diagram 15 i rapporten redovisas hur eleverna svarat på frågor som rör deras föräldrar och alkohol. Här kan som exempel nämnas att ungefär en femtedel av eleverna i årskurs 9 (ca. 19 %) svarat att det hänt att de tyckt att någon av deras föräldrar dricker för mycket.

Diagram 16b. En jämförelse mellan undersökningarna i Västra Götaland 2013 och 2016 för åtta ANDT-indikatorer. Gymnasiets år 2.

Diagram 16b indikerar att droganvändningen minskat även bland eleverna i gymnasiets år 2 i Västra Götaland sedan 2013. Liksom bland niondeklassarna ligger dock andelen snusare kvar runt samma nivå som i 2013 års undersökning och bland gymnasieeleverna gäller detta också för andelen som svarat att de någon gång använt narkotika.

Jämfört med de nivåer som uppmäts i 2016 års riksundersökning uppmäts droganvändningen bland gymnasieelever i Västra Götaland vara av tämligen likartad omfattning. Detta gäller även för ANDT-kärnindikatorn erfarenhet av anabola androgena steroider (AAS) vilken liksom i årskurs 9 omfattar omkring 1 % av gymnasieeleverna (redovisas ej i figuren utan återfinns i tabell 44 i tabellbilagan). För några av kärnindikatorerna var nivåerna dock något högre i Västra Götaland än i riket. Detta gällde de närliggande måtten för andel intensivkonsumenter och andel riskkonsumenter (riskkonsumenter redovisas ej heller i diagrammet).

Likaså var den genomsnittliga årskonsumtionen av alkohol något högre bland gymnasieeleverna i Västra Götaland än i riket i stort (3,3 liter ren alkohol i Västra Götaland jämfört med 3,0 liter i riket). I 2016 års undersökning uppmättes också en något högre andel snusare i Västra Götaland än i riket, men här var skillnaden marginell.

Beträffande hur eleverna i gymnasiets år 2 svarade på frågan om hur de fått tag på alkohol från Systembolaget den senaste gången var det, liksom i årskurs 9, vanligaste svaret ”från

pojke-/flickvän, kompisar eller kompisars syskon” följt av alternativet att en annan vuxen köpt ut eller sålt alkohol. Ungefär lika vanligt förkommande som svarsalternativet att annan vuxen köpt ut/sålt var det bland gymnasieeleverna, både i Västra Götaland och i riket, också att svara att man fått alkoholen av egna föräldrar/vårdnadshavare med lov.

I den angränsande frågan om man blivit bjuden på alkohol av sina föräldrar de senaste 12 månaderna var det emellertid en lägre andel av gymnasieeleverna som svarade ja i årets undersökning än i 2013 års undersökning. Liksom för eleverna i årskurs 9 redovisas i diagram 15 i rapporten hur gymnasieeleverna svarat på andra frågor som innefattar deras föräldrar och alkohol. Som exempel från denna redovisning kan här nämnas att omkring en sjundedel av eleverna i gymnasiet år 2 någon gång önskat att någon av deras föräldrar skulle sluta dricka alkohol. Eftersom dessa frågor inte ingick i varken riksundersökningen eller i Västra Götalands undersökning 2013 kan denna nivå inte jämföras.

Beträffande skolk och skoltrivsel finns det emellertid, som ovan nämnts, möjlighet att jämföra nivåerna mellan 2013 och 2016 och liksom i årskurs 9 hade andelen elever i gymnasiet år 2 som brukar skolka minskat. Emellertid hade, liksom i årskurs 9, också andelen gymnasieelever som svarade att de trivs bra i skolan minskat något. Skillnaden mellan 2013 och 2016 års undersökning var dock inte stor och det ska understrykas att majoriteten av gymnasieeleverna svarade att de trivs bra i skolan.

Liksom för årskurs 9 redovisas ytterligare resultat för Västra Götalandsregionen i diagram 10, 11 och 12 i rapporten vilka visar hur nöjda eleverna är med sin familjs ekonomiska situation, med sin hälsa och med sig själva. Då frågorna inte fanns med i 2013 års undersökning är det inte möjligt att göra en jämförelse med detta år (och för jämförelse med riksresultaten hänvisas liksom ovan till den tabellbilaga som kommer senare). Gällande resultaten från 2016 års undersökning kan dock sammanfattningsvis sägas att majoriteten av eleverna i gymnasiet år 2 i Västra Götaland är nöjda med sin situation.

Om undersökningen i Västra Götaland

I anslutning till 2016 års rikstäckande undersökning av skolelevers drogvänor gjordes en totalundersökning i årskurs 9 samt i år 2 i gymnasiet i Västra Götaland. Undersökningen genomfördes på uppdrag av Västra Götalandsregionen och sammanlagt redovisas svaren från 12 571 elever i årskurs 9 och 10 783 elever i gymnasiet år 2.

De allmänna representativitets- och tillförlitlighetsproblem som nämnts tidigare i rapporten bör beaktas vid tolkningen av resultaten och ett viktigt påpekande är att enskilda siffror snarare bör ses som en storleksordning på konsumtionen av en viss substans än som ett exakt mått på det verkliga beteendet. Detta talar för att det är mer meningsfullt att till exempel jämföra olika grupper med varandra än att dra alltför kategoriska slutsatser utifrån enskilda resultat.

Vid jämförelser mellan Västra Götaland och riket är det dock också viktigt att beakta att små differenser oftast inte är signifikanta samt att inte dra för långtgående slutsatser vid låga frekvenser. När resultat från enskilda kommuner i Västra Götaland beaktas är detta än viktigare att komma ihåg och i jämförelse mellan olika kommuner i länet har de olika storlekarna på undersökningsgruppen betydelse. I resultat beräknade för kommuner med ett mindre antal elever påverkar enskilda elever resultaten i större utsträckning än i kommuner med många elever. Av samma skäl tenderar också skillnaden mellan olika års undersökningar att vara större i små kommuner.

Vad gäller 2016 års undersökningar så har CAN:s standardprocedur för datainsamlingarnas genomförande följts i Västra Götaland utan några kända problem. Särskilt positivt var att klassbortfallet var betydligt lägre i Västra Götaland än i riket, samtidigt som det individuella

bortfallet eller andelen bortsorterade enkäter inte skilde sig från riksgenomsnittet. Sammantaget pekar allt på en väl genomförd datainsamling som genererat data av god kvalitet för regionen.

Referenser

Andersson B & Hibell B (1993). *Skolelevers drogvanor 1993*. Stockholm: Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning.

Brook DW, Brook JS, Zhang CS, Cohen P & Whiteman M (2002). Drug use and the risk of major depressive disorder, alcohol dependence, and substance use disorders. *Archives of General Psychiatry*, 59, 1039–1044.

Dewit DJ, Adlaf EM, Offord DR & Ogborne AC (2000). Age at first alcohol use: A risk factor for the development of alcohol disorders. *American Journal of Psychiatry*, 157, 745–750.

Gance-Cleveland B, Mays MZ & Steffen A. Association of adolescent physical and emotional health with perceived severity of parental substance abuse. *J Spec Pediatr Nurs*. Jan 2008;13(1):15–25.

Grant BF & Dawson DA (1997). Age at onset of alcohol use and its association with DSM-IV alcohol abuse and dependence: results from the National Longitudinal Alcohol Epidemiologic Survey. *J Subst Abuse*, 9, 103–10.

Gripe I (2013). *Så görs CAN:s skolundersökning. En genomgång av praktiskt genomförande och metodologi*. Rapport 135. Stockholm: Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning.

Gripe I (red.) (2015). *Skolelevers drogvanor 2015*. Rapport 154. Stockholm: Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning.

Hingson RW, Heeren T & Winter MR (2006). Age at drinking onset and alcohol dependence – Age at onset, duration, and severity. *Archives of Pediatrics & Adolescent Medicine*, 160, 739–746.

Hodgins DC, Maticka-Tyndale E, el-Guebaly N & West M. The CAST-6: development of a short-form of the Children of Alcoholics Screening Test. *Addict Behav*. May-Jun 1993;18(3):337–345.

Hodgins DC & Shimp L. Identifying adult children of alcoholics: methodological review and a comparison of the CAST-6 with other methods. *Addiction*. Feb 1995;90(2):255–267.

Jones JW (1983). *The Children of Alcoholics Screening Test and Test Manual*. Chicago: Camelot Unlimited.

Koning IM, Vollebergh WAM, Smit F, Verdurmen JEE, Van den Eijnden RJJM, Ter Bogt TFM, Stattin H & Engels RCME (2009). Preventing heavy alcohol use in adolescents (PAS): cluster randomized trial of a parent and student intervention offered separately and simultaneously. *Addiction*, 104, 1669–1678.

Labouvie E, Bates ME & Pandina RJ (1997). Age at first use: Its reliability and predictive utility. *Journal of Studies on Alcohol*, 58, 638–643.

Lea S, Black K & Asbridge M (2009). An overview of injuries to adolescents and young adults related to substance use: data from Canadian emergency departments. *CJEM*, 11, 330–6.

Leifman H (2015). Prevention av alkohol- och narkotikaproblem. I *Beroendemedicin* (red. Franck J & Nylander I), ss. 283–292. Studentlitteratur, Lund.

- Raninen J & Nyström S (2013). *Reviderad enkät 2012. En analys av resultat skillnader*. Rapport 134. Stockholm: Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning.
- Stafström M (2007). Kick back and destroy the ride: alcohol-related violence and associations with drinking patterns and delinquency in adolescence. *Subst Abuse Treat Prev Policy*, 2, 18.
- Socialdepartementet (2013). *Uppföljning av regeringens alkohol-, narkotika-, dopnings- och tobaksstrategi: förslag på indikatorer avseende de prioriterade målen i strategin*. Rapport 2. Stockholm: Regeringskansliet.
- Socialdepartementet (2016). *En samlad strategi för alkohol-, narkotika-, dopnings- och tobakspolitiken 2016–2020*. Regeringens skrivelse 2015/16:86. Stockholm: Regeringskansliet.
- Sundell K & Forster M (2005). En grund för att växa. Forskning om att förebygga beteendeproblem hos barn. I: *Gränslös utmaning (SOU 2005:25)*, Socialdepartementet, Stockholm.
- Warner LA & White HR (2003). Longitudinal effects of age at onset and first drinking situations on problem drinking. *Substance Use & Misuse*, 38, 1983–2016.
- Viner RM & Taylor B (2007). Adult outcomes of binge drinking in adolescence: findings from a UK national birth cohort. *J Epidemiol Community Health*, 61, 902–907.
- Van der Vorst H, Engels RCME, Meeus W, Dekovic M & Van Leeuwe J (2005). The role of alcohol-specific socialization in adolescents' drinking behaviour. *Addiction*, 100, 1464–76.
- Van der Vorst H, Engels RCME & Burk WJ (2010). Do Parents and Best Friends Influence the Normative Increase in Adolescents' Alcohol Use at Home and Outside the Home? *Journal of Studies on Alcohol and Drugs*, 71, 105–114.
- Van der Vorst H, Engels RCME, Meeus W & Dekovic M (2006a). The impact of alcohol-specific rules, parental norms about early drinking and parental alcohol use on adolescents' drinking behavior. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 47, 1299–1306.
- Van der Vorst H, Engels RCME, Meeus W, Dekovic M & Vermulst A (2006b). Parental attachment, parental control, and early development of alcohol use: A longitudinal study. *Psychology of Addictive Behaviors*, 20, 107–116.
- Yu J (2003). The association between parental alcohol-related behaviors and children's drinking. *Drug and Alcohol Dependence*, 69, 253–262.

Box 70412, 107 25 Stockholm
www.can.se, info@can.se, 08-412 46 00
Organisationsnummer 802000-5461